

RÉGI

MAGYAR LEGENDÁK.

A DEBRECENI
LEGENDÁS KÖNYV
A
KRISZTINA-LEGENDÁVAL

EGYÜTT.

RÉGI CODEXEKBŐL, BÉVEZETÉSEKKEL ÉS SZÓTÁRAKKAL

KIADTA

TOLDY FERENC.

PEST,

EMICH GUSZTÁV NYOMTATÁSA ÉS BIZOMÁNYA.

M. DCCC. LVIII.

M. Ind. O. 1020.²

RÉGI MAGYAR

LEGENDÁK TÁRA.

RÉGI CODEXEKBŐL, BÉVEZETÉSEKKEL ÉS SZÓTÁRAKKAL

KIADJA

TOLDY FERENC.

ÖTÖDIK KÖTET.

A DEBRECENI LEGENDÁS KÖNYV. — A KRISZTINA-LEGENDA.

PEST,

EMICH GUSZTÁV NYOMTATÁSA ÉS BIZOMÁNYA.

M. DCCC. LVIII.

229813

02011.0.001.00

REGI MAGYAR

NYELVI TUDOMÁNYOK

LEGENDÁRIÁK

1977

MACADEMIA
KÖNYVTÁRA

TÖLDY FERENC

STÓDIK KÖLTÉ

A TUDOMÁNYOS ÉS MŰVELŐDÉSI MINISZTERISÉG

1977

NYELVI TUDOMÁNYOK

1977

R
1977

BEVEZETÉS.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ

RANOLDER JÁNOS ÚR,

HITTUDOR, Ő CS. KIR. APOSTOLI FELSÉGE VALÓS.
BELSŐ TITKOS TANÁCSOSA, VESZPRÉMI PÜSPÖK,
A FELSÉGES MAGYAR KIRÁLYNÉ UDVARI CAN-
CELLÁRJA

Ő EXCELLENTIÁJÁHOZ.

I. Azon legendárium, mely EXCELLENTIÁD ön kívánságára és pártfogása alatt itt először lép világ elibe, az úgy nevezett „Debreceni Codex“ben foglalt hat kézirat elsejét teszi. Hírből ez rég ismeretes. Sinai Miklós, a debreceni ref. collegium egykori könyvtárnoka saját kezű beírása szerint a könyvtár azt 1753-ban nyerte ajándékul Keresztúri Sámuel tógás deáktól; s ő maga hajlandó volt az egésznek korát a XV. század elejére tenni. Első, ki róla sajtó útján emlékezett, Weszprémi István vala, még a múlt század vége előtt. Ez híres biographiai munkájában 1781. ismertette már meg foglalátát, s legalább az első kéziratot, mely legendáriummunkat tartalmazza, az írás és papiros mivolta után szinte a XV. századba, különösen Zsigmond király korába —, Cornides 1787. Sinaihoz írt levelében már épen a XIV. század végére tette, részint a nyelv²⁾, részint az írás jelleme után ítélve³⁾. Ezzel tartott Kazinczy Ferenc is⁴⁾. Horvát István végre 1519-nél nem előbbinek tekintette, miután az ugyan-

¹⁾ Succincta Medicorum Hung. et Transilv. Biographia. Cent. alt. Pars posterior. Vind. 1781. 192—198. l. jegyz.

²⁾ L. Kazinczy Ferencnek a Debr. Cod. elibe írt előszavában, Horvát Istvánnál, Tud. Gy. 1836. VII. 106. l.

³⁾ L. Vindiciae Anonymi, Buda, 1802. 202. l.

⁴⁾ Az általa kiadni szándéklott codex címlapján, l. Horvát Istvánnál az id. h. 104. l.

azon kötetben foglalt Katalin-legenda⁵⁾, ennek egyik helye szerint, azon évben készült, s „idősebb nyelvet állít elő“ úgy mond, a kötet egyéb darabjainál⁶⁾: mely utóbbi észrevételt, a codex ötödik kéziratában álló Passióra nézve épen nem⁷⁾, de legendáriumunkra nézve sem írnék alá. Ama Katalin-legenda t. i. csak nyelvjárásánál, az élesb hangzók feltűnő előuralkodtánál⁸⁾, fogva ridegebb, idegenebb tőlünk, nem archaismusai, sem nyelvének szövedékével: e tekintetben a legendárium, habár irálya szabályosabb és simább a Katalin-legenda ügyetlen és darabos nyelvénél, öszzerűbb, s méltán a Mátyás kora első tizedeibe teendő.

Egyébiránt e mű, mely ép korában hihetőleg az egész egyházi évre kiterjedt, de most már „gyümölcsoltó Bódog-asszony napjával“, tehát martius 25-kével megszakadván, az egésznek épen egy harmadát tartalmazza, a többi hozzá kötött darabokkal semmi összefüggésben nincs: amiért itt csak ezen önálló töredék közelebbi ismertetésére szorítkozom.

II. Mi névtelen legendáriusunknak, ki kétségekivül ferenci barát volt, *forrásait* illeti: Weszprémi azt hitte, ő munkáját Temesvári Pelbárt Pomeriumából szedegette össze⁹⁾; mit Péczely József, az akadémia számára az ő felügyelése alatt készült másolathoz vetett utószavában, szinte hihetőnek tart¹⁰⁾. Mindkettő tartózkodva nyilatkozik („forte“; „úgy

⁵⁾ Kiadva általam a Katalin-legendák közt, Pest, 1855.

⁶⁾ L. az imént id. h.

⁷⁾ Kiadva általam a Régi M. Passiókban, Pest, 1856., hol nyelve után azt a XV. század közepére teendőknek ítéltém, l. X. l.

⁸⁾ *Ō ō* helyett *e*; *ü* helyett *ö*, *i*.

⁹⁾ „Vitas SS. in universo hoc codice Ms. nostro contentas non ex decantatissima illa Jacobi Januensis de Voragine Historia Lombardica seu Legenda SS. Aurea dicta, Vlmae absque anno per Io. Zamer in fol. impressa, aut Viola SS. absque loco ed. anno 1432 in fol. publicata, depromtas esse: verosimilius forte, *ut nostra fert opinio*, ex Oswaldi Pelbarti nostri Temesvariensis (Weszprémi itt, más irodalomtörténezeinkkel együtt Laskó Osvaldból és Temesvári Pelbártból *egy* személyt csinál) Pomerio Sermonum de SS. compilatas esse, quum ne Catalogus quidem SS. Petri de Natalibus Veneti, Lugd. 1508. in fol. editus, aut alii, simile quidpiam referant“. *Weszpr. az id. h. 197. l.*

¹⁰⁾ Sinai ellen, ki azt a XV. száz. elejére teszi, ezt jegyezvén meg: „Az egész kézirat, foglalatjából, előadása módjából ítélve, úgy

látszik“), mi igen felületes egybevetésre mutat. A dolog nem így van. A névtelen magyar szerző sokszor egyezik ugyan Pelbárttal a *legendákban*: de Pelbárt is másunnan írja ezeket át, még pedig többnyire az Arany Legendából, és gyakran szórul szóra, de feldarabolva azokat, több predikációba is besztva, s magyarázatokkal s tanulságokkal átszöve. A mi szerzőnk is *főleg* az Arany Legendát követi, majd szorosan, majd azonban kihagyások, változtatások, sőt oly pótlásokkal is, melyek Pelbártnál nincsenek: mihez képest több írórt kellett használnia, s inkább egybeszedő, mint fordítóként járt el. Tizennégy a legendák közül beszéd-alakban van; ezek textusaiban is gyakran *találkozik* szerzőnk Pelbárttal, valamint a beszédek elrendelése *módjában*; de találkozik mind-ezekben szintűgy a pesti névtelen gárdiánnal¹¹⁾, sőt kora homiliáriusaival általában; s ez tévesztette meg a nevezett debreceni tudósokat. Gondos összevetés meg fogta győzni őket szerzőnk függetlenségéről Pelbárttól, mert egészen kü-

látszik nem egyéb mint a sz. Ferenc szerzetebeli, temesvári születés, s a XV. század *első felében* nagy hírű szónok Pelbárt deák nyelven kiadott ily című munkájának: *Pomerium Sermonum Sacrorum* magyar kivonata. Ezen vélekedést látszik megerősíteni az is, hogy sz. Katalin életében nyilván említették „Pelbárt atyánk.“ Úgyde Pelbárt említett gyűjteménye először Hagenauban csak 1475-ben látott világot. Nem lehetetlen ugyan hogy előbb mintsem nyomtatásban megjelent volna, már kézben forgott, s az alatt készülhetett belőle ezen kivonat; de még így sem a XV. sz. *elején*, fel kellvén tenni, hogy még az is időbe telt, míg Pelbárt s munkája annyira ismeretes lett, hogy ezt kortársai közöttül többen leírni, s kivonatját készíteni érdemesnek tartanak. Hihetőbb tehát, hogy a már nyomtatásban, közkézen forgó munkából, és így csak *a század vége felé*, 1475 után készült s vonatott ki a kérdés alatti kézirat“. Mire megjegyzem, hogy Pelbárt azon munkája, melyhez legendárium-munk, foglalatjára s előadása módjára nézve, igen is, analog, de nem is több: nem az 1475-ben megjelent *Sermones de tempore* (ez a Péczely által idézett munka igazi címe), hanem az 1489. először megjelent *Sermones de SS.* Hogy Pelbárt nem a XV. sz. első, hanem *második felében* virágzott, már Wespzrémi jegyezte meg Czwittinger ellen, s én egykoru tanuságul a krakai egyetem matriculáiból kiemeltém már (Irod. Tört. II. 88-§.) hogy Pelbárt 1463-ban Krakóban baccalaureus lett.

¹¹⁾ A Gemma Fidei, Biga Salutis szerzőjével, kit eddig szinte összetévesztettek Pelbárttal.

lönbözőleg használja fel ugyanazon textusokat; a mysteriumokat, a dogmatikai fejtegetéseket és scholastikai bizonyító módot, mely az említett szerzőket jellemzi, mellőzve, mindig erkölcsi tanulságokat vesz célba; a szentatyák s egyéb tekintélyes egyházi írókból ritkábban vesz át helyeket, s bár néha ugyanazokat, másszor viszont másokat; s általában észrevehető népszerűsítő igyekvése, melyben a magasb theologiai műveltséget nélkülöző barátok és apácák szükségéit szerencsésen tartotta szem előtt.

III. Fő becse azonban szerzőnknek reánk nézve a *nyelvben* van. Kevés emlékünknél maradt a régi időkől, mely ily kerekmondat-alkotást, az idők és módok, különösen a részesülők és ragozott határozatlannak, használásában ennyi szabályosságot, ily csínt a *hoggy* és *való* kihagyásában, s ily tiszta, a deáktól ennyire független, magyarságot tüntet fel: bár a foglaló mód deákos vonzatát ő sem tudta egészen lerázni. De ha régi nyelvünk képét, mikép azt az előbbi időszak (a Lajos és Zsigmond kora) emlékei után más helyt változtam¹²⁾, szem előtt tartjuk, ennek gazdagságát különösen az igeragozásban itt többé fel nem találjuk. Egyedül a *tol-dott ragozást* leljük szerzőnknel még teljes virágzásában, de mely különben is csak a XVI. században enyészett ki. Így gyakoroltatik általa nem csak a feltételes mód jelen idejének *egyes* harmadik személye, mindaz átható igék határozott formájában, péld. mondanája, kérnéje, mind az ikes igéknél: laknéjek, imádkoznéjek (laknék, imádkoznék ő); hanem a *többses*ben is: 1. szem.: *tunnójok*, *érdemlenőjök* (tudnók, érdemlenők), 3. sz.: *hallhatnájak*, *megszolgáltatónájak*, *köveznéjek* (hallhatnák, megszolgáltatónák, köveznék őtet v. őket). Az igék s a nevek birtokragozása *többses* első személyeiben, a *nyílt formát* (o, ö) az utóbb általánossá lett tompa helyett (u, ü) állandóan alkalmazza: *kivánonk*, *mívelönk*; *tartjok*, *kérdjök*; *mondhatjok*, *tehetjök*; *lássok*, *kövessök*; *láttok*, *tettök*; *tartanonk*, *kételkednönk*; *uronk*, *hitünk*; *nálonk*, *bennönk*, *velönk* stb. A *részesülő* jelen helyenként még *e*-vel formáltatik *ő* helyett: *idvezite*, *esse* (esső eső). A *sziszegő képzői igék*

¹²⁾ A M. Nemz. Irod. Története I. k. 71. §-ában.

többsnyire, de nem mindig, áthasonítlanul veszik fel a j-és ragokat: ótalmazja, vonzja, tartozják, imádkozjonk stb. A superlativus külön képzőjének nála sincs még híre: majd a comparativ pótolván azt: nagyobb, inkább, 7. l., mint a franciában névelővel erősítve mind maig; majd ugyanez *mentől*-lel nyomosítva használtatik (l. a Szótárt): előfordul ugyan a *leg* előrag mint nyomosító egy igehatározó előtt: *legazonnal*, de nem sehol mint a harmadik fok képzője. Igen nevezetes az „egyik“ névmásban az *ik*-nek birtokragkép használása (a binösöknek egyikhez 101., az ördög egyik 202.), hol tehát az *ik* rag teszi még a birtokot, mintha mondanók: a binösöknek egyéhez). Ezeken kívül a *szer* sorosztó rag változatlan maradása mély hangú törzsökök után: sokszer, másszer, hatszer stb.; a *vel* segítő rag még igen gyakori át nem olvadása: kevénsággal, közönséggel stb.; a *hangugrató* képzők hangzótlan használata (birodalmmal, fejedelmködvén, fejedelmmé, tékozlván), s némely *phonologiai sajátosságok* emlékeztetnek még azon időszakra, mely az ó nyelv jellemét még sokban megtartotta. Az utóbbiak közzé mindenek előtt a *szelletek* és *kihangzások* nyomai tartoznak. Amazok tudvalevőképen a régi halotti beszédben találják legerősebb kifejezéseket; de helyenként más emlékekben is előfordulnak, főkép a gyenge torokszellet (h), leghatározottabban mindazáltal a Bátori bibliáján kívül debreceni legendáriumunkban, bár teljes következőkkel itt sem. Mégis fontosabb a dolog, hogysem annak rendszerezését, habár csak figyelemgerjesztésül is, meg ne kísértsük.

1. Mindenek előtt a névelő s a mutató és visszavivő névmásban, valamint a hangzóval végződő határozók, viszonyragok és kötszókbán is, elég sűrűen megtaláljuk úgy, hogy azt jóformán szabálynak vehetjük; tehát:

ah, s ennek összetételeiben, mint: a^hra, a^hról, a^hkoron, a^hmint, a^hféle stb.;

eh, s ennek összetételeiben, mint: e^hre, e^hről, e^hképen, e^hben, e^hből, ame^h, ime^h stb.;

ki^h, mi^h; sinki^h;

be^h, le^h, ki^h, s összetételeik és származékaikban: be^hhivatá; le^hfekűt (lefektet), ki^hirtá; tömlöcbe^h;

re^h: hitire^h, térdönkre^h;
 vá^h, vé^h: borrá^h, alá^h, kevesé^h, fele^h (felé); még szár-
 mazékban is: alá^hzatosság;
 de^h: de^hmaga;
 ma^h, messze^h;
 ne^h, se^h.

Továbbá 2. oly szók végén, melyeknek ragozását az ajakszellet (v) szokta közvetíteni: péld. jó^h (jova, java), összetételben is: jó^hvolta; ló^h (lova); fe^h (utóbb már csak: fő, honnan nem csak: főbb, hanem fővebb is); jő^h (jövő; egy helyt a jősz^h: jő^hsz helyett bizonyosan leírási hiba).

3. Néha az *i, ú, ü* képzők után is feljegyeztetik: mai^h, éjjeli^h, egyházi^h; szomorú^h, minemű^h;

4. Néha az ínyszelletet (j) pótolja vagy nyomosítja: é^h (éj); új^h;

5. Kihangzás helyén is áll, péld. férfi^h (férfin);

6. Legállandóbban a harmad személyi, egyes számú személynév más (ö^h) veszi fel a maga ragi állapotjában, mind nevek mind igék után, névszerint:

a) Mint személy és birtokrag *a, e, i, é* alakban: péld. vároša^h, hivatala^h, rejája^h; neve^h, képe^h, születése^h; előtte^h; úré^h; sőt ha a birtok ragoztatik is: halála^hról, hivatala^hval:

b) mint jelen idői rag *i* alakban: inti^h, itéli^h;

c) mint félmúlti rag *a e* alakban, még pedig a határozatlan és határozott formában: vala^h, álla^h, mene^h, szerze^h; tartá^h, jegyzé^h, esmeré^h, stb;

d) a múltban: akarta^h, kérte^h;

e) a feltételes módban: volna^h, csenálna^h, lenne^h; sőt a toldott ragozásban is: mutatnája^h, öletnéje^h;

f) a részesülő jelenében és jövőjében, eredeti *ő* alakjában: égő^h, tevő^h, vő^hlegény (vevő legény), törendő^h;

7. Végre más rendbeli véghangzók után, ha csak elvéte is, mint: te^h, mine^h (mennyi), no^h! fejteni^h; fa^h, munka^h, cellácska, Dorottya^h. Hogy az ilyekben is nem volt egészen érezhetlen, mutatja a *soporlaot accusativus*, mely *soporlát* volna, ha a szellet nem tollhibából maradt volna ki abból.

Mind ezekben rendszer nyomát lelünk, de mely már elhalaványodásnak indult vala: innen is a szellet felrakása-

nak elhanyagolása a régieknél: bár ezt annak is tulajdoníthatni, hogy az épen csak is szellet volt, milyen a görögspiritus lenis, rég elvesztvén azon keménységet, melylyel a Halotti Beszéd korában, azaz a XI. század kezdetén, még birhatott. S hogy ennek dacára csak ennyi gonddal is felrakta azt a debreceni legendáskönyv szerzője, az finomúl észlelő hallásának ép oly jeles tanúsága, mikép gyakran tisztán etymologiai helyesírása őt a nyelv körül gondolkozó főnek mutatja. (Az ilyek: jár^hs, i^hres, oly^h, mik különben is ritkák, kétségkívül tollhibák).

Említettem a *kihangzások* nyomait is, bár ezek már ritkák, mint a XV. században általán. Ilyen az *o* a *joh* főnévben, az *ionkább* igehatározóban, miknek elseje nyelvjárásilag *ih*, emez ma csak *inkább*; az *u* az *i^unak* igében, mely utóbb ajakszelletté keményedvén adta az „*ivának*“ félmúlti formát; az *ü* a feküti igében, mely kihangzás nélkül *fek* adja az újabb *fektet* miveltetőt; az *e* ezekben: *szüzei*, *mennyei*, mely utóbbi szó mindmaig fenmaradt, kivételnek tekintve, míg amaz immár váltig kiavúlt.

Nem kevesbbé érdekesek szerzőnk egyéb hangtani sajátágai. Mellőzve az *ö*-t, melylyel a közép *e* helyett igen sűrűen él; meg kell említenem azon a nyílt és közép *e* közt levő, rövid éles *e*-t, mely, valamint a nyújtott éles *é* a nyújtott *i*-vel, úgy ez a rövid közép *i*-vel váltakozik. E negyedik *e*-t már Czuczor is felismerte az *es*: *is*, *esmeg*: *ismeg*, *ede*: *ide*, *ett*: *itt*, *heány*: *hiány* s egyéb számos szavainkban; melyekhez legendáriusunkból ezeket adhatjuk: *hev* olkodás, *hertelen*, *keván*, *mend* (a *mentől* azaz *mendtől* szóban), *verág*, *vellám*, *verradólan*, *ergalmas*, *csenál*; továbbá a határvető *eg* ragot, ezekben: *addeg*, *napeg*, mely *ma*, az egy mindég kivételével, melyben hosszú éles *é*-nek hangzik, állandóan *i*-vel ejtetik és iratik; és az igékhez forradó, névmási eredetű *ek*, az általános *ik* helyett: *kezdetek*, *mutattatek* stb. Hogy ezen negyedik *e* szerepel a minden, *se*, *sem*, *egy*, *mennysiszókban* is, mutatja ezeknek a nekik, mint mondatott, viszont megfelelő *i*-vel használata szerzőnknel, ki többnyire így írja azokat: *mindinik*, *simi* és *simmi*, *sinki* (ma *is* *sincs-et* mondunk és *nincset*, ahonnan *e* tagadó szókban az *i*-t kell eredetinek, sőt egye-

nesen gyökérnek tartanunk, n-nel megtoldva: *in*, mely az *in*-ség, *ingen*, az elavúlt *ingen*sem, *ingyem*majd-ban is szerepel), *mini*, *miniszer*, ma *mennyi*, *mennyiszer*, *igyenös*: *egyes* stb. Egyébiránt nem csodálhatjuk, ha azon gyengéd árnyéklatnál fogva, mely a rövid e-ket egymástól elválasztja, ama negyedik *e* néha amazok párhuzamos hangzóival cserélődik fel: így a *sehol*, *sehova*, *gyertyá*-ban o-val (*sohol*, *sohova*, *gyortya*), az *esmer*, minden-ben ö-vel (*ösmer*, *mindön*). Jellemző tulajdonsága pedig a negyedik *e*-nek, hogy, míg a nyílt és közép *e* magas hangzóinkhoz tartozik, e negyedik, vagyis a rövid éles *e*, úgy mint a hosszú éles *é*, közös, azaz mind a két hangzó kategóriával egyesül, mint a felhozott példák némelyei, s mások is, mint *vella*, *Estván*, *deák* stb mutatják.

Láttunk tehát egy harmadik *i*-t is, melyet a rövid éles *i* irányában nyílt *inek* neveznénk, melynek sajátsága az, hogy o ö-vel váltakozik: mely változásra legendáriusunknál ily példák fordulnak elő: *hamos*: *hamis*, *porongat*: *pirongat*, *alamozsna*: *alamizsna* (ahova mintegy fordítva, a régi *tivisk* is tartozik, sőt e szóban az *is* eredeti formája kétségkívül *ös*: tövös, t. i. minek *tői*, *tüi* vannak, s mely *i*-nek természetét nyelvünk hangjainak legfinomabb észlelője Czuczor, nem rég méltán koszorúzott hangtani értekezésében, szinte felismerte már). Ide való a *sítét*, *künnyen* is, mely a mai *mívelt* nyelvben ö-vel hangzik: *sötét*, *könnyen*; míg régente s *nyelvjárás*ilag ma is, az *üt* sem veti meg: *sütét*, *künnyen*, mint emezt legendáriusunk is írja).

Van végre egy ezzel rokon nyújtott *í* hangzónk is, a mennyiben az egyfelül ö-vel, másfelül ü-vel váltakozik:

bín, *bön*, *bün*

szíz, *szöz*, *szüz*

közzil, *közzöl*, *közzül*,

s melyre legendás könyvünkben szinte számos példa található.

Minden esetre nagy figyelmet érdemelnek *hangzóink* egymáshozí és *ragozási viszonyai*; s főleg középkori emlékeink azok, melyek, összehasonlító vizsgálat mellett, e részben bő adatokat szolgáltatnak hangzóink körét számos finom árnyéklataikkal kiegészíteni, és egyfelől sok kivételt kie-

nyésztetni hangtanunkból, másfelől nyelvjárásaink különféle sajátságainak, melyek az irodalmi nyelv mellett közönségesen kiejtési korcsokul tekintetnek, tudományos jogosultságát kimutatni.

E tekintetben legendás könyvünk nem az utolsó források közé tartozik.

Kiemelem még, hogy a régiek nem idegenkedtek anynyira, mint a maiak, a hangzók torlódásától. — Legendáriusunk írja: ajtóa, hía, hiák, miel stb, hol ma csak ajtója, híja, hiják, mivel ejtetik és iratik.

A mássalhangzók körül alig van mit kiemelnem azon összehasonításokon, assimilációkon kívül, melyek a közajkon ma is közönségesek; a régiek *írásában* pedig csak az etymologiai regulátor hiának tulajdonítandók: monnak: mondanak, tunni: tudni, hannája: hagynája, honnemmint: hogynemmint, megirílvén, megirígyelvén helyett, melyekből látjuk, hogy a d, g, gy, hangok a reájok következő *n l*-be be szeretnek olvadni.

IV. Adom még szerzőnk *helyesírása* főbb vonásait. Az egyes hangok, melyek a régiségben különbözőleg szoktak leírtni, nála így adatnak vissza:

á, ritkán aa-val: aad; többnyire csak a-val;

é, gyakran ee-vel: holnapeeg, eel; de korántsem állandóan;

i és í: többnyire i-vel, gyakran y-nal: yed, fya, ky;

ő és ö: o: ȝrdongȝs, tȝr;

u és ú: a szók elején rendszeren v-vel: vy (új), vrísten; középen és végül: u;

ü és ú: u, ú, w, ó-vel: kiuiul, iduȝzwl, elkówl;

c: cz, tz: orcza, nioltz; idegen nevek és szókban többnyire c: Venöce, Francia, penitencia, sentencia, lekce, predikacio;

cs: L: Lak, boLat, alL;

gy: gi: giogiul, nagí; néha gy: mongya; i előtt pusztán g: kegigh;

j: többnyire i: iar, iog, aítatos; de gyakran y is; yoh igeye, olay;

ly: többnyire li: meli, olimint; néha l'i: tel'ies, tiztöl'ie;

ny: *ni*: nier, niúz, azzoni; *i* előtt pusztá *n*: nil, nit;

sz: *z*: zent, zarandok, vizza, egeez;

ty: *ti*: kereztien, lathattiok;

v: a szók elején rendesen *v*, és csak néha *u*: uala; közepeán és végül *u*, *w*: viue, buuaba, newe; de *v* is: hyvta;

z: *z*; és *s* meg *zs* mindig hosszú *f*.

A kettőzött mássalhangzókat meglehetősen pontosan rakja fel, bár nem hiányzanak az ilyek: inkább, töbet, kisseben, kereztien^okel; a kettős vég *t* sokszor *th*-val iratik. Az *ly* és *ny* hangok (*li*, *ni*) *i* előtt pusztá *l*, *n*-nel vannak: kirali, feniteek, mindamellett lágyítva ejtendők; ellenben mássalhangzók előtt és a szók végén többnyire lágyítatlan iratnak *s* kétségkívül ejtendők is (a kényelmesen szóló nyelv szerint): kiralne, bizonsag, erzek^onseg; de viszont lágyítva ha megketőztetnek vagy hangzó követi: kiraliok, azzonnia.

A szók leírásában középkori íróink a szófejtésre, magától érthetőleg, nem ügyeltek. E tudomány nyelvünkre nézve még nem létezett. Ehez képest legendáriusunk is leginkább csak az *ejtést* tartotta szem előtt. Így írt tehát: tesdben, zigedben, igegben, menniegben, imatkozik, monthatni, mongya, tugia, attanak, egesseg, kiralsag, tarL, haborgacz, k^onv, azzonnak, bizonsag: *s* különösen a lágyított mássalhangzókat a szók végén *s* hol egyéb mássalhangzókkal találkoznak, nem könnyen jeleli meg, míg magánhangzók előtt rendesen kifejezi (bizonios, azzonia) stb. Némely helyeken azonban tisztán etymologiai írásmód is lep meg, mint péld. ezekben: bekeseg, zizeseg, setetseg, egi-zer, mas-zer, tuldul (túdúl, tódúl) stb. A *s* kötszót állandóan összeírja a rá következő szóval, péld.: seng^omet, samaz, siel^osben (*s* jelösbén). Az igehatározókat nem kapcsolja: meg korula, el mene stb.

V. A Krisztina-legenda, mely e kötet második darabja, Jankowich Miklós gyűjteményével jelenleg a magyar nemzeti muzeum sajátja. Egy, negyedréthben nagyobbka új barát betűkkel csinosan írt, külön címlappal ellátott, huszonhárom levélből álló kis codex, melynek utolsó levele hiányzik. A codex kétségkívül a XVI. század elejéről való, mit graphikáján kívül fejlettebb helyesírása is mutat, mely itt elő-

ször tünteti elő, bár nem állandóan, az *ékezt.* Első, ki Jankowich közléséből felemlítette ez emléket (1803-ban az *Antiqq. Lit. Hung.* I. köt. 28. l.), s használta is, nyelvtanában, *Révai* volt. Ő „Magyar Literaturá”jában¹³⁾ a többi előtte ismeretes legendákkal együtt¹⁴⁾ a szentpálos Bátori Lászlónak tulajdonította, mint a kiről magáról emlékeznek a források mint legendairóról. Azóta középkori irodalmunk számos maradványa merült fel, s ezek összehasonlító tanulmányozása immár biztosabb támaszpontokat nyújt a régi nyelv korainak megkülönböztetésére. Ezek nyomán én, a Margit, Domonkos és Krisztina-legendákat sem a Bátori korába vagyis a XV. század közepére nem tehetem, sem a Bátorinak tulajdonítandó bibliai könyvek fordítóját nem tekinthetem Révaival szerzőjöknek. A Krisztina életének magyar írója kétségkívül a Jagellók korából való: annyira nincsenek sem nyelvtani formáiban, sem a használt szókban, régiebség nyomai. Eredetiét vagy teljes kútfejét e legendának nem vagyok képes kimutatni. Venerabilis Beda, Surius, a *Martyrologium Rom.* igen röviden, *Ar. Legenda*, Antoninus Florentinus, *Ribadeneira* bővebben, de korántsem ily bőven beszélnek azt el. Hátha e kibővítés, mely csak előadási, a magyar szerző sajátja?

VI. Bár, mint mondtam, ez emlék már a középkor vég éveire esik, s archaismusokban nem gazdag: tanulságos még is, különösen az igemódok és idők, s a ragozott infinitivus használatában. Nyelvjárási sajátságai közzé tartozik főleg a ragozás és képzésben a nyílt hangzókkal (*ó ö*) élés a tompák (*ú ü*) helyett: nevő, szivő; gonoszól, örökköl; rajtonk, nekönk; nyójt, gyójt; fordól, járól, öröl, teröl; sírtonk, veszönk; a diphthongozás: alajt, terejt, indojt, szabadojt, tanojt (innen a parancsoló módban: szabadóh, tisztóh; de van: feszít, segít, szabadít is, s innen szabadíh); az *ő*-zés: mestör, tött, ött (evett), hitöl; de van *gyetrelm* is; továbbá: *í* helyett *é*: kén, te-ként; *i* helyett *e*: mend, kegyó; *ü ü* helyett *í i*: bín, szile-

¹³⁾ Tud. Gyűjt. 1833. II.

¹⁴⁾ Révai mindössze csak sz. Margit életét, remete sz. Pálét és Elekét a Peer-codexben, sz. Domonkosét és Krisztináét ismerte. L. az imént id. h. 81—86.

tik. Ha ezek ellenére viszont i-zésnek nyomait is lelünk: beszíd, setít, igivel: ez össze nem illőséget kétségkívül a leirók gondatlanságának kell tulajdonitnunk. Hogy ezek nem csak helyenként s akaratlanul becsusztatják nyelvjárásukat, de néha egész darabokat, tehát tudatosan, áttesznek a magokéba, azt némely, több codexben előforduló, azonos darabok összevetése bizonyítja. A diphthongozásnak érdekes példája melléknévben a *mezejtelen*. A segítő rag (vel) ajakszelletének át nem hasonulását: számval, dicséretekvel; másfelől ennek a fordító ragban (vá) teljes elnyeletését: méltóá, egyenlőé (mint ma is ezekben: elé, felé); az *em öm* névképző hangzóvesztését: gyetrelm, veszedelm; a részesülő *e* képzőjét: idvezíte; a középből képzett szenvedő ez egy példáját: indultatik (mely azonban más és nagyobb emlékekben gyakori), valamint az ajakszellet használatát *e* félmúltban: vövd (vöd) a grammatikus érdekes tudomásul fogja venni: míg az írónknak előkelőleg saját kettőzött szenvedőit: kérdeztette-tett, megfeszítettette-tett mint az egyéni ízlés dúslakodását épen csak is tudomásul. Irálya szerzőnknek folyamatos és könnyű, a deákosságok, melyek minél régibb valamely emlék, annál sűrűbbek ¹⁵), nála ritkák; a „hogy“ kötszót szereti kihagyni, s *e* kihagyást néha ékesen intézi ¹⁶).

VII. A *helyesírást* illetőleg, az egyes hangok kifejezéseit adom:

Az *á* többnyire *a*, néha, bár ritkán *aa*: *adaa*, *haromsaag*; gyakrabban, s a halotti beszéd kivételes példáján túl, először leljük itt *v* alakú ékkel jelelve.

Az *é* szinte többnyire csak egyes és jel nélküli *e*-vel iratik; de kettőssel is: *tiztelneed*; helyenként a másod *e* apostroph módra alkalmaztatik: *me^eg*; nem ritkán ismét *v* alakú ékkel.

Az *ö* és *ő*: *o*.

¹⁵ Szembeszökő csak egy van, a cod. 8. l. álló: „Mindazáltal is jól szólál, nem tudván az igazságot“ *e* helyett: Jól szólál, mindamellet hogy nem tudád az igazságot.

¹⁶ Különösen csinos az egészen magyaros ragozott infinitívus közbejöttével *e* hely: *paraucsolj engemet jönem tehozzád ez késá-lkodásban!*

Az *u ú* nem csak a szók elején, de közepén is, *v*, itt néha *w*: *wronk*, *violan* (újolan), *aggijvnk*.

Az *ü ü*: *w*, gyakran a *w* felett egy fekvő *s* felfelé nyíló *o* látható; az *ü* néha *w*-vel adatik, mely felett ama *v* alakú ék;

c: *cz*: *ucza*, *tömlöcz*, *acz*, *ijmacz*, *hijhacz*, (*adsz*, *imádsz*, *hihatsz*);

cs: *ch*: *chak*, *chuda*, *kijchijn*;

gy: *g'*, *gi*, *gy*: *ang'al*, *eg'*, *egⁱ*, *vagⁱ*, *vgyan*, *faggyu*, *kegⁱetlen*, *yaggia*d;

j: *i*, *y*: *iarom*, *olaia*, *temien*, *mondy*a, *tey*;

ly: *lⁱ*, *lij*: *segeli*, *hel'heztet*, *olijminth*, *helyen*;

ny: *nⁱ*, *ny*: *lean'od*, *ann'a*, *nyaia*s; *i* előtt a lágyítás elmarad: *nyta*, *bizonyt*;

s: a szók elején és közepén *f*, végül *s*;

sz és *z*: *z*: *uez*;

t; végül mindig *th*, csak elvétele *h* nélkül;

ty: *t'*, *tⁱ*, *ty*: *at'am*, *alappatt'ath*, *bestie*, *bestye*, *attija*;

v: *u*, *v*, *w*: *vala*, *uilag*, *veueen*, *eleue*, *hyvz*, *newq*, *awag'*.

Az etymologiai írásmódnak még semmi nyoma.

VIII. A kötet végéhez vetett szótárak nem csak a nehezebb, s magyarázatot követelő, hanem minden érdekes szókat, képzéseket és ejtéseket mutatnak fel.

IX. A Krisztina-legendát közvetlenül a nemzeti muzeum codexéből adom, s először, valamint a debreceni legendáriumot is, s ezt szinte egyenesen a debreceni collegium régi kéziratából, melynek szíves közléseért annál melegebb köszönettel tartozom a tisztelt tanári karnak, mert a debreceni könyvcsarnokban százöt év óta zár alatt őrzött kincset, a tudomány érdekében példás és megbecsülhetetlen bizodalma szerint, most először engedé a Tiszán átvándorolni — hozzám.

X. EXCELLENTIÁD pedig fogadja tőlem kegyesen a nemzet előtt hirdetett hálámat, amiért középkori nyelvemlékeink körüli igyekvéseimben segítve, régibb irodalmunk s nyelvünk története forrásait ismét egy kötettel méltóztatott

gazdagítani. Csak ily nemes áldozatkészségből vehet, olvasói, s még inkább vevői kised száma mellett, tudományunk e szaka gyarapodást. De leljen bőkezűségéért EXCELLENTIÁD azon öntudatban pótolékot, hogy a nemzet tudomány-szerető s nyelvének becsületét ahító része ez ajándékokért még akkor is áldva fogja emlegetni, midőn mi többé már nem leszünk. *Serum est hoc praemium, sed certissimum, et non obnoxium invidiae* (Révai).

Költ Pesten, october 17. 1858.

TOLDY FERENC.

A DEBRECENI
LEGENDÁS KÖNYV.

Kezdetik úrnak nevében eszten... által való szent-
töknök életökről való tanuság az idvözülendök-
nek lölki használatosságokért.

S előszer a szent András apostolról, uronk-
nak első tanítványáról.

Nagy dicsőség embörnek az ő urát követ-
nie: Ecclesiastici XXIII. Ez igéket böls írja egy kövnenek
huszonharmadik részében; mely igék jóllehet közönséggel
mondatának mindön keresztyénökről, kiknek nagy tisztosság
uronk Jézusnak életét, elkülsét es szent tanuságát követni;
demaga fe^hképpen mondhatjok ez igéket bódog szent András
apostolról, ki^h e^h földön élő embörök közzül mentől első tanít-
ványa lön, es az ő elkülsének követője, s a keresztfának szen-
vedője; kiből tanuságot ad nekönk-es a mi édös anyánk keresz-
tyén anyaszentegyház, hogy mi-es, kik uronk Jézusnak hitét es
nevét felvettök, hívön kövessök az ő elkülsét es szent tanusá-
gát, imez három okaért: előszer, mert ő is tisztöl minket szent
atyjának es az angyaloknak előtte; mert am úgymonda, szent
János írta az evangéliomnak tizenkettődik részében: Ha va-
laki enneköm hívön szolgál, tisztöli ötet az en atyám, ki^h
mennyekben vagyon: olymint mondanája: Méltó a^hra, hogy²
... a^h teljes szent háromság szeresse^h őt... es dicsőségvel
tisztölje. Másodszer kell követnönk uronk Jézust szent András
apostollal, mert a kik ötet követik, mindönkoron malasznak
velágosságában élnek. Am önnönmaga mondá, szent János

megírá^h az evangéliomnak nyolcad részében: A^h kí^h engömet követ, nem jár a bínöknek setétségében, de valja az életnek velágosságát. Harmadszer, mert uronk ezért jöve^h ez velágra, hogy az idvösségös életnek módját nekünk megmutassa. E^hre mondja szent Ágoston doktor: Az édös Krisztusnak teljes élete e^h földön, melyet visele az embörségben, elkülsöknek tanúsága vala, mert mindön cseleködése mi^h tanuságonkra lön. Ime^h azért mely nagy dicsőség es használatos embörnek az édös Jézust követnie az ő jó elkülsében es szent tanuságába! Mely igék mellé háromról leszön tanuságonk: először egy kérdésről, másodszer az ő életéről es mártíromságáról, harmadszer egy példáról. Az első tanuság mellé kérdik szent doktorok: Tartoznak-e^h a keresztyének e^hre hogy mindön cseleködés(ek)ben kövessék uronk Jézust, avagy nem? A kérdésnek oka imez a többi között, mert am idvözítének mondja, szent Lukács az evangéliomnak tizennegyedik részében írja: Valaki nem viseli az ő keresztét, s engömet nem követ, nem méltó enrejám, azaz en dicsőségömnek es istenségömnek látására. De ez ellen vagyon imez ok...*)³ nagy szent volna, es igen idvösségösöket predikállana. Ó tanítványa levén, szentül él vala; s egyszer mikoron uronk Jézus, azután hogy keresztölő János megkeresztölte volna a Jordán vizében, járna ott, a mely helyre gyakorta megyön vala szent János, látván uronkat monda mind a népek előtt: Ihon vagyon az istennek báránya, ez a ki ez velágnak bínét elmossa^h; ez a kiről mondom vala, hogy saruja kötelét sem vagyok méltó megoldanom. S hallván ezt szent András, es látván hogy ujjával idvözítékre mutata, egyik tanítványával szent Jánosnak ez András ottan uronk Jézus után kezde^h mennie, s elmenvén idvözítének előttök, egy kevesé azután hátra tekinté rejájok, s monda: Mit kerestök? Amazok felelének mondván: Mestör, hol lakozol? olymint mondanájak: akarnánk te tanítványid lenni. S monda Krisztus uronk: Jövetök el, es lássátok. S vivé őket a házhöz, hol szállást tart vala, es az napon vele maradának, s

*) Itt egy levél ki levén szakadva a codexből, az első tanuság vége s a másodiknak (sz. András életéről) eleje hiányzik.

megesmerködének vele. A másik szent János evangelista vala; de az ő nevét alázatosságból nem ír^a meg. Az napon idvözíténk nömös tanuságokat ada^a nekik, s regvel meg házokhoz bocsátá; s amazok, miérthogy halászok valának, halászni menének. Annakutánna mikoron egyszer a Genezaret tengör vize^b mellett predikálna idvözíténk, a nép rejája tuldula, hogy el ne^a nyomodnájak. Simon Pétör Andrással ott mossa vala hálóját, s uronk Jézus az ő csóno^l^akokban, vagy halászó hajókban szállván a partról, onnet kezdé^a a népet tanitania, s azután vízben vettetvén hálójokat, nagy sok halat fogattata velök, s a^akoron mind János s mind Jakab, András es Pétör látván e^a csudát, követék uronkat a szállásig; de meg házokhoz menének. Harmadszer mikoron a^a Galileának tengörén halásznának ketten, Pétör s András, hívá uronk Jézus őket, mondván: Jövetök enutánnam, es immár ennekutánna az emböri lölköknek halászivá teszek. S amazok hálójokat es hajójokat s mindön jószágokat elhagyván, követék ötet, vele járván mind addig, míg ez velágból ki^amülék. Es az ő szent tanusága szerént élvén, s uronk Jézusnak mennyben meneti után az szent apostolok eloszolván ez velág szerte, e^a szent András Akhájában predikállá, es sok pogánokat téríte az uronk hitire, es mind az országot be^atölté szentegyházakval. S mikoron egy nömös ifiu, atyjának s anyjának ellenök, ő tanítványa lett volna; azok, miért nagy nömössek valának, a mely házban szent András szállást tart vala, felgyúták, hogy a szent apostol mind az ifiúval, ő fiokkal, es a több tanítványival ott égnének. S látván ez szent András a tüzet, parancsolá a nömös ifiúnak, hogy a ház hejára menne, es egy ampolna vizet adván kezében meghagyá neki, hogy az lánggra öttenéje. Kit megtevéⁿ^a az ifiú, azonnal megoltá a tüzet; s mikor lajtorját támogattanak volna fel, hogy az ifjat nyakkal vetnéje(k) onnet alá, nagy hertelen megvakulának, es közzülok sokan megterének. Az ifiúnak kegyig ő szülei ötven napoknak allatta ki^amülának ez velágból. Ennekutánna menvén Niceának tartományában, ott-es sokakat téríte a hitre, es a hét ördögöket, kik eb képében sokakat megölnek vala a népek közzül, kiüzé^a a tartományból, es a halattakat feltámasztván, megkeresztölé, es uronk tanítványivá^a tevé. Az Egeásnak feleségét,

ki^h római dús leánya vala, a Maximillát-es megkeresztölé, es ott nagy sok tanítványokat gyűte^h. Mikoron az Egeás úr, a császárnak képe^h, futott volna Patras nevű városban, ezön való haragjában kezdé^h a keresztyénöket a^h bálvánimádásra készeríteni: kit látván e szent András, hozzája menvén igen megfeddé, hogy ő emböröknek birája levén, az ő mennyei biróját nem akarnája megesmernie. Kit az Egeás hallván, hit-ságnak monda^h, miérthogy ötet a zsidók, ki^h ezöket hirdette volna, keresztfára feszítve ölték volna meg; de mikoron nagy igasságokkal szent András bizonyítanája uronk Jézust akarátja szerént ezöket szenvedöttnek lennie emböröknek idvösségükért, a tömlöcben teteté^h, de ame^h a^h nép akarván az Egeás tisztartót le^hvágnia, le^htörék a tömlöcnek ajtóját, hogy elszabadítanájak ötet. Kiket a szent apostol tanítván a békeségre, elcsendesíté öket.⁶ Regvel kegyig e^h szent András ki^hhozattatván a tömlöcből, es harmincat szolgálái^h közzül hozzája állatván, nagy erőssen veretteté istápokkal; s annakutánna felfeszítetté^h a keresztfára, nem yasszegekvel, de kötelekvel vonatata a keresztfára, es aval kötözteté hozzája; mely keresztfán két napig élvén, tanítja vala a környüle álló népeket az idvösségnek utára. S fenyögetvén a kösség az Egeást, miért e^h szent ártatlan embört mindön bintelen vesztötte volna e^hképen, megiede, es eljöve, hogy a szent apostolt le^hvennéje a keresztfáról. Mikoron azért akarván le^holdoznia hozzája nyulának, megsugorodik vala az ő kezök; a^h keresztyénök kezdék oldoznia, de imádkozván úrhoz e^h szent apostol, hogy elvennéje békességben az ő lölkét, azonközben nagy vellám környülvevén fél óraig az ő lölkét, a velágosságba megadá úristennek. S az Egeás mikoron házához térne, ördög buvék öbele^h, es földhöz vervén megölé ötet. Kit látván az ő egyetlen egy atyjafia, megkeresztölködék mind házabeli népe^hvel egyetömben. Az szent Andrásnak testét drága kenettel megkenvén a szent Maximilla asszony e^h mai napon nagy tisztösséggel eltemeté; de annakutánna Konstancinápolyba viteték időfordulatjában mi uronk Krisztusnak tisztösségére. Mely igen jó^h legyön e^h nömös szent apostolnak szolgálnia, megmutatik imilyen⁷ lettdologból: Vala egy pispök, ki^h nagy ajtatossággal tartatik vala e^h szent András apostolhoz, kit

ördög nagy mestörséggel irigységből, miért jámbor vala, testi bínben akara csudaképen ejteni; kinek szívét mikoron gonosz kívánsággal immár megsebhette volna, könyörülvén szent András ez ő ajtatosán, szarándok képébe az ajtón kezde csergetni kívül, be^hkeretözvén a pispökhöz, s monda az asztal fölött ördög az asszonyállat képében: Tegyük kérdést tőle, s ha megfejtí, bocsáttassa be^h kegyelmed, ha kegyig nem tudja, bolondot nem kell ide bocsátania. S mind jóvá hagyák e^h tanácsot, s rejá^h veté^h az ördögre a pispök a kérdéstételt, s amaz feladá mondván: Kérdjék ezt tőle: mit tett uristen nagyobb csodát kisded állatban e^h földön? Felele^h szent András a követnek mondván: Embörnek orcáját, mert mind ez velágon-es alig lelhetnének két emböröket, kik mindönbe hasonlatosok volnának egymáshoz; ezért is nagy csuda az embörnek orcája, mert az érzékönségöket inkább uristen mind öbenne helyhöztette. Kit hallván a pispök, s mind a kik az asztalnál ülnek vala, jóvá hagyák ez feleletöt, s monda^h az ördög: kérdjünk mást is tőle, próbáljok meg jobban e^h szarándoknak bölcseségét; kérdjök azt, hol magasb a föld az mennyországnál? Felele a szarándok, mondván: A tüzes égbe, mert ott urunk Jézusnak teste, mely földi állatból vagygon, miért a szüznek véréből terömteték, ki a földből terömtött Ádám^{tól} szaporodék; mert ő mindön egeknek fölötte magasztaltaték az atya istennek jogjára. E^h feleletöt⁸ is mind jóvá hagyák hogy hallák; s monda az asszonyállat: Tegyük harmadik kérdést is tőle, s osztán méltó leszön az bebocsátásra, ha a^hra-es rejá felel. S a^h kérdés ime^h legyön: Mine földön vagygon a mennyország e^h földhöz? Monda szent András a^h követnek: Menj el, s mondd meg annak, ki^h ez kérdést teszi^h, hogy ő tudja ezt jobban, mert ő megmérte^h, mikoron onnan le^hesék. Mondd meg uradnak, hogy a^h ki együtt eszik vele, nem asszonyállat, de ördög. Hallván ezt a követ, igen megiede s megvivé a pispöknek a választ. Amaz ördög ottan elenyiszék előttök, a^h pispök kegyig magában térvén, nagy sírást kezde tennie, hogy így csalatkozott volna, es bocsánatot az úristentől kérni, s ennekutánna a szarándokért küldte^h, hogy felhivatnája, de immár ő is felment vala mennyországban. A pispök kegyig böjtöt parancsola mind a népnek, hogy

könyörögvén a jó istennek, megjelöntenéje ki^h volt volna a szarándok, ki^h ötöt ez veszödelömből megszabadította volna; s ime egy éjjel, mikoron imádkoznéjek, megjelönté az édös isten, hogy szent András volt volna; kiröl a pispök az uristennek es a szent apostolnak nagy hálákat adván, ajtatosban szolgálá szent Andrásnak, es okosban élvén, vevé az örök bódogságot, kit engedjön nekönk-es atya, fiu, szent lélek.

SZENT BARBÁLA ASSZONRÓL VALÓ TANUSÁG.

Jövel en választattam, nyugodjál mennyországban: a mit kértél, megadatott teneköd: ez ígékét mondá édös urunk Jézus a bódog szent Barbála asszonnak halálának órá⁹ján, mikoron imádságot tett volna az úristenhöz az ő nyakát elvágásnak előtte. Mely ígékben megjelöntetik az istenben való kijelönthetetlen nagy szeretete^h dicsőségös szent Borbálához, es mind a tiszta embörökhöz, kiket hív es vár ő szent felsége az örök nyugalomra ez siralomnak völgyéből; mert am önnönmaga mondá az úristen szent János evangelistának: A^h ki^h meggyözi ez velágon testét, nem keresvén az ő kevánságát, es ördögöt, nem engedvén az ő kisztetinek, es ez velágot, nem üzvén az ő gyönyörűségét, ennek adok en enni az örök életnek es nyugalomnak fájából. Ezt megmutatá teteménynyel a^h szent Barbála asszonban, kivel meggyöztetvén mind e három ellenséget, s még a pogán fejedelmet is, hivattaték urunk Jézustól a mennyei vendégségre es nyugalomra a fölül megmondott ígékvel. Kinek élete következik immáran. E^h nömös szüz szent Borbála támada Nikomédiának városában, Maximiánus császárnak idejében, mikoron Marciánus nevű fejedelm tiszttul tartanája császártól a tartománt. Ezöknek idejökben vala Nikomédiában egy pogán kazdag nömös embör, kinek Dioskorus vala neve; e^től fogontaték es adaték ez velágnak aszüz szent Borbála, ki^h felneveködvén, csudálatos szépségvel kezde^h fénlenie, es nagy bölcseségvel. Atyja kegyig féltvén az ő szépségeért, hogy, ha firfiak között laknéjek, valami módon megcsalatkoznéjek, egy magas tornyot rakattata neki, szép házakat benne, e szent Borbálán¹⁰ak, hogy ott laknéjek vén asszonyokkal es leányival, míg valamely nagy úrnak házasanája. Azon toronyba csenáltata egy szép boltot is, hol aramból s ezüstből csenált istenét imádnája es tisztölneje. E^h szent

Borbála kegyig mind öt esztendő korától fogva gyűlöli vala a bálván istenöket, az édös Jézusnak belső ihléséből gondolatván az ő lölkével, hogy emböri kézzel csenált állat nem lehet isten, mert az istennek véghetetlen hatalmúnak kell lennie, ki^h enne sokféle állatokat tudott terömtetni; minekokaért e^h szent szíz a nagy istent imádja vala, ki^h ötet es földet megny nyet szerzötte. A^hnakutánna megértvén isteni jelönetből, hogy az isteni felség, szömélyében három volna, es egy lölki állat, es mind a hitnek ágazatit, melyeket kelle^hne az üdvözülendöknek hinnie, es hogy a^h vízben való megkeresztölködés szükség volna a mennyországban valónak: le^hszálla egy napon a csergetegnek vízében, ki foly vala a toronnak alatta, es imádságot tevéen úrhoz, kéré ötet, hogy a vizet megszentölnéje, s háromszer elbúván a^h vízben, megkeresztölé önnönmagát atyának es fiúnak es szent lelöknek nevében. S ezután meg felmenvén a toromban, es a^h bálván istenöknek boltjában, mind orcel pökdösé öket. Ennekutánna megértvén isteni jelönetből, hogy a jó istennek e^h volna akaratja, hogy szüzeségben maradna, jöllehet sok urak kéreték házasságra, nem tudván¹¹ hogy keresztyén volna, de simmiképen nem akara e^hre engedni, hanem nagy ajtatosságban, alázatosságba es ergalmaságba szüizen szolgál vala istennek. Egy napon, mikoron a toromból le^hszállott volna: látá hát atyja itt alatt egy fördöházat csenáltat, s két ablakot hattak rajta a^h mivesök, s ő a szent háromságnak nevében harmadikat is csenáltata, s a márvánkövön szent keresztnek jegyét vonván, azonnal bele silyede a szent jegy, mintha vassal metöttek volna ki^h rajta; annakutánna felmenvén az ő atyjának bálvány istenihöz, mind eltöré^h öket, s az ezüstit es az aranyát s drágaköveit uronk Jézusnak neveért mind szegényöknek osztogatá. Mely dolgot megértvén az ő atyja, felmene a toromba fegyverével, hogy ugyanottan le^hvágja, de imádkozván e nömös szüz úrhoz, kétféle válék a kö^hfal, es kiveté a hegytetöre az istennek lölke ötet. Kit látván az ő atyja, s utánna menvén: mikoron keresnéje a hegyekön, nem kezdé meglelhetnie. S ugyanottan, két pásztor ihokat öriz vala; s azokat kezdé kérdözni: ha láttak volna egy leánt? Az egyik megeskvék, hogy nem látta volna, hogy elszabadithatnája e^h szent Borbálát; a^h má-

sik kegyig ugyan megmutatá ujjával, s azonnal a pásztor mind az ihakval egyetömbbe kövé^h változának, s mind ez ideig a^hképen vannak. Meglelvén azért a Dioskorus e nőmös szüzet, üstökön ragadá, es nagy erőssen vervén s hajánál fogva vonván a városban, adá önnön kezével a Marcianus fejedelömn¹²ek meggyötrendőül a keresztyén hitért. Ki^h mikoron megkérdezte volna, ha a megfeszített istent imádnája, es a szent Borbála^h mondotta volna, hogy azt, mert csak ő volna az isten, s a pogánoknak istenök mind ördögök volnának, parancsolá a fejedelöm, hogy mezítelen felakasztva hajánál fogva nagy erőssen megostoroznájak, es nagy erős szűrfoltokkal a megtaglott testet törölnéjek, ként kénra akarván adnia. Ezután levéteté az ösztörüről, es tömlöcbe vitetvén, kalodába veretteté ez nőmös gyenge szüzet: de uronk Jézus éjjel nagy fénösségvel neki jelölvén a^h tömlöcbe, megerősíté ötet, mindön sebeit meggyógyítván, es sérelömből megszabadítván. Más napon meg ki^hhozatván a Marciánus ötet, es látván hogy szebb volna mint annakelőtte, monda neki: Látdék! mint könyörültek az istenök rajtad, mert im meggyógyítottak: imádjad azért immár őket, hogy élj. S mikoron mevetnéje a bálván istenöket, lábainál fogva meg felfeszítetté es gerebenökkel az ő szent testét szaggattatván, égő fákllyákkal kezdé az ő oldalát égettetni, s meg annakfölötte vasverővel mind adzég veretteté az ő fejét, míg a vér nagy bőségvel kezdé az ő orrán ki^hfolnia; ennekutánna mind két melyét elmetteté, es mezítelen hordoztatá a város szerte; de mikoron imádságot tett volna úrhoz, neki jelönek úrl¹³nak angyala, es nagy szépen felöltöztetvén menyeyei ruhában, mindön sebeit meggyógyítá es két melyét megadá. Kiket látván a fejedelöm, megdühödvén a haragnak miatta, parancsolá hogy elvennéjek fejét, mely szent szüzet vervén az önnön atyja^h, ki^hvivé^h a hegyre, hol megfogta vala, es önnön kezével elvevé fejét, s legottan tűz szállván le^h az égből, megemiszté ötet, s a szent Borbálának testét egy ajtatos keresztyén eltemeté ott Nikomédiába, de azután Konstantinápolyba vitették, s onnan neminemű nőmössek Venöcében hozák, es helyhözteték a^h keresztyös barátoknak kalastromában, Bódogasszony egyházában, mi uronk Jézusnak dicsőségére, ki^h él es országol mindöröké Ámen.

SZENT MIKLÓS PISPÖKRŐL VALÓ PREDIKÁCIÓ.

Ó mely igen jó a firfiúi elkülesünek, mikoron ifiúságától fogva viselendi úrnak igáját: ez igéket mondá a szent Jeremiás próféta Siralomról szerzett könvének harmadik részében; mely igékben mindön emböröknek, firfiaknak s asszonyállatoknak, vénöknek es ifiaknak, kisededöknek s nagyoknak ajánlja úrnak ő igáját, megutáltatván velök a gonosz ördögnek igáját, es ez velágnak, kit jaj mely nagy sokan vonznak mastan embörök közzül. Mert im látjok ezt, hogy ördögért, azaz a binökért, s ez veláért mely sokan mine^h munkát tesznek éjjel s nappal, es mine^h fáradságot szenvednek mind kisedségöktől fogva: de az úristenért csak keveset sem akarnak szenvedni. Ezökről panaszol az úristen szent Gergölnek szája által, mondván: E^h velágnak szeretői erősek ez földiekben, de^h kórok a mennyiekre, mert e^h velági dicsőségért halálíg kevánnak munkálkodnia, de az örökévaló bódogságnak reménléséért csak kevés ideig sem akarnak munkában lenni; e^h velági nyereségért mindön bosszuságot elszenvednek, s a mennyi jutalomért egy kicsin bosszubeszédöt nem akarnak elszenvednie. Nem vala ezök közzül való a bódog szent Miklós pispök, mert ő még születésének napjától fogva az úristen igáját voná, mikoron a^h tul fogva mind halálaiglan böjtölé a szerdát s a^h péntököt, mindön törvényében az édös istennek szeplötelen maradván. Azért ime^h mely igen jó embörnek úrnak igáját viselnie, mert az úristen felmagasztalja e^h velágon is ezöket, a^h malasztanak bőségét adván nekiök, s a más velágon nagy ki^hjelönthetetlen dicsőségöt. Ezt jelöntik ki^h a fölül megmondott igék, kik mellé háromról lesz öntanúságunk: Első, neminemü kérdésökről, második szent Miklósnak életéről, harmadik egy példáról. Az első mellé kérdik szent doktorok előszer: Micsoda az urunk Krisztusnak igája? kiről a mi édös urunk pa-

rancsolatot ada mondván: vegyétök fel az en igámat, vagy vegyétök reátok az en igámat, es tanuljatok entőlem, mert kegyös vagyok s alázatos szívű? Felelnek e^hre szent doktorok, s úgy mondnak, hogy az éd^l¹⁵ös uronknak igája az új törvény, melyet ő szent felsége az evangéliomban ki^hjelönte, mely fondáltatik es áll az uronk Krisztusnak keresztinek viselésében; mert am önnönmaga mondá, szent Lukács megirá az evangéliomnak tizennegyedik részében: A^h ki nem viseli az ő keresztét, nem méltó örejája. S e^h mondatik igának, mert miképen az igában két-két barmot szoktanak be^hfognia a szekérnek vagy taligának vonására, ezönképen uronk Krisztus keresztinek igájában lélők szerint kettőt kell be^hfognonk: testönket es lölkönket, a bizony keresztnek es az isteni malasztanak szekérének vonására, kin juthassonk a mi édös uronk Krisztus Jézushoz, ki^h immár országol embörsége szerint is mennyországban. Második kérdés imez: Miképen kell uronk Jézusnak keresztfáját viselnönk, azaz ő szent igáját? Felel önnönmaga uronk e^hre, mikoron mondja: Vegyétök reátok az en igámat. Nem mondja alátok, vagy mellétök, deugyan azt mondja, hogy rejátok, mert sokan vannak a keresztyénök között, kik dicsekvén a keresztyénnek nevével, ki^h nagy szabadságnak dicsősége, hagyák magokat a^h bínöknök igája alá nyomni. Némelyek e^h földi telhetetlenségnek miatta, ezöket keresvén csak, mint a vakondakok, kik mindönkor a földet túrják; némelyek a kevélységnek miatta, kik ez velági tisztösségöt annera kevánják, hogy mind lölköket s testöket örök tüzre adják; némelyek a bujaságnak miatta, kiket ördög a^h testi bínnek miatta szinte inökké tett: ezök¹⁶nek az úristen annera szerzötte a kénokat, minere a gyönyörűségben voltanak: ez illeténök nem viselik örajtok uronk Krisztusnak igáját, mert le^hnyomta öket a testnek, ez velágnak es ördögnek igájok. Harmadik kérdés imez: Minemü jegyökkel esmerheti^h embör meg, ha az uronk Krisztus igáját vonzja avagy nem? Uronk Jézus önnön édös szájával felele e^hre, mikoron mondá: Tanuljatok entőlem, mert kegyös vagyok, es alázatos szívű, s e^hképpen nyugodalmat leltök a tü lölkötöknek: mely igékben négy kerekeket avagy négy jegyöket ada, kikből megesmerhetjök, ha az édös uronk jármát

vonjok, vagy kiét? Első az engödelmesség; ha engedünk az isteni parancsolatoknak; ezt kijelönté uronk ez igékben, kikben mondá: Tanuljatok, mert a bizony tanítványoknak engedniök kell az ő mestöröknek, mert e^h nekül sem a békeség, sem az idvösség nem lehet; ezokaért monda uronk Jézus, a szent evangéliomba megirattatott: Ha akarsz életre mennie, tarts parancsolatokat. Ez első jegy megvala szent Miklósban, mert ő soha nem tön ellene az úristennek. Második jegy az úristenhöz való egyesülés es barátság, ki^h szeretetnek mondatik; ezt jelönti, a mikoron mondja: Entölem, ki állatom szerint szeretet vagyok, melyet megmutattam embörré lételömben éröttetök kénszenvedésömmel es halálomval. E^hre mondá uronk az ifiúnak, ki^h megkérdé ötet a^hról mit kellene tenni, *)|¹⁷ ajánlván az ő lölkét, ki^h múlék ez velágból uronknak sziletése után mikoron háromszáz negyven három esztendőbe írának, e mai napon; es eltemetvén ötet, az ő koporsójából olaj foly ki^h, melylyel ha valamely kór megkenettetik, meggyógyul mindön kórságából. Fekszik Venöcében, mastan kilömbkilömb csudákkal fénlvén mi uronk Krisztusnak tisztösségére, ki^h él es országol örökkül öröké Ámen. Úgy legyön!

*) Itt is hézagos a codex.

SZENT AMBORUS DOKTOR ÉLETI^a.

A^b szent Amborus doktor e^b mai napon tetették pispökké Mediolánomban, római szent egyháztól. Ez Amborus vala római dúsnak, a nagy Amborus úrnak fia, ki^b a romai uraknak választásából Franciát bírja vala, s ugyan ottan születették e^b szent Amborus, kit a^bme^b mikoron a^b dajka le^bfeküdt volt na a mulató palotába bölcsőjében, s a gyermek, száját megnyitva, alunnéjek, azonközbe egy raj méh szálla rejája, mind orcáját s mind száját ellepven, s úgy zengedöznek vala mintegy kop-tárban vagy kosárban; mely méhök oszton felkelvén róla, oly nagy magassan felemelkedének az égben, hogy alig foghatja vala meg az emböri szöm. Kit látván az ő atyja-es, megied-vén rajta, monda^b feleségének: Ez gyermek nagy embör leszön jövőendőben. Ki^b immár eljárván, kezét mind anyjával s mind nénjével, mint látta vala a keresztyén papoktól, megcsó-koltatja¹⁸ vala, kiben az édös úristennek bölcseségös hoz-zánk látása jelöntetik, kiből elvégezte vala, hogy őtet még pispökké volna teendő. Mikoron azért Romában, immár felserdült korában, tanácsadásra választatott volna az uraktól, miért nagy deják es eszös embör vala, látván a császár képe az ő elégvoltát mindönre, küldé őtet két országnak birodalmára, Ligurgiába es Emiliába. S mikoron jutott volna Mediolánom-ban, tahát ki^b múlt a pispök ez velágból, ki eretnek vala, s a több eretnekök ismég eretnek pispököt kevánnak vala: a ke-resztyénök kegyig ezt nem akarják vala; minekokaért elvége-zék, hogy megvínának egymással. Kit megértvén szent Am-borus doktor, miért e^b város is ő tisztí vala, közikben mene, es oly bölcsen, oly okoson szóla előttök, hogy a megbusúlt népet ottan igyenösségre hozá. S azonközben egy csöcsömő gyermek, ki^b nem régön lett vala, kezdé anyjának öléből ka-jáltani, mondván: Az Amborust válaszjátok pispökké. Kit mikoron mind igyenlő akarattal választottanak volna, azonnal

követöket küldének a császárhoz, hogy a választást megkonfirmálnája. Kit megértvén szent Amborus, jóllehet még akkor pogán vala, demaga elfuta a választás után, es akarván Ticenom¹⁹ba menni, tehát Romának kapuján vagyon regvel, s bemenvén titkon Romába, elrejtözék Leontiusnak házába. De mikoron a császár megkajáltatta volna mindönütt, hogy feje s jószága vesztébe ki^htartozjék jelönten, valaki tudnája hol volna, az Amborust; kimondák ötet, es akaratja ellen készöríték engednie a választásnak, es megkeresztöltetvén magát, nyolcad napon pispökké szentölteték. Ki mikoron négy esztendő elmúlva Rómába ment volna, tehát anyja kimúlt ez velágból, s egy köszvénös ruháját illetvén, ottan meggyógyula. Megtérvén Mediolánomba, a császárné-asszon, miért eretnek vala, nagy sok bosszuságot tetet vala e^h szent embörön, s mikoron az Arriános eretnökök vélnéjek, hogy a császártól szánkivettetnéjek, egy eretnek, ki^h nem messze^h lakik vala szent Amborushoz, szekeret csenáltata neki, hogy a^hba vitetnéjek a szánkivetésnek helyére; de esztendő be^htelvén, az eretnek a császártól azon szekérbe vetteték szánkive; e^h szent doktornak kegyig szentségös voltát kajáltják vala még az ördögök is, mondván az ördögösökből, hogy istennek szerető szente volna e szent Amborus. Am egyszer, mikoron predikállana, rejá gyülének sokan az eretnekök, hogy e mi hitönket ugyan előtte szidalma²⁰znájak, de látván az fe^heretnek, hogy egy angyal állana mellette, es fülébe súgnája a melyeket ő mondana, megtére, es a keresztyén hitöt, kik annakelőtte háborgat vala, azután erőssen ótalmazja vala. Egy ördögös eretnek előhívá az ördögöket, hogy igen verettetnéje szent Amborust velök. Mondának az ördögök: Nem tehetjük, mert még csak az ő háza ajtóára sem mehetünk úgy gyút^h meg az ő ajtatosságának tüze. Am egyszer, mikor a császárné-asszony nékit fogadott volna rejája, hogy éjjel megölnéje urozva e szent Amborust, s amaz elrejtözött volna, s kezét immár felemelte volna, hogy e szent embörnek fejét elvennéje; azonnal megasza keze, s nem teheté a mit neki hattak vala. Kit hallván sokan az eretnekök közzül, megtérnek vala. E^h nömös doktor nagy sok könveket szerze, es miséket, szolozsmákat, melyek az ő egyházába mind ez ideig olvastatnak;

ő téríté meg szent predikációjával az eretnekségből a nagy szent Ágoston doktort. Ki^hmúlását még nagyval annakelőtte meglátá, es az ő atyjafainak megjelönté, s husvét napjának estin éjféli előtt nagy ajtatossággal, keresztképen tevén az ő kezeit es imádkozván, ki^hmülék ez velágból, s mikoron az ő szent testét az egyházhoz vitték volna, veternyekoron a megkeresztölt gyermekök lát²¹ák pispöki dicsőségös ruhába öltözve, s úgy mutatják vala anyjoknak mondván: Ahon a szent Amborus pispök! Némelyek csillagot látnak vala az ő teste fölött. Husvét napján nagy mise után eltemeték őtet a kápolnában, melyet önnönmaga csenáltatott vala az ő koporsójában, kinél mindön kórságból embörök megszabadúlnak es ördögök embörökből ki^hmennek, mi uronk Jézusnak tisztösségére, ki^h országol atyával es szentlélökvel öröké Ámen.

A BÓDOG SZÜZ MÁRIÁNAK SZEPLŐTELEN

FOGONTATÁSÁRÓL VALÓ PREDIKÁCIÓ.

Megszentölé a felségös az ő hajlokát. Ez igéket szent Dávid király mondá, s beírták a zsoltárkönyvnek negyvenötödik dicsíretiben; mely igékben megjelönteik, hogy miképen az oltári szentség nem tartatik hanem csak megszentölt egyházban az ő felségös tisztaságaért; ezönképen az istennek fia öröktől fogva elvégezvén, hogy a mi emböri természetünket felvennéje, egy szömélyben egyesítvén az emböri természetöt az istenihöz, illik vala, hogy a méh, kiben ennek kellene lenni, oly tiszta lenne mindön bintöl, nem csak tétémén szerént valóktól, de még az eredetbintöl-es, kiben egyebek fogontatnak Ádámnak bineért: hogy ilyen felségös úrnak hajlaka mindön terömtött állatnál tisztább lenne. Azért jól mondja ^{122a} királi szent próféta az elkezdött igéket: Megszentölé a felségös isten az ő hajlakát; azaz az ő szent anyját eredetbín nekül fogontatá, hogy méltó lenne örejája; mely igék mellé háromról leszön idvösségös tanuságunk: Első a^hról miokaért szerzé anyaszentegyház, hogy e^h mai napon asszonyonk Mária lölkének terömtését es az ő szent testühöz való egyesítését, ki fogontatásának napjának neveztetik, illené mindön keresztyén embör? Felelnek szent doktorok e^hre, hogy három okaért: Elöszer a bódog szüz Máriaért, kinek az úristen birodalmat ada a mi idvességönkön, ki^h ez mai napon fogontaték, azaz lölkösítették meg a szent Anna asszonnak méhébe, s megtartaték, hogy az ő lölke ne esnéjek a bínben, kiben egyebek esnek, kiből a keresztségnek miatta tisztúlnak meg, es nem annakelőtte-es; megszentölték mindönöknek fölötte, hogy a tisztaságos istennek méltó anyja lehetne. Másodszer szerözteték ez mai innep miérotönk, hogy nagy édös hálákat adnánk az úristennek ki^h e^h mai napon kezde jelös gondot viselnie a mi idvességönről, te-

römtvén ez mai napon a szeplőtelen szüzet, kitől az ő szerelmes fia a^h mi embörségönket fel vala veendő, hogy aval mi-éröttönk eleget tenne az adósságról. Ó mely nagy hálaadásra vagyonk ezért kötelesök, mert szent Bernáldnak mondása szerént: nem méltó úristennek több ajándokára, ki hálálatlan az őtőle adattokról. Har|²³madszor a mi használatonkért, mert kétség nekül valami tisztösségöt mi az isten anyjának teszünk, mind magának tulajdonítja es sokféle lölki használatosságok következnek belőle. E^hre mondja szent Bernáld doktor: a^h bódog Mária megnyitá mindönöknek kebelét, hogy az ő malasztjának teljességéből mindön embörök vennének: foglyok váltságot, kórok vigaszást, bínösök vigasztalást, igazak több malasztot, angyalok örömet, az istennek fia embörségöt, es mind a teljes szent háromság dicsőségöt. Ó azért ki igen méltó a bódogságos Mária mitőlönk a tisztösségre es a böcsöletre! Nem ok nekül illi anyaszentegyház enneszer azért esztendő által az ő szent innepét, hogy minevel nagyobb ajtatossággal vitetünk e^h nömös szüzhöz, ennevel nagyobb malasztját érdömlenőjük az úristennek.

A^h második tanuságunk legyön a haszonról. Minemű hasznok következnek e^hből embörnek, hogy hiszik a szeplőtelen szüz Máriának eredetbín nekül való fogontatását, es illik e^h mai szent innepet az ő szeplőtelenységének tisztösségére? felelnek szent doktorok, sőt használatosságát jelöntik ennek. Első az bizony töredelmesség, mert valaki megértvén, hogy az istennek anyja mindön bintől ártatlan volt, s ő kegyig sok bínöket tett az úristen ellen, megesik szíve, es ha hívön kérendi a bódog Máriát, töredelmességöt nyer az ő szent fiától neki, es bineinek bocsánatját. Második haszna, mert valakik e mai innepetajtatossággal illik,²⁴ mindön szükségökben megsegéltetnek, miképen sok lettdolgokkal megbizonítá ezt az úristen. Harmadszer, mert a fejedelmek, kiknek e^h szent innephöz ajtatosságok vagyon, az ő tisztösségökből es méltóságokból szégyönökkel le^h nem vettetnek, akar parasztok, akar egyháziak legyenek; ezért mondja szent Anselmus doktor: Valaki fejedelömségben avagy tisztösségben vagy, tisztöljed e^h mai napot, s egyebekkel is tisztöltessed, mert ha ötet szíved szerént szeretöd, soha gyalázattal a te ga-

rádicsodról le^h nem vettetől. Negyedszer használ e^h mai innephöz való ajtatosság a temerdők asszonyállatoknak, mert az ő méhökben való magzat megöröztetik: mindönök fölötté kell azért a magzatos asszonyállatoknak a szüz Máriának szeplőtelen fogontatása napját ajtatosan illeniök, es bizony töredelmességgel, igaz gyónással, oltárhoz járással e^h mai naphoz készülniök, es bizodalmat az isten anyjához vallaniök, hogy őket megsegelli, es a gyermekvesztésnek kárától mególtalmazja. Ötödik haszna vagyon, ki^h ez mai napon illi^h, mert azt a szeplőtelen szüz, halálának idején nem hagyja elveszni, mert hatalom adatott öneki, hogy mindönöket idvözíthessön, valakiket akar, s jelösben az ő ajtatosit, miképen megmutattatik imilyen lettdologból es példából: Vala három atyafi, kiket egy nőmősembör valami gonoszságokért örökségekből ki^hveszte; minekokaért amazok tolv²⁵ajsággal kezdének élnie, s nagy sok gonoszságot tesznek vala. Mely dolgot hallván a vitéz, miért tisztartó vala, rejájok gyüle, s a ketteit megfogá s felakasztá, a harmadik elszalada, ki^h búvába nagyval több apróságot teszön vala, mert a tisztartót is halálra keresi vala; demaga igen félvén hogy kézben akadna, meggyónék: kinek mikoron mondotta volna a barát, hogy továbbá ótalmaznája magát, felelvén a tolvaj úgy monda: Nem lehet, hanem meg kell az en atyámfiak halálát torolnom, ha tehetöm; demaga a bódog szüz Mária innepinek estit megbőjtölöm vízzel kenyérrel, hogy gyónatlan es oltári szentség nekül ne hagyjon ki^hmúlnom. S monda a konfessor neki: Jó, de nem használ simmit, hogy a bűnnek szándokába vagy. S amaz tolvaj elmene előle. Az nőmősembör, miért tudja vala hogy sok helyön leselnéje ötet, rejá küldé egyszer szolgálit, ahol megkímölték vala, hogy megfognájak, s miért meg nem adá magát, annera eltaglák, hogy még a^h beli-es kiomlott vala, s leejtvén oszton, konconkéd el akarák hánni; de megszólalván, nekik monda: Hejában munkálkodtok, mert ha mind elkoncoltok, sem halok adzig meg, míg papot nem hitok, s meg nem gyónom s oltári szentségöt nem veszök. S amazok papot híván, mihelyön ezöket megszerzé^h, ottan ki^hmúlék ez világból nagy idvösségösön, kit²⁶ engedjön nekönk is atya fiú szent lélok Amen.

EZ A SZENT LUCA ASSZONY ÉLETI.

E^h nömös szent Luca Siracusanom nevü városbeli nömössek közzül való szűz vala, mely Siciliának tartományába vagyon. Mikoron mind ez országban elhírhödött volna a szent Ágota asszonnak szentségének es csudatételének híre, es sokan e^h szent Luca asszon városából mennének az ő koporsójához szarándokképen a^h Kathanom nevü városban, hol e szent Ágotának teste fekszik vala, ki negyvenöt mérföld vala a Sirakusanom nevü városhoz: monda szent Luca az ő anyjának: Szerelmes anyám, igen sok hiedelöm leszön a szent Ágota asszony koporsójánál. Látdék! immár négy esztendője múlt, hogy simmi urvossággal a vért rajtad meg nem állathatjok; menjönk el mü-es a több szarándokokval, könyörögjök nekí, s megsegélhet az úristen előtt. Monda az ő anyja neki, kinek Euticia vala neve: Menjök el bátor, szerelmes leányom. S mikoron oda jutottanak volna, egynehán nap után mise^hkorra a^h misére menének, es történék, hogy a misében az evangéliomot olvassák, tahát kiben jelentetik, hogy tizenkét esztendőig való vérkórságból az asszonyállatot uronk e^h földön jártában megszabadítá. S monda szent Luca: Higyjed ezöket, en édös anyám, es ajtatossággal járj a szent szűz Ágata asszonnak koporsójához, kit ha megteendesz, csak imádkozjök, megszabadúlsz. S mikoron a misének utánna mind kitakarodtanak volna az egyházból a népek, ök ketten a koporsóhoz menvén, sokáig imádkozának, s e^h²⁷ zönközben álom jöve szent Lucának szömébe, kinek a bódog szűz szent Ágata gyöngyös ruhákban es ékösségökben megjelenék angyaloknak közepöttök, es monda: Szerelmes öcsém Luca; im a te hitöd meggyógyítá a te anyádat ezön órában, mert kellemetös úristennek a te szüzeségöd; es miképen ez en városomat híróssé tette enéröttem, ezönképen a te városodat is teérötted megékösíti sok csudatételökvel. S

ezt megmondván, elenyiszék előle. S felserkenvén, látá^h tehát: megszabadult anyja a vérkórságból, s monda: En édös anyám, im meggyógyultál, azért a kinek érdömeért megadtott az egészség, urunk Krisztustól, a^hra kérlek, hogy a mit envelem akartál anni az en szüzeségömnek megrontójának, ha hozzá mennék a kinek adtál, add annak, a ki engömet szüzen terömtött es megtartott, s ne nevezj immár enneköm továbbá firfiat, mert urunk Krisztusnak jegyöztem magamat. S monda az Euticia sz. Lucának: A te atyádtól maradtat, ki tegödet illet, ez ideig megöriztem, hogy meg nem kissebbült; az enimet kegyig te jobban tudod: várd meg haláloamat, s a jószágból tedd azt a mit akarsz. Szent Luca ezöket hallván, monda: Édös anyám, a mit haláload után adsz úristennek, a^hra adod, hogy veled el nem vihetöd; de mikoron mast adod, ez igen kellemetös az úristennek. Megtérvén annakutánna a Sirakusanom városba, mindön örökségöket árossá tevén es eladván, az árát szegényöknek osztogatják vala nagy bőséggel, kit mikoron meghallott volna a firfi, kinek szent Lucát adta^h |²⁸ vala, mert immár jegybe^h vala, monda az Euticiának, szent Luca anyjának: Mi dologért míveli ezt a Luca? monda a szent Euticia: A te mátkád azt mondja: nagy hasznos örökségöt es kazdagot lelt, s azt akarja megvenni. S im ez bolond elhivé hogy földi örökségöt akarna venni, s jóvá hagyá a dolgot; de^h mikoron immár simmi örökségök nem maradott volna, bevádolá a Paskasios fejedelmének e^h szent Lucát, hogy keresztyén volna, es a romai császároknak törvényök ellen élne. Kit megfogalván az úr, kezdé e^hre készöriteni, hogy áldoznéjek az ő isteninek. A szent Luca kegyig monda: A bizony es szeplötelen áldozat, kit igen kedvel az úristen, ez, hogy a szegényöket éltessök es ő szükségökben megsegéljök. Monda a Paskasius úr: A^h te örökségödet eltékozlottad a paráznáidnak, s ugyan szólasz mint a parázna. Kinek mikoron e^h szent Luca mondanája: Soha még sem testömnek, sem lölkömnek nem esmerem megrontóit; monda az úr: Kicsodák a testnek es léloknek rontói? felele szent Luca: Tü vattok, kik a testnek gyönyörüségét jobbnak vélitök a menyeeieknél, es bálványokat imádtattok a népekkel. S monda a Paskasius: No^h meg-

szőnnék a csacsogások, csak a vereségre jussonk. Kinek mikoron mondotta volna szent Luca: Az istennek igéi meg nem szőnnék; nagy haraggal monda az úr: Tahát te isten vagy? Felele szent Luca: A kik tisztán élnek, szent lélok lakik öbennök; s a^hra mondám, hogy az |²⁹ istennek igéi el nem fogynak. S monda az úr: Ingyemmajd a bordélyba vitetlek, s kiűzetöm ott a szent lölköt belőled, mikoron szüzeségödet elvesztöd. S monda szent Luca öneki: Nem förtözik meg a test, ha az akarat rejája nem enged; ha akaratom nekül engömet megrontandasz, két korona adattatik enneköm. S azonnal mind a városbeli förtelmes ifiakat oda hivatá, es megparancsolá hogy az undok es éktelen házhoz vinnéjek, s mind adzig se hannájak, míg meghalna e szent Luca. S mikoron el akarnájak immár az éktelen ifiak vinnie, annera megnehezité ötet a szent lélok, hogy meg sem mozdíthaták, jöllehet ezörnél többen valának. S annakutánna sok iga barmokat fogának rejája, s kezeit lábait megköttözék, de még sem indula; minekokaért igen megbusúlván ezön az úr, s magát megszegyönlvén, nagy sok fákat hordata környüle, hogy ugyanottan megégettetnéje, s affákat olajjal, szurkkal es egyeb kövérséggel kezdé öttöztetni, hogy a nagy sebös tűzben egy óraig mind porrá lenne. De az tűz simmit neki nem árta, hanem környüle mind elégvén a fa^h, monda e^h nömös szüz: Kértem az en édös uram Jézustól, hogy elhalaszja valami kevéssé az en mártiromságomat, hogy a hívöknek szivökből a kénszenvedésnek félelmét ki^hvenném. Látván az Paskasiusnak baráti, hogy igen keserögne, miért nem tud vala mit immár rajta tenni, kétfelől, háromfelől is torkába üték a tört, de azért a szólásnak ajándokát el |³⁰ nem veszté, de monda: Im megadaték a keresztyénöknek a békeség, mert Maximinos császár megholt, es Diocletianust az urak Rómából ki^hüzék, s a birodalom töle elveteték, es úr engömet e^h városnak patrónául adott. S azon órában a római uraknak embörök ott terömék nagy sereggel, es a Paskasios fejedelmet megfogván, Rómába vivék, mert rejája irtanak vala a tisztból, hogy a jövedelmet eltékozlotta volna; s törvént szolgáltatván rejá, fejét vevék. A^h bódog szüz szent Luca kegyig a helyről, hol áll vala, el nem indula, s meg

sem hala, míg a keresztyén papok oda menvén, uronknak szent testét neki nem adák. S legazonnal hogy hozzája vevé az oltári szentségöt, megadá lölkét úrnak, mikoron Krisztus uronknak sziletése után írának háromszáz tiz esztendőben, es ott Sirakusanom nevű városba temetteték el; de oszton idő^b jártában a keresztyén császárok Konstantinápolyban hozták vala; mast kegyig Venöcében tisztöltetik uronk Krisztusnak tisztösségére, ki él es országol örököül öröké Ámen.

A SZENT LÁZÁR ÉLETÉRŐL KÖVETKÖZIK,

KINEK INNEPE ÖTÖD NAPON VAGYON SZENT LUCA ASSZON NAPJÁNAK UTÁNNA.

A^h szent Lázár pispök, kit uronk Jézus negyed napon halattaiból feltámaszta, Mártának[]] es Magdalanának atyjokfia vala, uronk Jézusnak hív tanítványa vala, s ez velági ^{[31} uraságban es örökségben hatalmas vala. Atyjának Sirus, anyjának Eukaria vala nevök. E^h szent Lázár uronknak halála után az szent apostoloknak társok vala; ő is pinkösd napján vevé a szentlölket a több apostolokkal es tanítványokkal tüzes nyelv képében, s annakutánna minden örökségöket eladván, predikál vala a több apostolokkal; de mikoron szent István protomártirnak halála után a hív keresztyénöket a zsidók Jeruzsálemben igen háborgatnájak, ötet is mind húgaival egyetömbe, miért királi nemből valának, a szent Maximínossal es a Celidoniussal, ki vakon sziletött vala, s egyebekkel sokakkal, a^h zsidók egy hajóban küldék, es evezük, kormános nekül szállíták a tengörre, hogy mind oda vesznének. De az úristen megótalmazván öket, jutának Marsiliában, es predikációjokkal mind az országot megtéríték, s azután az egyházi népek s a község ötet tizennegyed esztendőben igyenlő akarattal pispökökké választák Marsiliának tartományába. S minekutánna szent Mária Magdalna, az ő húga, pusztába ment volna, e^h szent Lázár Marsiliában maradván, nagy bódogul es jámborul bír a^h népet. Soha azután nem mevete, hogy feltámada; mindönképen a szent apostoloknak es uronknak életök szerént jár vala, s nagy kemény életöt viselvén, karácson napjának előtte^h nyolcad napon ki^h múlék úrba ez velágból, ^{[32} es viteték istennek országában, kit engedjön minekünk-es atya fiu szentlölök Ámen.

SZENT TAMÁS APOSTOLRÓL VALÓ

PERDIRÁCIÓ.

Hozd ide a te^h kezedet, es bocsásd oldalamba, es ne akarj lenni hitőtlen, de hív: ez igéket szent János írja az evangéliomnak huszad részében. Mely igékben urunk Jézus megmutatá mindönképen az ő bizony szeretetét hozzánk is, szent Tamás apostolhoz-es, kinek monda ez igéket feltámadásának utánna nyolcad napon. Megmutatá a szeretetöt hozzánk, mikoron ez egy idvözülendő lélokért Tamásért az ő öt mély sebeit megmutatá, kiről elámélkodván Aranyszáju szent János felkajált s úgy mond: Gondold meg a mi édös idvözíténknek kegyelmességét, miképen megyön a tanítványokhoz, es mutogatja az egy hitőtlen tanítványért az ő sebeit, ennek megjelöntésére, hogy a lölköt, melyet ő szent felsége drágalatos vérével váltott meg, mind földnél mennél jonkább szereti; s e^hre mutatá meg az ő oldalán való nagy seböt, hogy megjelöntse, mert szive szerént szereti a mi lölönket, ha akarjok vennie, ezért, hogy mind kezein s mind lábain való sebeit is megmutatá, akarván jelönteni, hogy nem csak beszédével, de ugyan igazán es téteményével szerete münket, ugymint mondanája: Lássátok, mely szivem szerént szerettelek tütöket; im mit tettem éröttetök, minemü seböket vettem fel éröttetök. E^hre monda szent Tamásnak urunk Jézus: Hozd ide^b a te kezedet, |³³ es bocsásd oldalamban, hogy megismervén ne maradj e hitetlenségben, kibe vagy. Mely igék mellé háromról leszön tanuságunk: az első leszön neminemü kérdésokról; a második a^hról, hogy mindönönknek kell ezön erőkönnönk, hogy követhessök szent Tamásnak hitét es urunk Jézushoz való szeretetét; a harmadik tanuság életéről legyön. Az első mellé^b imez három kérdést lássok meg: előszer, ha szent Tamás urunk Jézust látván a megdicőült testben, hívé-e^h ötet isten fiának lenni a feltámadásnak utánna, minek-

előtte illette volna az ő sebeit? A^b kérdésnek oka vagyon, mert úgy mondott vala a több apostoloknak, kik látták vala őtet feltámadásának napján, s megmondták vala ezt Tamásnak, hogy addig ő nem hinnéje, míg a szegeknek helyét kezein nem látnája, s ujját a sebökben nem bocsátnája. Azért jó ezt megtunnonk, felelnek szent doktorok e^{re}, hogy mi-helt látá szömeivel uronk Jézust, ottan hívé őtet bizony istennek lenni; minekokaért úgy monda uronk öneki: Miért látál engömet, Tamás, az en elébbi ábrázatomba, hül az en istensé-gömben; demiért kétképen akar vala isteni kegyelmezésből miérottönk e^ről bizonságot venni: látással es illetéssel, hogy mi szivönkből mindön kétségnek oka elvetetnéjek, a^{ra} mon-dá^b, hogy addig nem hinnéje, míg a seböket nem illetnéje. Második kérdés imez: ha szent Tamás apostol, minekutánna látá uronk Jézust, es hívé, illetéje meg annakföltre mind az öt mély seböket is? Felelnek e^{re} is, hogy illeté, nem ön-nön³⁴magáért, mint szent Ágoston mondja, mert ő immár jól hiszi vala, de a mi hitönknek erősb voltaért. E^{re} mondja a szent Leó pápa, husvéti predikációjában: Szent Tamás, mi-koron szent es hív apostol volna, uronk Krisztus Jézus testé-nek tagjait megtapogató feltámadásának utánna nagy hívön, nem a^{ra} hogy öbenne kétölködnéjek, de hogy mitölnök mindön kétölködésnek es hitötlenességnek okát elszakasztanája, mert igaz elég vala az ő tulajdon hiteért látnia, a kit jól es-mert vala, de miérottönk cseleködé ezt, hogy meg is tapo-gatnája, a^b kit lát vala úgy, hogyha mi azt mondanójok, hogy látása megcsalatkozott, nem mondhatnójok hogy illetésében megcsalatkozott volna. Harmadik kérdés imez: Ha uronk Jézus az öt mély seböket feltámadásának utánna olyan mélyen tartá-j-e meg az ő szent testében, mint a keresztfán függén valának rajta; vagy kegyig csak a testszinön, mint a sebök-nek helye? Felel szent Tamás, hogy olyan mélyen es szélö-sön, demaga sérelöm es fájdalom nekül, s nagy dicsőségnek ékösségével, mert a sebök mennyei dicsőségnek csodálatos szépségével fénlönek. Sem kegyig ezért mondhatjok, hogy e^b seböknök megnyilásaért egész teste nem volna uronk Jé-zusnak, merta dicsőségnek szépségeért, kivel az ő szent teste megajándékoztaték, mind nagyobb ékösségvel fénlík, hon-

nem mint ha az seböket egészszen megéppülve valla³⁵nája. Hogy kegyig mélyek legyenek az édös uronknak sebei, megmutathatik mind szentirással, okossággal, s mind példával. Szent irással: előszer mert uronk Jézus az evangéliomban úgy monda Tamásnak: Hozd ide kezedet, s bocsásd be oldalamba, es ujjodat a szegeknek helyébe. Az okosság-es ezt mutatja, mert vagy szent Tamás uronknak parancsolatjára kezét oldalába bocsátá s ujját a sebökben, avagy nem: ha azt mondjok hogy nem, tehát ottan megértjök hogy öneki engődetlen volt, s nem malasztot érdömlött de ként; ha kegyig engedött uronknak, s oldalába bocsátta kezét, s ujját kezeiben es lábába, nyilván megesmerjök, hogy mélyök idvöziténkön az őt mély sebök. Ezönt jelenti a példa is, mert ha mélyek nem voltanak volna, s nem volnának mastan-es a^h sebök, hejába monda volna uronk Jézus Tamásnak: Hozd ide kezedet, s ujjodat-es bocsásd a sebökben. Nagy hálákat adjonk azért a jó istennek es mi uronk áldott Jézusnak, ki^h a mi szeretetönkért a minemű seböket halála napján felvön, hogy feltámadása után is megtartá az ő megdicsőült testében, mert ime^h azokval könyörög szent atyjának érottönk, hogy minket is megbódogitson a szent sebökért, kiket hozzánk való kegyelmességéből akara felvennie. Ó édös uram Jézus, s valyon miért vöd fel a nagy seböket érottönk, s mire nem lön elég csak könnyű halállal münket megváltanod? hanem csak hogy a te hozzánk való szeretetödöt nagynak mutatnád, es a te bódogságos szeretetödre vonnál münket is! áldott légy azért öröké ez te nagy jótétödért.³⁶ Az második tanuság mellé lássok meg imez kérdést: Miképen kell uronkhoz bizon hitöt vallanonk, es szeretetöt, szent Tamásnak példája szerént? Felelnek szent doktorok, hogy háromképen: előszer tekintéssel, másodszer illetéssel, harmadszer hitnek vallásával. Előszer mondám, hogy kell idvöziténket szeretnönk látásonkkal, azaz hogy lölki szömeinkkel megtekintsök uronk Jézusnak sebeit es kénszenvedését, hogy miképen szent Tamás apostol nagyobbban s jobban látá a többinél idvöziténknek sebeit testi szömeivel, es szönetlen viselé lölkében: ezönképen mi-es, kik őtet megfeszítvén nem láttok, gyakorta megtekintsök a lölöknek szömeivel, gondolkodván könyörületös-

séggel az ő sok rendbeli kénjairól, es hálákat adjonk ez megváltásnak ilyen nagy ajándokáról; mert ezokaért tetetik szömeink eleiben uronknak feszülete a szentegyházakban. Másodszer kell szent Tamásnak példája szerént idvöziténket szeretnönk illetésönkkel, vagy hozzája járulásonkkal, mert miképen uronk Jézus oly drága szeretettel szereté Tamást es a több apostolokat, hogy nem csak adá magát nekiök látásra, de még illetésre-es velök ételre, ezönképen mast-is oly drágaltoson szereti mind a jó keresztyénöket, hogy önnönmagát adja nekik, hanem látás szerént, demaga bizonynyal az oltári szentségben. Kell azért nagy gyakorta uronkat illetnönk, azaz szeretettel, |³⁷ jelösül e^h szentségös napra, hozzánk venönk, hogy jelös malasztját érdömljök, es hozzája való szeretetben felgyúljonk. Harmadszer kell idvöziténket szeretnönk hitnek vallásával, hogy mind szivönkbe s mind szánk-kal valljok ötet, mert mind e^h kettő szükség idvösségönk mellé. Ezt jelönté szent Tamás, mikoron ame látván uronk Jézust, monda: En uram s en istenöm! Kell továbbá vallanonk ötet mivelködetönkkel-is mind halálighan, az ő elkülesét követésnek miatta, ki igen alázatos, békeségös, szelid, kegyös, ért elkülesü, józan és keves beszédü, igazmondó es jó^h példával élő vala; kikben mind követé édös uronk Krisztust e bódog szent apostol, kiért meg-es öletteté magát a hitnek igazságaért es az ő szeretetiért. Harmadik tanuságönk legyön szent Tamás apostolnak életéről. E^h szent Tamás zsidó vala, uronknak egy fe^h apostola, ki idvöziténknek mennybe menésének utánna Caesareába predikállá, ki nek uronk Jézus megjelenvén, monda: Tamás! az indiaiaknak királyok, a Gondoforus, ide Síríanak tartományában küldötte az ő tisztartóját, az Abanest, hogy öneki oly^h mestört keressön, hogy ki királi palotákat tudjon neki csenálni: s im tegödet küldlek neki, s veled leszök ott; es minekutánna az országokat megtérítöd, hozzám jössz^h mártiromságnak pálmájával. S monda szent Tamás: Uram vagy, s en te szolgád vagyok: legyön azért a te akarated. S mikoron be^hjutott volna az Abanes a váro|⁸³sba, neki jelönék idvöziténk, mikoron a piacon járna amaz szent Tamással egy tisztöletös szömélynek képében, s neki ajánlá ötet, mondván: hogy ő

királi palotákat tunna csenálni, s azt-es mondá^b neki: enneköm szolgám s e^hféle mestörségben igen bölcs. Megörülvén ezön az Abanes nevű tisztartó, hajóra üle szent Tamással, es mikoron mennének a tengörön, monda szent Tamásnak: Csudaszép termetű embör a te urad: király-e^b vagy mi dolgos? Monda szent Tamás: Nagy királynak fia, kinek országa oly nagy erős hegyes földön vagyon, hogy soha ellenség oda nem mehet, es oly sok külömbkülömbféle míves mestöri vannak, hogy mindönféle mestörségöt tunnak, kiket elosztogat egyfele is, másfele is; valamit az ő mívökkel lelnek, megtérvén, mind az ő királyoknak tulajdonítják. S mikoron sokakat szólt volna a^b király dolgosának szent Tamás példa^bbeszédben az mennyországról, amaz mind a földi rakásról es palotáról érti vala; s mikoron heted napon juttanak volna Andrinopolyba, hol a királnak menyeközöje vala, mert leányát adja vala haza, felhivák őket a vendégségbe, s mikoron egy zsidó leány vigasztalnája a vendégöket kintornájával es énekmondásával, s látta^b volna, hogy szent Tamás nem ennéjek, de mennyország fele nézne, megérté, hogy zsidó volna, zsidóul kezdé ezöket énekölnie: „Egy az zsidóknak istene, ki mindönöket terömté!” s mikoron látnája hogy kedvelnéje szent Ta^l³⁹más, gyakorta kezdé mondanía, s látván egy az asztalnakok közzül, hogy nem ennéjek szent Tamás, alítá mert az étkeket utálta volna meg, orcel ütö ötöt, s monda szent Tamás, nem vesződelmet kívánván, de jövendöt mondván: Addig innen fel nem kelök, míg a^b kezét, mely arcel ütö, az ebek ide a vendégök eleibe nem hozzák; kit miért zsidó nyelvön mondá, több sinki nem érté a zsidó leánnál. Mikoron azért valaminek való vizért az ifiu a^b kútra ment volna, egy oroszlán rejája hertelenködvén, megölé, s vérét ki^hszivá, s egy fekete komondor a kezét kiszakasztván, melyel szent Tamást ütötte vala, szájába falván a vendégök közzé hozá. Kit látván a zsidó leány, megbeszélé a dolgot a király előtt, s elvetvén sípját a leány, imádá a szent apostolt; a király kérésére kegyig megáldván mind a völegént s mind a mennyasszont, szent Tamás az Abanessel meg tengörre ülének, s estve, mikoron immár az ifiak ágyasházokba mentenek volna, tahát a firfinak kezében egy pálma vagyon, s

rakva pálmának gyümölcsével, kiből mind ketten evének es elaluvának. Álmokban kegyig látának egy nagy, gyöngyös ruhákban öltözött királt, mely király megáldá őket, es inté hogy engödelmesök lennének az ő apostolának tanácsának. Kik mikoron felerkentének volna, s ez álmodot egymásnak beszéllenéjek, szent Tamás ajtók be^htéve hozzájuk mene, sokat szólván urunk Jézusról s az idvösségről nekik, es inté őket a szüzeségtartásra. S hogy ott beszéllene velök, azonközben két szent angyalok nagy fé^l⁴⁰nösséggel ott jelölvén mondanak: Mi vagyunk, kik az úristentől tünektök őrizetökre adatunk; ha e szent apostolnak intését fogadjátok, valamit kevántok a nagy istentől, mind megnyeritök. S am azok mondanak: Engödelmesök akaronk lenni; s legottan megtanítván szent Tamás őket a^hra, mit kellene hinniök, megkeresztölé őket: a firfiat Dienösnek, ki annakutánna a városnak pispökévé teteték, a király leányát Pelágiának keresztölé, ki szerzetös életöt viselvén, mártiromsággal vevé a mennyországot. S mikoron mind e^h csudákat az Abanes, indiai királynak dolgosa, látta volna, ö-es hün urunk Krisztusban, s meg is keresztölködék. S jutván Indiában e^h szent Tamással az Abanes, be^hvivé a királyhoz e^h nömös apostolt, es igen dicsiré a királynak az ő mestörségét, s felfogadá, hogy igen szép palotákat csenálna^h neki, s emböri mód szerént, mint a rómaiak csenáltatják vala magoknak a palotákat, azon módon megjegyzé neki s kezében adá a királynak. A király kegyig igen megkedvelé, s nagy kencsöt ada neki. S önnömagának más országába^l kelleték menni, hol-es két egész esztendeig lakék. Ez idő alatt kegyig a szent Tamás apostol predikállá, s nagy sokakat téríte urunk Jézusnak hitre^h, sok egyházat rakata, es a nagy kencsöt, kit a király neki adott vala, mind a szegényöknek osztogatá. S megtérvén a király, s hallván mindezőket, szent Tamást az Abanes-sel azonnal nagy erős tömlöcbe te^l⁴¹teté, hogy elevenön megnyúzassa. Ezönközben isteni szerzésből a királynak egyetlenegy atyjafia kimúlék ez velágból, négy napeg drága koporsót csenáltatván a király neki^h; mikoron immár el akarnája temettetnie, feltámadá, s mindönök megiedvén elfutának onnan s csak a király maradott vala ott. S monda a királynak az

embör: A kit el akarsz veszteni, a felségös mindönható istennek barátja, s angyalok szolgálnak neki, kik engömet, hogy ez velágból ki^hmúlám, Paradicsomban vünek, s egy csodálatos szép palotát mutatának enneköm, s ezt mondák: ezt a Tamás csenálta bátyádnak a királnak; demiért méltatlanná tevé magát e^hre, im megnyertök az úristentől hogy feltámaszd, s add meg neki a kencsöt, kit Tamásnak ezért adott vala, s oszton tized leszön. Mely dolgot hallván a király, ottan az megholt es feltámadott atyjafiával a^h tömlöchöz menvén, ki^hbocsáták szent Tamást mind az Abanessel egyetömben; s a^h király látván a szent apostolt, atyjafiával egyetömben lábai előtt földre borúlva, kérnek vala bocsánatot, kiknek monda szent Tamás: Nagyokat tett az úristen veletök, hogy a mennyei titkokat megjelöntötte. Higyetök uronk Jézusban, s keresztlöködjötök meg, hogy a mennyországot-es megvehessétök. S mikoron ezöket mind megszerözték volna, es immár a palotáról veteködnének, ha közönségvel lenne övék, vagy kegyig egyiké lenne, monda szent Tamás: Mennyországban sok paloták vannak, melyek imádságokkal es alamozs-nával vetett^hnek meg. Ennekutánna szent Tamás mind az országbeli kórokat öszvegyü^hteté, es imádságot tevén éröttök, s azok mondván az Ámennöt, ime nagy vellám szálla reájok az égből, es megiedvén mind földre esének; de egy óra elmúlván, s a szent apostol öket megerössítvén, mind meggyógyulának, es felkellének. Az napon mindestig predikállván szent Tamás, kilenc ezör embört téríte uronk Jézusnak hitire, asszonyállatoktól es gyermeköktől megválva. Ennekutánna isteni jelönetből a belső Indiába mene, nagy sok csudákat ott tevén, kik között a Migdonia asszonnak öcscsét, ki vak vala, meggyógyítá, s mikoron a Migdonia a királyné-asszonnak öcsce s a Karrisiusnak felesége, kevännája látni szent Tamás apostolt, ki az ő öcscsének szömét meggyógyította vala, monda az öneki: Öltözzél parasztruhában, es ülj a szegényök közzé, s eképen a predikáción megláthatod. S igaz-ügy tön a Migdonia, s mikoron látta volna a csodákat-es melyeket tön, s önnönmagát is, a predikációját-es hallotta volna, hün uronk Krisztusban, s a szent Tamásnak követöje levén, nem akara továbbá^h az ő férjéhez egyesödni; kit meg-

jelöntvén Karisius úr a királynak, kéré őtet, hogy a királyné-asszont, ki az ő feleségének nénje vala, hogy hozzája bocsátnája, es tanácsot adna neki, hogy ezt ne mívelnéjé^h.⁴³ Mely dolgot mikoron a királyné-asszon, ki^hnek Treptia vala neve, megtett volna; megjelöntvén Migdonia, a minemű csudákat szent Tamás tenne, e^h királyné-asszonnak, monda: Ó ki igen kívánám ez embört látnom! s elvivén őtet Migdonia a Simforusnak házához, hol szent Tamás predikál vala, lelének az ajtó előtt sok kórokat, kiket a szent apostol a predikáció után illetvén kezével, mind meggyógyíta, kik közzül, mikoron egy utálatos poklos mindön testében ott állana a szent Tamás predikációján, egy fénös gyermekök jelönék, s e^h poklost a nép között felfele híván, levetközteté^h, es bőrét le^hvonván mint egy nyúzott borjunak, s mindön poklosságból megtisztítván, ki^hbocsátá onnan. Mely dolgot látván a^h királyné-asszon-es, hűn uronk Jézusban. Es mikoron megtért volna az Asmodeus királyhoz, megmondá mindazokat melyeket látott es hallott volna, kiket amaz mikoron nem hinne, megutálá a királyné-asszon, es nem akara többé hozzája egyesödni; kin a király igen megharaguván, tanácsból tömlöcbe^h teteté szent Tamás apostolt. Kihöz a szent Migdonia jöven, bínét monda, es megköveté, hogy őérötte tetetött volna a tömlöcbe, mely aszszonyállatot a szentapostol megvigasztalván, monda: Ezöket en örömet szenvedöm uronk Krisztusért. Ennekutánna a királynak parancsolatjából a tömlöcből kihozattaték, es égő vaspléh⁴⁴ökön kezde mezitelen lábbal jártatni, de azonnal egy kút fakadván fel, megoltá az vasnak tüzes voltát; s ennekutánna égő kemencében vetteté, de szent Tamás a tűzben nagy kiesön maradván, holte-kelve egészszen kijöve az égő kemencéből. Ennekutánna monda a^h Karisius úr a királynak: Készörítsd a^hra, hogy imádjá az istenöket, s ottan rejája haragoszik az ő istene. S mikoron e^hre kisztenéje a király, viteté őtet a Napnak templomába, s monda zsidóul szent Tamás a bálvánba lakozó istennek: Mihelön térdre esöm, azonnal eltörjed a bálvánt. Monda az ördög: Hadd törjem el a templomot-es, hogy veszszenek el a te ellenségid. Felele^h a szent apostol: Vaj ne! sög ezt parancsolom, hogy sinkinek ne^h árthass. Térdeire esvén azért szent Tamás,

zsidó nyelvön imádá^b uronk Krisztust, parancsolván az ördögnek, hogy eltörnéje a bálvánt, s önnönmaga pokolba menne; s azonnal mint egy vihusz mind elolvada a Napnak bálványá. Kit látván a bálvánimádó papok, nagy jajgatással kezdék magokat siratnia, es a pispök tört vonván, általveré szent Tamás apostolt; s annép fegyvert ragada, hogy mind a királt, s a Karrisiust, s a bálvánpapokat levágják szent Tamásért. S amazok elfutának, a népek kegyig nagy tisztösségvel eltemeték az ő szent testét. De annakutánna hozaték Edissába, mi uronk Kristus Jézusnak tisztösségére, ki él es országot örökül öröké Ámen.

|⁴⁵ KARÁCSON ESTIRE VALÓ PREDIKÁCIÓ.

Szentöljétek meg e^h mai napon magatokat, es legyetök készek, mert holnapon meg látjátok tüközöttetök az istennek felségét: ez igéket anyaszentegyház ez éjjeli^h veterneyei szolozsmába énekle; mely igékben inti^h mind a keresztyénöket e^hre, hogy e^h mai napon mindön bintől megtisztuljanak a bizony penitenciának miatta; es a holnapi naphoz szeretettel es méltán készüljenek, hogy a napnak méltóságos voltaért s az ő megtisztulásokért úristennek szolgálatjára méltók legyenek es kellemetösök, hogy ne legyön valami bűn öbennök, ki^h az ő lölköket meggyalázná uronk Jézus előtt. Mert jóllehet felment mennyországba, demaga megnézi^h, mint szent Leo pápa mondja, minemű készüléttel készítik a hívök lölköket az ő születésének idvösségös napjához, es a^h miképpen látja kinek-kinek mind lölkét jó^h elkülcsökvel megékösülvén, azonképen osztja az ő ergalmasságának malasztját; ha kegyig valakit bínökben lel közzülök, azt kezdi mondani a szent angyaloknak: Vágjátok ki ez velágból ez asszu fát, s vessétek a külső setétségre, holott sírnak öröké, es a nagy kénban csikorgatják az ő fogokat. Ezokért mondatának az elkezdött igék: Szentöltessetök meg ma, es legyetök készök lölkötökbe holnapra. Mely igék mellé kettőről leszön tanuságonk: előszer a^hról, miképen kell|⁴⁶ magonkat a holnapi naphoz készítenünk, es magonkat megszentölnünk? ki^h mellé tunnonk kell, hogy háromféle hozánk jöveti vagy on uronk Jézusnak, kikről anyaszentegyház holnapon emleközik: Első az ő testi születése, miképen csudaképen a szeplőtelen szüz Máriától szizen szileték ez velágra, melyet a holnapi napon példáz minekönk anyaszentegyház. Ez ő szentségös sziletéséhez készülnünk kell a bínöktől való megtisztulással, mert idvöziténk a^h mi természetönket felvevé; kell a mi töstönket tisztöletösképen tartanok tisztaságban,

es lölkönket bínöktől való szabadságba, miérthogy az isteni felség bínök alá vetött testben nem lakozhatik a szentírásnak mondása szerint. E^hre mondja szent Dávid király a zsoltárkönyvben: Te kegyig, uram, a szent embörben, azaz tisztában, lakozol. Másod szíletése uronk Jézusnak, kiről holnapon emleközik anyaszentegyház, az emböri lölkökben való születése malasztjának miatta, kit önnönmaga ígére a szent evangéliumba, mint szent János írja, tizennegyed részében: Ha valaki engömet szeret, megtartja az en parancsolatimat, s az en atyám-es szereti ötet, es hozzája jövönk, s nála megmáradonk. Ez nömös szíletéséhez uronknak kell készülnök es magonkat megszentölnök szent töredelmességgel, azaz szívnök szerint való bánattal, hogy ő szent felségének ellene vé^l ⁴⁷tköztönk, es igaz gyónással s bizony elégtétellel, mert ha a házat megsöpörjök a holnapi napnak tisztösségére, es szennyes üngeinket megmosatjok, s még némelyek testöket-is ma^h megförsztik: nagyval inkább a bínöknek szennyét le^h kell magonkról tisztitanonk. Harmadik szíletése uronk Jézusnak az oltári szentségben való jelönvolta^h, kinek vétele miatt hozzánk jö, es bennönk lakozik, mint ame^h önnönmaga ígéré^h, mondván: A ki en testömet eszi, es vérömet iszja, enbennem lakozik, es en öbenne. Ehöz készülnök kell, es megszentölnök magonkat nem csak a bínöktől megtisztulásnak miatta, de mindön tunyaságnak es egyeb ez velági szorgalmatosságnak eltávoztatása miatt, kik az ajtatosságnak lölkét bennönk megbánthatnájak, es isteni elmélködésökben való foglalatossággal, s az ő sok jótétéről való hálaadással, s magonknak földig való megalázásával; mert az úristen önnönmaga mondja a szentírásból, hogy a megalázott szívet es töredelmest nem utálja ő szent felsége. Bódog azért, ki önnönmagát az édös uronknak e háromféle szíletéséhez így szerzi magát, mert ez méltán szolgálja a szent napot. Második es utolsó tanuságonk az isteni felségnek megmutatásáról, azaz miképen jelönté meg a hatalmas jó^h isten az ő felségös voltát holnapi napon ez velágnak, mert amaz elkezdött ígékben úgy mondatek: Holn⁴⁸apon meglátjátok az istennek felségét tübennetök. Úgy felelnek szent doktorok e^hre, hogy uronk Krisztus, az élő atyaistennek fia, ez velágra szílettetvén

a szeplőtelen szüztől holnapi napon, nagy sok csudákkal megmutatá az ő felségös voltát előszer e^hben, hogy a szűz szilé; másodszer hogy a szülésben ként nem szenvedé; harmadszer hogy a szűz anya ötet szüzei tejével tartá, es hogy isten levén, sira, es jászolba helyhözteték, az oktan állatok ötet megesmervén imádák, térdökre esvén es megmelegítvén, az éjjelt nappali velágosságra változtván, s nagy sok több csodákat tevén, kikből az ő bizony isteni felségös hatalmasága mutattatik. Minekokaért három tisztösségvel szolgálatik ez mai vigilie: előszer, mert a veterneyi dicsiretön kezdetek el ez mai vigilie; egyeb innepök vecsernyén kezdetnek el, de e^h mai^h ez éjjel: oka imez, mert uronk Jézusnak ez velágra sziletése dicsiretön kezdeték el mind a szent angyaloktól, s mind ez földi emböröktől. Mert miképen szent Lukács írja a szent evangéliomnak második részében: Mihelyön uronk Jézus születék, az angyaloknak seregek ottan dicsőségöt éneklének még e^h földön is az úristennek, kit látván a szent pásztorok-es, Betlehembben menvén imádák ott a sziletött gyermek Jézust, es térvén az ő barmokhoz, dicsirék az édös úristent, es magasztalák mindönökben. Másodszer mert a holnapi szent innepöt kápában öltözve, égő szövétnekök-nél hirdetik ma^h a szerzetösöknek⁴⁹ egyházokban a holnapnak ő szent innepét, hogy uronk Jézus ez velágra szileték, három országoknak es nyelveknek külömbségén: romaiaknak, a zsidóknak, es görögöknek, hogy kiki mind megértse idvöziténknek méltóságát, es mindön nyelv vallást tegyön öröla, hogy immáran ül atyaistennek dicsőségében, miképen ezt írja szent Pál a görögöknek írt levelében. Harmadszer e^h mai vigilie tisztöltetik, mert mikoron a prima között a gyermek Jézusnak sziletését hirdetik, es ez igére jutnak: A Krisztus istennek fia Júdának Betlehemében sziletetik: azonnal a szerzetösök térdökre esvén imádják uronk Jézust; ezokaért, hogy ötet tisztólvén, hálákat adjanak neki, es megfizessenek valamit az ő jótétében; mert ő szent felsége ez mai napon mind földig alázá magát éröttönk, meglátogatván minket a mi természetönkben: azért az igazság-es ezt mutatja, hogy az ő minket-meglátogatásaért hálákat adjonk es térdönkre^h esve tisztöljök. Mert miképen az ő hozzánk való

szeretetit jobban meg nem fizethetjük, hanemha ismég viszont szeretjük ötet, sem haláláról jobban eleget nem tehetünk, hanemha mi-es érötte magonkat megöletnőjük: ezönképen soha jobban elég hálát ő szent felségének magát éröttünk ennere megalázásaért nem adhatunk, mint ha mi-es öérötte mind földig alázjuk magonkat. Ha azért akarjok, hogy öneki, uronknak, kedvében legyönk, szentöljük meg ma magonkat, es holnapon megköstölhatjuk az ő malasztját. Ámen.

[⁵⁰ Uronk szíletéséről való tanuság.

A^h mi édös uronk Jézusnak szíletése^h test szerént Ádám-nak terömtése után lön ötezör esztendő be^htelvén, es egy heán kétszáz, mint szent Eusebius írja az ő krónikájában, az Octaviános császár idejében, kinek birodalma alatt e^h teljes velág oly nagy békeséggel örül vala, hogy mindön földet békeségösön bír vala csak egyedül. Ezt kegyig akará édös idvözítének, hogy e velágra szíletését az időnek békesége megvelágosítanája, ki isten között, angyalok között es embörök között békeségöt jö^h vala szerezeni. Az Augustus császár azért, ki^h mind ez velágot a romaiaknak birodalma alá hajtotta vala, akarván megtunnia: hány városok, faluk s tartományok, várak, es embörök volnának ez velágon: birodalmának negyvenkettöd esztendőjébe, parancsola mindön országokra a tisztartóknak, hogy ezöket regestomba vennéjek, így e^hképen, hogy kiki mind oda menne, a hol támadott vala, s egy tízpénzös garast adván adóban, a császárnak engödelmességöt fogadna, es hívségöt a romaiaknak. E^h kegyig mondatik vala fogadásnak vagy vallástételnek, mert kiki mind önnön szájával mondja vala azokat. Mondatik vala kegyig ez írásnak-es, mert mindönöknek ne-
vök megirattatik vala. E^hféle regestomtétel mentül előszer az Cirinustól, Syria országnak tisztartójától kezdeték, kibentartatik a Zsidóország is, kinek oka^h imez: mert e^h teljes földnek, hol embörök la^h [⁵¹koznak, a Zsidóország szinte közepe, s azért akarák a tisztartók hogy ott kezdessék el, hogy onnan hamarébb elhírhödnéjek e velág szerte. Szent József kegyig, miért Betlehemből tá^hmadott vala, asszonyonk Máriával ő-es fel kele^h, es Betleemben indula, miérthogy Dávid királnak magvából származott vala. Elvivé kegyig vele

az öneki jegyzött szeplőtelen szüzet, mert elközelített vala a szülésnek ideje, s ez nagy kencsöt, kit a jó isten örejája^b bízott vala, nem akará valakinek hadnia. S mikoron immár Betlehemhöz nem messze volnának, látá lélekben a bódog szüz Mária, hogy tahát a^b népnek a fele, ki^b Betleembe vala, igen örül, s fele igen ohajt. Mikoron ennek okáról gondolkodnéjek, neki jelölvén úrnak angyala, monda: A népnek fele, ki igen örül, a pogán nemzetöt példázja, ki^b Ábrahámnak magvába örök áldomást volna veendő; a nép ki sír, a zsidókat példázja, kiket úristen az ő vakságokért nagyobb részre^b megvetött. S azonközben bé^bérének a városba, s az vendégöknek sokságokért szállást nem lelének, de menének egy közhelyre, vagy inhelyre, mely két ház között vala, es födel alatt, hova a polgárok i^bres napon gyűlnek vala, ki istálló-nak-es neveztetik, mert jászol is vala ott, a hova a vidékiek, mikoron a vásárra mennek vala Betleemben, kötik vala az ő barmokat. Oda vivé azért a nömös szent József az istennek anyját. Ó mélységös alázatosság, ó csudálatos isteni ítélet, ne alítsad azt, hogy ez történetből lön, de bizony isteni szerzésből, hogy⁵² szállást Betleemben ne lelnének, mert a^b benne lakozók gonoszok valának, s nem lőnek méltók e^bre, hogy látnájak az élő isten fiának sziletését. S e^bfelinek előtte esthajnalba el kezde olvadnia a bódog szüz Máriának szíve, es indulatokat tevén az ő méhében uronk Jézus, kiből csudálatos édességöket érzvén a szeplőtelen szüz, megérté, hogy eljött volna a szülésnek órája. S ottan imádságra adván magát es isteni elmélködésökre, elfénösödék mindön tagjában, s az első rendbeli kar angyalok nagy sereggel ott terömvén, es imádván asszonyonkat, kezdék mondanía: Ó mindön egek es ködök! adjátok eső es harmatképen az igazat; nyíljék meg a föld, es szilje az idvözítöt. S több dicsiretöket mondván, vigasztalják vala a nömös szizet. E^bfel előtt a közep rendbeli angyalok-es az ő seregökkel l-e^bszállván, idvözlék asszonyonkat, es mondának: Jöjön ki a vö^blegény az ő ágyasházából, hogy idvözitse az ő népét; es áldván sokképen az édös Jézust s az ő szent anyját, felfele állának, es a közhelyt igen elfénösíték. S eljövén az éfelikor, s mind e^b földön nap-pali velágosság levén, es a fölső karbeli angyalok is leszáll-

ván mennyországból, s a néma bínben élők akoron ez velágból hertelen halállal kimúlván, ez velágra szileték az édös uronk Jézus kicsin gyermekségben. S imádván asszonyonk ötet mind az szent angyalokkal egyetömbbe, nagy hálákat monda teljes emböri nemzet képében édös uronknak, ⁵³ s ennekutánna ruhákba es posztóban takarván, a jászolbeli szénára helyhözteté ötet, mely szénát annakutánna szent Elona^h asszony Rómába hoza, hol nagy tisztösségben es eröklýeképen tartatik. Mely uronk Jézusnak sziletése mellé test szerént e velággá, három rendbeli tanuságonk leszön: Első a csudálatos újságról, melyet tön az édös isten ez mai napon; második a meghamossíthatatlan bizonságról; harmadik a meggondolhatatlan használatosságról, mely követközék uronk Jézusnak sziletéséből. Az első mellé tunnonk kell, hogy csudálatos újság lön ez, hogy az isten embörré lön, mert, a^h miképen szent Bernáld mondja, az öröké való es az új csudaképen öszveegyesödének, tunniamint az istenség s az embörség; hogy kegyiglen az istennek ígéje megmaradván az ő természetiben, embörré lön, megmutathatik ez vala^h miképen példával is. Im azt látjok, hogy az ígét, ki embörnek lölkébe elrejtetött, sem láthatjok, sem hallhatjok, sem illethetjök, de ha megirattatik bötükkal, jóllehet az ő állatjába nem változott el, demaga elolvastathatik, es megláttathatik, es egyebektől meghallgattathatik, s kezeivel is megillettetheti embör sög, a^h bötüeknek formájok szerént el is vakarhatja es törölheti embör: ezönképen az istennek ígéje^h, azaz fia, ki^h öröké az isteni elmében szileteték, változhatatlanúl maradván, ki^h lölki es változhatatlan vala, az emböri testnek felvételében látható es illethető lön, sög nagy kénokat szenvedhető. Másó⁵⁴d, ki^h csudálatossá teszi az édös uronknak sziletését ez velágra, hogy szüztől szileték, az szüz anyának kénja nekül: e^h megmutatek előszer szent Izsajás próféta könvének heted részében, ki^h úgy monda: Ime^h a szüz fiat fogad es szül; másodszer megmutattatek az Áronnak vesszőjén, ki megverágozék, es a szent Ezékhielnek kapuján, ki be^htéve marada; harmad, ki^h uronk Jézusnak sziletését csudálatossá teszi, hogy Betleembe a^h kis városban, es nem Jeruzsálemben, a nömös fe^h városba^h, akara sziletetnie: de

nem ok nekül, mert a Betleem kenyérnek házának magyaráztatik, azért az eleveny kenyérnek ott kelle sziletetni, ki az ötet megevőket méltán örök elevenségre viszi mind lölkökben s mind testökben. E^{re} mondá a szent evangéliomban: En vagyok az eleveny kenyér, ki^h mennyországból leh szállottam: valaki e^h kenyérből eendik, öröké él. Másod, kit uronk Jézus sziletése mellé kell meglátnonk, az ő sziletésének meghamossulhatatlan igaz volta; kinek miatta ő szent felségének ez velágra sziletése megbizoníttatik mindön terömtött állatoktól: előszer az éltető állatoktól, es a kövektől, elesztebb az égtől, kin uronk sziletése napján három nap jelönék napkelet felől, kik lassabban öszvemenvén, egy napot szerzének; melyön értetik vala, hogy a szent háromság egy bizony istennek esmereti támadott volna ez velágnak. Napnyugat felől kegyig, mikoron Octavianos császár Rómában az ő házában⁵⁵ uronk Jézus sziletése napján imádkoznéjek, a^h napnak kilenced óráján láta a fénös nap környül egy aranyperecöt, s közepötte egy szüzet, es karján egy szép kis gyermeköt; tahát homlokán aranybötükkal ezök irattattanak meg: Ez az élő istennek oltára; s ottan imádá a császár e^h gyermeköt, es nagy áldozatot teszön vala öneki, mert megérté hogy ez gyermek nagyobb volna önálánál, s ott a helyön vagyon mast a szent Ferenc fiainak kalastromok, ki Ara coelinek hivattatik. A^h tűz-es megmutatá az uronk Jézus sziletését, mert szent Jerominos doktornak mondása szerént mind ez teljes velágon azokat, kik természet ellen való binben élnek vala, ez étszaka a tűz ölé meg. Az éltető ég is vallástön az édös uronk sziletéséről, mert ame^h napkelet fele új csillag terömteték őrajta ez étszaka, mely csillag a három szent királyokat hozá a sziletött gyermek Jézusnak esmeretire. A^h víznek éltető állatja-es megmutatá a sziletésnek igaz voltát, mert miképen harmad Innocentius pápa mondja: a Tiberisön által Rómában mely forrás vagyon, uronk sziletése napján a kút, a víz helyében, nagy jó illatú es ízű olajt folya es származa magából oly nagy bévön, hogy a Tiberis vizében foly vala. A^h föld is tanubizonságot tön uronk Jézus sziletéséről, mert ez étszaka, mikoron ő szent felsége ez velágra szileték, csudaképen elvelágosodék, mely velágosság, mi-

koron a földnek temerdökségeért nem velágosíthatna Limbosba a szent atyáknak, mint a szent Damascenus János doktor mondja, nagy sok helyön a föld megnyílék, es az ő has⁵⁶adásin a velágosság le^hszálla a szent atyákra, kit isteni jelönetből megértvén, hálákat adának úristennek. Ame^h megmutaták továbbá az Engadi hegyön való szőlők az édös isten fiának sziletését, mert étszaka megverágozának es gerezdöt terömté^hnek, melyekből a balzsamomot szűrük. Imez is nagy jegy róla, hogy ha a vizi méntát keresztölő szent János napra verradólan hajnalba szedik, s kévében kötik vagy kötölékben, karácson napján a^h megaszott fivet ha az oltárra teszik, kin az első misét kantálják, a megaszott ménta megzöldül es megelevenödik. Ezönképen a Jerikó mezején termött rózsa is. Megbizoníták az oktalan állatok-es uronk sziletését, mert ame^h mind az ökor kit Betleemben József eladni vitt vala, s mind a számár, térdökre esve imádák uronk Jézust a jászolba. Megbizoníták e sziletést az angyalok-es, kik a szent pásztoroknak jelölvén, megmondák, hogy emböri nemzetnek megváltója sziletött volna, kit a pásztorok meg is érdömlék látnia. Az ördög is tanuságot tön e^hről, mert ame^h a romaiaknak régi kornikájokban vagyon, hogy mikoron Octaviános császár birodalmának harmincötöd esztendőjében a Capitoliomba, azaz a tanácsházba, hol a romaiaknak istenök közül-es vala bálványok, ment volna, megkérde az istenöktől, azaz ördögöktől, kik a bálványokba isten gyanánt imádatatják vala magokat: ki^h birnája ő-⁵⁷ utánna ez velágot, s felelének az ördögök, mondván: Egy zsidó gyermek, ki^h az élő istentől öröktől fogva sziletött, nem sok idővel ennek-utánna sziletendő ez velágra tiszta szüztől: e^h bírja ez kösségöt es ez velágot, mert ő földnek mennek királya. Harmadik kit édös uronknak sziletése mellé kell megtunnonk, a megintézhetetlen használat, ki^h az édös Jézusnak sziletéséből minékönk adattaték: első az ördögnek meggyalázása, mert imár az aggellenség nem hatalmazhatik el mirajtonk, mint annakelőtte, mint ame^h az úristen megjelönté ezt ugyan lett-dologgal a^h szent Hugo nevű doktornak egy karácson estin, ki^h mikoron imádságban volna, látá^h a bódog szüz Máriát, hogy ölébe tartja a gyermek Jézust, az ő szent fiát, s igen

örül tehát az ő szíletésén, s az ördögöt szídalalmazja es boszszontja e^hről, hogy az uronk Jézus miatt az ő hatalma elveszött volna; s monda ördög a földből: Engömet az egyházból a fráteröknek ajtatosságok, az ebéllő-házból a szentírásnak olvasása, a cellákból az ágynak alávaló volta, a kapitulum helyéről a fráteröknek békeségök rekesztött ki^h. Kiből megtetszik, hogy igen meggyaláztaték a mi ellenségünk uronk szíletésével. Második haszon a bocsánatnak reménsege: hogy a jó^h isten immár a mi bínéinket uronk Jézusnak gyermeksegeért csak könnyen megbocsátja, ki^h megmutattak ilyen példából: Vala egy szegény gyarló asszonyállat, ki mikoron az ő bínéit gondolnája, a jöve szívében, hogy az isten azokat neki soha meg nem bocsátnája, s örömet |⁵⁸ penitenciát keván vala rólok tartani. Ha gondolja vala az ítéletöt, méltónak ítéli^h vala magát pokolra, ha a Paradicsomnak szép es gyönyörűségös voltáról, tudja vala, hogy oda egy förtelmes állat sem mehet; ha az édös uronknak kénjáról emleközik vala, hálálatlannak mondja vala magát azokról, s nagy kétségnek vermében esött vala. S ez mai napra jutván, es nagy keserűségöt szívébe valván, kezdé az uronk gyermekségét gondolnia, kibe ma^h szíletteték a szeplötelen anyától; s az-es eszébe juta, hogy a gyermekök könnyen megengeszteltethetnek: a gyermeké lett uronk Jézust kezdé kérnie az ő ártatlan kicsinségeért, hogy megbocsátnája az ő bínéit, s azonnal szózat lön mennyországból hozzája, mondván: Megbocsáttattanak a^h te bínéid. Használta továbbá az édös idvözíténk szíletése a mi kórságinknak meggyógyítására is, mert a szent Bernáldnak mondása szerént háromféle kórságba fekszik vala e^h teljes emböri nemzet, mert mindön embörnek szíletése förtelmes vala, élete visszafordult, halála veszödelmes: e^h velágra jöve idvözíténk, s az ő szíletése a mienket megtisztítá, az ő élete a mienket megtanítá, az ő halála a mienket megtöré, hogy a mi^h testünk ne maradna a halálnak kötelében. Ennél több számlálhatatlan jók követközének az édös Jézusnak e^h velágra szíletéséből, kiért áldott legyön az úristen mind öröké Amen.

|⁵⁹ EZÖN KARÁCSON NAPJÁN VAGYON A^h

SZENT ANASTÁSIA ASSZONNAK INNEPE.

A^h szent Anastásia szűz asszonyállat romai úrnak, a nömös Pretexatusnak leánya vala, ki^h jöllehet pogán vala, de maga az ő anyja, a Fausta jó^h keresztyén vala^h, kit a keresztyén hitben a bódog szent Chrysogón mártir tanita meg; mely szent Anastásia Diocletianos császár idejében oszton szenvedte uronk Krisztusnak hiteért mártiromságot. E nömös szűz, mikoron embörkorban jutott volna, az ő atyja házassítá ötöt a^h római Publius pogán úrnak; demaga e^h szent szűz nyavalyáját tettetvén, mindönkoron megszenvedtetí vala magát a Publiusnak társaságától, s egy keresztyén leánynyal csak a tömlöcöket szerte^h szerint járja vala, s a fogol keresztyénöknek, kik az uronk Krisztusnak neveért fogva tartatnak vala, lábokat es fejöket megmosván, mindön szükségöket nagy bőséggel megszolgáltattja vala, igen megajándokozván a tömlöc-örizöket, hogy megengedjék ezöket öneki tennie. Hogy kegyiglen az ő pogán ura s egyebek-es ne^h tunnájak, parasztruhába öltözik vala akoron, mikoron ezöket teszi vala^h; kit valami módon megértvén az ő ura, nagy erős örizet alá rekeszté ugyanera, hogy még csak az ételt s italt sem adják vala^h neki a^h minire szükség vala. Mely szent szíz nagy keserves es siralmas leveleket íra a szent Chrysogónnak; ő kegyig ismég vigasztaló leveleket küld vala neki. Ezönközbe ura meghala, s e szent Anastásia a tömlöcből kiszabadították. E szent szűznek három szolg|⁶⁰áló szűz leáni es öcsei valának, kiket a városnak fejedelme nagy édösön tart es tisztöl vala; de mikoron neki nem engedtenék volna^h, sem kegyig az istenöknek nem áldoztanak volna, miért keresztyénök valá(nak), ki^h vitetvén öket a nyakvágó helyre, megöleté öket, s az ő testöket szent Anastásia drága kenettel megkenvén, eltemeté. Ennekutánnaa császárnak engedetiből

megfogattatá e szent Anastásia szüzet-es; hogy ha áldozatot tetethetne vele a romaiaknak istenének, házasság vennéje őtet; mely szent szüzet, mikoron ágyasházába vitetvén, megölelt volna, azonnal megvakúla; s mikoron a bálvány istenöknek könyörgene szömeiért, felelének mondván: Mindnyájan haragunkba vagy, hogy a szent Anastásiát megszomorítád. S mikoron a bálván templomból, hova magát vitette vala, házához térne, azon uton meghala az ő szolgáinak kezökben, kik őtet viszik vala^h; e szent Anastásia kegyig elszabadúla. De más fejedelöm mikoron választatott volna, es jól tunnája, hogy sok öröksége volna, megtartóztatá őtet, s monda neki: Ha azt akarod hogy szabadon maradhass az keresztyénségben, add neköm a^h te örökségedet, s oszton igaz keresztyén léssz: mert a Krisztos azt parancsolta. S mikoron a szent Anastásia^h mondotta volna: Nem a kazdagoknak, de a szegényöknek mondotta urunk osztani: nagy kemény tömlöcbe rekeszteté, hogy ott élhel halna meg, de a szent Theodóra asszony, ki^h immár urunk Jézusért m⁶¹ártiromságot szenvedött vala, két egész holnapég tartá^h mennyei kenyerekkel. S megértvén a Romának fejedelme, hogy élne még, kétszáz szüz keresztyénökkel a Palmária nevű szigetben viteté, hova sok keresztyénök vettetenek vala szánkive. S onnan ismement Rómába visszahozattatáa szent Anastásiát, s egy nagy karóhoz kötöttetvén, megégetteté; a többit kegyig kilömbkilömb kénokkal öletteté meg az édös uronknak neveért. S a szent Anastásia testét megtartván az úristen a tűzben, uronknak sziletése után hétszáz nyolevan esztendőben vivé az ő lölkét az örök bódogságban, kit adjon nekönk is az édös isten Ámen.

SZENT ISTVÁN ELSŐ MÁRTIRRÓL VALÓ

PREDIKÁCIÓ.

Mikoron szent István teljes volna^a szentlélökkal, mennyországra tekintvén látá az istenségnek dicsőségét: ez igéket szent Lukács evangelista írja az apostoloknak cselekedésökről szerzett könvének hetedik részében; mely igékben jelöntetik, hogy a bódog szent István protomártirnak, mikoron a kénszenvedésnek kegybe volna, megmutatá az ő istenségének dicsőségét egyebek között imez két okaért: előszer hogy az ő istenségének hiti megerössítették nagyobb gyalázatokra a zsidóknak, mert csak isteni hatalomból lehete ez, hogy szent István lölkének ilyen nagy foglalatoságába felemeltetnéjek az isten dicsőségének látására, es uronk Jézusnak a megdicsőült testben: mint ezt az élös elméjü Scotus mondja. Másodszer⁶² megmutatá szent István első mártirnak az úristen az ő dicsőségét szenvedésének idején, hogy ötet megbátoritanája, hogy uronk Jézusnak neveért örömetöson es állhatatoson szenvednéje a ként; kiből is lön, hogy ez látás után isteni édösséggel megtelvén, nagy kész vala a halálra, s édösök valának neki a kövek, kikkel kövezik vala. Kiben tanuság adatik nekönk-es, hogy mi-es igyeközzönk a hitnek ajtatosságára, s ezért e nyavalyás velágnak háboruságit es nyavalyáit, míg az úristen akarja, nagy békeséggel elszenvedjök, megértvén hogy ha uronk Krisztusért vagy az igazságért akaronk szenvedni, megnyittatik minekönk-es a mennyország, es megmutattatik az isteni dicsőség. Kiről mondatának az igék: Mikoron szent István teljes volna szentlélökkal, teljes mennyországra tekintvén, látá az istennek dicsőségét. Mely igék mellé kettőről leszön tanuságonk: első a szent Istvánnak nagy szentségéről; második az ő életéről. Az első mellé tunnonk kell, hogy megmutatik ez bódog első mártirnak nagyobb szentsége a több tanítványok-

nak fölötte a kedvessé tevő^h ajándékokból, kikkel úristen ötet a többi között nagyobbban ajándékozá. Első ajándok az isteni dicsőségnek jelösképen való látása, mert ő a halálnak késázkodásába levén, hármát látá, miképen szent Lukács írja: a mennyországot nyitva, az istennek dicsőségét, es uronk Jézust állani az atyaistennek legjobb dicsőségében, mely látás miképen ma⁶³gyarázó írás mondja, fölülmúlja a prófétáknak s egyeböknek látásokat is, mert az ő látásában nagyobb vala a velágosságnak ereje^h, az igazságnak magassabb méltósága is jelöntetik az ő látásában az egyebekénél, miképen hogy nagyobb az isteni jelönetöket vigyázva látni, honnemmint aluva, mint szent Tamás doktor mondja. Ezönképen nagyobb isteni velágosságnak jegye, mikoron a lélök kénszenvedésnek idején látja az isteni jelönetöket, hogynemmint a lélök, ki^h ilyen foglalatosságra nincsen, s úgy lát valami jelönetöket. A szent István látása ilyen vala, azért méltán elhaladja a több szentöknek látásokat. Másod ajándok a szeretetnek nagy volta, mert mind az úristenhöz s mind felebarátjához igen nagy szeretet vala öbenne: megmutattatek öbenne az istenhöz való nagy szeretet e^hben hogy az ő életét mindön egyéb mártiroknak előtte adá uronk Krisztusért halálra^h. Ezt jelönté uronk a szent evangéliomban, hogy akoron nagy istenhöz a szeretet e^h velágon, mikoron ez életöt embör öérötte megutálja; felebarátjához-es nagy vala, mert ame, az ő ellenségiért, kik ötet megölék, imádkozék, es kéré az úristent, hogy ne tulajdonítanája ezt bínnek önekiök. Harmad ajándok a tekéletös szentség; mert teljes vala szent lélökkel, miképen szent Lukács írja, ki^hnek hatalmával nagy jegyöket es csodákat teszön vala, s mi ennél nagycbb, egy imádságával érdömlé a keresztyénöknek nagy háborgatóját, a szent Pált, megtéríteni az úrist⁶⁴enhöz; mert, úgymond szent Ágoston doktor: hogyha szent István Pálért nem imádkozott volna, anyaszentegyház e^h nömös fiút szent Pált nem szülte volna, ki enne^h hasznöt tön a keresztyénségbe^h. E^h két tanítványba idvösségönknek két jegye mutatek meg, hogy a ki jó, kövesse szent István protomártirba a szeretetben végig megmaradást; a ki^h kegyig gonosz, kövesse szent Pálban a megtérésnek példáját. Megmutattatek azért ezökben a szent István első mártirnak szent-

sége. Második tanuságunk mellé tunnonk kell, hogy e szent István a hét udvarbírák avagy dolgosok közzül, kiket a szent apostolok az özvegy asszonyállatoknak szolgálatjára választottanak vala, s felpapokká tettek vala, egyik vala, mert ame^h, mikoron a keresztyénöknek számok nevekődnejek, azok kik a pogánságból uronknak hitre tértenek vala, zúgódni kezdenek a zsidók ellen, kik megkeresztöltökdenek vala, miérthogy az ő özvegyöket megutálnáják az naponkét való szolgálatba. Kit meghallván a szent apostolok, özvegyüték a népnek sokságát, es mondának nekik: Nem illik, hogy mi elhagyván a predikállást, az ételre s italra es ruházatokra viseljünk gondot; de választatok tüközzeletök hét jóhirű firfiakat, kik viseljenek gondot e^rről, mi kegyig predikállonk. Kiknek kellemetös levén ez, megválaszták a hét embört, kik közzül egyik es fe^h e^h|⁶⁵ szent István vala, másik a Filep, ki annakutánna Ázsiának Thrácia nevű tartományában pispök lön; harmadiknak neve Procorus, ki annakutánna Bithyniában pispök lön; negyedik vala Nikanor; ötödik Parmenas; hatodik a Timon; hetedik a^h Miklós, ki^h annakutánna eltérvén a bizságnak utáról, nagy eretnek lön. S mikoron ezöket a szent apostoloknak elejökben vittették volna, rejájok veték kezöket, es mindiniket felpappá tevék, s meghagyák nekik, hogy hívön megszolgáltattánják mindönöknek az ö^h szükségöket. Ez Istváu kegyig, teljes levén szentlélökkal es lölki állhatatossággal, nagy csodákat teszön vala es jegyöket a nép között, s igen irilvén ezt a zsidók, háromképen kezdék megkisírteni, hogy ötöt meggyözhetnéjek: Elöszer veteködéssel; másodszer tanuknak ellene való fogással; harmadszer kéntétellel; de mindinik viaskodásába es hadában gyözödelöm adaték neki mennyországból. Az első hadban adaték szentlélök, ki az édösön szólásnak malasztját szolgáltatá neki; a második hadában angyali orca, ki^h a hamos tanukat meggyalázá; a harmadikban adattaték neki az isten dicsőségének es uronk Krisztusnak látása. Az első hadáról szól szent Lukács, mondván: Veteködvén sokféle tanúlt zsidók övele, nem állhatnak vala ellene a bölcseségnek es a szentlélöknek, ki szól vala öbelöle; kit látván, hamos tanukat szerzének allatomba örejá. E^h lön a második hada; de tekintvén örejája, láták h|⁶⁶ogy

az ő orcája elfénösödék mint angyalnak, mert ammkoron ötet a hamos tanúk vádolták volna a káromlásoknak bínében, monda a pispök öneki: E^hképen vannak-e azok, a melyeket hozzád mondnak ezek? Monda szent István: En az isten ellen soha káromlást nem szóltam, mert ő szent fel-sége, a ki mi atyáinkkal szólt, dicsőségnek bizony istene. Szent Mojzsest sem káromlottam, mert ő az úristennek barátja vala, es szólt övele, kinek miatta sok csodákat is tön Egyiptomba, s övele szabadíttatá ki a mi atyáinkat Fáraónak kezéből hatalmas kézzel. A^b törvén ellen sem, mert az úristentől adattaték Mojzsesnek általa. A templom ellen sem szóltam simmit, mert az úristennek parancsolatjából szerözteték, s az szövetségnek szekréni-es benne tartatik, a jó isten kegyig éjjel nappal tisztöltetik őbenne. Kit hallván az ő irigyi, szivökben igen háborognak vala, es foggal csikorgatnak vala ellene, olymint immár lölkökkal köveznéjek ötet; kiket e^b szent embör három módon igyeközék megfeddenie: előszer pirongatással, szömökbe vetvén az ő szivöknek keménségét, es a szent prófétáknak megölésöket az ő atyjoktól; másodszer félelőmmel, mondván: Ím látom az úr Jézust állania istennek jobbán, kit hallván a zsidók, nagy felszóval kajáltván be^dugák fülöket, olymint e nagy káromlást ingyen sem hallhatnájak, s rejá hertelönkedvén, ki^btaszigálák a tanácsházból, es a városból ki^büzék, s az hamos tanúk kezdék ötet erőssen⁶⁷ köveznie; de hogy jobban könnyebbek lehetnének, le^bveték ruhájokat az ifju Saulnak lábai előtt, hogy öriznéje azokat, ki^b akarattjával mind azoknak kezeivel e^b szent Istvánt kövezi vala; harmadszer megfeddé e^bnömös szent embör őket szeretettel, mikoron mind magáért s mind öéröttök imádkozék: magáért, hogy sokára az ő kénja ne haladna, s az ő ellenségiért, hogy önekik ez bolondságot binnek ne tulajdonitanája, mondván: Uram Jézus, vedd el az en lölkömet, es bocsásd meg ezt önekik, mert nem tudják mit tesznek. S ennekutánna az úristennek ajánlván ő lölkét, elaluvék úrban, kinek testét idvöziténknek titkon való tanítváni, Gamálielel s a^b Nikodemos, eltemeték nagy sírással Gamálielelnek temetőhelyén, mi uronk Krisztusnak tisztösségére, ki él es országol öröké Ámen.

SZENT JÁNOS EVANGELISTÁRÓL VALÓ

PREDIKÁCIÓ.

Az a tanítván, kit szeret vala uronk Jézus: Ez igéket szent János evangelista írja a^h szent evangéliomnak utolsó^h részében, mely igékben kettő jelöntetik, ki^h igen szükség mindönönknek idvösségére: Első, hogy édös uronknak szent János példája^h szerint bizony tanítványi legyönk hitnek es jó^h mivelködetnek miatta, s az ő tanuságit követésnek miatta, mert mindön a^hkoron mondatik tekélletés tanítvánnak, mint uronk mondja a szent evangéliomba, ha olyan leend, miképen az ő mestöre. Másod, ki ez igékben jelöntetik, a szeretet, mikort mondatik: kit szeret vala idvözítünk;|⁶⁸ mely szeretet oly igen szükség, hogy e^h nekül simmi jónk nem kell az úristennek, mint szent Pál apostol írja a korintheiabeli keresztyénöknek. E^h szeretetnek példáját is adá szent János evangelista minekönk, mikoron állván a bódog szüz Máriával uronk Jézusnak keresztfája alatt az ő szent halálának napján, késznek mutatá magát a kereszton idvözítünkkel meghalnia. Szeressük azért uronk Jézust, es tanuljonk valamit ő szent felségeért szenvedni, hogy mirónk-es mond hassák halálonknak idején a szent angyalok: Ez a tanítvány, kit szeret vala éltebe uronk Jézus. Mely igék mellé kettőről leszön tanuságonk: első a^hról, mi szükség ahoz, hogy érdojlönk mi-es uronk Jézustól szerettetnie, es, bizony tanítváni lenni; második az ő szentségös életéről. Az első mellé kérdik szent doktorok: minemű leccéket kell megtanulnonk es megtartanonk, hogy igazán ő tanítváni lehessönk, s töle szeretetessönk: jó^h ezt megtunnonk, mert, úgy mond a szent Kelemen pápa, s a törvénykönyvbe is megírták

hogy a ki nem akarja megtanulni es tennie a jókat, nagyobban mutattatik pogánnak lenni, honnemmint keresztyénnek; mert a tudatlanság mindön tévölgésnek anyja, nem tudnia azért az idvösségösöket igen veszödelmes es kárhozatos. Felel e^h kérdésre szent Ágoston doktor, s úgy mond: A mi idvöziténk nem mondá: tanuljatok entölem halottakat támasztani, száraz lábbal a^h tengörön járnia; nem ezöket mondá^h, de hogy^[69] kegyös vagyok, es alázatos szívü, s nyugodalmat leltök a tü lölkötöknek. Jöllehet több dolgokban kell ennél uronk Krisztust követnünk, es a szentöket, demaga e^h kettő jelösb: tunnonk kell hogy édös uronk Jézus a^h több leccék közöl négyet paranesola nekönk megtanulnonk es megtartanonk: első a keresztségbeli tisztaságnak es a penitenciának leckéje. Az elsőről úgy monda uronk Jézus: Valaki a vitzül es szentlélöktöl ismeg mászszer nem sziletik, istennek országába nem mehet, mint ezt írja szent János evangelista az evangéliomnak harmad részében. A^h másikról azt mondja uronk: Valaki az ő keresztét nem viseli, megnyomorítván a testöt a penitenciának terhével, es a gonosz kevánságoknak eltörésével, nem lehet en tanítványom: mint megírja ezt szent Lukács az evangéliomnak tizenegyedik részében. E^h nömös leccét megtanulta es tartotta vala szent János egészszen. Másik lecke a kegyösségnek dolga, hogy a keresztyén sinkit meg ne bántson, es a kitöl megbántatik, azoknak könnyen megbocsásson. E^h tanuságot a^hkoron adá uronk, midön mondá: Vegyétök türejátok az en igámat, s tanuljatok entölem, mert kegyös vagyok, jól tevén az en ellenségimmel. Imádkozjatok a tüveletök patvarkodókért es rejátok hitlenködőkért-es, mint ezt meg ír á szent Máté az evangéliomnak tizenegyedik részében. Harmadik lecke az alázatosságról adaték, mikoron mondaték: Mert en alázatos szívü vagyok; csak e^h nömös jószág,^[70] mint doktorok mondják: Ki az édös istent megengeszteli, a malasztot érdömlí, es a dicsöségöt megnyeri. E^hre mondja szent Ágoston doktor: Jöllehet az úristen igen magas es felségös, de ha megalázod magadat, hozzád jö; e^hröl mondá uronk Jézus a szent apostoloknak: Hanemha olyanok lesztek mint a kisedök, azaz alázatosok, nem mentök istennek országába. Ím csak ezön hagyá idvöziténk a

menyországot. Jól megtanulta vala e^h nömös lekcét szent János, mert ő sohol magát apostolnak nem írja, hanem vagy uronk Jézusnak szolgálójának, vagy tanítványának. Negyedik lekcét ada uronk Krisztus a szeretetről, mondván: Új^h parancsolatot adok en tünektök, hogy szeressétök egymást mint en szerettelek: e^hben esmerik mindönök, hogy en tanítvánim vattok, ha egymáshoz szeretetöt vallandotok. Íme^h az atyafiuságos szeretet. Úgy monda továbbá: Maradjatok az en szeretetömbö^h: ha megtartandjátok az en parancsolatimat, az en szeretetömben úgy maradtok. Ime^h az isteni szeretet. E^h lekcét is igen jól megtanulta es tartotta vala szent János, mert mindön igéi, melyeket írta vagy leveleiben, vagy a szent evangéliomba, mind a szeretetöt jelöntik, kivel ugyan szinte^h teljes vala. E^hre mondja szent Jeronimus, hogy e^h nömös apostol es evangelista mind utolsó vénségeiglen, mikoron kézön fogva vinnéjek immár a szentegyházhoz a tanítványok, sok helyön megnyugován⁷¹ (monda:) Fiacskáim, szeressétök egymást; s mikoron megkérddötték volna, miért mondanája mindönkoron csak ezöket, felele nekik, s úgy monda: Mert uronknak parancsolatja, azért csak ez legyön bennetök, igaz elég. Ime^h azért ha e^h négy lekcéit idvöziténknek megtanúltok, es megtartjátok, édös uronknak szerető tanítváni lehetünk, es az ő örökségében részesök s örökösök. Második tanuságunk legyön az ő szentségös életéről. E^h bódog szent János, kit uronk Jézus igen szeret vala, a Zebedeusnak fia vala, es a nagyobbik szent Jakab apostolnak öcsese, kit uronk Krisztus hozzája híva a menyeközöböl; ki^h a vég vacsorán uronk Jézusnak melyén elaluván, a szent evangéliomnak folyóvizét uronk Jézus szentségös melyének forrásából méríté, es mikoron mind az apostolok uronkat a kénszenvedésbe elhatták volna, soha ő idvöziténket mind temetéseig sem hagyá el, kinek uronk-es, meghalván a keresztfán, szüz anyját szüznek ajánlá; minekokaért mennyben menetinek utánna mind halálaiglan asszonyonk Máriának az ő örizetiben es szolgálatjába marada, mint szent Jeronimus írja, kinek életét megírta a szent Inclitus pispök, ki e^h nömös szent apostolnak tanítványa vala. E^h szent János, mikoron az apostolok e^h velág szerte eloszlottanak volna, Ázsiába predikállá, es sok

keresztyén egyházakat rakattata, ki a Nero császárnak a keresztyénöknek második háborgatása után, melyet támaszta Domitianos császár, mikoron Effesomba pred⁷²ikállana, megfogattaték a tisztartótól, es Rómában viteték, es ott az Olasz Kapunál forró olajba bocsáttaték, s mikoron onnan mindön sérelöm nekül ki^hjött volna, Pathmos szigetében szánkivetteté a császár, hol uronk Jézusnak jelöntéséből irá^b a látásáról szerzett könvet. Azon esztendőben Domitianos császárt megölék a romai urak, s valamit ő szerzett volna, avagy tisztartói^b, megkajáltaták hogy mind simmi lenne, s e^bből lön, hogy szent Jánost, ki ő akaratjából vettetött vala szánkive, nagy tisztösséggel érötte menvén, ismeg Effesomba hozák, s mikoron vinnéjek immár szintén a városba, azonközben a szent Drusiána asszont, ki^b ő tanítványa vala, s igen kevés^a vala e szent apostolt látnia, halva viszik vala ki a városból eltemetnie nagy sirva. Kit megértvén a szent apostol, le^hteteté a testöt, s parancsolá hogy mind kezeit lábait megoldanájak, s nevén ötet nevezvén, parancsolá hogy feltámadna, es haza menvén, enni csenálna valamit. Mely Drusiána azonnal felkele olymint egy álomból, es nem halálból, s ottan házához kezde menni. Mely csudatételért nagy sokan megtérének a pogánok közzül; s mikoron mind az teljes Effesom városa magasztalnája a szent Jánost, a bálványimádó papok háborúságot támasztának a^bnép között ugyanerra, hogy a pogánok közzül sokan kezdék e^b szent apostolt a Diána istenasszonnak te⁷³mplomához vonnia, hogy annak áldozatot tetnének vele ugyan erővel. Kiknek monda szent János: Ha a Diána istenasszonyal eltörettethetök az uronk Krisztus egyházát, ottan áldozom neki; ha kegyiglen en az ő templomát uronk Krisztus nevének hivatalá^bval eltörhetöm az ő templomát, higyetök tü-es a Krisztusba, az en istenömbe. Mikoron a népnek nagyobb része^b engedött volna e sentenának, mind ki^bmenének a templomból, s távol megállának, s ame^b: mihelyön szent János imádságot tett volna, a templom fundamentomából eltöretteték, es a^b Diánának képe^b mind elolvada; s mikoron a pogán népnek pispöke új^b háborúságot akarna a nép között támasztani, monda szent János: Mit akarsz hogy tegyek? Felele a pispök: Ha a mér-

get, kit en adok, megiszod, maradj békeséggel. Monda e^h nömös apostol: Hozd elé; s ugyan két halálra való emböröknek inniok adván benne, le^hesvén meghalának. Annakutánna adá szent Jánosnak, ki^h szent keresztnek jegyét rejája vetvén megivá, de simmit neki nem ártá. Monda a pispök: Még is kétségöm vagyon a te istenödben; ha e^h holt emböröket feltámasztod, en is hiszök öbenne. Monda szent János: Ím teneköd adom palástomat s tennönmagad az uronk Jézusnak nevét híván, es e palástot rejájok vetvén, parancsolj nekik, hogy támadjanak fel. Kit mikoron a pispök megtett volna, mind a kettő azonnal feltámadá, s ezönképen ozton a pispök mind⁷⁴ háza népével s nemzetségével es népnek sokaságával megkeresztöltetének e^h bódog szent Jánostól. S mikoron immár egy esztendő heján csak száz esztendőös volna^h, s uronknak mennybe meneti után hatvannyolcad esztendőbe, neki jelönék idvöziténk mind a szent apostollokkal, kik immár menyországba valának, s monda neki: Szerelmes öcsém es tanítványom János, igaz ideje immár, hogy hozzám jőj menyországban az en vendégségömbbe, hogy egyél s igyál az en asztalomon a te atyádfiaival. S vasárnap, ki im előtted vagyon, a^hkor jösz enhozzám. Kin hálákat adván szent János, elenyíszék uronk előle. A vasárnap mikoron eljött volna, első tikszó^hkoron, miért mind a teljes Effesom, kiben ö^h pispök vala, e^h dolgot megértötte vala^h, az egyházhoz gyüle, melyet az ő nevé^hre raktanak vala a népek, s e nömös szent apostol felállván a predikállószerékben, hogy mindönök hallanájak, predikállá a napnak hatodik óraiglan, intvén őket a^hra, hogy állhatatosok lennének a hitben es ajtatosok az isteni parancsolatoknak tartásában. Annakutánna az nagy oltár előtt sért ásattata, s az földet kihordatá az egyházból, kiben e szent János apostol le^hszállván es térdeire esvén, s elfeszülve^h monda: Hálákat adok teneköd, uram, mind a sok jókról, melyeket velem tettél, s jelösben, hogy a menyei vendégségbe hívál: im elmegyök azért immár: s az im⁷⁵ádságot elvégezvén, oly nagy velágosság szálla rejája a koporsóba, hogy a szántalan nép, ki környül áll vala, nagy sírva simmiképen nem láthatja vala, sokaíg a velágosság ott maradván; azután a fénösség eltávozék, s tahát

a koporsó teljes mannával, ki^h mind ez ideig ugyan ottan forr fel. Minekokaért sokan ezt mondják, hogy azonnal uronk Jézus, ki^h a^h fénösségbe le^bszállott vala, testöstől lölköstől menyországba vivé; kit engedjön nekünk is atya, fiu, szentlélek Ámen.

AZ APRÓ SZENTÖKNEK ÉLETÖKRŐL.

Az apró szent mártírok Eródes Askalonitától ölette-
tének meg. Ki^h mellé tunnonk kell, hogy három Eródesek
valának, kik az ő híre-vesztött kegyöt lenségükért mind igen
hírosök valának: Az első Eródes Askalonitának nevezetik
vala; ez idejében szilettek urunk Jézus, es megölettették
az apró ártatlan gyermekök. A második Eródes ezután or-
szágola, kinek Antipas Eródes vala neve; ez öleté meg ke-
resztülő szent Jánost, es urunkat bolondnak ítélvén, megjáté-
kolá s Pilátoshoz visszaküldé nagypéntökön. E^h bírja vala
a Galileát es az ő tartományát, Pilátos kegyig a császártól
tisztül tartja vala Jeruzsálemöt. A harmadik Eródesnek
Agrippa vala neve; ez öletteté meg szent Jakab apostolt, es
tömlöcbe veté szent Pétör apostolt, ki immár urunk Jézusnak
halála után Jeruzsálem|⁷⁶öt bírja vala. Az Askalonita Eródes
idegön nemzetnek, az Antipaternek, fia vala, ki^h vevé házas-
társul az arábiai királynak hűgát, s attól lön ez Eródes; As-
kalonitának Octavianos császár nevezé, ki^h a Zsidóországot
bírá előszer az idegön nemzetök közzül, s ő idejében vetették
el szent Jákob patriárkának jövendömondása szerint Júdá-
nak nemzetétől a zsidó királyság. Ez Askalonitának hat fia
lön: Antipater, Alexander, Aristobolus, Archelaus, Eródes
Antipas, es Filep. Az Alexandert s Aristobolust ömaga meg-
öleté, meg s az első fiát-es. Hogy azért az Askalonita Eródes
birnája a^h Zsidó^hországot, azonközbe a három szent királyok
eljutának Jeruzsálemben, es kezdék a^h városba kérdöznie:
hol volna az ujonnan sziletött király? Kit meghallván az
Eródes, igen megszorodék rajta, félvén azon, hogy ha ki-
ráli nemből a zsidóknak király sziletött volna, felnövént ötet
mint idegönt országából kivernéje; kezdé azért a három
szent királyokat e^hre kérnie, hogy, ha megtelek a sziletött
királt, neki-es megmondják, hogy ő-es tisztölhesse es meg-

ajándékozza, kit maga immár meggondolt vala elveszteni. De mikoron a sziletött gyermek uronkat meglelték, es imádván megajándokozták volna a három szent királyok, más uton térének az⁷⁷ ő országokba angyalnak jelöntéséből; minekokaért Eródes, vélvén hogy a királyok megcsalatkozván a csillagnak látásából szégyönlötték volna hozzája térésöket, megcsendesödék lölkébe, s nem keresteté ozton a^h sziletött királt. De meghallván a pásztoroknak dolgát, hogy mely nagy fénösséggel jelönt volna nekik az angyal, es hogy imádták volna a sziletött királt, kit a három királyok keresnek vala, es melyeket a szent Simeon próféta es a szent Anna asszon magasztalt vala, igen megiede, s ottan megérté, hogy a három királyok ötet megcsalták volna; s ottan tanácsot kezde a Betleembe való gyermeköknek halálokról tartania, hogy a kit meg nem tudhatott vala, azokkal egyetömben elveszthetnéje. De miért simmi tanács nincsen az úristennek híre nekül, ezönközben immár szent József asszonyonk Máriával úr angyalának jelöntéséből a gyermek Jézussal Egyiptomba futott vala, es ott lakozék hét esztendeig, míg e^h gonosz Eródes ki^hmülék ez világból. S mihelyön uronk Jézussal Egyiptomba Jeropolim nevü városba jutának, azonnal mind egész Egyiptomba a bálvány istenök eltörettetvén lehullának. Ott a városnak kivüle^h egy fa^h vagyon mind ez ideiglen, mely persidisnek neveztetik; kinek ha levelét, vagy gyümölcsét, vagy héját valamely kórnak nyakára kötik, ottan meggyógyul vele. E^h fa, hogy asszonyonk Mária uronk Jézussal Eródes előtt a városba megyön vala, asszonyonkat s uronkat mind földig lehajolva tisztö⁷⁸lé. S mikoron azért gondolkodnéjek Eródes a betlesemi gyermeköknek le^hvágatásokról, a császár Rómába hívá, hogy az ő fiainak, kik be^hvádolták vala, megfelelné; s ame, mikoron a Tarson városnak határán menne^h; megtudá, hogy a városnak hajóin költenek volna által a három szent királyok, melyeket, miért annakelőtte ezör esztendönél többel megprófétált vala Dávid, nagy hertelen haragból mind megégetteté. Be^hjutván idővel Rómába, es a császár előtt pörét fiai ellen megnyeré, s nagyobb bátorságot vevén e^hből, esztendő után Jeruzsálembe tére, s a betleemi gyermeköket két esztendőstől fogva csak egy-

napi gyermekiglen is mind le^hvágatá, kik között önnön kiseded fiát-es, kit Betleembe tartat vala Eródes, le^hvágák, jól-lehet tudatlan miélék ezt a hóhérok, mint Macrobius mondja; s akoron, miért nagy vala a város, miképen az Apokalypsisben vagyon, száz negyvennégy ezör ártatlan gyermeköket uronk Jézusért ölettete meg Eródes. De nem múlá el az isteni bosszuállást érötte, mert hetven esztendő korába nagy kórságban esék, nagy erős hideg töri vala ötet mindön napon, teljes testére viszketeg esék, szönetlen való fájását is szenvedé nyakának, lábai mind eldagadozának, ágyéka ki^hrotada, elviselhetetlen dohosság jö^h vala ki szájából es minden testéből. Megértvén, hogy a zsidók örülnéjek halálát, nagy sokakat a zsidó nők közzül töm⁷⁹lőben vettete, megparancsolván az ő hűgának, hogy mihelyön meghalna, ottan le^hvágnája őket, hogy mind a Zsidóország még akarattja nekül-es siratnája az ő halálát. Ennekutánna egyszer, hogy étel után almát ennéjek, a horut nagy erőssen rejája esék, s elfáradván bele, melyében veré a^h kést, de nem ölheté magát meg teljességgel, mert egyik unokája megtartóztatá valaminere az ő^h kezét; s mikoron a^h király udvarába ez dolog kihírhódott volna, az első fia, kit utánna királylyá szerzőtt vala, örülni foga rajta, s ezt is megöleté azonnal Eródes; s a^h negyedik fiát, az Archelaost, hagyá utánna a királyságba, s e^hképen öt nap után e^h bódogtalan embör ki^hmülék ez velágból. A zsidó nők foglyokat, kiket parancsolt vala levágnatni az ő hűgának, azokat mind elbocsátá. S e^h nők apró szentök napját azért anyaszentegyház négy napon uronknak szíletése után parancsolá illenie mi idvözténk Krisztusnak tisztösségére, ki^h él es országol mind öröké Ámen.

SZENT TAMÁS ÉRSÖK ÉLETE^h.

A^h szent Tamás érsök az első Fridericus császár idejében szenvedte az ő egyházának szabadságaért. E^h szent jámbor támada Anglisországba, Londonom nevű városból, nömös sziléktől; s hogy felserdült volna, deáki tudománra es tisztötös elkülsöknék munkájára adá magát, kit az ő anyja, jelösül azután hogy özvegygyé marada, mindön jámborságnak foglalatosságába es asszonyonk Máriához való ajtatosságra tanítja^{so} vala ötet. Ki^h ame, mikoron a hét szabad tudományokat jól megtanulta volna, e^h velági es udvari dolgokba lön foglalatos; de hogy látá, mert az egyházi népeknek tisztösségek ellen sok dolgok tetetnének, elhagyván az velági es udvari életöt, az kantuáriai érsöktől pappá teteték, es esperestté azon egyházba; de annakutánna a Henricos király angliai kancellariusává tev^h, mely tisztben nagy okoson es igazán viselé magát; s mindönök szeretik vala, s azokat, a melyek szentegyháznak szabadsága ellen tetetni akarnak vala, megenhíti vala, mert ezokaért szerzötte vala a^h szent Theobald érsök a királynak ötet, jóllehet akarhatja nekül, kit oly igen szeret vala a király, hogy az érsöknék halála után e szent Tamást választatá kantuáriai érsökké. Ki^h mihelyön érsökké szentölteték, azonnal más embörré változék; mert szörimögnek szönetlen való viselésével es böjtökkel gyötri vala magát; de az ő szentségét csuda nagy okkal elenísztí^h vala, hogy megmaradván öbenne a tisztötös öltözetnek keménsége, ő is kívül egyebeknek módjok szerént jár vala; a szegényöknék való alamoznát, kit előtte való szent érsök megkettőztetött vala, ő még két annivá tev^h, es mind az dézmákat szegényöknék osztogatattja vala; mindön napon tizenhárom szegénnek lábokat térdön állva megmossa vala, s ételt italt adván nekik, négy ezüst garast ad vala mindiniknek; s mikoron a szörimög megnyövik vala rajta, asszonyonk Má-

ria önnönma⁸¹ga megvarrja vala, kihöz nagy ajtatossága vala ez nömös szent embörnek. A király akarván hajtani ez ersöknek akaratját a^bra, hogy mind az őalatta való pispökökkel consensust írva adna az országbeli szokásokról, melyeket őelőtte való királyok költöttek vala az egyházi szabadságoknak ellene^b, állhatatosan ellene monda a királynak, miérthogy az egyházi szabadságoknak törésére volna; minnekokaért mind a királynak s mind az uraknak haragjokba esék. Egyszer kegyig, mikoron mind az országbeli fe^b pispökökkel es szentölökekkel s neminemü egyházi fejedelmekkel öszvegyült volna e^b szent Tamás, be^bszorítá őket a király, megfenítvén őket, hogy mind megölettetnéje, ha a szokásnak engödelmet nem adna, s meg nem confirmálnája a királynak akaratját. Mely szent Tamás látván a királynak vakságát, nagy emböröknek tanácsából, beszéddel csak, consensust adarejája, demaga^b ezután megértvén, hogy sok lölkök elkárhoznának, ennek miatta csudálatos penitenciával gyötré önnönmagát, s mind adzég sem monda misét, míg a pápától meg nem oldoztaték. Annakutánna a király a^bra kezdé készöriteni e^b szent Tamás ersököt, hogy a mit mondott vala nyelvével, írásával is megerössítenéje; de mikoron ellene monddott volna, nagy sok bosszuságot, károkat, szidalmasságokat kezdének rajta tenni, s a kancellariusságért paraszt bírák eleiben idézék ötet; s mikoron a pápá⁸²ra apellált volna s az egyházi szabadságot előmondanája, a^b királynak készöritéséből a paraszt bírák sentenciát akarnának rejája adni, mindön bintelen a szent keresztnek jegyét, kit szívében hordoz vala, kezével rejá veté, es a megfeszült uronkat ótalmul kérvén, ki^bmene békeséggel közzülök, jöllehet erőssen kajáltják vala orvnak, árultatónak, es égetésre méltónak. Kihöz a következő éjjel két nömös urak titkon menvén, megmondák, hogy sokan az urak^bközzül halálára tanakodtanak volna; miért kegyig még ennek oka^b nem vala nyilván es sokaknak tudtára, elmene a háboruság előtt uronk Jézusnak példája szerént, s egy kis hajón mene a tengörön által az ő népével. S mikoron Senonasba jutott volna, harmad Alexander pápa, ki^b a^bkoron ott vala, nagy tisztóséggel fogadá ez szent Tamást, es megértvén töle a királylyal való dolgát, ajánlá ötet

a pontiniabeli kalastromban az apáturinak. S ha Henricos király látván, hogy e nömös szent pispök kiment volna az érsökségből, követöt küldé Rómába a pápához, legátot, kérévén ötöle, ki ez ő igyét elvégeznéje. Mely pápa nagy fenitékkel írván a királynak, mikoron simmi jó^h választ nem tett volna, inkább rejája haraguvék az szent érsökre, s valami marhája vala mind öneki s mind az ő atyjafiainak, eldúlata^h |⁸³ es elprédáltatá, s mindön nemzetségét es barátit, akar firfiak s akar asszonyállatok valának, még gyermekök ágybelieket is, szánkivete, megesküdtetvén az öreg emböroket, hogy valahol meglelnéjek a kantuáriai Tamás érsököt, ottan hozzája mennének: ezt kegyig a^hra tevéh, hogy a király e^h szent embörnek akaratját enne sok keserüséggel inkább meghajthatnája az ő akaratjára; s még azt is megtiltatá, hogy ő országában sinki nyilván öérötte ne imádkoznéjek. Melyeket mind e^h nömös jámbor az úristenért nagy békeséggel fogadván, böjtölésökkel es imádságokkal könyörög vala az országért, es a királyért, s a szentegyháznak megszabadulásaért. A^h király kegyig megértvén, hogy az apáturaknál tartana szállást Pontiniákomba, megfenyögeté őket levelével; kit meghallván szent Tamás, önnönmaga elmene tölök, hogy e^h jámborok öérötte ne^h szenvednének valami nyomoruságot; s a szent Lajoshoz, ki^h franciai király vala, fogá magát, ki^h nagy embörséggel fogadá ötet, es egy pispököt országából a pápához küldé, hogy parancsolná az angliai királynak, hogy az érsököt hagynája az ő egyházához térni; s a pápa azonnal parancsolá a nagy átok alatt s tilalom alatt teljes országába, hogy a kantuáriai érsököt az ő egyházába szabadon hagynája menni. S készörittetvén e^hből az angliai király, tettetösképen békeségöt szerze az érsökkel, s hitlevellel haza hívá ötet; de minekelötte érsökségében menne, megjelönté uronk Jézus öneki, hogy nagy tisztösséggel fogadtatnéjek, de egy keves idő |⁸⁴ elmúlván mártírságnak pálmájával menne mennyországban. S a szánkivetésnek utánna hat esztendőök eltelvén, megtére^h szent Tamás Angliában, es mind a királtól s uraktól, es az egyházi uraimtól nagy tisztösséggel fogadtaték; de ennehány napok után, mikoron még is a szentegyháznak törvényét ótalmaznája, sem kére^hméssel sem erővel meg nem

hajtathatnéjek, mind a király s mind az urak nagyobb haragra gyulának honnemmint annakelőtte, ugyannerá, hogy mindön napon halálára járnak vala. S apró szentök napján négy urak fegyverös vitézőkkel egyetömben vecsernye előtt megértvén, hogy e^b szent Tamás az ő egyházába imádkoznéjek, menének, es e^b nömös szent érsököt kezdék keresni, s mikoron az egyház ajtóját be^b akarnájak a szerzetösök s az egyházi uraim tennie, s be is tették volna^b, felkelvén imádságából szent Tamás, parancsolá, hogy megnyitnájak az szentegyház ajtóját, s eleikbe mene mondván: En az úristenért s az egyháznak szabadságaért kész vagyok meghalnom, demaga parancsolok tünektök átok alatt úristen felől, hogy az enhozzám tartozóknak simmit ne^b tegyetök; s ennekutánna uronk Jézusnak es az ő szent anyjának magát ajánlván, s az egyháznak dolgát szent Dienösnek es az egyháznak szent patrónosinak, a bínösöknek fegyverivel le^bvágattaték, es fején való papi koronáját, elvágván fejének velejét, es ő szent véré^t|⁸⁵ a págyimontomon mind elhinték, uronk szíletése után mikoron írának ezör száz s hetvennégy esztendőben. Mikoron az ő testét az egyházi népek a zselyébe tették volna, es holte-kelve eltemetésének előtte a halattakról való misét énekölnéjek; azonnal szent angyalok sereggel ott jelölvén, elhagyaták velök, s az mártirnak miséjét kezdék, elmondván: Örül az igaz embör úrban, es bízik őbenne; s a többi úgy kezdé a szent mártir miséjét énekölni, es elvégezvén a szent misét, nagy tisztösséggel drága koporsóba, arannyal es gyöngyökkel megékösültben, eltemeték az ő egyházába, ki^b mind ez ideiglen nem szönik az úristent csudatételökkal dicsőíteni mi uronk Jézusnak tisztösségére, ki^b él es országot atyával es szentlélökkal egyetömbe Ámen.

SZENT DÁVID KIRÁLNAK ÉLETÉRŐL.

Szent Dávid próféta zsidóknak királya, nem csak az ó törvénybeli szentöktől számláltatik az istennek szenti közzé, de még az apostoloktól, evangelistáktól is s mindön egyéb szent doktoroktól is, ki^h hitetik a szent írásba a szent atyáknak számok közzül valónak lennie, kik uronk Jézussal fel-támadván, immár birják az halhatatlan es bódogságos életöt. E^h Dávid vala Judának nemzetéből, Izsainak fia, ki^h Jessének is neveztetik. Betlehem városából támada. Az ő atyjának kissebbik fia vala, kit az édös isten választa e^hre hogy a barmoknak pásztorságából lenne az ő népének, a zsidók-n⁸⁶ak fejedelme; es elvetvén szömei elöl a Saolt, isteni parancsolatból Sámuel prófétának miatta királylyá szentöltet-néjek, es úrnak lölke elmenyén Saol királtól, Dávidra szál-lana. Így e^h képen, hogy mikoron az ördög gyötörnéje Saolt, szent Dávid hegedülvén előtte, megkünyyebbödik vala. Ennekutánna mikoron a jászok a zsidókra hadakoznának, es a Góliád óriás harcra ingörlenéje az istennek népét, sinki örejá nem merne menni, de csak e^h sz. Dávid, ki^h a^hkoron igen ifju vala, egy parittyával, bizván az úristenbe, földre ejté, es önnön fegyverével elvevé fejét. Kit hallván a Saol király, jelösül hogy ezután a jászokat elverték volna, es Dávidot nagy tisztossággal vitték volna a városban, mind teljes életé-be ellensége lön Dávidnak es háborgatója; de végre, mikoron eltölt volna Saol királnak élete, az ő fiával Jonatással egye-tömbe a Gelboenak hegyén a jászok hadába megöletteték. Kit a szent Dávid hallván, tanácsot kérde úristentől, hogy mit tenne, s megmondá az isten, hogy Ébronba menne, hol csak az Júdának egy nemzetétől, miért ő-es a^h nemzetből vala, királylyá választaték a tiz nemzetön; Isboset Saolnak fia uralkodván a királyságba két esztendeig Jeruzsálemben, Dávid király kegyig hét esztendeig s hat holnapég országlá

Ébronba. S mikoron Isbosetöt árultatásképen megölték volna önnön házába, es úristennek parancsolatjából magvát szakasztották volna Saolnak, Izraelnek a tíz nemzete-es egyetömbbe Dá⁸⁷vidhoz⁸⁸menvén Ébronba, harmadszer immár egész Zsidóországba királylyá választá, s annakutánna békeséggel országla mind a^h teljes ígéretnek földén. Ötven esztendőös vala mikoron kezde^h országlani, s negyven esztendeig lön király: hét esztendeig Ébronba, Jeruzsálembe^h harminchárom esztendeig. Ébronba hat fiai lönek, Jeruzsálemben tizenegy. Hadnagya az erős Joáb vitéz vala. A Sadokot pispökké tevé, Jeruzsálemben nagy erős várat, kit Mellónak hínak vala, csenáltata, es Dávidnak erősségének nevezék. E^h szent Dávidnak mindönkoron hada vala a jászokkal, s igen megnyomorítá őket a sok haddal, mert az úristen hogy vele vala, mindönütt nyer vala; megalázá azért mind a környüle való nemzetöket, es adót adnak vala öneki; az szövet-ségnek szekrényét is, mely sok esztendeig Jeruzsálem kívül tartatik vala, népeknek sokságával, papoknak ékös öltözött seregével, éneklőknek, hegedüsőknek egyeb vigásgtevőknek nagy örömevel, Jeruzsálembe^h vivé^h, es úrnak sátorába es hajlokában helyhözteté. S mikoron drága templomot akarna az úristennek tisztösségére csenáltatni, megjelönté az úristen neki, hogy az ő fiát Salamont választotta volna e^hre, s elhagyá ozton; demaga nagy sok aranyat s ezüstöt, drága fákat es költségöt gyüte es hagyah^h rejája. Ennekutánna Joábnak kezébe bocsátván a hadakozó népet, s üresködővén házasságnak törésében, kevélységbe s gyilkosságban-es esék; demaga nagy penitenciát azokról tartván, nem csak bocsánatot nyere, de^h⁸⁸ jövendőmondásnak-es malasztját vevé, s oly igen nagy ajtatos vala az édös istenhöz, hogy másfél száz dicséretökllel ékösíté meg a zsoltárkönvét, melyet az úristen tisztösségére szerze, kik közzül mindinikben inkább emleközik a mi uronk Krisztus Jézusnak emborré létéléről, kénszenvedéséről, feltámadásáról, es egyeb jo^htétiről, mely könvét az isteni szentírásoknak könvi között anyaszentegyház éjjel nappal az isteni dicsüretre tulajdonítá. Mely zsoltárkönvét, jóllehet zsidó nyelvön mondá előszer szent Dávid, es szerzé, de szent Jeronimus görög nyelvről, kire^h a

hetven doktorok változtatták vala, deák bötüre magyarázá, ki^h mind ez mai napég romai zsoltárnak neveztetik, miért-hogy anyaszentegyház aval él. Halálának e'ötte kegyig ez istenös próféta látván, hogy úristen ki^h akarnája ez velágból vennie, Salamont, az ő fiát, megkoronáztatá, es intvén az isteni parancsolatoknak megtartására, ki^hmulék ez világból szent Tamás érsök napján, mint szent Jeronimus doktor mondja, azaz a napon, melyön az ő innepe esék, s eltemette-ték az ő városába Betleembe; némelyek azt mondják hogy a kerbe hol uronk Jézus megfeszítették es eltemettették; s szálla lölke Limbosra a szent atyákhoz, honnan idvöзитénktől ki^hszabadíttatván, feltámadásának napján mene uronkkal ál-do-zó napján az örök bódogságba, kit engedjön minekünk-es atya, fiú es szentlélok úristen örököül öröké Amen.

A SZENT SILVESTER ÉLETE KÖVETKÖZIK.

Silvester pápa, legelső, Rómába támad. Atyjának Ruffinos vala neve. Melchiades pápának utánna huszonhárom⁸⁹ egész esztendeig s tizenegy holnapég birá^h nagy jámborúl a pápaságot. E^h szent Silvestert az ő anyja, a Justina, atyjának halála után, mikoron még gyermek volna, adá^h a szent Cyrinus papnak, hogy mind a jó^h elkülsre, s mind a szentírásra tanítanája ötet. S felneveködvén e^h Silvester, es pappá levén, a^h vendégfogadást úristenért nagy szorgalmatossággal kezdé^h tennie, minekokaért az antiokhiai Timotheost, ki Rómába esztendeig predikállá, házába fogadá, kit az édös uronk Jézusnak neveért a^h városnak bírója, a Tarquinius, megölete; s mikoron az ő kencsét e^h Silvester paptól ki^hkérnéje, megmondá hogy simmi kazdagságát ő nem látta volna; s ottan parancsolá a Tarquinius neki, hogy a rómaiak istenének áldoznéjek, de ame^h, mikoron simmiképen a szent Silvester ezt nem tennéje, megveretteté ötet, es tömlöcbe rekeszteté, s meg is fenyögeté, hogy mindön ként teszön rajta, valamit tud tennie, s monda szent Silvester: A^htól en nem félök, mert ez éjjel te meghalsz. S úgy lön. Mert hogy vacsorálik vala, egy haltetem általálá a^h torkán, s é^hfelikoron meghala; s ez Silvestert a nép ki^hszabadítá a tömlöcből. S mikoron a Konstantinus császár, még pogán levén, a szent Melchiades pápát megölette volna Krisztus uronknak hitiért, e^h szent Silvester papot, jöllehet sok ideig ellent tartá benne, de mind a pispökök, kardinálok es egyeb egyházi népek s a keresztyénök egyetömbe ötet választák pápává. Ki a hitbe igen forró, bölcseségben es idvösségös tanácsadásban igen jelös⁹⁰ vala úgyannerá, hogy még a pogánok-es szeretik vala. Ő szerzötte vala, hogy szerdán, péntökön es szombaton börtöljenek a keresztyénök, jöllehet ez immár közönségvel le^htetettött. S mikoron a Konstantinus császár a sok keresztyén

vérnek ontásaért gyógyíthatatlan poklosságba esött volna, ezt adák tanácscsá neki a bálványimádó papi fejedelmek, hogy a császári birodalomból három ezör gyermeköket gyűttetne, kiknek ha meleg vérökben megfürödné, ottan mindön sebeiből meggyógyulna. S elgyűtteté a gyermeköket; s mikoron immár a nap eljött volna, melyön meg akar vala császár az ártatlan gyermekök véreben fürödni, kihozatá magát az ő császári házából, es megyön vala a megfürödőhelyre; a gyermeköknek anyjok, hajok megbocsátván, nagy jajgatva eleit vevék. Kit látván a császár, es hallván a nagy kajáltásokot, s megértvén okát, megállatá a szekeret, s felemelkedvén nagy édös szép szókkal kezde az uraknak szolgálinak es mind a községnek szólnia, megmutatván nömös okosságokkal, hogy a római birodalom kegyösségnek kút^hfejéből támadott volna, minekokaért nem volna alkalmas, hogy ő ez nagy kegyöt-lenségöt tennéje az ő polgárinak fiain, kit a pogánokon, azaz ő ellenségekön, sem töttenek vala, mert a római hadakozó népek között megszoröztetött vala, hogy gyermeköt soha meg ne ölnének. S mikoron ez nagy kegyelmességöt mind közönséggel jóvá hatták volna, parancsolá ottan, hogy a gyermeköket az ő anyjoknak megannájak, s esztendeig való élést adnának nekiök, s egyeb ajándékokkal is meg ajá^l⁹ndékozván őket, szekerekön bocsátá házokhoz mind őket, ő kegyig meg házába tére. S a következő éjjel neki^h jelönék szent Pétör es szent Pál mikoron alunnéjek, s mondának neki: Miért az ártatlan vérontásnak véget vetél, a mi urunk Krisztus Jézus küldé minket tehozzád, hogy tanácsot adnánk mint gyógyúlhatsz meg mastani kórságodból: mert ha a Silvester pápát hozzád hivatod, ki^h az te háborgatásod előtt mastan lappag az ő egyházi^h népeivel a Soracten nevü hegyön, ő megtanít tegödet e^hre, es megmutatja a kegyösségnek fördő-jét, kiben ha háromszer szállandasz, mindön sebeidből ki-gyógyúlsz: mely ajándokot tulajdoníts a te megszabadítód-nak, az urunk Jézusnak, kiben hiven, eltörjed a bálván istenöknek templomokat, es szentegyházakat rakatván, a bizony hitnek szolgálja légy. S felsekervén a császár, ottan a szent Silvester pápa után küldé^h, ki^h látván a vitézőket, alitá^h hogy a^h mártiromságra hivattnéjek; s megbátorítván azo-

kat, kik vele valának, elmenek^h a császárhoz. Kinek előtte a császár felkelvén, nagy jó kedvvel fogadá, es megjelönté az ő álmát rend szerént öneki, es megkérdezé, minemű istenök volnának, a kik neki jelöntenek vala, kiknek Pétör es Pál volna nevök. Szent Silvester megmondá, hogy nem istenök volnának, de hogy uronk Jézusnak két szent apostoli volnának, s képöket a pápa előhozatá egyik káplánával, s megmutatá a császárnak; kiket mihelyön láta, ottan nagy kajálással azt m[|]⁹²ondá, hogy azok voltanak; s kezdé a Silvester pápát kérni, hogy a kegyösségnek továt neki megmutatnája. s monda a pápa: E^h tó nem egyeb, hanem a keresztség, kibben adzig nem mehetsz, míg az uronk Krisztus hitit meg nem tanúlod. S megtanítván ottan szent Silvester a császárt hitöknök ágazatira, azonnal meghüle, es megnyittatá a tömlöcöket vele, s a foglyokat mind elszabadíttatá, es a péntököt s a szombatot böjtölni hagyá. Szombaton estve a császár fürdőházába fürdöt csenáltata a pápa a császárnak, es keresztvizet szentölvén, s oda híván a Konstantinust, megkeresztölé ötet atyának, fiúnak es szentlélöknek nevében; s azonnal nagy világosság szálla rejájok, es a császár megszabadúla lölkének s testének poklosságából, s nagy tisztán jöve ki a fürdőből. S megmondá hogy látta volna^h uronk Krisztust; az ő keresztségének kegyig napján megszerzé, hogy egész Rómába az uronk Krisztust úgy tisztöljék, mint bizony isten. másod napon: hogy valaki uronk Jézus ellen káromlást mondana, hát az meghaljon; harmad nap meg e^h törvént adá Konstantinus császár, hogy valaki keresztyén embörön boszszuságot teszön, fele marhájától megfosztassék; negyed napon ilyen törvént ada, hogy miképen a romai császár mindön keresztyén uraknak s keresztyén népnek fejedelme, ezönképen a római pispök mindön pispököknek es teljes keresztyénségnek feje lenne; ötöd napon ezt szerzé, hogy valamely bínös a^h keresztyén szentegyházba megyön es fut, jelösül halálra való, onnan ki^h ne vonatta[|]⁹³ssék erővel, de bántás nélkül maradjon; hatod napon ez törvént adá, hogy sinki egyházat ne rakattathasson városba, hanem csak az ő megyés pispökének áldomásából; heted napon ezt parancsolá az császár, hogy a^h dézmák adattassanak egyháznak épiletire; nyol-

cad napon ozton szent Pétör koporsójához mene, es ott nagy sírva vádolá magát úristennek az ő bineiről, es ásót hozatván, a helt, a hol uronk Jézusnak a Szent-Salvator rakatá, ásni kezdé önnönmaga a fundamentomot, es a mivesők is hozzá állván, önnön vállán e^h nömös fejedelöm tizenkét kossárral vün ki^h a földben a fundamentomból, a tizenkét apostoloknak tisztösségére, s megkésztetvén a Szent-Salvator, az ő császári palotája mellett szent Pétör szent Pálnak is egy kapolnát rakattata, s több egyházakat-es Rómába, hol imitt s hol amott. Ennekutánna anyját-es, szent Elóna asszont, ki^h akoron immár a zsidó törvént felvette vala, es Bithyniába lakván a törvénnnek módja szerént jámborül éle^h megtérítvén az uronk Jézusnak hitire, küldé^h Jeruzsálembe a császár szent Silvester pápának tanácsából, hogy uronk Krisztusnak keresztfáját, es a vasszegeket megkeresnéje, önnönmaga kegyig Konstantinus Rómának tartományát mind Rómával egyetömben, s mind császári palotáját a romai pápának es uronk Krisztus egyházának adá^h ajándokon, s ömaga Bizanciomba mene^h, es nagy kazdagon megcsenáltatván a várost, Konstantinápolnak nevezé, s ott szerzé a császári széket; szent Silvester pápat kegyig ott Rómába⁹⁴ hagyá, holott e^h nömös pásztor mind példájával s mind szent tanuságával hívön örizi vala az uronk Krisztusnak johait, s mindön özvegyöknek es árváknak, s szegényöknek nevöket regestomba vetette vala, es mind azoknak szükségöket bévön megszolgáltatja vala. E^h szent embörnek parancsolatjából a^h császár rejá engedvén, s ő szolgálván, a conciliomot, első zsinadot, Bithyniának tartományában Nicaea nevü városba tön, kiben háromszáz tizenhét egyházi fejedelmek s nagy tanúlt embörök valának, kik a keresztyén hitönknek ágazatit nyilván megmagyarázák, es üdvösségönk mellé sok szerzésöket szerzenek. Rómában-es e szent Konstantinos császárnak segítségével más zsinadot is tön, holott akorbéli eretneköket, tudniamint Arriust, Fotinust es Sabellium megátkozá^h, es a bizony keresztyénök közzül ki^hveté. E^h szent Silvester pápa szerzé, hogy parasztembörnek egyházi népön hatalma ne legyön, es negyven tanúknak alatta a pap ne kárhoztassék valami kárvallásra avagy kisebbségnek szenvedésére; s ezt is ő szerzé, hogy a diákonos

dalmatikába öltözzék, mikoron a misén evangéliomot mond; s több nömös szerzésöket is tön. Ki a nagy sok jó mivelkedetnek érdöme után kimülék úrban ez velágból, Konstantinus császár birodalma alatt uronk szíletése után, mikoron háromszáz s kilencven esztendőbe írának; s ugyanottan temettek Rómába, mi uronk Jézusnak tisztösségére, ki^h él es országol öröké Ámen.

⁹⁵KISKARÁCSONNAPRA VALÓ PREDIKÁCIÓ.

Minekutánna eltélék a nyolcad nap, környülmetélteték a^h gyermeök: ez igéket sz. Lukács evangelista írja a szent evangéliomnak második részében, s a mai misének szent evangéliomából vetetének, kiben az édös uronk Jézus forró szeretete jelöntetik mihozzánk e^hben, hogy ilyen kicsin gyermeök korába kezdé az ő bódog kén-szenvedésének ajándékát nekönk osztogatni. Mert am, nyolcad napon sziletésének utánna az ő drágalatos szent vérét kezdé éröttönk hullatnia, mutatván önnönmagát bínösnek lennie, felvevén a^h környülmetéltetésnek törvényét, mikoron demaga mindön bintől felségösképen való tiszta vala. Miért kegyig nagy kegyösségnek dolga a^hról gondolkodnonk, miképen az szép kis Jézus sírván metéltetik vala környül ez mai napon, nagy sérelömnök szenvedésével; azért három rendbeli tanuságonk leszön az uronk Jézus környülmetéltetéséről: Első a^hról miokaért adta vala úristen e^h törvént a zsidó firfiaknak; második, miért akará uronk ez nehéz es kénos törvént felvennie; harmadik a^hról legyön, mint lön a környülmetelés. Az első tanuság mellé tunnonk kell, hogy szent doktoroknak mondások szerint három okokért szerzé^h úristen ó törvént a környülmetélést: előszer az eredet bineért, kiben mindnyájan fogontattonk es sziletönk, igen alkolmason kegyig, m⁹⁶ert az eredet szerint való bín oly igen dögös es utálatos az úristen előtt, hogy ha mind eleitől fogva urvosságot ez ellen nem szerzött volna, soha sinki ez ideig nem mehetött volna menyországba; azért a jó^h isten, mihelt gyermöki lönnek első szileinknek, ottan urvosságot szerze az eredetbün ellen, hogy dohos es utálatos ne^b lenne ez emböri nemzet mindönkoron öelötte, azért mentül előszer szerze áldozat-tételöket, hogy a gyermököt elviszik vala az ő szilei a helyre,

hol az úristennek tisztosságot szoktak vala tenni, es ötet imádnia; s a gyermek kezében égő gyertyát vagy egyebet valamit adván, felemelik vala az úristen tisztosságára, s imádkozván az úristenhöz, hálákat adnak vala ő szent felségének a magzatért, s az ő hitökért és ajtatosságokért, az isteni ergalmasságnak miatta megtisztul vala a gyermek az eredetbínból. Vizözönnék utánna le^htevé úristen ez urvosságot Ábrahám^hnak, ki^h a^hkoron e^h földön első lön, ki az egy bizony istennek szolgálja volna, miért immáran mind e^h teljes földön bálványokat imádnak vala^h. Az édös isten adá a környülmetéltetésnek törvényét, hogy mind önnönmagát Ábraham, 's mind az ő szolgálit es házában való firfiakat környülmetélténje Mojzses által; ozton ugyan mind az teljes zsidó nemzetnek megparancsolá, hogy mindön firfi gyermököt sziletésének utánna nyolcad napon környülmetéltetnének a papokkal, a leány gyermekökért kegyig a^hképpen áldoznak vala, mint megmo⁹⁷ndaték. E^hféle környülmetéltetésnek urvossága megmarada a^h zsidók között mindadzig, míg uronk Jézus a keresztségnek törvényét adá^h. Másod okaért szerözteté az környülmetéltetésnek törvénye ó törvénbe, hogy e^hféle parancsolat tartásával méltó lenne a zsidó nép úristen törvényének vételére, es mind öltözetben s mind hitiben különbözne a több nemzetöktől: azért annakelőtte parancsolá úristen a környülmetéltetést a zsidóknak, minekelötte a törvént nekik adá^h Sínei hegyön, ennek példájára hogy megmutatnája, mert a zsidó nép ő felségének tulajdon es nyájas népe^h volna. Harmad okaért szerözteté a^h környülmetéltetés, hogy Ábraham hitinek igazságának jegye lenne^h, hogy mindönöknek, kik a bizony istenben hisznek, atyja lenne. A^hbra mondá Ábrahám^hnak a jó isten: Nagy nemzetté teszlek tegödet, es megáldlak, s áldott lésszsz, es igen nagygyá teszöm a te nevedet, s megáldom azokat kik tefelöled jót mondnak, es megátkozom kik terölád gonoszt mondnak, es tebenned áldatnak meg e^h földnek mindön nemzetségi. Kikből megjelöntetik, hogy az édös úristen adá Ábrahám^hnak a környülmetéltetésnek parancsolatját, hogy megjelöntse, mert ő igen engödelmes, hívségös es nyájas barátja vala az úristennek, kiben tanuság adatik minekönk is, hogy ha akaronk az édös úristennek kedves

szolgáilennünk, legyünk engödelmesök es hívök ö felségének. |⁹⁸Második tanuság az miokaért akara uronk Jézus ez mai napon környülmélettetni, mikoron az ö fogontatása es sziletése bűn nekül lön. Felelnék e^hre szent doktorok, hogy hét okaért: Elöszer hogy az eretneköket meggyaláznája, kik azt mondották hogy uronk Jézusnak teste nem bizony emböri test volt, de égből szerzött, mikoron ez ilyen test meg nem tagoltathatik, s vére sem mehet, miképen az édös uronk testének, kiben megbizoníttatik hogy bizony emböri teste volt. Másodszer a mi lölki tanuságunkért, hogy megmutatnája e^hben mert idvös-ségönk mellé nekönk is szükség a lölki környülméletlködés, hogy mind kívül s mind belöl környülmélettettek lennének: kívül, ruházonkba, hogy fölötte jelös ne lenne^h, beszédönkben hogy megellenzhetetlen legyön, cselekedésönkben, hogy utálatos ne lenne^h, érzékönségönkben, hogy szertelen azokat folni ne hannójok; s belöl is gondolatinkat szentül tartván, kevánságunkat tisztán, igyeközetönket igyenösön: ezökröl mondja szent Pál: Környülmélettettök, nem kézzel, de uronk Krisztusnak krnyülméletlködésével, hogy megfosz-játok a tü testötöket az ö kevánságától. Harmadszer: édös uronk akara környülmélettetni a zsidókért, hogy ne^h ment-hetnéjek magokat mondván: Nem fogadjok ötet, mert kilöm-böz a mi atyáinktól, kik környülmélettették magokat. Ne-gyedszer: az ördögökért, hogy az |⁹⁹ö embörré lételét ne tunnájak, mert ha fel nem veszi^h vala uronk Jézus e^h bínösök-nek törvényét, ottan megérti vala ördög, hogy istennek fia volna, s e^hképen sem Júdásnak nem hatta volna elárúlnia, sem a zsidóknak Pilátossal megölettetnie: ezön okaért tev^h az úristen, hogy szent Józsefnek jegyöztetnéjek asszonyonk Mária, minekelötte méhében akara szállani. Ötödszer felvevé uronk Jézus a környülmélettetésnek törvényét, hogy mindön igazságot mutatna magába, miképen ezért keresztlölködék meg is, hogy mi-es örömesben követnöjök ötet az alázatos-ságnak dolgába. Hatodszer: hogy megmutatnája, mert isten-töl vala a környülmélettetésnek törvénye egy ideig, míg ö szent felsége a keresztségnek szentségét szeröznéje. Hetedik okaért nyolcad napon környülmélettették uronk Jézus, hogy megjelöntse, hogy a mi feltámadásonknak nyolcad napján

mindön kéntől, es nyavalyásságtól megszabadúlonk, mert azokat mind elmetéli környülönk a jó^h isten. Ezt példázja vala édös uronk Jézus nyolcadnapi környülmélettetésében, mert miképen ez velág folyása hat korban múlik el, hetedik a halál, kinek miatta e^h velág a meghalóknak elvégeztetik. Nyolcadik kor leszön a^h feltámadás, kiben a környülméletködés a mi^h testönkben tekéltetős leszön; miért mindön fogyatkozástól es nyavalyásságtól a mi testönk akkor szabadúl meg. Ime^h azért mely igen alkalmas lön az édös uronk környülméletködése^h. |¹⁰⁰Az harmadik tanuság mellé^h gondolhatjok ajtatosságból, hogy miért jól tudja vala a bódogságos szüz Mária, mert nem jött volna ez velágba az ő fia azért, hogy törvént törjön, de inkább hogy az üdvösségös törvént megmutassa. E^h mai napra jutván, s meggondolván hogy úristen a környülméletködésnek törvényét adta volna^h a zsidóknak, a firfi gyermekökről monda szent Józsefnek: Ó en szüzeségömnek tanuja, istenben szeretetös jegyösöm, jól tudod immár hogy az en fiam élő isten: menj el, s vidd fel Jeruzsálembe, s a^h mint könnyebben lehet, metéltesd környül a papokkal. Teneköd ajánlom e^h nömös gyenge gyermeköt, mindönöknek terömtőjét. S be^h póálván uronk Jézust, ölében adá szent Józsefnek, s ő^h kegyig elmene vele. Ó drágalatos atyámfiai, s mit alítasz: minemü^h édességösön viszi^h vala szent József uronk Jézust ölében! bizony hiszöm, hogy míg felvivé Jeruzsálembe, s az ő szüz anyjának meghozá, adzig netalántán ezörszer csókolta meg uronk Jézust. Ó bódog József, ki^h nagy méltóságra es vigasztalásra választatál a jó^h istentől! Felvivén azért e^h mai napon a gyermek Jézust József a templomba, kéri vala a papokat, hogy gyengén cselekednének vele, mert igen gyenge gyermek volna. Gondold meg itt, ha tehetöd, miképen sir keservesön az istennek fia, könnyez-es könve^h |¹⁰¹öt az nagy sérelömért, hullatván a megtaglásban érottönk az ő drágalatos szent vérét nagy bévön, ugyanint kajáltván az emböri nemzetre mondanája: Ó embör, teéröttes szenvedöm e^h ként, érotttes hullatom vérömet, a te szeretetödért sírok, még idővel nagyobbakat teszők veled. Mast kicsin vagyok e^h hre, de alkalmas időt várok, s a^h koron mindön tagaimat megsebösítettöm érotttes, s még a kereszt-

fára-es felfeszítettöm magamat az te szeretetödért. Ó drágálatos atyámfi, könyörüljünk azért mi-es az édös gyenge uronkon, mert nagy ként szenvedé a környülméletésben. S megvivén azért szent József a gyermeköt ő szent szüz anyjának, es látván a bódog szüz Mária hogy még is könvezne uronk Jézus, szomorú^h orcával volna, nagy könvhullatással, csókolásával es szüzei tejével könyörgeti vala ötet. Ó bódogságos szüz Mária, mit téssz hát a^hkoron, mikoron látod a^h te édös fiadat harminc három esztendös korában talpától fogva teteiglen megsebhethvén a magas keresztfán figgeni, es szent vérét mind csöpiglen kiontani. Látván azért uronk Jézusnak környülmélett testét az édös Mária, mondhatja vala: Ó en szerelmes fiam es istenöm, im e^h mai napon a^h bínösöknek egyikköz hasonlád mngadat, es vérodét hullatád e^h bínös velágért! áldott légy azért, en édös istenöm! ezörképpen való hálákat mondok teneköd, hogy a szegény bínösökért ennere alázád magadat: vala¹⁰² mi szolgálatot tudok en tennöm te felségödnék, mindönre kész vagyok, kinek szolgálatjára tegyön minket is méltóvá az édös úristen, ki^h él es országol örökkül öröke Ámen.

SZENT BASILIUS PISPÖK ÉLETE^h.

A^h szent Basilius pispök es doktor Kapadóciának tartományából, Caesarea nevű városból támadt. Hét esztendő korában adaték a deáki tudományokra, annakutánna Athénasba tanúla görög tudományokat, s mikoron a^hféle írásokba az ő értelmére akarátja szerént meg nem lelhetnéje az ő terömtőjét, azon éjen, mikoron imádkoznéjek, egy velágosság jelönék neki, s a^hra voná az ő elméjét, hogy a keresztyénségnek írását mind eljáránája, s holte-elve ottan Egyiptomba mene, ki^h immár keresztyén ország vala, s ott kezdé a szentírást tanulnia. Immáran lölkében keresztyén levén, megtére^h Görögországba, es ott sok bölcseknek megmutatá az idvösségnek utát, kik között az Eubolust az ő mestörét, ki^h vele igen veteködik vala, megfeddé, es harmad napeg étel nélkül maradván együtt vele, s az isteni dolgokról beszélvén, megtére^h az uronk Jézus hitire a nagy pogán doktor. Kik mindönöket eladván, es idvöziténknek szeretetiért mind szegényöknek osztogatván, Antiokhiában menének, s hirdetik vala es predikálják vala uronk Kristust ott a bölcseknek. Onnan jövének Jeruzsálembe, es a szent Maximinus pispök¹⁰³től keresztségöt kérének, ki felkelvén, azonnal a Jordán vizére vivé őket, hogy a^hba keresztlőnéje meg őket, kiben uronk Jézus is megkeresztölködött vala. S mikoron a Basilius a jó istentől kérne^h jegyöt a hitről, nagy velágosság vellámképpen szálla rejájok a menyországból, es a velágosságból egy galamb szálla a Jordánnak vizére, s megzavarítván a vizet, meg felröpile, s a szent Basilius ottan megkeresztölködék az ő mestörével. S nem sok idő elmúlván Antiokhiába térének, holott félpappá lön a szent Basilius, s onnét ozton téré az ő hazájába Caesáreában mind az Eubolussal egyetömbe; s mikoron immár otthon laknéjek, s nagy jámborúl élne e^h Basilius doktor, megjelönté úristen a szent Eusebius pispök-

nek, hogy öutánna a Basilius lenne pispök, ki^h nem sok idő után be^hteljesödék. Minemü szent embörré lön a pispökségben, s mely hív szolgája az úristennek, a pusztába lakozó Effrennek megjelönté az úristen látásba, ki^h ilyen látást láta öfelöle: Elrítettven egyszerre a szent Effren, láta egy tűz-oszlopot: a feje szinte az eget éri vala, s imilyen szót halla: Ilyen a nagy Basilius. S vízkereszt napján a szent Effren Caesareába mene^h, hogy meglátnája e^h szent embört, kit mikoron látott volna pispöki öltözetiben az egyházi^h népeknek ékös seregivel tisztöletösön mennie, megutálá ötet az Effren barát, nagy¹⁰⁴on csudálván ezt, hogy az úristen e nagy tisztösségben élő embört tüzes kolábnak jelöntötte volna. Kit e^h szent Basilius lölkében isteni jelönetből megértven, hozzája hivatá, es az ő hitt gondolatjáról, kit felöle gondolt vala, titkon megfeddé szeretettel. S látá az Effren: hát tüzes nyelvvel szól öneki; azonnal megbánván e^h gondolatot, megköveté e^h szent Basilius pispököt, s ezután kéré a szent Basiliust, hogy nyernéje meg az úristentől, hogy tudna ő-es szólni görög nyelvön is: kit nehezen tön a bódog pispök; de mihelyön imádkozék, azonnal görögül kezde az Effren barát szólni. Más szerzetös is látván e^h szent Basiliust nagy udvarral egyszer mennie, megutálá ötet alítván, hogy e^h szent pispök gyönyörködnejek afele pompaságba; de szózat lön öhozzája menyországból, mondván: Te nagyobbban vétközöl gyönyörűségben, kit véssz te macskádnak-farka-törölgetésből, honnemmint Basilius pispök ilyen pompával való járásába. Oly hatalmas vala az édös isten előtt az ő imádsága, hogy valamit az úristentől kér vala, mind csak könnyen megnyeri vala. Ame^h a Válens császár mikoron ötet száнки akarnája vetnie, miért az Arriános eretneköket erőssen háborgatja vala, e^h szent embör sok könveket¹⁰⁵ ellenök szerözvén; mikoron a császár önnön kezével írálja a száнкivetésnek sentenciáját, miért ötalmok vala az eretneköknek, egymás után három pennát töre el, s oly igen kezde a keze rajta reszketni, hogy soha el nem végezheté a levelet, s elszaggatván a mit irt vala, elhagyá ozton a sentenciának ki^hadását. Egyszer szinte oly ifjat szabadíta meg ördögtől, hogy ki^h önnön keze írásával adta vala magát ördögnek, mely írást is hátra vön tölök.

Nagy sok pogánokat térítte az idvözítéknék hitire; ira nőmös regulát-es a szerzetösöknek, kit követnek a kalugyer barátok, kiből nagy sokan szentté is lőnek, míg anyaszentegyháznak egyességébe lőnek; de immár aféle szerzet használatlan, miért anyaszentegyháztól elszakadtanak. Nagy szentül élvén azért teljes életében e szent Basilius pispök, ki^hmülék az világból kiskarácson napján, Graciános császár idejében, es temetteté az ő teste^h pispöki egyházába, lölke kegyig viteté az örök bódogságban, kit engedjön minekñkes atya, fiú, es szentlélők Ámen úgy legyön.

VÍZKERESZTNAPI PREDIKÁCIÓ.

Vízkereszt napja három csudákkal szentölteték meg, mert ez mai napon imádák urunk Jézust a három szent királyok mint istent, nagyon meg is ajándokozván ő szent fel-ségét mint menyországnak¹⁰⁶ királyát; keresztölő szent János-es ma keresztölé meg idvözítőnket; s ez napon változtatá borra a vizet szent János evangelistának menyeközőjében: minekokaért mennyei jelönetnek neveztetik e^h vízkereszt napja, mert az égön jelönt csillag mutatá meg ma^h a három királyoknak a sziletött urunk Jézust; es uronknak bizony istensége megjelönteték fölül, mikoron szentlélők isten galamb képében szálla rejája, es az atya ő fiának jelönté^h nagy mendörgő szóval. E^h mai napon jelönteték elős-szer urunk Jézusnak dicsősége a víznek borra változtatásában, mert idvöziténk tizenharmad napi gyermek korában imádtaték a három szent királyoktól; s mikoron harminc esztendő meg anne napi embör volna, megkeresztölteté magát a Jordán vizében; s esztendővel annakutánna meg azon napon a vizet isteni hatalmával borra^h változtatá. De miért-hogy anyaszentegyház e^h mai innepön a^ról emleközik, hogy a három királyok uronkhoz jöven imádák őtet s megajándékozá: e^ről legyön lölki üdvösségös tanuságonk, ki^h mellé tunnonk kell, hogy miért urunk Krisztus békeségös király, azért jöve ez velágra hogy békeségöt szerözne es hozna. Annakokaért háromféle békeségöt hozza embörnek: időnek, szívnek es örökkévaló megmaradásnak békeségét: e háromért¹⁰⁷ szükség lön hogy király, isten es embör lenne: király a^ra hogy közönségös békeségöt szerözhetne mind e^h földön, kiért is akará hogy a sziletésének idején egy úr birnája csak mind ez teljes földet. Szükség lön ez is, hogy urunk Jézus halhatatlan isten lenne azért, hogy nekönk az örök életnek békeségét adhatnája. Kell vala továbbá urunk Jézusnak lenni

halandó embörnek, hogy szívönkben is békeségöt adna. Ez hármat jelenték meg ma öbenne e^h nömös három királyok az ő ajándékokban: az aranyban ő királi méltóságát, a tömjénben isteni felségét, a kenetben mutaták az ő halandó embörségét. Mikoron azért sziletettött volna uronk Jézus, s az három szent királyok napkelet fele való Viktoriális hegyön imádkoznának, s várnájak nagy kevásággal a^h Bálám kaldeostul megigért csillagnak jelönetit, új^h csillag jelönék az alsó égön nekiök, miképen aranyszájú szent János mondja: Közepötte e^h csillagnak egy szépségü^h gyermekök jelönék, ki nek fején fénös kereszt vala, s hallák e^h három királyok hogy szózat lön öhozzájok, mondván: Menjetök Zsidóországban, s meglelitök az sziletött gyermeköt. Kik azon felkészülvén, s nagy ajándokot szerözvén, elindulának, előttök menvén a csillag mind Jeruzsálemnek városaiglan, s látván a királi várost, alíták hogy ott lelnéjek meg a kit keresnek vala, miért hogy a csillag is eleniszött vala előlök. S bemenvén ott kezdék kérdözni hol vol¹⁰⁸na a^h zsidóknak királya, s ott érték meg hogy Betlehembe kellene keresniök, mert az új királyról való írás azt mondanája. Minekokaért ki^hmenvén Jeruzsálemből, ismeg megjelönék a csillag, es nem hagyá el adzig őket, míg oda vivé, a hol uronk Jézus sziletött vala: kit imádván es megajándékozván, nem térének Jeruzsálembe Heródes királyhoz, kire őket kérte^h vala, de más úton térének házokhoz, mint úrnak angyalja megjelönté nekiök. Ki^h mellé tunnonk kell hogy isteni szerzésből három okaért menének a^h szent királyok uronk Jézust keresvén Jeruzsálemben: Elöszer mert ök az uronk Jézus sziletésének idejét tudják vala^h, de a helyet nem, azért a sziletött királt a királi városban alíták meglelnie, mely vala a Jeruzsálem. Másod oka lön ennek, hogy a bölcsektől ott a városba hamarabb megkérdehetnéjek, hol kellene a zsidók királyának sziletetni. Harmadszer: hogy a gonosz zsidók maga-menthetetlenök lennének, kik tudják vala a nagy próféta sziletésének helyét, jöllehet az idejét tekéletösségvel nem tudják vala, kit a három szent királyok a zsidóknak megjelöntének, s ök kegyig a királyok a helt megmondák önekik, kikből igen szidalmaztatik a gonosz zsidóknak tunyaságok. Mikoron ime e^h ki-

rályok, hivén az egy prófétájoknak, a^h Bálámnak, ki^h e^h csillagról önekik es a gyermekről prófétált vala: a zsidók a sok prófétáknak sem hínek; a királyok keresék az idegön királt: a gonosz zsidók kegyig megútál¹⁰⁹ák az ő tulajdon királyokat; ők nagy messze^h földről jövének: ezük kegyig csak Jeruzsálemből sem menének Betleembe; a nömös királyok hozzája jöven keresik vala ötet, mondván: Hol vagyon a zsidóknak királya, ki^h mast sziletött? látók napkelet fele az ő csillagát, es jöttönk a^hra ajándékokkal, hogy imádjok! Mely igékben, miképen a szent Remigius mondja, vallák uronk Jézust bizony királnak, bizony embörnek es bizony istennek. Kit hallván Eródes, igen megszomorodék, s mind teljes Jeruzsálem övele egyetömbbe, három okaért: Elöszer mert a gonoszok nem örülhetnek az igaz embörnek közikbe való jövetin; másodszer: hogy a megszomorodott királylyal bánkódván a zsidók is, ez hír hallva hízőlködnének Eródesnek, hogy önálánál egyeb király nekiök nem kell; harmad okaért egész Jeruzsálem megszomorodék az uronk Jézus sziletésén, mert ezt gondolják vala, hogy a Krisztus király s Heródes ha megvínak a királyságért, önekik e^hből sok nyomorúság esnéjek. Azért öszvegyüttvén Eródes a zsidó fejedelmeket, tudakozik vala róla: hol kellene a Krisztusnak sziletetni? s a zsidók megmondák, hogy Betlehembe, a Mikheás prófétának írása szerént; kit mikoron Eródes megértött volna, hozzája hivatá a három királyokat, s megkérdőzé tőlök nagy szeretettel, mikoron látták volna az új csillagot? s megértvén tőlök, elbocsátá, mondván: Menjetök Betlehembe, s ott keressétök, s ha meglelitök, izenjétök meg enneköm, hogy en is imádjam ötet. Ezt kegyig a^hra mondja vala^h, ¹¹⁰hogy elveszthetnéje uronk Jézust. Elmenvén azért a három szent királyok Betlehemben a csillag vezérléséből, meglelék a köz házat, s bemenvén a házba, láták a gyermek Jézust az ő anyjával, mert a szent József istennek akaratjából nem vala ott a^hkoron; es a földre borúlva imádnak időzíténket, es az ajándékokat, melyeket hoztanak vala^h, be^hmutaták neki, tudniamint aranyat, tömjént, es drága kenetöt, mindiniket nagy bévön. Ez ajándokokat kegyig hozák négy okaért: Elöszer: asszonyonk Máriáért az aranyat, mint szent

Bernáld doktor mondja, hogy az ő szegénységét könnyebbitenéje vele, a tömjént az istállónak dohosságaért, a kenetöt a gyermek tagjainak megerősítéseért, es a bölcsőben termő^b férőnek megöléseért, ki^b jóllehet soha az uronk bölcsőjében nem terme. Másodszer, mint szent Ágoston doktor mondja, hozák a szent királyok e három ajándokot: mert az arany az adóban adatik vala, a tömjén az áldozatnak idején szükség, a^b kenet a temetésre igen alkalmas: jelöntvén e^bben az uronk Krisztusnak királi méltóságát, isteni felségét, es az ő halandó embörségét. Harmadszer: mert a^b mint szent Maximus pispök mondja, az aranba jelöntetik vala a mi fogságonknak drágalatos váltsága, a tömjénbe az ördögi imádasnak megszönése s a bizony isten imádasának es szolgálatnak elkezdése; a^b drága kenetben, kivel a megholt testöt megrotadástól sok ideig megtarthatják, a mi^b testönknek megújulása es feltámadása példáztatik, melyek édös uronknak miatta leendők valának. Negyedszer: mint szent Gergöly doktor mondja, hogy e^bben megjelöntessék, mit kelljön nekünk idvöziténknek adonk: az aranyon bölcseség példáztatik, a tömjénön az imádasnak jószága jelöntetik, a drága kenetön a testnek megnyomorítása értetik. A sziletött gyermek Jézusnak, mennyei királyonknak, aranyat adonk, ha az ő színe^b előtt a mennyei bölcseségnek velágosságával félönk; tömjént adonk, ha a testi gondolatokat szent imádasnak incesölködése miatt a mi szívönknek oltárán meggyújtjuk; drága kenetöt adonk uronknak, ha a testi bínöket a tisztaságtartásnak fegyverével megnyomorítjuk, mely ajándokokért ad az úristen örök életöt Amen.

A HÁROM SZENT KIRÁLYOKNAK,

GÁSPÁRNAK, BALTOZSÁRNAK ES MELKHIORNAK ÉLETÖKRŐL KÖVETKÖZIK.

A három szent királyoknak Gáspár, Boldizsár, es Meny-
hár vala nevök ; kik uronk Jézushoz jöven , imádák ötet ti-
zenharmadnapi gyermekkorában. E^h nömös szent királyok
napkelet fele való Persidának tartományából támadának,
mely belső^b Indiának neveztetik, es Sabbaország¹¹²nak , mi-
ért a Saba nevű folyóvíz átfolyja az országot. Ezök közzül
a Gáspár király , mikoron uronk Jézushoz jövének , hatvan
esztendőös vala, Baltozsár negyven , a Melkhior kegyig húsz
esztendőös. Ezök mind hárman nagy természettudó bölcsek va-
lá(nak), s az ég forgásának tudományába igen ismeret-vettek ;
s a Bálaám prófétának , ki^b bálványimádó papjok vala a po-
gánoknak , maradéki valának , mely Bálaám imezt prófétálta
vala az ő nemzetségeinek : Jákob patriarkától csillag támad,
es vessző támad Izraeltől , es megveri e^b vessző Moábnak
hercegit. E^h jövendőmondást e^b pogán prófétával az úr-
isten idvözíténkről mondatá , jóllehet ő maga sem érté , ki^b a
zsidó nemből vala támadandó , es az ördögöknek hatalmokat
megtörendő^b. S e^b királyok ezt érték rajta, hogy mikoron
e^b vessző, azaz a hatalmas király , ki^b földet s mennyet birnája,
szillettetik, tehát új^b csillag jelönnéjek az égön, minekokaért a^b
Bálaám fiai, mint aranyszájú szent János mondja, tizenkettőt
választának közzülök , s ha valamellik meghal vala , annak
fiát állatják vala helyében ; ezök mindön esztendőbe hár-
man-hárman egy holnapnak utánna szerrel-szerrel felmennek
vala a nagy magas Viktoriális nevű hegyre , es ott lakván
harmad napég nagy szenvedetőségbe , megmosódnak vala
ozton, ki^b önekik gyónás vizett vala , s imádják vala ennek-
utánna az úristent , kérvén ötet hogy a csillagot , kiről szólt
volna az ő atyjok a Bálám , megmutatnája nekiök. Mikoron
azért karácson napjának éjjelin vigyáznának , az újonnan te-

römtött csillag megjelenék nekik, s miképen vízkereszt napján m^l¹¹³egmondáték, a zsidóknak sziletött királt megjelönté, es voná az ő kevánságokat a^hra, hogy hozzája mennének, es imádnájak e^h felségös nagy királt. Kik mikoron a parancsolatot be^tteljesítették volna, más úton térének meg az országokban, angyali jelönetből, kik jóllehet elhagyván a pogán-ságot, azután uronk Jézusnak hívei lönek; demaga a víznek kereszttségét fel nem vették vala, míg a szent Tamás apostol az idvöziténknek hitét ott nem predikállá. Mely szent apostol, mihelt őket a hitnek ágazatira megtanítá^h, s megkeresztölé, meghagyván mindinik a királyságot, ő predikátor társi lönek, kik azon országba ki^hmúlván úrban, vitetének az isten országába; kiknek testöket a nagy Konstantinus császár Indiából hozattatá Konstantinápolyba, s idő jártába a^h szent Eustorgius pispök Mediolánomba hozá, s onnan az úr-isten akaratjából nagy Kolonniában, s ott nyugosznak mas-tan egész testökben a jó^h istennek tisztösségére, ki^h áldott legyön mind öröké Ámen.

AREMÖTE SZ. PÁL ÉLETERŐL KÖVETKÖZIK.

Pál lön legelső pusztába lakozó az új törvénybe, mint szent Jeronimos doktor mondja; s a Decius császárnak a keresztyénöket háborgatása előtt mene a kietlen pusztában. Ezön időbe, mikoron e^b remöte szent Pál alsó Thebaidának városában támadván, tizenhat esztendős embör volna, ki^b múltának szilei, s csak önnönmaga marada egy házasságával az atyai örökségben. Hogy hallá, mert a keresztyénöket mindönütt háborgattatnája a császár, mindön jószágát es hűgát elhagyván, futa a hegyes földeknek pusztájába, s egy nagy kőhasadéknak barlangjába mene, ki^b mellett egy régi pálmatermő^h |¹¹⁴ fa vala, es tisztaságos forrás, s mind teljes életébe ott lakék emböröknek tudások nekül. De miképen ott élt legyön, ninesen emböröknek tudásokra. Mikoron kegyig e^b szent Pál száz tizenhárom esztendős volna, más pusztába lakik vala a nagy pusztába lakozó szent Antal apát, kinek immár ott lakásának tíz heján száz esztendeje vala: kezdé ezt gondolni, hogy pusztába több barát önálánál nem laknéjek, s egy éjjel megjelönté úristen, hogy a belső pusztába önálánál jobb barát laknéjek egy, s el is küldé, hogy megkeresnéje es meglátogatnája ötöt. Ki^b elfeledvén az ő vénségét, s istápját kezébe vevén, kezdé a pusztának belső része fele sietni, s hogy menne, láta egy állatot: hát félig embör s félig ló^h, ki^b az ő jobb lábával megmutatá az útát neki; s mikoron eleibe vette volna az utát szent Antal, s igen menne, láta más állatot, kinek felső része embör vala s az alsó^h része kecske; s tahát pálmáknak gyümölcsét viszi, s megérté, hogy ördög volna, azért nem gondola vele. S azonközbe elestvelődék, ő kegyig megszállván egy fa^h alatt, s egy kicsit nyugodván, mind az étszaka imádságba lön foglalatos; s hajnal előtt igen regvel egy tenisző farkas a hegy alatt neki jelölvén, vivé ötöt a szent Pálnak cellácskájának

ajtójára. S be'menvén szent Antal apát a köhasadékba, nagy lassan kezd^h hallgatni, ha valamit ott érzene? demiért setét vala, megüté^h a lábát egy kőbe, kit megéröztvén szent Pál, be'zárlá az ajtót nagy erőssen. Szent Antal kegyig igen könyörög vala neki, hogy megnyitnája,^[115] mert ha meghalna sem menne adzig el onnan. Végezetre meggyözeték a kegyösségtől szent Pál, s megnyitván az ajtót neki, be'bocsátá, s mindinik megnevezvén egymást, köszöne egyik a másiknak; ennekutánna egymás nyakára^h esvén csókolgatják vala egymást, s a forrásnál mind ketten le'ülvén, szólnak beszéllének egymással nagy sokakról. Délkor kegyig, hogy eljött volna egy holló, hozzájuk röpüle, s egy kenyért tön le, előtök, s hálát adván szent Pál e'ről az úristennek, monda: E' madár immár hatvan esztendeje vagyon hogy e'koron mindön napra fél kenyeret hozott csak enneköm, s im az úristen látván a jó vendégöt, a prebendát megkettőztette. S mikoron egyik sem szegnéje meg a másik előtt, mind vecsernének óraiglan el-ki'nyúla az idő, s végezetre e'képen igyenösödének meg, hogy mind ketten fognájak, s úgy osztozának meg a kenyérel; s a^h forrásból is iúnak, s étszaka álom nekül maradának az isteni dicsiretben. Regvel kegyig megjelönté szent Pál e' bódog Antal apátnak, hogy immár a jó^h isten hamar kivennéje ez velágból; kit hallván szent Antal, nagy erős sírást kezdé tennie. Látván ezt remöte szent Pál, gondolá: Ha az en atyámfia halálomon itt leszön, engömet elkeserít az ő bánatjával; s monda szent Antalnak: Menj celládban, édös atyámfia, s hozd el neköm a palástot, kit Athanasius pispök ada neköd, s aba takarván az en testömet, úgy temess el. Melyet hallván szent Antal, s elcsudálkozván rajta hogy e' dolgot ő tunnája, nagy hamarsággal cellájába téreh, s felvén a palástot,^[116] sietve remöte szent Pálhoz indúla ismég; s mikoron az napon mind járt volna, s más napon is, s immár csak három óraig való uta volna a szent Pál cellájához, látá az ő lölkét nagy fénösségvel a prófétáknak es angyaloknak s a^h szent apostoloknak seregökben menyországba felmennie. S hamarabb kezdé e' szent Antal mennie a bódog szent Pál barlangjához, s látá: hát térdön áll az ő teste olymint imádkoznéjek, s alitá hogy élne, s a látásba megcsalatkozott

volna; s mikoron sokáig várván simmi indulatot öbenne nem érzött volna, közelben menvén, halva lelé ötet. S a nagy sok sírásoknak utánna be^ttakará a palástban az ő testét, s megmondván érötte a halattak szolozsmáját, a temetэшöz készüle^b; de mikoron sem ásója sem kapája nem volna, kivel a sért megásnája, igen kezde szomorkodnia. S azonközben két oroszlanok jövének, es az ő testének mértéke szerént sért ásának az ő körmökkal, s fejet hajtván, dolgokra menének; s e^kképen ozton szent Antal eltemeté a bódog testöt, es az ő ruháját, kit a pálma^fának levelökböl szerzött vala, elvivé, s az ő cellájába ismég térvén, megmondá az atyafiaknak a melyet látott vala, s a nagy innepökön a szentPál köntösét veszi vala rejája. Elnyugovék kegyig úrban szent Pál karácson havának tized napján, uronknak sziletése után kétszáz nyolcvanhét esztendőben, ki^h él es országot mind öröke, Ámen, legyön.

A SZENT ANTAL APÁTNAK ÉLETI RÖL.

A^h szent Antal apát Egyiptomba támada, nömös es jámbor sziléktől, s nagy gyengén tartaték fel. Kisdedségétől fogva igen gyakorlja¹¹⁷vala a szentegyházat; s mikoron tizenynyolc esztendő s korában mind atyja s anyja ki^hmúltak volna ez velágból, hallván a szent evangéliomb s uronk Jézusnak e^h mondását: Ha tekéllatos akarsz lenni, menj el s adj el mindönöket melyeket bírsz, s osztogasd azokat a szegényöknek, es kövess engömet, s kencsöd leszön menyországba érötte; mindön jószágát eladá, es a szegényöknek osztogatá, az ő hüát monostorba ajánlá a szent szüzeknek, önnönmaga kegyig baráti ruhát esenáltatván, a városnak kivüle egy pusztába lakozó vénhöz álla^h, kinek példáját es tanuságát megtanulván, valahol a pusztában több szentül élöket hall vala, hozzájok menván, idvösségnek példáját veszi^h vala mindiniktől. S ennekutánna önnönmaga kezde lakni, s nagy sok háborúságokat szenved vala ördögöktől, melyeket böjtölésökkel, imádságival es vigyázásival mind meggyöz vala. S mikoron a bujaságnak lölkét meggyözte volna, neki jelönék az ördög, s lábai eleiben esván, monda: En vagyok a bujaságnak ördöge, meggyözél immár; kit szent Antal elüze^h elöle szent keresztnék jegyével, s azután úgy monda a pusztába lakozóknak: Oly igen undok állat az ördög, hogy soha továbbá immár ötöle nem félök. S ennekutánna kemémb életöt foga magának, mert gyakorta mind az teljes éjet vigyázásba es imádságba mulatja vala el. Eccer eszik vala napjába, vecserne után csak kenyeret egy keves sóval meghintván, vizet iszik vala, néha harmad napég sem eszik vala, mindönkoron a mezitelen földön fekszik vala, es ciliciumba jár vala. Egy esmerő szomszédját kérte vala hozzája, hogy szerzött napokba vinne ennie. Mely pusztába egyszer az ördögök istennek enge¹¹⁸detiből oly

igen verék es taglák, hogy az ő szolgája alítván megholtnak lenni, a faluba vivé^h, s mikoron mindön népek úgy siratnájak mint holtat, éjjel megevelenödvén, a többi ame hogy alunnának, szolgájával meg a pusztába viteté magát, s hogy le^hfeküvék, a nagy kénba, mert sem ülhet, sem állhat, ismég hívá az ördögöket a viadalra, ők kegyig külömbkülömb vadaknak ábrázatjába jelönnvén, az ő körmökkel es szarvokkal nagy kegyötlenülül szaggatták; s mikoron uronk Jézust hínája segítségre, nagy hertelen csodálatos velágosság fénösödék öneki^h s az ördögök mind elfutának. S nagy szózet lön az égből szent Antalhoz, mondván: Miérthogy firfi^hképpen viaskodál, nevezetössé tesszön tegödet úristen mind e^h teljes földön. S mikoron a sok keresztyénöket ölettetnéjek a pogán fejedelmek, e^h szent Antal őket kezdé követnie, hogy ő is mártiromságot szenvedne uronknak neveért; de mikoron látnája, hogy sinki ötet a hitért meg nem akarnája ölnie, harmincöt esztendő korában a pusztának belső titkosb helyére mene, es kemémb penitenciával kezdé magát gyötrenie. S mikoron még menne, egy eziüst tányért lele, s igen kezdé^h csudálni, hogy ki vitte volna a tánért, miérthogy simmi embörnyom ott nem vala; s ottan megérté, hogy ördög dolga volna: s szent keresztnék jegyét vetvén, eleníszik a tánér. S azután még egy nagy mázsa aranyat lele^h, kit eltávoztata mint egy tüzet, s felmenvén onnan egy magas hegyre, húsz esztendeig lakék ott, sinkinek tudására, de az úristen megjelöntvén azután ötet, sokak ke^h 119z-
dének hozzája gyakorta mennie, jelösül szerzetösök, kik a pusztákba laknak vala, kiknek adja vala az idvösségnek intésit. Am egízen mikoron látta volna lélökbe, hogy mind ez velág teljes volna ördögöknek törivel, s felkajáltva mondanája: Uram isten, kicsoda óhatja magát, hogy e^h töröknek valamelikben ne akadjon? szózat lön az égből öhozzája, mondván: Csak az alá^hzatosság tart meg embört, hogy meg ne fogattathassék. Nagy szántalan csudákat tön úristen e^h szent embörnek érdömeért, s mikoron a pusztában sem volna nyugodalma a népeknek sokszer hozzája gyülesökért, isteni íhlésből a szercesönökkel harmadnapí járóföldön mene beljebb a pusztába, es ott egy kis mezön, kit úristen mutata neki, mely mezön keves pálmafa is vala, s a hegy alatt egy igen jó^h forrás, ho-

lott a pálmafának gyümölcsivel es kenyerekkel niha élé^h, melyet nemikoron a szerecsenök hoznak vala neki^h, s könnyörülvén a szerecsönökön, kik niha a kenyeret viszik vala, egy kapát szerze, s megkapálván a földet, búzát vete bele, s e^h képen kézimunkájával él vala, s ugyanottan azokért, kik hozzája jönnek vala, káposztás kertöt is esenála. S ennehán esztendők elmúlván, meggyőzöttetvén az atyafiaktól, hozzájuk mene a klastromba, hogy meglátogatnája őket s az ő hűgát. Látván hogy immár elvénült volna, s a többinek mestörasszonya volna, igen megörüle rajta, s ismeg a pusztába tére^h, a hol egyedül lakik vala, s az hozzá menő fráteröket beszédivel építi^h vala, es a kórokat meggyógyítja vala. Gyakorta a szent angyalok ötet az égben felemelik vala; a papokat es szerzetösöket nagyon tisztöli vala, |¹²⁰ es nagy alázatoson kéri vala őket, hogy megáldanájak, s jóllehet deákül nem tud vala, demaga mind a pogán bölcseket, s mind az eretneköket irásokkal, nyilván való okosságokkal csak könnyen ottan meggyőzi vala, ha vele veteködnék vala. Egyszer Alexandriába menvén, s ott a nagy tanúlt embörök előtt predikálván az Ariános eretneköknek, kik előtte állnak vala, csudaképen megmutatá az ő hamosságokat es tévölygésöket; s mikoron neminemü bölcsek rejája gyűltenek volna, hogy ötet megcsúfolnájak es tudatlannak mondanájak, hallván az ő predikációját, nagyon megéppülének belöle, es uronk Krisztus hitire térének. Ame, mikoron a Balakhius nevü herceg, ki^h eretnek vala, háborgatnája a keresztyénöket, annera hogy még a barátokat-es s a szüzeket is nyilván megmezítelenítvén ostromoztatnája, szent Antal ezt meghallván, levelet irata neki^h, kibén igen megfeddé ötet a^h kögyötlenségről, s meg is fenyíté^h, hogy istennek haragja szállandó fejére, ha a gonosztól meg nem szönik; mely levelet elolvassván a herceg, megmeveté, s a mely barátoktól a levelet küldte vala, igen vereté; de^h öt napoknak utánna, lova hátára ülven, elesék róla, mely lö^h erőssen marván, es rugdosván ötet, harmad napon bódogtalanul ki^h múlék ez velágból. Megesmervén isteni jelönetből e szent embör, hogy kimulandó volna ez világból, mind eljárá a fráteröket, kik ott a hegynek pusztájában lakoznak vala, s megerössítvén úrba őket, megmondá, hogy kimúlnéjek

hamar ez velágból, s annakutánna meg az ő cellájába¹²¹ tér-
vén, egy keves nap alatt megkórula, s kettőt a fráterökben,
kik őneki tizenöt esztendőül fogva szolgáltanak vala, hozzá
hivata, s idvösségös tanuságokat adván nekiök, ugyan kezök-
ben kimúlék e^a velágból, mikoron száz s öt esztendőös volna,
vízkeresztnap után tizenkettöd napon. Kinek ártatlan testét
a két tanítványok ugyanottan eltemeték a pusztába, sinkinek
meg nem jelöntvén az ő temetésének helyét, miért e^b szent
embör, meghalván, felfogadtatá vala ezt velök, még halála
után is nem akarván venni simmi emböri dicséretöt az úriste-
nért, ki^h áldott mind öröké Ámen.

A SZENT PIROSKA ASSZONY ÉLETÉRŐL.

Piroska asszony nőmös római polgárnak leánya vala. Mely szent szüzet mikoron a Claudius császárnak szolgálai a keresztyénök egyházába menvén, láttak volna ott imádkoznia, megfogák ötet, es a császárnak vivék, be^hmondván öneki, hogy e szent Piroska keresztyén volna; ki parancsolá hogy a Jupiter isten templomához vinnéjek a nőmös szízet, hogy áldoznéjek öneki. De mikoron imádságot tett volna úrhoz, földindulás levén, le^hesék a bálvány isten, s a templomának negyed része is eltörék, s nagy sok pogánokat es a bálványimádó papokat mind megölé^h; a császár kegyig látván ezt, elfuta onnet, s az ördögök nagy kajáltásokat kezdenék tenni az égben. S visszahozatván a császár e^h szent Piruska szüzet, orcel kezdé verettetni, de menyből le^hszállott velágossággal es uronk Jézusnak meglátogatásával mind lölkében s mind testébe megerössítették. Másod napon a császár parancsolá^h, hogy igen megostoroztatnéjek, s annakutánna¹²² pálcákkal oly igen veretteté, hogy még tetemét is mind eltöretteté; de az édös uronk Jézus meggyógyítván, mint a fénös csillag oly fénösön jelönék; kit látván a császár, alítá hogy ördögi mestörséggel tennéje ezöket, minekokaért tömlöche tetetvén, es sok hájat s kö^hvért öszveolvasztata, s talpától fogva mind teteiglen megkenetteté, hogy több ördögségöt ne tehetne. S azon éjjel nagy sok szentök gyülvén a tömlöche e^h szent Piroska szüzhöz, mind étszaka az isteni dicsiretben maradának. De mikoron regvel a császárnak öcsese, a Limenios, ki^h akarnája a tömlöcből ötet hozni, lelé tahát: a nőmös szüz egy szép széken ül, s angyaloknak sokassága^h áll környüle; s mikoron a királnak öcsese a széket fel akar^hnája fordítani, elenyiszének az angyalok; a szent Piroska aszszont kegyig a császárnak eleiben vivén, megént a templomhoz viteté, hogy ott erővel áldoztatnájak ötet a bálványoknak.

S ime^h, mikoron vinnéjek, az ördögök kezdének az égbe kajáltani, hogy igen nagy tűzbe^h volnának; s legottan az égből le^hszállván a tűz, a bálványimádó papokat, kik megmaradtanak vala, mind megemíszte népeknek sokasságával, s a bálvány istent porrá es hamuvá tevé. Mely dolgot látván a császár, a város bírójának kezében adá, hogy nagy kénnal megöletnéje e szent Piroška asszont. Kit mikoron a városházába vitetött volna, a bíró vasgerebenyökkel szaggattatá e^h nőmös gyenge szíznak ő testét, s ennekutánna tömlöcbe rekeszteté éjjelre; de mikoron regvel lova hátára^h ülven menne^h valahova a tömlöc mellől,¹²³ es be^htekintött volna, láta nagy velágosságot, es ülnie szent Piroskát egy nőmös székre nagy fénös orcával, s le^hszállván lova hátáról, pecsétöt vete^h a tömlöc ajtajára, s ötven vitézöket hagyta az ő őrizetire. S amazok kegyig jól hallják vala éjjel mint dicsírnéje az úristent a szent angyalokval. Regvel, mikoron a Rómával bíró a császárnak e^h dolgot megmondotta volna, parancsolá a^h császár, hogy az oroszlánnak vetnéjek e^h szent szüzet, ki^h négy napég nem ett vala. S mikoron az oroszlán láta volna a szent Piroskát, nagy sietetösségvel lábai előtt le^hfekvék talpát nyalván, kit a^hme a császár megparancsolván az ő rakonságának, hogy a tömlöcbe vitetnéje, rejája hertelenködven az oroszlán, megölé azonnal, s a^h császár bűvába a nőmös szüzet rekeszteté nagy setét tömlöcbe, hogy ott éhvel ölnéje^h meg ötet. S harmad napég mikoron sem enni, sem innia nem adtanak volna, meg ki^hhozattatá, es nagy tizet szeröztetven öneki, belé^h vetteté, de az úristen esővel es széllel a^h tűznek lángját megoltván, sérelöm nekül marada e^h nőmös szüz a tűzben. Annakutánna rekeszteté a császár ötet a bálvány istenöknek templomába, es önnön gyűrőjével az ajtót megpecsételvén, harmad napon oda mene^h, es látá: tahát nagy tisztösségvel székre ülven szent Piroška asszony környülvetetött az angyaloknak seregével, es az ő istenének képe^h a^h köláb alatt eltörettetött, s csak a pora maradt. Minekokaért a császár igen megharagován, ki^hviteté a város kívül, s megparancsolá hogy fejét vennéjek. S e^h szent Pir¹²⁴oska imádságot tevén, úrnak ajánlá az ő lölkét, es úr hívá a mennyei dicsőségnek vételére a pogánoknak hallására, s egy vágással

elvevék fejét; a hóhérok kegyig azonnal le^hesvén, hertelen halállal múlának ki^h. Mely sz. Piroška asszonnak halálát a római pispók megértvén, mind az egyházi népekkel oda mene^h, hogy a szent szűznek testét eltemetnéje, s tiz mérföldön Rómához temeté el nagy tisztossággal. A császár kegyig nagy kórsággal megverettetvén a jó^h istentől, keves napoknak alatta önnön fogaival testét elrágván, bódogtalanul múlék ki^h ez velágból az Euticianos pápának idejében. Úristen megjelönté^h a szent Piroška asszonnak testét, a helt is hol fekünnéjek, mely testöt a pápa az ő egyházi^h népével nagy tisztossággal Rómába vive, es a szent Aquillának s Pristillának, e^h nőmös mártiroknak egyházokban eltemeté; annakutánna a helyön, hol fejét e^h szent szíznek elvették vala, szentegyházat csenálta^htának a hívök ő emleközetire, uronk Jézusnak tisztosságére, ki^h él es országol öröké Ámen.

SZENT FÁBIÁN SEBÖSTYÉN ÉLETÖKRŐL

VALÓ PREDIKÁCIÓ KÖVETKÖZIK.

Úristennek szenti, örüljetök úrban, mert választott magának tütöket örökségül: ez ígékét szent Pál apostol szinte három levelében írja: Először a görög keresztyénöknek, Effesombelieknek, es a Titus érsöknek, az ő szerelmes tanítványának; mely ígékben inti^h őket a lölki örömrre es isteni hálaadásra, ki^h az ő édösségös jó^h voltából enne^h sok jó^h |^{125t} akara a keresztyénökkel tennie, jelö-sül hogy ugyan örökségül választá a^h keresztyénöket önnön magának, s jelösben azokat, kik az ő^h ez velági életöket halálra adták édös uronk Jézusnak neveért, mert, szent Ágoston doktornak mondása szerént, nagy kegyelmességnek jegye úristentől ez a szentökhöz, hogy ők istennek örökségi legyenek, es az úristen mi^h örökségönk legyen. Kit meggondolván a jól élő keresztyénök es a szentök, nagy bódogságnak reménségének örömet valják szönetlen magokba, s e^hből lön, hogy a halált nyereségnek tartják vala ömagoknak, s nagy kevénsággal mennek vala a mártiromságra, hogy megvehetnéjek a mennyei örökségöt: kik közzül a szent Fábían pápa es a szent Seböstyén vitéz e^h mai napon inkább akarának megölettetni, honnemmint ez velágba élnie. Méltán mondja azért ma^h örölok anyaszentegyház ez ígékét: Istennek szenti örüljetök úrban, mert örökségül választott az édös isten ömagának tütöket. Mely ígék mellé három rendbeli tanuságonk leszön: Első: az isteni választásnak titkon való voltáról, második: a bódogságra választásnak jegyeiről, harmadik tanuságonk legyen az ő életökről. Az első mellé kérdik doktorok: Miért nem akarja az édös isten, hogy nyilván tudja embör, ha választotta ötet az örök bódogságra avagy nem? mert sinki^h nem mondhatja szent Bernáld doktornak mondása szerént igazán, hogy ő a választattak közzül egyik

volna, mikoron ezt mondani a szentírás ellen vagyon; mert a szentírás azt mondja, hogy nem tudja embör, ha szeretet¹²⁶re méltó, vagy gyűlöségre, de mindönök jövődöre tartatnak, bizontalan. Felelnek szent doktorok e^hre, s úgy monnak, hogy a jó^h isten nem ok nekül akará e^hképen, mert így alkalmasb a választattaknak idvösségökre, jóllehet az úristen ezt némelyeknek, de keveseknek, megjelöntötte még éltökben, demaga közönséggel úgy akará, hogy bizontalan legyön emböröknek, es ne tudják az ő választásokat nyilván egyebek között; imez négy okaért: előszer, mert a bínöknek eltávoztatására es a jó mivelködetnek s az lölki jószágoknak, alázatosságnak, ért elkücsnek, ergalmasságnak, engödelmességnek, józanságnak, ajtatosságnak, békeségnek, kegyőségnek es a többinek gyütésére, kikkel a bódog életre juthatunk: hasznosb embörnek közönségvel szólván nem tudnia ha választatott az örök életre, vagy nem, hogy mindnyájan bizodalmok es reménségök legyön az úristennek jóvoltában, kiből mindön emböröket akar idvözíteni, es kérjék az úristent mind az ő idvösségökért szorgalmatossággal, s mind az egyebekért. E^hre inti^h vala szent Pál apostol a keresztyénöket, írván Timotheos pispöknek írt első levelének második részében, mondván: Mindönöknek előtte ezt akarom, hogy könyörgésök es imádságok legyenek, s hálaadások mindön embörökért, es a királyokért, s kik fejedelomségben vannak, hogy nyugodalmas életöt viselhessönk minden kegyösségben es tisztaságba, mert ez jó^h dolog, es kellemetös a mi idvözítő istenönknek előtte, ki^h mindön emböröket akar idvözíteni, es az igazságnak esmeretüre jutnia. Mert bizony dolog ez, ¹²⁷ hogy ha tunnójok közönségvel, ki^h idvözül közzülünk s ki^h nem, a^h gonoszokat sem feddenőjök meg, sem imádkoznánk érottök; mastan kegyig, jóllehet nyilván tudjok, mint szent Ágoston doktor mondja, hogy sinki többet nem élhet annál mit az úristen kinekkinek mint rendölt, demaga a kórokat nem alkalmatlan urvosoljok, es keresönk önekiök egészség-adható urvost; ezönképen, jóllehet sinki ne^h idvözüljön egyéb, hanem csak a^h kit úristen választott, demaga a ki^h vétközik, a^h gonoszságról megfeddendő, sem kell elhanni a fenitéköt a gonoszoktól. Ezöket mondja szent Ágoston doktor.

Másod oka, miért nem akará a jó^h isten megtunnonk ha választott minket vagy nem, hogy a kik bínökben élnek, kétségbe esésnek okát igazán ne vallanak, s több bínöket ne tennének, tudván önnönmagokat elkárhoznia. E^hre mondja szent Bernáld doktor: Az urunk Krisztus az ő szent vérét adá érottönk váltságra, oldalából vizet ada megmosódásonkra, lölket jutalmonkra ada, a magas menyországból szentlölköket ada segítségönkre: sinki azért kétségbe ne essék, de tartsa meg magát a bintől, elfoglalja ömagát az idvösségnek ábrázatjába. Ezt jelönti szent Ágoston doktor is, magyarázván szent János evangéliomát, s az uronknak mondását: Sinki nem jó^h enhozzám, hanemha atyám vonzja ötet; ez igékön, úgy mond, csak ez kell hozzája, hogy ha nem vont öhozzája, imádkozjál hogy vongyon, ha nem választott, imádkozjál hogy válaszjon, bizony penitenciát tartván s e^hképen idvözülsz. Harmad oka, hogy az úristen akará^h, hogy ne tudjok ha választot¹²⁸ tak vagyunk, a vagy nem; hogy a kiket választott az örök bódogságra, azok ellen kiket nem választott, ne kevélyködjenek, megutálván őket, de mindenkoron alázatosságban élván sinkit ne^h merészködjenek megutálni, akarmely nagy bínös legyen-es, nem tudván ömagokat is ha szeretetre, vagy gyűlöségre legyenek méltók. E^hre mondja szent Ágoston doktor: Csak az úristen tudja kiket választott, mert sokan vannak anyaszentegyháznak kivüle, kik eretnekőknek is mondatnak, kik sok keresztyénöknél jobbak isten előtt, mert ha ma őket ilyen látjok, holnap nem tudjok mivé^h leendők. Azért, hogy azok, kiket a jó^h isten örök életre választott, az alázatosságának miatta malasztot érdömljenek, azt akará hogy ők se tudják bizonynyal ha idvözülnek. Negyedszer: hogy a^h keresztyénök mindönha vigyázzanak az ő idvösségökhöz, hogy el ne^h essenek, se^h higyenek az eretnekségnek, mely azt mondja hogy a választás kételenségöt nevez; mert jóllehet bizonságát jelönti az idvösségnek, demaga nem jelönt szükségöt avagy kételenségöt; mert szent doktoroknak mondások szerint ezt mondani, hogy a kit úristen választott, akarmint éljön is, idvözülni kell; a ki kegyig kárhozatra való, akár mini jót tegyön-es, ugyan kárhoznia kell: nagy eretnekség es tévölygés, mert hitönknek ágazatja ellen vagyon, mikoron

hitönk ezt tartja, hogy valakik jót tettek, örök életre mennek, a kik kegyig gonoszúl cselekedtenek, mennek örök tűzre^h. Ezért mondja szent Gergely pápa: A menyör¹²⁹-szágra való választás így szeröztetött az úristentől, hogy a választottak a^hra ne jussanak, hanem csak érdömöknek es könyörgésöknek mijatta, mert soha a bínösöket úristen el nem vesztenéje, ha az akarát szerént való bínöket bennök nem lelnéje. Azért a jó istennek választása vagy a kárhozandóknak meglátása nem jelönt szükségöt, mikoron a jók a malasztnak miatta megjobbúljanak, a kárhozandók kegyig akaratjok szerént a bínökben maradjanak; mert ha ez úgy volna, hogy a választottak kételenségből vagy szükségből idvözülénének, es a kárhozandók elvesznének szükségből, tahát simmi nem lenne történetből ez velágon, de vagy alunnéjek embör, avagy ennéh^hjek, akarmit tenne^h, mind szükségből tennéje, miért úristen azokat mind öröktől fogva tudta hogy meglesznek: kit igen nagy oktalanság csak gondolnia-es. Ezöket mondja szent Ágoston doktor a törvénykönyvben: meggondolván ezöket e^h nömös szent Fábían pápa es Sebestyén vitéz, kiköt az édös isten öröktől fogva magának örökségül választott vala, hogy az isteni választásnak malasztját el ne^h vesztenéjek, de inkább megnyerhetnéjek, nagy jámborúl es szentül élének, s még az édös uronk Jézusnak nevéért meg akarának test szerént ölettetnie es hálnia. Második tanuságonk a választásnak esmeretiről legyön, azaz meg-esmerheti-e^h embör valami jegyökből, kiket választott a jó^h isten az örök bódogságra, a¹³⁰ vagy nem? rejája felel szent Bernáld doktor, s úgy mond, hogy jóllehet a kegyelmes úristen a mi idvösségönkről nyilván való esmeretöt nem adott, de a^h mi reménségönknek bizodalmáért es vigasztalásonként, hogy kétségnek keserüségével ne kénzödnánk, mind szönetlen ada nyilván való jegyöket e^hről: Első jegy uronkhoz való egyesülés az ő hitinek felvételével, mert am önnönmaga monda^h, megirta szent Márk evangelista az evangéliomnak utolsó részében: A^h ki enbennem hiend, s megkeresztölködik, idvözül; valaki kegyig nem hiend enbennem, kárhoztatik. Mindön azért, a ki e^h mi hitönknek kivüle^h vagyon, kárhozik. Második jegy a^h jó^h élet, mikoron valaki istennek parancso-

lati szerént él, nem akarván soha azok ellen simmiben tennie ; mert am, úgy monda idvöziténk, mint szent Máté^h írja az evangéliomnak tizenkilencedik részében : Ha be^h akarsz az életre mennie, tarts meg a parancsolatokat. Harmadik jegy, mikoron embör ótalmazja magát a^h bínösöktől a minere teheti^h, mert a szentírás mondja, hogy simmi förtelmes oda nem mehet, sem azok, kik hazugságot szólnak es utálatos dolgokat tesznek. E^hre mondja szent Pál, írván Timotheos pispöknek írt másod levelének másod részében : Megesmerete ú azokat, kik övéi, hogy eltávozzék a gonoszságtól mindön, a^h ki^h úrnak nevét hía. Igen nagy jegye azért az idvösségnek a bínök tételének megbánása ; mert az úristen mondja Ozeás prófétának szája által : Be^hcsenálom a te utaidat tüvissekkel ; azaz megbántlak hogy ne^h tehessed a bínöket ; de a^h kiket szaba¹³¹don bocsát a gonoszságra, iedjenek meg ezek, hogy megvetötte őket az úristen. Negyedik jegye az idvösségnek, mikoron embör szeretettel hallgatja az úristennek igéjét, es azokat be^h is teljesíti ; mert önnönmaga uronk idvöziténk mondá : A^h ki^h istentől vagyon, azaz választatott ötöle az örök életre, hallgatja az úristen igéjét, engedvén az ő ihlésének es intésének. Ezért mondja szent Gergöly doktor : Örök halálnak vesződelmétől igen féljetök, ha az életnek igéjét elmétökben nem tartandjátok. Ötödik jegye az ergalmasságnak dolgaiban való foglalatosság, mert uronk Jézus mondja : Bódogok az ergalmasok, mert ők ergalmasságot nyernek ; ki^h mellé úgymond szent Jeronimos doktor : Soha nem olvastam, hogy gonosz halállal holt volna meg, a ki örömet foglalta magát az ergalmasságnak dolgaiba, mert sok könyörgői vannak ennek, lehetetlen dolog kegyig, hogy a sokaknak kéremési^h meg ne hallgattassanak ; innét vagyon, hogy uronk Jézus az ítélet napján e^hről kérdözi^h meg a keresztyénöket. Hatodik jegy a bizony penitenciatartás, mely leszön szeretetből ; mert idvöziténk mondá^h : Tartsatok peledöncét, s elközelít hozjátok istennek országa. A bizony penitenciának még a halálnak óráján-es használatja vagyon : megmutatá ezt előszer amaz uronk jobbja felöl való szent tolvajba, kinek még csak keresztfája is nem rotadott meg mind ez ideiglen, es valaki azért akar a választottaknak számi közzül lenni, tart-

son penitenciát az ő bíneiről igazán es bizonynyal. |¹³² Hetedik jegyöt ada az édös isten a választásról, a háboruságoknak es egyeb nyomoruságoknak békeségvel való elszenvedését, mert, úgy mond szent Pál: Az úristen mindön fiát megveri a kit szeret; e mellé mondja szent Ágoston doktor: Ha alítod hogy keserüségöd nincsen, avagy háboruságod, még nem kezdöttél keresztyén lenni; mert szent Pál apostolnak mondása szerint mindön, valaki^h jól akar élnie, uronk Jézusnak akarátja szerint háboruságot szenved. Örüljön azért a keresztyén a háboruságban, mert ha igaz embör, megpróbáltatik aval, ha kegyig binös, megjobbúl vele; ezért mondja szent Jeronimos doktor: Hálákat adok az en istenömnek, hogy méltó vagyok, hogy e^h velág gyülöl, mert az ígéretnek jutalmát remélhetöm; mert a háborúság az igazaknak nem megvetésnek jegye, de jószágnak gyarapodása. Nyolcadik jegye a választásnak az szíben es lélökben való alázatosság, mert uronk Jézus sentenciája, hogy mindön a^h ki magát istenért megalázja, felmagasztaltatik a más velágon. E^hre mondja szent Gergöly doktor: Nyilván való jegy a kárhozatra a kevélység, mint az alázatosság az üdvözülésre. Kilencedik jegye az választásnak a bosszuságoknak könnyen megbocsátása, mert az édös uronk Jézus mondja: Bocsássatok meg a tü ellenötök vétkezőknek, s nektök-es megbocsáttatnak a tü bíneitök; valaminemü mértékkal mértök egyebeknek, nektök is azonnal mérettetik. Tizedik jegyöt ada a^h választásról az úristen az uronk Krisztusnak keresztét, es ő szent anyját, hogy valakik akarják megtunnia ha választattak avagy nem, ezön |¹³³ megesmerjék, ha nagy ajtatossággal vannak az uronk kénjához es az ő szüz anyjához, mert aranyszájub^h szent Jánosnak mondása szerint: Embörnek mindön idvössége az édös Jézus kénjában áll, es mindön bódogságoknak oka az uronk Krisztusnak keresztfája. Ennekokaért sokat olvasonk a^h binösök közzül, kik haláloknak idején, uronk Krisztusnak kénjához miért ajtatosok voltak, malasztot es dicsőséget nyertenek csudaképen. Ezönképen jegy az idvösségre a bódog szüz Máriához való ajtatosság-es, mert úgy mond a szent Orosius: A kiket az istennek igazsága nem idvözíthet, a Máriának ergalmassága idvözítheti azokat; mint ezt az édös

isten számtalan lettdolgokkal megmutatá es csudatételökkel a mi reménségönknek bizodalmára. Harmadik tanuságonk az ő életökről leszön, s előszer szent Fábían pápáról. A^h szent Fábían pápa es mártir római polgár gyermeköke vala, s nagy jámborságba es szentségben nevekődék fel; s mikoron az Anterius pápa ez velágból ki^hmult volna, es mind az egyházi embörök, s mind a keresztyén népek az egyházhoz gyűltenek volna, hogy ismég pápát választanának, ő is oda me-ne^h barátival, es ime^h, mikoron várnája a pápának választását, egy fejer galamb szálla fejére, s megszólala a galamb, mondván: Im római pispökké választatol. Kin mind elcsodálkozván, azonnal egy akarattal pápává választaték. E^h szent Fábían pápa oly igen nagy ajtatossággal vala a mártirokhoz, hogy ahoz való félpapokat es subdiákonosokat választta mindön országra, kik megirnájak a szent|¹³⁴ mártiromoknak cselekedésöket hívön. Oly igen nagy igazságszerető vala, hogy még a császárt-es, ki^h első Filöp császárnak neveztetik Rómában, ki^h csak ujonnan tért vala a keresztyén hitre, mikoron husvét szombatján ott akarnája a sanktoriomba az isteni dicsiretöket meghallania, nem engedé, míg meg nem gyónék, es a penitenciatartók közzé nem álla, kit az ajtatos császár meg is tön. S mikoron e^h szent Fábían pápa tizenhárom esztendeig birta volna a pápaságot, a Decius császár, ki előszer a Filöp császárnak fe^h hadnagya vala, mikoron ötet árultatásképen mördályul sátorába aluván megölte^h volna, s a császárságba férközött volna, az ő urának megölése után e^h szent pápát is az édös uronknak hitiért megöletteté, idvöziténknek születeése után kétszáz ötvenhárom esztendőbe mikoron irnának. A szent Seböstyén vitéz kegyig mediolánomi nagy nömös polgár vala, Diocletíanos es Maximíanos császárok idejében, ki^h mind a^h kettőnek oly igen nagyön kedvökben vala, hogy soha nála nekül nem akarnak vala lennie, s az első seregnek fejedelömségét is neki^h adták vala; de ő a^hra lakik vala udvarnál, hogy a hív keresztyénöknek, kiket a császárok mindönütt ölettetnek vala, félelmes lölköket a kénban megbátorítanája, mert nagy tekelletös szent embör vala, demaga ezt eltitkolta vala, nem félelmében, de a^h kiket lát vala a keresztyénök közzül, hogy a kéntől való

félelmökben el akarnának idvöziténknek hitéről térnie, azokat megerössítenéje. Nagy böls embör vala^h, s igen igazmondó, mindön jó^h elkülesökben te^h ¹³⁵kéllétös, minekokaért mindönök szeretik es tisztölik vala ötet. Mikoron a két szent atyafiakat, Marcellíanost es Marcost, megfogatták volna a császárok a keresztyén hiteért, hogy fejüket vetetnéjek, ha az ő istenöket nem imádnájak, kik a nömös Tranquillinus úrnak fiai valának, kiket e^h szent Seböstyén vitéz tanított vala a hitre^h: mikoron e^h nömös ifjak a sok kénszenvedésöknek utánna vették volna aCromáciustól a nyakvágásnak sentenciáját, ha a bálvány istenöknek nem áldoznának; s az ő anyjok ezt megértötte volna, haját megeresztvén hozzájok mene^h, es melyét nekiök mutogatván, kivel őket feltartotta volna, nagy sírva kezdé kérnie őket, hogy tennéjek akaratjokat a császárnak; vén atyjok-es hozzájok hozatá magát szolgálival, s fejét megmezitelenítvén, s megöszült szakállát es haját szaggatván, könvhullatásokkal siralmas szókat teszön vala; eljövönek feleségök is, ölkben tartván az ő kis gyermekskéjüket mindinik nagy jajgatásokat tevén mind az égiglen: melyeket látván e^h nömös két atyafiu, meg kezdé szívök rajtok hasadni, kit látván a bódog szent Seböstyén vitéz, ki^h-es a^hkoron ott áll vala be^htelvén szentlélökkel, a^h mastani életnek rövid voltáról es megutálásáról, s a jövőndő életnek dicsőségös voltáról nagy édös beszédöt törlíte előttök, s e^h nömös atyafiaknak lölköket a szent mártiroknak példájával kezdé^h felgerjeszteni a mártiromságnak szenvedésére. Ezök kegyig lesznek vala a Nikostratos fejedelömnnek házába, hol fogságba tartatnak vala ez két atyafiak, kinek felesége a hosszú kór-sá^h ¹³⁶gnak miatta megnémult vala; demaga a hallásnak ajándokát el nem vesztötte vala, s mikoron ezöket szólta volna szent Seböstyén, nagy hertelen való velágosság szálla menyországból rejája; kivel egy óraig olymint megfénösödvén, e^h nömös vitéz egy szép palástba felöltözteték, s hét angyalok környülvevén ötet, egy szép ifju is jelönik neki^h, s megcsókolván ötet ezt mondá: Te mindönkor envelem léssz. Kit látván a Zoe, Nikostratosnak ő felesége, nagy hamarsággal a^h Seböstyén vitéznek lába eleiben esék, s jeggyel kér vala töle bocsánatot, miért nem szólhat vala, s megértvén szent

Seböstyén az ő némaságát, monda: Ha en igaz szolgálja vagyok a^h Krisztus Jézusnak, es igazak azok, melyeket en számból hallott, nyissa meg úr az ő száját; s ez szovára felkajálta az asszonyállat nagy felszóval, mondván: Áldottak a te szádnak beszédi, es mind áldottak úristentől, kik a te beszédődnek hisznek; mert látám az angyalt teelötted egy követ tartania, hol mind meg valának írva a^h melyeket mondál. Mely dolgot hallván az ő ura is, a Nikostratus, térdre esvén bocsánatot kére, s mind elszabadítván a fogságba való keresztyénöket, kéri vala őket, hogy szabadon elmennének; de, mondának a keresztyénök, nem megyünk sohoval, mert nem akarjok a győzedelmet elhannonk, a melyet kezdöttünk. S a szent Seböstyén vitéz kegyig a Tranquillinust, ez két atyafiaknak atyját, es anyját sokad magokkal egyetömbe, mind a Nikostratosnak házát megkeresztölteté a szent|¹³⁷ Polykarpus pappal, kik annakutánna mind dicsőségs mártiromságot szenvedének. Ezönközben, mikoron a romai tisztartót is, a Chromatiust e^b szent Seböstyén a keresztyén hitre térítvén, mind lölkében s mind testében meggyógyította volna, s mártiromságnak pálmájával sokad magával menyországba bocsátta volna, nem enyísztheté magát el sokáig. De be^hmondák a Diocletianosnak, hogy e^b Seböstyén vitéz keresztyén volna; es sokakat intésével a hitre es mártiromságra intött volna, hozzája hivatá, es nagy keményön megfeddé beszéddel, hogy az istenöknek es a császároknak ilyen hálálatlan volt volna. Mely szent Seböstyén, mikoron mondanája: En a tü idvösségtökért mindönkoron nagy hívön imádkoztam a bizony istenhöz, de ez emböri kézzel csenált bálványokat soha tisztolni nem akartam, mert sem magoknak, sem egyebeknek nem használhatnak; kit hallván a császár, ki^hkötözteté a mezőre, mezitelen, célul az iesöknek, es megparancsolá ötet lövöldöztetnie, kik annera be^ttölték a nyilakkal az ő sz. testét, hogy több bele nem férhet vala, mert immár az ő testét a nyilaktól nem láthatják vala; s alítván ötet megholtnak lenni, elmenének, de mikoron egy özvegy szent asszonyállat szolgálival éjjel a testhöz ment volna, hogy tisztóséggel eltemetnéje, elevennek lelét, s eloldozván ötet, házához vivé s gondját viselé, s keves napoknak alatta meggyógyula teljességgel.

Ame^h, mikoron a császárok mennének az eliogabali utcán Rómába, e^h szent Seböstyén a garádicsra felállván, meg[|]¹³⁸mutatá magát a császároknak, es igen megfeddé őket, hogy a keresztyénöket ilyen hamossan háborgatnájak. Kin mikoron csudálkoznéjek a Diocletianus császár, monda neki^h: Te vagy-e^h a Seböstyén, kit mi^h meglövdözteténk ez elmúlt napokban? felele^h e^h szent Seböstyén: En vagyok, s a^hra támaszta^h fel engömet az édös Krisztus Jézus, hogy tanubizonyoságot tegyek öröla tünektök, hogy ő a bizony isten. S azonnal be^hviteték a császárok az ő palotájoknak gádorában, s mind adzig elveretteték istápokkal es buzgányokkal, míg ki^hmülék ez velágból, s testit az árnyékszékben vetteték, hogy a keresztyénök ötet ne tisztölnéjek mint jó^h keresztyént es szent mártirt. De e^h nömös Seböstyén vitéz megjelövnén a^h szent szerzetös Lucína asszonnak, megjelönté az ő testét, mely helyön volna, s azt-es megmondá, hogy közel temetnéje szent Pétörnek es szent Pálnak koporsójokhoz, kit e^h nömös szent asszonyállat azután való éjjel ő szolgálival be^hteljesíte^h. Kinek ő szent testét, Lajos császár birodalmának másod esztendőjében, az Ilduinus apát, ki^h a császárnak fe^h káplána vala, s az szentdienösi apáturságot tartja vala, be^h küldé Rómába a császárnak engedetiből, es az bódog Eugenius pápától megnyeré^h e szent Seböstyén vitéznek ő testét, s Vesio nevű városban hozatván, helyhözteté a szent Medárdusnak kápolnájába nagy tisztösséggel, kinek mely kellemetös legyön szolgálnia es tisztösségöt tennie, a mindönható úristen megmutatá imilyen lettdologból: Olvastatik a longobardosoknak kornikájokban, hogy egysz[|]¹³⁹er, mikoron egész Olaszország nagy döghalálba tartatnéjek, úgyannerá, hogy nehezen gyöznéjek egymást eltemetni, s könyörgének a jó istennek, hogy meglasztanája a halált, s megjelönté az úristen: míg szent Seböstyén vitéznek Pápia nevű városban oltárt nem raknának, s az ő öröklýeit oda nem vinnéjek, s ajtatoson nem tisztölnéjek, hogy adzig a^h döghalál közöttök meg nem állana^h: kit megtevéen legazonnal megállá a döghalál, mi uronk Krisztusnak tisztösségére, ki^h él es országol öröké Ámen.

A SZENT ANNOS ASSZONRÓL VALÓ

PREDIKÁCIÓ.

Dicsőítsök az úristent, mert eljött a báránnak menyeközője : ez igéket szent János evangelista írja látásáról szerzett könvének tizenkilenced részében. Mely igéket mondá^h az úristennek mennyei udvara, uronk Jézusnak birodalmáról, es az ő sokképpen való dicsőségös örömiről ; de ezön igéket anyaszentegyház mondja szent Annos asszonról, ki^h e^hről dicseködik vala, hogy uronk Jézusnak lölki kegyöse volna a szizeségtartásnak miatta, ki^h e^h mai^h napon viteték a báránnak, azaz idvöziténknek gyönyörűségös menyeközőjében, mely mennyei menyeközőnek vendégsége, mely igen édösségös es gyönyörűségös legyön, mikoron a lélok az ő terömtő istenéhez egyesül a szeretetnek miatta, valyon ki^h gondolhatja meg avagy jelöntheti, mikoron am szent Pál egy kevesé^h ezt megkóstolván, elrittetésének napján úgy monda: Szöm nem láthatta, fül nem hallhatta, embürnek csak szívében sem szállhatott, hogy azokat megtunnája gondolnia, mine^h sok¹⁴⁰ gyönyörűségös bódogságot szerzett úristen az ötet szeretőknek, mert ha így vagyon ez velágon, hogy ime^h mikoron valaki fiát megházasítja, vagy leányát eladja, vendégségöt szeröz es nagy örömet mutat a vendégök előtt: nagyval inkább az édös isten, királyoknak királya, szeröz meggondolhatatlan édös vendégségöt a^hkoron, mikoron a jó^h lölköket, kiket uronk Jézus magának jegyzött, a hitnek gyürüjével keresztségnek idején menyországban viszi^h. Ennekokaért hogy az angyalok minket a hálaadásra vonganak, ök mondják az elkezdött igéket: Adjonk hálát az úristennek, mert eljött a báránnak ő menyeközője. Mely igéknek értelmére^h háromról leszön lölki tanuságonk, előszer a^hról miképen s mikoron szentöltetik a^h lélok meg, hogy érdomljön Krisztos uronknak méltó kegyöse lennie. Reá felel-

nek doktorok, nők tanúságokat e^hről adván; első tanúság imez: hogy a léleknek magát urunk Jézusnak szentölése kezdetik a keresztségnek idején, mert a keresztség a hitben való menés, és a több egyházi szentségeknek kapuja. Ilyen képen mondá^h a szent Annos asszony magát bölcsőbeli gyermekiségétől fogva urunk Krisztusnak szentöltnek lenni. Másod tanúság imez, hogy a lélek szentöltetik teljességgel úristennek a tekéltetés szeretetnek miatta, mely megpéldáztatik az oltári szentségön, mert az urunk sz. testének hozzánk méltán való vételében ő szent felsége is hozzánk egyesődik, mi-es ővele egy test leszünk; mert önnönmaga (mondja): Valaki az en testömet eszi^h az oltári szentségben, méltán enbennem lakik, és en őbenne. E^hre mondja vala bódog szent¹⁴¹ Annos asszony: Immár az ő teste az en testömhöz egyesült az oltári szentségnek hozzám vételében. Harmadik tanúság, hogy a léleknek szentsége megtörettetik, és elvesz mindön halálos bűnnek vételével, jóllehet ismeg meglelettethetik a bizony penitenciával; mert szent Jeronimos doktornak mondása szerint a penitencia az ártatlanságnak elvesztése után második hajó, kiből embőr az örök halálnak veszedelmétől megóalmazhatja magát. Mert két hajót szerze minekünk az úristen, hogy ez velágnak tengörén járván, el ne^h veszjünk: egyiket ártatlanságnak nevezé^h, s ez a keresztség; másikat penitenciának, hogy a^h kik a keresztségbeli ártatlanságot elvesztették, a penitenciának hajójában ilvén megmaradhassonk, hogy a pokolnak tengörében el ne^h vesszünk. Negyedik tanúság, hogy a mi lölkünk akoron szentöltetik isten jegyösévé, mikoron mind az elmében, s mind a testben megtartatik a tisztaság; mert szent Ágoston doktornak mondása szerint csak a tiszta lölkökben száll az úristen; jóllehet a házasság keresztyénök is, kik jól élnek, istennek kegyösinek mondatnak lélek szerint, de jelösbképen az özvegyök, miért nagyobb garádcsán vannak a tisztaságnak a házasságnál; de a szízek ugyan kiváltképen urunk Jézusnak lölki^h kegyösinek neveztetnek, s ő kegyiglen vö^hlegénnek. Ki^h mellé kérdik doktorok: ha mindön halálos bűnnél elvesz-e^h a tisztaság avagy nem? mert, úgy mond szent Ágoston doktor: Testbeli tisztaságot, azaz szízeségöt, kevesen vallanak, de a szíbeli és lölki tisztaságot

mindönnek kell vallania. Felelnek doktorok e^hre s úgy mondonak: hogy némikoron a¹⁴²tisztaságot vagy a szüzeséget érthetjök tulajdonképen, a mineben e^h jószág ki^hrekeszti^h a testi kevánságnak gyarlóságát, s e^h képen a tisztaság vagy a szüzeség megtörettetik mind anneszer, mineszer az akarattal rejá^h engedött; de ha a téteményjére nem engedött, vagy ha engedött-es, nem következött valami okért a tétemény, a penitenciának miatta megnyerettetik a szüzeségnek érdöme, a testnek szüzesége; azért egyeb halálos binnél, a testi fajtalanságnak el nem vész, hanem csak hogy evel a parancsolatoknak tartása nekül örök életre nem juthat. Másodszer a szüzeség értethetik lélök szerént, melyképen nem egyeb a tisztaság, hanem a keresztségbeli ártatlanság, kiben embör míg vagy, mindön éktelen dolgoktól megszzenvedteti önnönmagát s el ilyen szüzeség, kitszent Ágoston doktor hitnek egész voltának nevez, mindön halálos binnél elvesztetik, mert so ha egy halálos bün sincsen lölki bujaság nekül, miérthogy a lélök a bünnek gyönyörüségével meggyöztetvén, elhagyja az ő természet szerént való szeretöét, az édös istent, s ördög-höz egyesödik. E^hről mondja szent Ágoston: Mindön keresztyénnek lölke^h avagy Krisztus uronknak kegyöse vagy ördögnek paráznája: ez ilyen szüzeséget, ha eccer elveszti embör, miként a keresztséget, másszer fel nem veheti, ezönképen az ártatlanságba^h nem juthat, demaga a penitenciának érdömeért a derék szerént való bódogságát a ker¹⁴³esztségnek megveheti. Mert am az úristen mondá önnönmaga a vétközött lölökkörl, szent Jeremiás próféta szája által: Ó te szegén lélök, sok bujaságot, azaz halálos binöket töl a te sok szeretöiddel, azaz ördögnek, s testödnek es e^h velágnak kiztetiböl; demaga térj meg, s hozzám fogadlak tegödet. Mely testi es lölki szüzeséget hogy a^h nömös szent Annos asszony el ne vesztené, inkább akara tizenhárom esztendő korában mindön ként es halált elszenvedni. Ó azért, drágalatos atyámfia, szeressed a tisztaságot, mert ennekül nem szeretttetöl az úristentöl. Másod rendbeli tanuságunk leszön a szent szüz Annos asszonnak életéről, kinek életét es mártiromságát szent Amborus doktor e^hképen írja. E^h szent Annos, római úrnak leánya, vala testében igen szép, lölkében ártatlan, a

keresztyén hitbe igen tekéltetős, s korában tizenhárom esztendő. Mikoron egy napon a leányok oskolájából haza menne^h, a városnak bírójának fia látván ötet, igen megkedvelé, s szileihöz küldé, s nagy ígéretekkel kezdé ötet házasságra kérni, s a szent Annosnak nagy drágaköveket es gyöngyös ajándékokat küldé. De a nőmös szüz miképen ganejekat mindönöket megutáltván, a^h követöket derék válaszszaal bocsátá, mondván, hogy más szerette volna ötet előszer, ki^h mind nőmösséggel, szépséggel, kazdagsággal, hatalmassággal s mind birodalmmal nagyobb volna önálánál, kit ő-es mindönöknek föllötte szeretne, kinek anyja szüz volna, es asszony|¹⁴⁴állatot atyja soha nem esmért volna, es hogy öneki^h szolgálai angyalok volnának, kinek szépségét mind a nap s mind a hold csodálnája^h; kinek jó^h illatja még a hallattakat is feltámasztanája, kihöz immár a szeretetnek miatta elválhatatlan egyesült volna. Melyeket mikoron megértött volna, az ifjúnak, ki^h a^h szeretetnek nagy voltából megkórult vala^h, ő atyja megérté^h hogy urunk Krisztust mondanája ő jegyösének, kit igen magasztalna, megörüle, s a keresztyénségnek bínét mondván öhozzája, miért nőmös vala, nem mere^h erőszakot rajta tetetni, hanem csak hozzá hivatá, s monda: Ha a szüzeség teneköd kellemetős, tahát szükség hogy áldozjál a Vesta istenasszonnak; avagy a te nemzetségödnek gyalázatjára az ifjakkal megrontatom a te szüzeségödet. Monda szent Annos: A te istenidnek sem teszök tisztösségöt, s meg sem förtöztetöm másnak förtelmességével, mert úrnak angyala az en testömnek örizője, es az en uram Jézus Krisztus ótalmam enneköm, kit te nem esmersz. Kit hallván a császárnak tisztartója, parancsolá, hogy megmezítenítenéjek e nőmös szizet, s úgy vinnéjek a förtelmes házba. De az édös isten oly igen elsüríté az ő haját, hogy aval szebben földöztetnéjek be^h, honnem mint a ruhákkal. Mikoron vitték volna azért az éktelen házhoz, készön lelé úrnak angyalát, ki a kamorát nagy fénösséggel be^htöltötte vala, s tahát egy fénös ruhát tart kezében, kibben felöltözvén szent Annos, nagy|¹⁴⁵hálákat ada az úristennek. Fénlik vala az egész házaecska, es immár a förtelmeségnek háza imádságnak házává lett vala; s mikoron ezek lennének, ime^h az ifju azonközbe^h eljuta a^h városbeli ifjakkal,

es nagy bátorsággal a fénösségbe menvén, akará illetni e^h szent szüzet, s azonnal megfojtá az ördög. Mely dolgot az ő társi megértvén, felkajáltának mondván: Kegyös római urak! segéljete meg minket. E^h hírre mind a város oda gyüle, atyja-es az ifjunak nagy sírva eljuta, s monda szent Annosnak: Ó mindön asszonyállatoknál kegyötlenb, mi oka ennek, hogy a te mestörségödnök ördögi nagy voltát az en fiamnak halálában mutattad meg? Kinek monda szent Annos: A^h kinek akaratját igyeközik vala tenni, a vön hatalmat őrajta, s az öle^h meg. Felelvén a városnak fejedelme, monda: E^hben esmerszik meg, hogy nem ördögi mestörségöddel tetted, ha a te istenödtől megnyeröd, hogy feltámadjon. S imádkozván a^h szent Annos, ottan feltámadá az ifju, s kezdé uronk Jézust bizony istennek vallania; kit látván es hallván az ő atyja, ottan elbocsátja vala; de félvén a császártól, hogy mind fejét jószágát elvesztenéje, az ő képebeli embört ott hagyván, mind fiával egyetömbe nagy szomorúsággal mene el onnan. S a bálvánimádó papok oszlást szerözvén a^h népek között, felkajálta mondják vala: Öld meg ez ördögös asszonyállatot, ki^h emböröknek elméjét is elveszti. Kit hallván az Aspásius, melyet a Simplicianós úr képében hagyott vala, nagy tüzet tetete, es közepibe vette¹³⁰té a szent Annos asszont; de a^h láng ki^hütvén magát a tüzből, kezdé égetnie a körülálló népet, s a^h nömös szüzet ingyen sem illeti vala. Ennekutánna imádkozék e^h szent Annos úrhoz, s úgy aluvék meg a tűz, mintha soha a helyön tűz nem volt volna. Kit látván a keresztyénök, kajáltják vala, mondván: Ó mely ártatlan es hamossan szenved e^h szent asszonyállat! Az Aspásius kegyig félvén azon, hogy a meghasonlott nép megvína, a torkába e^h nömös szüznak egy tört üttete, s e^hképen az édös Krisztus ez ő kegyösét es mártírát magának szentölvén, vivé az örök bódogságba. Kinek szüzei testét az ő szülei nagy örömmel a keresztyénökkel eltemeték Konstantinus császárnak idejében, uronk Jézusnak születése után háromszáz s kilenc esztendőben mikoron irnának. Mely igen jó legyön szolgálni e^h szent szüznak, jelösben kik testi kisírtetöt szenvednek es tisztán akarnak élni, megmutattatik imilyen lettdologból. Vala egy jámbor egyházi embör, ki^h jöllehet tiszta embör

vala, demaga egyszer ördögnek cselekedéséből csudálatos testi kisírtetöt kezdé szenvedni; de mikoron az úristent aval nem akarnája megbántania, gondolá ezt, hogy a pápához menne, es áldomást kérne hogy megházasulhatna. Kit mikoron be^tteljesített volna, látván a pápa hogy jámbor volna es együgyű, egy aranygyűrűt ada neki, kiben smaragdkö^h vala, s ezt parancsolá neki: Menj el haza, s ha vagyon a te egyházadban szent Annos asszonn|¹⁴⁷ak képe^h írva vagy faragva, mondjad, en hozzám öneki, hogy e^h gyűrűvel hagyja magát neköd jegyözni. Kit mikoron megszerzött volna a pap jámbor, ime^h a szent Annosnak képe a gyűrűs uját ki^hnyútván, bele vevé az aranygyűrűt, azonnal a paptól mindön kisírtet eltávozék, s mind ez ideiglen emleközetért újában tartja szent Annos asszony a gyűrűt; s ki^hmúlván a pap jámbor ez velágból, vevé az örök bódogságot, kit engedjön minekünk is atya, fiú, szentlélok Ámen. Legyön.

A SZENT ATYÁNKNAK ÉLETÉRŐL, ÁDÁMRÓL,

EMBÖRÖKNEK ELSŐ SZÜLEJÖKRŐL.

Ádám mind emböri nemzetnek atyja^h, miképen hogy első embör vala, ezönképen a szentök között legelső szent lön; mert jóllehet az engödetlenségnek binével megtörvén az édös jó^h istennek parancsolatját, igen vétközék, demaga megsiratván az ő binét, a szent penitenciának miatta annera elmosá, hogy uronk Jézusnak jövendő halálába nem csak hogy bocsánatot érdömlé, de még halálának utánna sem lön méltó^h valaminemü érzékönség szerént való kénra. Pétör, kit idvöziténk a szent apostoloknak fejedelmévé es vikáriosává hagyott vala, nem kissebben vétközék isten ellen, uronk Jézust megtagadván, ki^h bineit könvhullatásokkal elmosván es bocsánatot nyervén, nem veszté el a szentségöt. Ez Ádámot azért a jó isten, mindön terömtött állatokat mikoron te¹⁴⁸-römtött volna, a^hkoron terömté a földnek agyagából teste szerént, lölkét simmiből önnön képeré es hasonlatosságára, mindön földi, égi s vizi állatnak uraságát neki adá^h, kiknek az ő parancsolatjából nevet is ada^h. Onnan a mezöröl, hol mast Damaskon városa vagyon, felvevén ötet az áldott isten, vivé a gyönyöröségnek Paradicsomába, hogy munkálkodnéjek ott, es őriznéje ötet; s hogy egyedül ne lenne, oldala teteméből, mikoron alunnéjek, társot terömté neki, Éva anyánkat, hogy az emböri nemzet tőlök elszaporodnéjek, s lélokben meglátván uronk Krisztusnak embörre lételét asszonyonk Máriától, házasságnak törvényét szerzé vele, es sok jövendőt monda uronkról es anyaszentegyházról. Ezután az úristen törvént ada, hogy ne^h e^hnének a fának gyümölcsében, kiből jót es gonoszt tudhatnának; kik ördögnek csalárdsága miatt megcsalattatván, önek a tiltott fának gyümölcsében, s legottan megláták az ő meztelenségöket; a figefának kegyig leveleiből levelest kötének magoknak, kiről megfeddvén az

úrsten őket, a Paradicsomból ki^hveté őket, es tűzfallal környülvevé a jó isten a Paradicsomot, s Kerub angyalt szerze oda őrizőöl, hogy továbbá oda soha ne^h mehetnének. S mikoron Ádám az ő feleségével ki^hüzettetött volna a gyönyörűségnek helyéröl, lakék Ébronba, ahoz közel, a mely mezőn terömtetött vala, orcájának veritéközésével mívelvén a földet, es nagy munkával evén a kenyeret. Szüzen|¹⁴⁹ jöven ki azért Ádám a Paradicsomból, tizenöt esztendős korokban szülék Kaimot es az ő feleségét Kalmanát; harminc esztendős korokban szülék Ábelt es Delborát, kit ame a Kaim mikoron megölt volna irigységből, Ádám es Éva száz esztendeig síraták az ő halálát, kinek halála után megfogadá szent atyánk Ádám, hogy soha Évát többé nem akarnája megesmérni; de az úristennek akaratiából meg kelle a fogadást törni; s mikoron azért Ádám atyánk s Éva anyánk immár száz harminc esztendősök volnának, szülék a Sétöt, s ezöknek fölötte harminc fiok es leányok lön, s mind nyolcad íziglen látá az ő unokáit. Ele kegyig kilenc száz s harminc esztendeig. Ennekutánna halálra kórula, s az ő harmadik fia Set elmene a Paradicsomnak ajtójára, s könyörge az Kerub angyalnak, hogy anna az ergalmasságnak olajába, kivel megkenvén szent Ádám atyánkat, meggyógyíthatnája; kinek az angyal a fának ágából ada, kiben vétközött vala, s megmondá neki^h, hogy eloltanája; s mikoron megfogonván gyümölcsöt terömtene, a^hkoron gyógyulna^h meg az ő atyja. S megtérvén Set, szent atyját Ádámot halva lelé, s eltemeté a helyön, hol uronk Jézus megfeszítették es eltemettették. S a^h fiatal a szent Set elülteté az ő koporsója fölött, ki^h igen nagy fává nevekődék Salamon királiglan, kit ő vágata le^h, s az ő mulatóházában mibe helyhőzteté, kit a Sába királné-asszon isteni jelönetből meg¹⁵⁰értvén, hogy a fán egy nagy próféta halna meg, kiért a zsidók országának el kellene^h veszni, megmondá Salamon királnak, minekokaért el vetetvén onnan, nagy mélyön elrejteté a földben, mely fa^h idvöziténknek kénszenvedésének ideje hogy elközelgetött volna, feljöve a földből, s e^h vala fe^h fa^h, kiből uronk Jézusnak a keresztfát csenáltaták a papi fedelmek; kin szent Ádám atyánkért es mind az ő nemzetségeért a mi nömös idvöziténk a halált érottönk szenvedé, ki áldott legyön mind örökül öröké Ámen.

SZENT PÁL APOSTOLNAK MEGTÉRÉSÉRŐL

VALÓ PREDIKÁCIÓ. JÉZUS !

Te en uram isten, minekutánna megtérítél engömet, penitenciát tarték: ez igéket szent Jeremiás próféta írja az ő könvének harmincegyedik részében, a pogán népeknek képökbe, kik megtérendők valának uronk Jézusnak hitire. Demaga ezön igéket jól mondhatá szent Pál apostol, kit az úristen idvösségnek utára csodaképen téríte^h az ő szent malasztjával; mert sinki uronk Jézushoz nem térhet, hanemha az úristennek malasztja előlveszi ötet. Ez, a mit mond szent Gergöly doktor: a felségös kegyösség előszer cselekedik mibennönk valamit nálonk nélkül, hogy annakutánna követvén azt a^h mi szabad akaratonk, a mi jót kívánonk, azt ozton mivelönk egyetömbe tegye, kit az utolsó ítéletben igaz ugyan megajándokoz,¹⁵¹ mintha csak mimagonk tettök volna. E^hről mondá szent Pál az elkezdött igéket: Te, en uram isten, mihelt megtérítél engömet, penitenciát tarték az en sok gonoszságimról. Ki^h mellé kettőről leszön tanuságonk; előszer az ő megtérésének csodálatos voltáról, másodszer a megtérésnek módjáról. Az első^h mellé tunnonk kell, hogy szent Pálnak megtérése csodálatos lön három okaért: előszer uronk Krisztosért, ki^h ötet megtéríté, másodszer a módisságért, a mimódon lön, harmadszer szent Pál apostolért. Előszer csodálatos lön uronkért, mert szent Pálnak megtérítésében megmutatá idvöziténk az ő csuda hatalmát, bölcsességét es kegyelmességét miképen hogy ez három módon szokták embörök a vadakat megfognia; előszer embörök szokták megfogni az oktalan állatokat hatalmokkal, megviván övelök, mint a^h kik az oroszlánt vagy a medvét megfogják; bölcseségökkel, mint azok kik törben fogják meg őket, vagy kalitkában, vagy lépben; harmadszer kegyösséggel, tartván nevelvén őket kisedségöktől fogva es meg-

szelidítésökkel. Ezönképen édös urunk Jézus megfogá szent Pált, es jóvá tev^h hatalmasságával, földre vervén őtet lova hátáról isteni fénösséggel, mondván öneki: Igen nehez teneköd az ösztön ellen rugódoznod; s azonnal megváltozván el- külsében, szent Pál monda^h: uram, mit akarsz hogy tegyek? Megfogá őtet bölcseséggel másodszer, megmutatván öneki az emböri gyarlóságnak törét, mert nem monda magát urunk Jézus istennek, vagy istennek fiának, |¹⁵²de^h embörnek neve- zé magát, mondván: En vagyok a Názáretbeli Jézus, kit te háborgatsz; hogy az ő embörségének alázatos voltát megért- vén, az istenségnek törében megfogattatnéjek. Megfogá to- vábbá édös urunk Jézus szent Pált kegyelmességével is, őtet a zsidó törvének fészkeből, kiben születött vala, ki^hvevén, es ő szent malasztjá val éltetvén. Másodszer csodálatos lön szent Pálnak megtérése a velágosságért, ki^h őtet körülvevé megtérítésének idején; mely velágosság őtet háromképen hozá a megtérésre: előszer hertelen voltával, másodszer nagy voltával, harmadszer mennyei voltával: mert nagy hertelen szálla^h a fénösség rejája, es körös körül mind vala, s menyországból is szállott vala a három bínöknek ellen, melyek Pálba valának megtérésének előtte, tudniamint a bátorság, mert ugyan hivatlan mene a papi fejedelmekhez ál- domást kérvén tőlök e^hre hogy valakik Damaskus városban urunk Krisztusba hisznek, mind megfogdoshatnája azokat, es Jeruzsálembe vihetnéje meggyötrendőül őket; második büne a kevélység vala, mert igen fen yögeti vala a keresztyénöket idvözíténk neveért; harmadik büne a testi értelm vala, mert az ő törvént bötü szerént akarja vala csak érteni: e^hre mond- ja a^h magyarázó irás ez igékön: En vagyok a Názáretből va- ló Jézus, en isten vagyok, ki^h menyországból szólok, kit te a zsidóknak értelmök szerént megholtnak alitasz. Az isteni ve- lágosság azért, ki^h szent Pálra szálla, hertelen vala, hogy az ő bátorságát meg ieszthetnéje; nagy vala, hogy az ő ke|¹⁵³- vélységét megtörnéje; menyországbeli vala, hogy az ő testi értelmét mennyeivé változtatnája. Harmadszer csodálatos lön a megtérés szent Pálért, kiben imez három dolog lön csuda- képen: előszer az ő földre verettetése, mert leveré az úristen őtet lova hátáról hogy felemelnéje, es a farkasból báránt

tenne, es a keresztyénöknek háborgatójából nagy predikátort. Másod lön szent Pálban a megtérésnek előtte a megvakulás, mert a velágosság úgy vakítá meg ötet, hogy harmad napég simmit nem láta, mely napoknak alatta megtanittaték uronk Jézustól a szent evangéliomra; harmadik lön az ehözés, mert harmad napig sem evék sem ivék, hogy ozton tudna mind ehözni s mind bévölködni uronk Jézusért. Vala azért igen csudálatos e^h szent Pálnak megtérése, minekokaért jól illi ötet anyaszentegyház. Második tanuságonk a megtérésnek módjáról vagy on, ki^h mellé tunnonk kell, hogy a bódog szent Pál apostol Benjaminnak, Jákob patriarkának utolsó fiának, nemzetségből való zsidó vala, s mint szent Jeronimos mondja, Gistola nevű városba szileték, Ciliciának tartományába, de Tarsonba tanittaték es nevelteték fel; s miképen szent Lukács írja az apostoloknak cselekedésekről szerzött könyvében, hogy szent István protomártírt megölék a zsidók Jeruzsálembe, nagy háboruságot támasztának a hívők ellen, hogy mind ki^h oszlának a városból a vidékre, a szent apostoloiktól megválva; e^h Saol kegyig, ki^h Pálnak hivattaték azután, meg is szomjuhozván a keresztyénöknek háborgatásokat, mene^h a papi fedjedelmhöz, es levelet kére tőle Damaskonba, hogy valamelyet lelne a városban az¹⁵⁴ uronk hívei közzül, mind fogva vinnéje a papoknak, miképen Jeruzsálembe cselekedött vala; s mikoron közel volna a városhoz, hertelen menyországból nagy fénösség le^h szállván, környülve^h ötet, mind az ő társival egyetömben földre hullának, s szózat lön Pálhoz a fénösségből, mondván: Saol, Saol! s mit háborgatsz engömet? Ki^h felelvén, monda. S ki vagy uram? Monda idvözíténk: En vagyok a Názáretbeli Jézus, kit te háborgatsz: igen kemény teneköd az ösztön ellen rugódoznod. S legottan megesmervén uronk Jézusnak hatalmát, kit azelőtt nem hiszön vala országolni menyországban, de inkább mint hamis prófétát elkarhozottnak lenni, reszketve es félve monda szent Pál: S uram, mit akarsz envelem tetetni? S monda édös uronk Jézus öneki: Kelj fel, s menj városba, es megmondatik ott mit kelljön tennöd. Az ő társi kegyig nagyon csodálkoznak vala rajta, hallván Pálnak beszédét, de nem az uronk Krisztusét, ki^h vele beszél vala. Felkelvén azért Saol a föld-

ről, s megnyitván szömeit, simmit nem kezdve vele láthatni, s kézön fogva bevivék a Damaskon városába, s harmadnapig maradván a vakságba, sem evék sem ivék. S vala ott a városba idvöziténknek egy kedves szolgája, Ananiás nevű, s monda neki: Menj az ilyenös utcára, keresd meg Júdának házában a Tarson városából való Saolt. Mert a Pálnak atyja oda fogva vitetött vala az Antiokhus király idejében, s ott igen megkazdagúla s hatalmas urrá lön, s ott szülé e^h Saolt, jöllehet Zsidóországból támadott vala ugyan. S monda az Ananiás: Uram, hallottam mine sok gonoszt tett ez embör Jer¹⁵⁵uzsálemben a^h te híveidnek, s ide is azért jött. Monda uronk Jézus: Menj el, mert enneköm választott edényöm, hogy viselje az en nevemet mind pogánoknak s királyoknak es a zsidóknak előtte; megmutatom en öneki, mineket kelljön szenvedni az en nevemért. S meglátá lélőkben ezt Saol, hogy mikoron az Ananiás hozzája menne, ottan megadatnéjek neki a látás, s hozzája menván azért e^h szent Ananiás Pálhoz, monda: Saol atyámfia, az úr Jézus bocsáta hozzád, hogy láss es be^hteljesödjél szent lélőkkel; s kezeivel illetván az ő fejét, mint egy halhé a fejr hályok leesék ő szömeiről, s ottan látni kezdé. S felkelván azonnal megkeresztölködék, es étket vevén magához, megerössödék, s egy keves napoknak utánna a^h zsidó gyülekezetbe menván, predikálja vala idvöziténk Jézust bizony istennek lenni. Minekokaért a zsidók tanácsot tartának, hogy megölnéjek. Kit megértvén szent Pál, a keresztyénök éjjel egy kosárban a város kö^hfalán ki^h bocsáták, s e^hképen ki^hszabadúla kezökből; s mikoron Jeruzsálembe ment volna, akara az apostolokhoz egyesödni; de miért tudják vala az elebeli dolgát, eltávoztatják vala ötet; de végre szent Borbás megesmervén, hogy uronk Jézusnak hív tanítványa volna, kézön fogva vivé a szent apostolok közzé^h, s megbeszéléllé előttök miképen jelönt volna uronk idvöziténk az úton neki^h, s ozton így vevék a szent apostolok közikbe. Ó azért drágalatos atyámfia, gondold meg a jó^h istennek felségös kegyelmességét, ki^h ime^h mely kegyössen vonzja a szegény bínösöket ömagához, kik akarják; kiért áldott legyen öröké Ámen

156 ARANYSZÁJU SZENT JÁNOS ÉLETÉRŐL.

Az aranyszáju szent János konstancinápoli pispök vala es nagy görög doktor, az Arkádus császár idejében verágó-zék. Ez Chrysostomos János Antiochiából támada, perzsai nömös sziléktől szileték; atyjának Sekondos vala neve, anyjának Antúra. Gyermekek korába deáki tudománra adaték, s igen ifju^h korába mind megtanulá a szabad tudományokat; s atyjának halála után Rómába mene, es ott felvevé a császár székin való prókátorságot: de a szegényöknek listenért teszi vala a segítségöt es az ótalmat ő igazságokban. Ennekutánna elhagyván e^h velági tudományokat, a szent írásnak tanulására adá magát, tizennyolc esztendőös korban mikoron volna. Mind a szent írásról való könveket kordén tanulá meg, es mindön jámborságba foglalván önnönmagát, elhagyá^h ez velágot, s hazájába térvén, a szent Basilius doktorral Antiokiának tartományába, egy hegyön, pusztába lakozóknak módjok szerént élének. A szent Basilius annakutánna hazájába mene, s ez aranyszáju szent Jánost az Antiokiabeli pispök félpappá tevé, kinek halála után az Evagrius pispök teljes pappá tevé ötet. Mely szent János, életének szentségével es tanuságának bölcseségével sokaknak s magának használván, predikállani kezde, es csudálatos könveket szeröz vala, s az ő bölcseségének es jámborságának híre mindönfele ki^h hirdettetik vala, ki^h a tisztaságnak szeretetiért|¹⁵⁷ keményön tartja vala magát. S mikoron a Nektárius konstancinápoli pispök e^h velágból ki^h múlt volna, es pispöknek választására igyeköznének, az Arkádus parancsolatjából e^h Chrysostomos János Antiochiából konstancinápolba hivattaték, es akarátja nekül ott való pispökké teteték. Ki^h azonnal az egyházi népeknek életit meg akarván jobbitani, mindiniknek gyűlöségében esék, kik ötet miképen haragos embört es kevészt eltávoztatván, mindönöknek rágalmazják vala ötet, jelösben hogy sinkit az ő asztalára

nem hi vala; ezt kegyig a^bra teszi vala, mert a nagy szenvedetösségért mind fejét s mind gyomrát igen fájlalja vala nagy gyakorta. A község kegyig igen szereti vala e nömös szent embört az ő predikációjáért, melyet teszön vala a szent-egyháznál, nem gondolván azokkal, a mit az ő irigyi rejája szólnak vala^h. A^h szegényöknek mindön szükségöket meg-szolgáltatja vala, ispotályokat nekiök rakatván, es a pispöki jövedelömből a szegény kóroknak gondjokat szeretettel vi-selvén. S egy napon, ame [mikor] a szent Pál epistoláit magyaráznája, imádságot tön az úristenhöz, hogy az ő leve-leiben adna neki teljes értelmet; kinek azonnal szent Pál megjelönék, s ezt mondá: En sem értöttem külömben az en leveleimet, mint igaz te^h; s megcsókolván ötet, elenyíszék előle; kit az ő Probus nevű notárisa jól lát vala, ki^h a^hkoron az ő magyarázatját írja vala, es a szent Pál apostolnak látá-sából igen reszket vala, kinek e^h szent János megprófétálá hogy utánna ő lenne¹⁵⁸ Konstancinápolyba pispök. Nagy sok háboruságot szenved e^h nömös Chrysostomos jámbor es szent pispök, mert ellene támasztá ördög a császárt, s a csá-szárné-asszont es, az igazságaért; s mikoron ame egyszer a császár házára küldötte volna éjjel a pogánokat, hogy rejája gyútanájak, felfegyverködött angyaloknak serege jelönék öellenök, kik megiedvén, mind elfutának, es így e^hképpen ótalmazák meg ötet szinte kétszer az angyalok. Végezetre az Ariános eretneköknek tanácsából a császár szánkiveté e nömös szent pispököt, de a nép, mikoron látta volna az ő ár-tatlanságát, s hogy ilyen szent embör volna, megoszla; kit hallván a császár, félvén ezön, hogy megvínának az ő népé-vel a^h község, meg hátra hozatá szent Jánost ugyan erővel, s a^h község égő szövétnekökkel eleiben menvén, nagy tisztös-ségvel be^hhozák a városba. S mikoron nem akarna a^h pispöki székebe soha immár ülnie, de csak mint egy szegény pap úgy élnie: a népeknek sok könyörgésökvel meggyözzettetvén, is-még úgy ile^h az ő székiben, es úgy kezde predikállani mint igaz annakelőtte. Oly nagy igazságszerető embör vala, hogy mind a császárt s mind az ő feleségét s egyeb nagy urakat az ő fogyatkozásokért igen keményön megfeddi vala; kiért nagy gyűlötségbe^h vala; minekokaért a császárral meg más-

szer szánkivetteté, kit az Innocentius pápa meghallván, igen nehezen vevé, es zsinatot tevén, meghívá ez ártatlan embört a szánski¹⁵⁹vetésből, es széékiben ülteté. Ki^h megtérvén az úton, megmondá az ő ki^hmúlásának napját. S minekelötte be^hjutna Konstancinápolyba, az úton a fáradságból megkórula, s keves napoknak utánna ki^hmülék ez világból. S azonnal nagy kö^heső levén, Konstancinápolynak es vidékének életét mind elveszté, s a császárné-asszony es tizenkilenced napon az ő halálának utánna ki^hmülék ez világból; s mind a nép ezt kezdé mondania; hogy az úristen mind ezöket ez ártatlan szent embörnek hamossan való nyomorgatásaért mívelte volna. A császárnak kissebbik fia, a Theodosius, e^b nömös szent doktornak es pispöknek testét elkiásatván a mely faluban eltemették vala, Konstancinápolyba hozá, s nagy tisztséggel az ő egyházában eltemeté, uronknak születe után mikoron háromszáz s nyolevan esztendőben írának, Bódog-asszon havának előtte^h hatod nappal, mi idvöziténknek tisztösségére Ámen.

AZ ALAMOZSNÁS SZENT JÁNOSRÓL VALÓ

TANUSÁG ES TÖRLÍTÖTT IRÁS.

Alamozsnás szent János Alexandriában patriarka vala; s nagy szent jámbor vala^h: Egy éjjel, mikoron imádkoznéjek nagy ajtatossággal, láta egy szépségü leánt előtte megállani, s tahát olajfa^hkoszoru vagyon fejében; mely szizet látván e^h szent embör, elcsudálkozék rajta, es megkérdé őtet; ki^h volna? s amaz azt mondá: En vagyok az ergalmasság ki^h az élő istennek fiát menyországból e^h földre hoztam: ha¹⁶⁰engömet kegyösül vészsz, jól leszön dolgod, s ezt megmondván, elenyiszék előle: s megérté, hogy az olajon ergalmasságnak dolga értetnéjek. A napságtól fogva oly ergalmas kezde lenni, hogy Eleimonnak, azaz alamizsnás Jánosnak nevezetnéjek. S mind be^hgyütvén az ő szolgálit, monda nekik: Menjetök el a város szerte, s vegyétök regestomba az en uraimnak ő nevöket mind egyiglen. Amazok mikoron nem értenéjek, kikről mondanája felele: A kiket tü szegényöknek hitok, ezöket en uraimnak es segítöknek mondom, mert ezök bizony megseghélhetnek minket, s nekönk is adhatják a menyországot; akarván egyeb emböröket-es az ergalmasságnak dolgaira vonnia, szokta vala imezöket mondania. Egyszer a szegényök ki^hülvén a napra, kezdének az alamizsnás embörökről szólnia, s a jókról jót monnak vala, a gonoszokról kegyig gonoszt. Vala egy Pétör nevü vámos; ki^h igen kazdag es hatalmas vala, de igen ergalmatlan a szegényökhöz; mert az ő házához menő szegényöket nagy haraggal elüzi vala ugyan iresön; s mikoron sinki^h nem lelettetött volna a szegényök közzül, kinek alamozsnát adott volna, monda az egyik: Mit adtok enneköm? s en ez mai napon ötöle alamizsnát veszök. S megszerződvn velök, el házához mene vámos Pétörnek, s ott kezde állani. Azonközbe haza jöven Pétör úr, alamizsnát kezde tőle kérnie; s mikoron követ nem lelt volna, kivel a

szegént meghagyitanája, utánna viszön vala szolgája egy kosár köles kenyeret, s egyikét hozája hagyítá, s amaz felragdván, társihoz futa vele, s megmondá, hogy önnön kezéből vette volna az egy köles kenyeret. Két napnak utánna hálára kórula vámos Pétör, es vit¹⁶¹eték az úristennek ítéletire; s láta neminemű szerecsenöket, s tahát egy mérték vagyon kezökben s az ő tett gonoszságait mind bele rakják egyfelől s másfelől láta szomorú kedvvel neminemű szép fejér emböröket állania, miért a mértéknek felében simmit nem tehetnek vala, s monda egyik öközzülök: Bizony simmie nincsen több ez embörnek, kit ide tehetnénk, hanem csak az egy köleskenyér, melyet az uronk Krisztusnak szeretetiért két nappal ennekelötte akarátja neköl ada. Kit mikorona a mértékben tettek volna, egyaránt kezdé a binökkal nyomnia, s mondának a szent angyalok: e^b Pétör úrnak tégy többet valamit ez köleskenyérhöz, mert majd elvisznek a^b szerecsenök. S felocsúdván, s megszabadúlván, mondja vala gyakorta: Ha az egy köleskenyér, kit akaratom nekül hagyíték a szegénhöz, ennet használa, s valyon minet használ, a^b ki mindön marháját szegényöknek osztogatja úristenért jó^b kedvvel! S mikoron egy napon jó^b ruháiba felöltözött volna, es egy tengörbe veszött embör, ki^b mindön marháját tengörbe vettötte vala, ruhát kérne istenért tőle, azonnal levetvén jó^b ruháit magáról, neki adá, s amaz kegyig pénzön eladá; kit meghallván a vámos Pétör, annera elszomorodék, hogy sem eszik sem iszik vala, imezt gondolván: Nem voltam en a^bra méltó, hogy a szegény enrólam megemleköznék; s mikoron elaludt volna, látá uronk Jézust napnál inkább félneni, es egy keröszöt feje fölött; s tahát rajta vagyon az ő ruhája, melyet a szegénnek adott vala, s monda^b neki uronk Jézus: Pétör, mit sírsz? ki^b mikoron okát megmondotta volna az ő szomorúságának, felele idvöziténk mondván. Esmeröd-e^b ez ruhát? |¹⁶²Monda a vámos Pétör: Jól, uram; s felele idvöziténk: Im en rajtam vagyon, miért neköm adtad; hálákat adok a te jó^bakaratomnak, mert fázom vala, s befödözél engömet. Magába térvén annakutánna, kezdé bódogítani a szegényöket, mondván: él úristen, hogy adzig meg nem halok, míg egyik nem leszök közzülök. Szegényöknek osztogatván azért ő marháit, tíz géra aranyat ada az ő notáriosának, es monda:

Menj Jeruzsálembe^h, es végy ezön árut magadnak, de így adom, hogy a mi titkot neköd mondok, megtartsad; imez a^h titok: hogy en is elmegyök veled, s azt mutatom hogy te szolgálád vagyok, s adj el engömet ott egy keresztyénnek harminc pénzön, s osztogasd azt is a szegényöknek, kit ha nem téssz en a pogánoknak adlak tegödet. Elmenvén azért Jeruzsálembe, egy ötvösnek eladá ötet, s az ő árát szegényöknek osztogatá a notários. Pétör úr kegyig mindön alávaló dolgot elteszön vala, s nagy alázatossággal szolgál vala az ő urának istenért, s ugyan bolondnak vélik vala ötet, de uronk Jézus nagy gyakorta^h jelönvén öneki, csudálatos édösségökkel vigasztalja vala ötet. Kinek elbúdosásán mind a császár s mind az ő udvara igen bánkodnak vala. Ezönközben Konstancinápolyból az ő társi közzül némelyek bulcsuért a^h szent földre menvén, s az ő gazdájánál szállának, s látván az ebédön elejükben szolgálnia Pétör úrt, kezdének egymásnak sügnia, mondván: Szinte ilyen képu^h vala Pétör uram; s mikoron nagy szorgalmatosan néznéjek, monda az egyik: Bizon a Pétör úr, de felkelök, es megtartom ötet. Kit hallván vámos Pétör, szömigyöt vevén, elfuta on¹⁶³nan; a kapu^h-tartó kegyig siket es néma vala, csak jegygy el mutatják vala neki, mikoron az ajtót meg kellene nyitnia. Kinek e Petör úr hogy meg nyitnája az ajtót, nem jegygyel mutatá, de ugyan beszéddel parancsolá, s amaz azonnal hallván az ő szovát, neki felele, es megnyitá az ajtót, s kibocsátá ötet, s imez portários kezde szóllania. S mikoron mindnyájan csodálkoznának e^hről, mimódon adattatott volna meg a szólás öneki, monda: A ki mast főze a konyhába, ki^hmene es elfuta; de lássátok, hogy istennek szolgálja ne legyön, mert enneköm mikoron azt mondá: Nyisd meg, az ő szájából láng jöve ki^h, mely az en nyelvemet es füleimet megilleté, s ottan hallék es szólhaték. S azonnal mindnyájan felszökdösvén az asztaltól, utánna futának, de sohol meg nem lelheték; s mind a házbeliek, miért ötet bolondnak vélték vala, s rajta bosszuságokat tettenek vala, penitenciát tartának miért ilyen szent embört tisztösséggel nem tartottanak. Ennekokaért oly nagy ergalmas embör vala ez alamoznás szent János, hogy soha sink nem kért ötöle valamit, kinél többet nem adott volna; vala

nagy békeségös embör is. Ame^h mikoron egy öcsesét valami korcsomás embör megpirongatta volna, s imez kegyig nagy sirva megpanaszolta volna az ő bátyjának, e^h szent patriárkának, monda: S kicsoda merte az ő száját te ellenöd megnyitnia? higgy enneköm, szerelmes fiam, hogy oly dolgot teszök ma^h az embörrel, hogy mind ez Alexandria elcsudálozik rajta. S amaz ifju megörülvén ezön, elhagyá sirását; kit látván ez nőmös szent jámbor, monda: Fiam, ha en öcsém akarsz lennie, |¹⁶⁴ légy kész mindön bosszuságoknak, még vereségöknek is elszenvedésére az úristenért S azonnal odahivatá az embört, es örök szabadságot ada neki; s valakik e^h dolgot hallák, elámolkodának rajta, s megérték, hogy e^hről mondotta volna: Oly dolgot teszök ma^h az embörrel, hogy mind egész Alexandria megcsudálozik rajta. Ame^h egyszer, mikoron neminemü^h embör alamoznát kért volna tőle, es öt pénzt adatott volna neki, amaz többet várván, kezde szöm szömben ötöt porongatnia, hogy ilyen keveset adott volna; melyet hallván a szolgák, igen akarák verni, de e^h szent patriárka monda: Hagyjátok el ötöt, en atyámfia, hadd mondjon gonoszt enneköm szabadon, mert im hatvan esztendeje vagyon, hogy en a bínökkal káromlottom a jó^h istent, s e^h keveset nem szenvedném-e^h en el? s egy zsák pénzt hozzattatván ető, le^htetette az embör előtt, mondván: Csak annet hagyj e^hben, a minet akarsz. Nagy alázatos is vala e nőmös szent patriárka, mert hogy ő soha ne örülne az ő nagy méltóságába, nékiket szerzőtt vala szolgái közzül ehöz, hogy kik mindönnapon azt mondanájak neki, jelösül innepnapon: Emleközjél meg róla, mert a koporsó^h még sem kész; hogy egy napon se feledköznék el az ő haláláról. Igen ajtatos embör-es vala, mert az imádságba gyakorta elrítetik vala; sokszor hallják vala komornoki mondanía: E^h-képen legyön, jó^h Jézus: en osztogatván, te szent felségöd szolgáltattván, lássok meg ki győzettetik meg. Egy keves idővel halálának előtte, mikoron egy asszonyállat neminemü gonosz bint tett volna, hogy nem mernéje meggyónnia, megmondotta volna neki: felele ez alamizsnás szent Já|¹⁶⁵nos mondván: ird meg ötöt, s hozd pecsétölve enneköm, s imádom az úristent érötted. Amaz, miért tud vala írnia, megirá,

s neki vivé. De egy keves nap után megkórulván e szent patriarka, es látván hogy ki^hmúlnéjek ez velágból, nagy szentül hozzá készüle, es monda: Hálákat adok uram isten teneköd, mert meghallgatál ilyen nyavalyást, ki kérem a^b te felségös jó voltodat, hogy halálomra egy pénzömnél több ne maradna, s im azt-es a^b szegényöknek adattatom. S nagy szentül ezután kimúlék e^b velágból, es eltemetteték nagytisztossággal a koporsóba, kibén annakelőtte két pispököt temettetött vala; mely szent pispököknek testök kétfele válván, közép aránt adának helt öneki. Ki^hmúlék e^b velágból az alamoznás szent János uronk szüetése után kétszáz s öt esztendőben mikoron írának. Az asszonyállat kegyig, ki^h megírt bínét pecsét alatt neki adta vala, nem tudván hova tette volna a levelet, igen siratja vala magát, félvén azon, hogy valaki kezébe kelne, s megtunnájak az ő bínét; s elmenvén az ő koporsó^h-jához, ott leborulván nagy sírást tön, s azonközbe, mikoron sinki az egyházba nem volna, e^b nömös szent embör kijöven a koporsóból, patriarkai rokhétomába a két pispökkel, monda az asszonyállatnak: Mire bántál meg minket? ihon a level, mint enneköm adtad, azonképen; s meg a koporsóba menvén, s felszakasztván a levelet az asszonyállat, nem lelé benne az ő bínét, hanem ezt lelé helyébe: Az en szolgám¹⁶⁶ért, a János patriarkáért eltöröltetött a te bínöd. Kit látván a szegény bínös asszonyállat, nagy hálákat adván az úristennek, jámborúl éle azután, s ez nömös szent jámbornak érdomeért vevé az örök bódogságot, kit engedjön nekönk is atya, fiú, szentlélek Ámen.

A SZENT IGNÁT PISPÖKNEK ÉLETÉROL.

Szent Ignatius antiókhiai pispök vala, szent János apostolnak es evangelistának tanítványa, es lölki fia vala, s az édös anya Máriával szömbe is volt, s leveleket is irtanak egymásnak. Oly nagy hírös vala e^b szent Ignát pispök, hogy még a nagy szent Dienös doktor- es bizonít vala az ő mon-
dásával. E^b nömös szent pispök gyakorta hallja vala az angya-
lokat éneklésökkal dicsírníe az úristent. Mikoron ame sokáig
imádkozott volna a keresztyénségnek békeségeért, nem önnön-
magáért, de a félelmes keresztyénökért, es a Trajános császár a
győződelmes hadból hazatért volna, es fenyőgetnéje a keresz-
tyénöket halállal, ez nömös szent pispök eleibe mene, es aka-
ratja szerént keresztyénnek mondá önnönmagát, kit a császár
azonnal megvaszattván, tíz vitézőknek ada őriznie, es meg-
hagyá Rómába vitettetni, s megfenyőgeté őtet, hogy orosz-
lánokkal szaggattatnája meg ott őtet. S mikoron Rómába
vinnéjek, az úton leveleket íra mindön egyházaknak, kik
közzül a római keresztyénöknek imezt írá: Sírítól fogva
Rómáig mind az oktalan állatokkal vívok éjjel nappal, fogva
vagyok, tíz vitézők őriznek, kik a mi szolgálatinkért tisztre
emeltetnek; de en az ő gonoszságokból inkább tanulok. Ó
idvösségös oktalan állatok, melyek enrejam bocsáttatnak, s
valyon mikoron leszön, hogy¹⁶⁷ ők az en testömet megeszik,
adjatok bocsánatot enneköm, mert en tudom mi^b enneköm
illik, mert kész vagyok tűzre keresztfára izenkét elszagga-
tásra, s mindön kénra, csak hogy meglelhessem es érdömljem
az en uram Jézust Krisztust. S mikoron azért Rómába vite-
tött volna e^b szent Ignát pispök, monda a Trajános császár
őneki: Ignát s mire térítötted el Antiokhiát tölönk, es tetted
az en népemet keresztyénné? Kinek monda a szent Ignatius:
Akarnám, ha tegödet is megtéríthetnélek, hogy mindönkoron
megmaradhatnál az uraságba. S monda a császár: Áldozjál

az en istenimnek, s mindön papoknak fejedelme léssz. Felele szent Ignát: A te istenidnek sem áldozom, a te méltóságodat sem kívánom. Envelem megtehetöd, a^h mit akarsz, de soha az en akaratomat a tiedre nem változtatod. S azonnal ónból csenált botokkal mind eltöretteté^h az ő két vállát, es két oldalát vasgerebenyökkel szaggattatá; kiket mikoron nagy békeséggel szenvedne, eleven tüzet hozattata, s meztelen lábbal jártatá rajta, s monda szent Ignát: Sem tűz, sem forró víz enbennem meg nem olthatja uronk Jézusnak szeretetét. S monda a Trajános császár: Minemű ördögösöggel teszd ezt, hogy ilyen nagyokat szenvedvén, még sem engedsz enneköm? Monda e szent pispök: A keresztyénök nem ördögösök, de tū vattok azok, kik a bálványokat imádjátok. S monda a^h császár: Hamar, szaggassátok el hátát is a vas gerebenyökkel, es az ő sebeit be^htöltsétök sóval. Felele e nőmös szent mártir: Nem méltók e^h keves kénok a jövő nagy dicsőségre. S monda a császár: Vigyétök el előlem mastan, s nagy erőssen megkötozván, a tömlöc fenekére bocsássátok,¹⁶⁸ s ott-es kalodába üssétök, ozton harmadnapon oroszánokkal etessétök meg. Harmadnapon azért a császár mind a római urakkal oda gyűlvén, a hol az oroszánokkal meg kell vala vónia az antiókhia pispöknek, ki^h hozattaték e^h szent Ignát pispök, es két eh oroszánokat bocsáttata a császár őrejája; kik látván e^h nőmös ártatlan embört, nem hertelenkődének rejája, de a szent Ignát mikoron őket ingörlenéje e^hre hogy tölök megettetnéjek, rejá hertelenkődének, s megfojták ötet; de az ő testét meg nem evék, jóllehet rejá ehöztették vala őket. Kit látván a Trajános császár, mind az urakkal, megszorodék, s elmenvén, parancsolá hogy békét hadnának azoknak, valakik ötet el akarják temetni; s a^h keresztyénök felvevén onnan az ő szent testét, nagy tisztóséggel eltemeték mi uronk Krisztus Jézusnak dicsőségére, ki^h él es országol mind öröké Ámen.

A SZENT BRIGIDA ASSZON ÉLETÉRŐL.

Brigida asszony, e^h nömös szent szűz, Skóciába verágozék Justinos császár idejében. Mely szent szűz keresztyén es nömös szülektől támada; mind gyermekségétől fogva szent dolgokba foglalá önnönmagát, s még kicsin korában is felmagasztalá ötet a jó isten csudatételnek dicsőségével. Mikoron ame az ő anyja küldenéje ötet vajgyütésre a több leányokkal az inötejből, ő a^h mit gyüt vala^h, mind a szegényöknek osztogatja vala; s mikoron az ő anyja be^hkéri^h vala a mit gyütötenek volna^h, ő mindiniknél többet viszön vala. Mikoron szülei immár házasságraakarnájak annia, s ő kegyig a szüzeségöt választotta volna, minekutánna a^h pispöknek kezén megesküött volna, hogy örök szüzeségöt tartana, mihelt a fa^holtárt kezeivel il¹⁶⁹leté az ő szentségének bizonságára, azonnal megzöldüle, s mind ez mai napeg zöldön áll. Mely csudát látván az ő szilei, úristennek ajánlák ötet. S mikoron egy napon az ő aratói búzát aratnának, nagy záporoső kezde le^hszakadnia; e^h szent szűz imádságával az ő vetése fölött megtartá az essét, es köröskörnyül mind elázalá a földet, de az ő vetése egészszen es szárazon marada, a vizet e nömös szűz serre változtatá, a követ kegyig sóvá az ő imádságával. Ame^h egyszer mikoron egy erdei vadkan szökött volna az ő ihaira, uronk Jézusnak nevével annera megszelédíté ötet, hogy míg éle^h, mind az ihokkal lakék, mint egy kos velök megyön vala a mezőre, s velök jó^h vala haza mint egy örök őrizőjök. Ame mikoron kilenc firfiak egy embörnek halálára járnának, s ez nömös szűz szent Brigidának híre lett volna benne, szóla velök, s látván hogy az ő gonosz kemény akaratjokat el nem hajthatnája a gonosz igyeközetről, imádságot tön úrhoz, hogy ellent tartana ő szent felsége az ő gonoszságoknak; mikoron házokból ki^hindúltanak volna, hogy az embört megöljék, igaz olyan képü jelönék előttök, mint a kit

meg akarnak vala ölni, kit mind elvagdaltván, aliták, hogy azt ölték volna meg, kire szándokoztak vala; s nagy örömmel házokhoz térének. De mikoron látták volna hogy élne még, a kit ők meg akarnak vala ölni, töredelmességre indulván a szent szűzhöz menének, es térdökre esvén, előtte megköveték, es penitenciát tartának az ő gonosz akaratjokról. S nagy sok több egyéb csudákkal is fénlék e szent Brigida; jelösbén, hogy mind uronk Jézus s mind a bódog szűz Mária¹⁷⁰ megvigasztalván ötet csudálatos lölki édességökkal, miért-hogy ő-es az uronk Jézus kénjához nagy ajtatossággal, vala s az ő szent anyjának keserűségéhez kiváltképpen való imádságokkal azokról mindön napon sírva emléközvé. A szégyenöknek e^h szent Brigida es árváknak kegyös anyjok vala, nagy alázatos, mértékletös vala mindön dolgaiban, tiszta szemérmös es ért elkücsü szűz vala, s mindön jószágokkal fénlvén, gyertyaszentölő Bódog-anya napján nagy bódogúl megadá lölkét úristennek, s vevé az örök bódogságot, kit engedjön nekönk is atya, fiú es szentlélök Ámen. Így legyön. †

GYERTYASZENTŐLŐ BÓDOGASSZON

NAPJÁRA VALÓ TANUSÁG. JÉZUS MÁRIA !

A^h bódog szűz Máriának tisztulása napja az ó törvénnek módja szerint urunk Jézusnak születe után negyven napon lön; mert ó törvénbe az úristen megparancsolta vala Mojszes prófétának szája által, hogy valamely asszonyállat firfiútól fiat fogadna es szülne, emböröknek társaságában hét napég ne lenne; azok kegyig be^htelvén, ha akarnája, házából ki^hmehetne embörök közzé, de^hmaga harminchárom napig még azután egyházba ne^h mehetne, de ahogy a negyven nap be^htelnéjek, ozton egyházhoz menne, es a gyermeköt ajándékokkal a templomba felvinnéje; ha kegyig leánzót szül vala, két negyven napig nem mehet vala egyházhoz. Ezt kegyig a^hra parancsolta^h vala az édös isten, hogy miképen a lélök negyven napon a testnek fogontatása után terömtetvén, es a testnek templomába öntetvén m^l¹⁷¹egförtöztetik a testhöz való egyesülésből, ezönképen ismeg negyven napon a szent egyházhoz menvén, a lélök a testnek förtelmességétől megtisztúlna, vagy lélök szerint szólván, parancsoltatott vala azért e^h dolog, hogy megjelöntessék, mert azok érdömlik hogy vitessenek a mennyei templomba, kik a tíz parancsolatokat a négy evangéliomnak hitével igyeköznek megtartania; a leánzóknak születesében kegyig két anne időnek kénja adott vala rejájok, mert az ő testök két negyven napon lölköcsittetik meg. Mely törvénre jóllehet a^h bódog szűz Mária, miért szízen fogadta vala az ő szent fiát, nem vala köteles, demaga mégis fel akará vennie ime^h négy okokért: Előszér, hogy az alázatosságnak példáját adnája minekönk, mely alázatosságot édös urunk Jézus önnönmaga is megmutatá magába sokképpen születésében, körülmetéltetésében, a^h templomban e^hmai napon felvitettetésében; mert miképen körülül akara metéltetni es megkeresztölködni, nem azért hogy

a bínőkből megtisztúlna, melyeknek őbenne helyök nem vala, de hogy minekönk az ő mélységös alázatosságát megmutatnája^h. E^hre mondja szent Bernáld doktor: Ó bódog szíz Mária, bizony nem szükség vala teneköd a megtisztulás, miként a te fiadnak a^h körülmetéltetés; de légy a^h több asszonyállatok között te is egy, miképen hogy a te fiad-es egyik lön a több gyermeköknek között. Másodszer felvéve uronk Jézusnak ő szent anyja a tisztulásnak törvényét, hogy a törvént be^hteljesítenéje. Három törvény alá adá idvözíténk ma^h önnönmagát az ő szent anyjával; előszer a megtisztulásnak törvénye alá annak megmutatására, hogy minekutánna az édös istennek parancsolatit megtartjok, azt mondjok még-
|¹⁷²is, hogy az úristennek méltatian es használatlan szolgálai vagyunk; másodszer adá uronk Jézus magát az ő szent anyjával ma a megváltásnak törvénye alá^h, mert a pap adzig asszonyonk Máriának a gyermek Jézust meg nem adá, hogy az atyaistennek be^hmutatá, míg öt pénzt nem ada neki^h, mert úristen ő törvényben így parancsolta vala, s ez törvént is be^h akará ma uronk Jézus teljesíteni, hogy mi-es megaláznójok magonkat, mikoron bínösök legyünk; harmadszer adá uronk Jézus magát az ő szent anyjával az áldozatnak törvénye alá^h, mikoron akará a papnak sög az úristennek két galambfival, vagy gerlicefival áldoznia, a^h szegényöknek áldozatját választván, nem a kazdagokét, hogy mi-es szeretnőjök a szegénységöt, s akarat szerint választanójok azt magonknak, miként ő szent felsége. Harmadszer a bódog szüz Mária felmene a tisztulásnak törvényére, hogy e^h törvén új törvénybe^h le^htetnéjek; mert miképen a velágosság mikoron eljő^h, a setétség elvész, ezönképen miért a bizony tisztulás eljött, azaz uronk Krisztus, immár nem szükség a példázat szerint való tisztulás. Negyedszer a tisztulásnak törvényét felvéve asszonyonk, hogy megtanulnójok a lölki megtisztulást mint kellene tennönk, mert a mi bineinkből meg nem tisztúlhatonk jobban, miként áldozatokkal azaz jó^h mivelködetökkal, s je-lösben alamizsnálkodásokkal, bineinkről való ohajtással, es könyvhuillatással s tisztaságtartással. Felmenvén azért asszonyonk a templomba, az ő fiát a papnak adá, es ötöt öt pénzön váltá meg a^h paptól, mert az úristennek parancso-

latja|¹⁷⁵ szerint Jákob tizenegy fiaitól származott nemzetségeknek első szülötti megváltatnak vala, de ozton öreg korokban a templomba kell vala az édös istennek szolgálnio, miképen hogy a tiszta lölkös oktalan állatoknak is első szülöttivel vagy fiaival kell vala az úristennek áldozniok annak emléközetire, hogy a jó isten, mikoron a zsidókat ki^h akará hozni Egyiptomnak fogságából mindön háznál az országban mind emböröknek s mind oktalan állatoknak első szilöttét éjjel a szent angyalok a királynak bineért megölék. Némely oktalan állatnak első fiát, mint a számároknak, egy ihon kell vala meg váltani, némelnek első fiát meg kell vala ölniök, miképen az ebeknek; s mikoron azért idvöziténk Jézus Júdának nemzetéből támada, meg kelle öneki-es szent anyjától öt pénzön a pap kezéből váltatnia; adának még ennekfölötte két galambfiat vagy két gerlicét, mert e^h vala a^h szegényöknak áldozatja, az ő fiokért, a kazdagok kegyig egy báránnyal tartoznak vala a papnak. Neveztetik kegyig e^h mai szent nap Gyertyaszentölő Bódogasszony napjának is, miérthogy e^h mai napon gyertyát szentöl anyaszentegyház, es égő^h gyertyákkal járjok a prosonciót, kit anyaszentegyház három okaért szerze^h: előszer, hogy a hitötlenességöt a keresztyénök közzül ki^hirtanája; mert régönte a rómaiak a Mars isten anyjának tisztösségére, kit ök Februának hínak vala, mindön ötödik esztendőben égő fáklyákkal es szövétnekökkal kerülnek vala mind a^h városszerte, hogy az ő fia, a Mars isten, ki^h ő véleködésök szerint hadnak istene, gyöz|¹⁷⁴zödelmet adna nekik mindön ellenségökön; s ezön időben a Pluto istennek is, kit ök a pokloknak istenének hisznek vala, hogy az ő hallatjoknak ergalmas lenne, nagy áldozatot tesznek vala, es mind étcaka égő gyertyáknál s fáklyáknál vigyáznak vala; s miért a szokást nehéz elhagynia, azok is a^h kik immár a^h pogánságról a keresztyénségre tértenek vala, ez ő tévölygő szokásokat nem hagyattathatják vala el velök, s annakokaért a Sergius pápa úgy szerzé, hogy a keresztyénök mindön esztendőben ez mai napon égő szentölt gyertyával megkerülnéjek a szentegyházat uronk Jézus anyjának tisztösségére. Másodszer, hogy mindön embör elértenéje e^hből, hogy a bódog szüz Mária oly fénös s oly velágos vala, es

tiszta a bintől, hogy nem csak hogy önnönmagába nem vala binre való hajlás, de az ő szentségének jószága még egyebekben is megoltja vala a binnek kívánságát. Harmadszer neveztetek e^h mai innepe asszonyonk Máriának Gyertyaszentölő Bódogasszony napjának a lölki példázatért, hogy megmutattatnéjek a^h gyertyába, mi^h volna uronk Jézusba, s minek kelle^hne bennünk is lenni; mert miképen a gyertyába három vagyon: viusz, bél és tűz, ezönképen idvöziténkben a viusz, kit a szegén férgek a méhök gyűtnek, uronk Jézusnak szizei szent testét példázja; a viusz alatt való bél az ő ártatlan szent lölkét; a tűz kegyig, vagy a gyertyában való velágoságon értetik az ő bizony istensége, mert a szentírás mondja, hogy a mi istenünk megemísző tűz. Példázja továbbá az égő gyertyával való prosonció a mi tisztulásonknak módját, hogy valakik a bínökből ki^h akaronk tisztulni, tehát legyen bizony hitünk, fogjuk jó^h mivelködötökre magon¹⁷⁵kat, és mindön jót csak az úristenre tekintve tegyünk: mert miképen a gyertya, míg meg nem gyúttatik vagy megoltatik, megholt, ezenképen a keresztyén hit megholtnak mondatik a jó^h mivelködöt nekül. Ó azért, drágalatos atyámfia, szolgálj az isten anyjának, ha az ő szent fiának kedvében akarsz élni, mert hatalom adatott ő szent asszonságának mindönöket idvözítenie az áldott úristentől, ki^h él es országol földön mennyön mind öröké Ámen.

SZENT BALÁZS PISPÖKNEK ÉLETIRÓL.

A^b szent Balázs pispök es mártir Diokleciános császár idejében szenvedé Sebasten nevű városba, Kapadóciának tartományába, ki^b mikoron ame mindön szentséggel fénlene, a keresztyénök ötet választák pispöké; de mikoron igen nagyon háborgattatnája a császár a keresztyénöket, elmene pusztába, es Argeus nevű hegyön egy kőlikba lakék egyedül; kinek a madarak hordnak vala enni, es a vadak, kik megkórúlnak vala, hozzája menvén egészségöt vésznek vala az ő érdömeért. S mikoron az Agricola fejedelm ölettenéje a^b keresztyénöket, s egy napon az ő vitézit vadászni bocsátta volna, s amazok sohol simmi vadat nem lettenek volna, kezdenék idestova búdosnia a hegyekön, s történék, hogy mikoron a hegyre mentenek volna, a hol lakik vala eⁿmös szent Balázs pispök, láták: tahát nagy sok vadak gyűltenek a lik eleiben, a hol e^b bódog embör lakik vala, s egyet sem foghatának meg benne; demaga megláták a szent Balázs pispököt, es haza térvén, megmondák uroknak e^b dolgot, hogy ott volna a keresztyénöknek pispöke, a^b szent Balázs. Az úr kegyig ottan rejája küldé, s parancsolá^b, hogy fogva vinnéjek eleiben. Éjjel kegyig|¹⁷⁶ uronk Jézus háromszor jelönék neki, intvén ötet, hogy áldozatot tenne ő szent feliségének; ki^b felkelvén, azonnal megérté, hogy uronk Jézus a mártiromságról szólna; s regvel misét monda, s míg elvégezé^b, eljutának a császár vitézi, es az úré^b, s elmene^b velök. Az úton mikoron menne, meglátván a keresztyénök közül sokan eleiben gyülének; jelösül a kiknek kórságok vala, s illetvén őket meggyógyúlnak vala azonnal: kit a vitézők a fejedelmnek parancsolatjából őrizet alá adának holte-keelveig. Azon napon egy asszonyállat vivé az ő egyetlen egy fiát e^b szent Balázshoz, ki^b halálához közel vala, miérthogy egy haltetem általállott vala az ő torkán, es sírva könyörögvén e^b

szent pispöknek, azonnal meggyógyítá imádságával, s könyörge a jó^h istennek e^h szent Balázs, hogy valakinek torka fájna, s az ő segítségét kérnéje^h, es nevét hínája, hallgatnája meg ő szent felsége! S azonnal szózat lön menyországból hozzája, hogy meghallgattatott volna az ő imádsága. Másod napon kegyig eleiben hozattatván a fejedelm e^h szent Balázst, monda: Áldozjál a Jupiter istennek, ha élni akarsz; s felele szent Balázs: Azt en nem teszöm, mert ő szentségtörő volt, s elkárhozott öröké. Melyet hallván a fejedelm, az Agricolaus, nagy erőssen veretteté buzgányokkal, s azután tömlöcb^h teteté. S egy szegény özvegyasszonyállat, kinek a^h farkas egy disznócskáját elragadta vala, hozzá menván megpanaszolá neki e^h dolgot, s a^h szent Balázs könyörge az úristennek, hogy vigasztalnája meg az asszonyállatot, s a^h farkas azonnal megvív^h a disznócskát. Hazamenvén az asszonyállat, es látván hogy megvolla az ő kára, megör¹⁷⁷üle, s ottan megölé ötet, s egy darabot szépön megfőzván benne, egy kenyérrel s gyertyával e^h szent Balásznak vivé s evén e^h szent embör benne hálákat ada az úristennek. Ennehány napok után meg kihozatá az Agricolaos e szent Balázst a tömlöcből, s mikoron nem akarna a bálván istenöknek áldoznia, ösztörüre vonattatá s körmökkel es vasgerebenyökkel szaggattatá az ő szent testét s meg le^hvetettetvén a csigáról tömlöcben teteték ki^hnek, utánna menván a tömlöcben hét szent asszonyállatok le^htörlék az bódog vért róla es be^hkötözék az ő sebeit, kiknek is a gonosz pogán fejedelm sok kénoknak utánna fejöket veteté. Ennekutánna szent Balázs pispököt eleiben hozatá, s mikoron látnája hogy az édös uronk Jézus nevét vallanája, nagy követ köttete az ő nyakára es a Balatomba vetteté, de e szent pispök szent keresztnek jegyét vetvén a vízre, azonnal olyan keményön kezde maradnia mint szinte a szárazföld az ő lábai alatt, kihöz mikoron a vitézök közzül hatvan ötön akarnának mennie, hogy e^h szent embört alá nyomnájak a vízben, hertelenséggel, mi-helt a vízben menének ottan, belé^h halának, s még csak testöket sem lelék meg; úrnak anygala le^hszállván menyországból a szárazföldre ki^hhozá ötet, a vitézök kegyig a két gyermekökkel, kiket a tömlöcben keresztölt vala meg, az Agricolaos

eleiben vivék őtet, mely fejedelmő sentenciát ada e^h szent Balázsra hogy fejét vennéjek, s mikoron a kénszenvedésnek helyére vitetött volna, imádságot tőn úrhoz azokért kik ő-hozzájája ajtatossággal vannak s ezután elvevék fejét mind a két gyermekökkel egyetömbe, kiknek testöket a szent Elisea asszonyál¹⁷⁸lat eltemeté mi uronk Krisztus Jézusnak tisztösségére, ki^h él es országol mind örökkül öröké Ámen.

SZENT ÁGOTA ASSZONY ÉLETÉRŐL VALÓ

TANUSÁG AZ LÖLKI EMBÖRÖKNEK.

Szent Ágota asszony Katanea nevű városból támada, nagy nömös szülektől. Szenved^h a mártiromságot Deczius császárnak idejében, Quinciános tiszttartónak alatta, ki^h a császártól tisztül tartja vala Siciliát, mely tartománba vala szent Ágotának városa^h. E^h Quinciános úr parasztnemből vala, s igen buja es fősvén embör vala, es bálvánimádó; s e^h szent Ágota asszont igyeközik vala megfognia, s megtartóztatván, egy förtelmes asszonyállathoz küldé, hogy az ő gonosz életű leánival e^h szent Ágotának lölkét es igyeközetit eltérítettnéje a keresztyénségről, s hajtánája az ő akaratjára, hogy a Quinciános fejedelőmhöz menne házasságra. De a szent Ágota mind a fenyögetésöket s mind az ígétöket megtálván, erős vala az ő szüzeségének megmaradásában. Kit mikoron az Eufrodisia megjelöntött volna a Quinciánosnak, e^h nömös szent szüzet hozzája viteté ismegent, es monda neki: S minemü nemből vagy te^h? Felele e szent szüz: En nem csak hogy nömös vagyok, de^h még annakfölötte jobágy úr leánya vagyok, s még ennekfölötte az édös Krisztusnak szolgáló^h leánya vagyok; mert ez a nagy nömösség: szolgálnia ártatlanul a Krisztus istennek fiának. Kinek mikoron a Quinciános mondanája: Válaszj e^h kettő között: avagy hogy áldozjál az istenöknek, vagy hogy ként szenvedj; felele szent Ágata: Mind tüzre s mindön kénokra kész vagyok inkább, hogy|¹⁷⁹nemmint en azt tenném, hogy az ördögöket tisztül-ném. Kit hallván a fejedelőm, nagyon veretteté orcel, es tömlöcbe viteté, hova e^h nömös szüz igen vigan es dicseködvé megyön vala, mint egy vendégségben; s e^hképen könyörgéssel ajánlja vala az ő késálkodását úristennek. Másodnapon meg kihozattatá ötet a Quinciános, es a csigára vonattatván, kénozja vala ötet; s mikoron látnája, hogy dicseködnéjek a

kénokban, melyében kezdé kénoztatnia, es végre elmetteté onnan; kinek monda szent Ágota: Nyavalyás, lölke-hagyott embör! s nem szégyenlöd-e^h elmettetni azt, a mivel anyádtól feltartattál? Nem gondolok en aval hogy engömet e^{től} megosztál, mert belöl egészszen vallom en őket. Kit hallván a fejedelöm, meg a tömlöcbe viteté, s megtiltá, hogy se^h enni se^h innia^h ne adnának, es urvost hozzája ne^h bocsátnának. De éffelikoron egy vén jöve a tömlöcbe, s egy gyermek égő szövétneköt vivén előtte, megállá szent Ágota asszony előtt, s monda: Mikoron a kénokat szenvedéd, ott valék en akoron, s látám, hogy a te melyed meggyógyúlhat, s azért jöttem, hogy meggyógyítsalak. Monda e szent szüz: Soha testömet még nem urvoslottam, s ennekutánna sem, mert uram vagyon enneköm, ki^h csak beszédével is mindönöket meggyógyíthat. S mosolyodván a vén, monda: S ő küldé engömet hozzád, mert en vagyok a szent Pétör apostol; s ottan elenyíszék az ő szömei elől; s azonnal megadatván es tekéltös egészségben lelé^h önnönmagát szent Ágota, s nagy hálákat ada e^{ről} az úristennek. S látván a tömlöc-örizők a nagy velágosságot, megiedvén mind elfutának, s a^h |¹⁸⁰ tömlöc ajtóját nyitva hagyák. S negyed napnak utánna kihozatá a fejedelöm e^h szent Ágotát; es látván, hogy meggyógyította volna ötet uronk Jézus, élös cserepeket hintete el jó^h széllel, es eleven tüzet hányatván alálok, mezitelen azon kezdé e^h nömös gyenge szizet forgattatni; s azonnal nagy földindulás lön, s mind a város megiede, mert a kerítésnek fala elomla, es a Quinciános fejedelömnek két tanácsosát megölé. Kit látván a község, feltámadá a fejedelömré, es nagy felszóval kezde kajáltani, hogy ezöket a^hra szervednéjek, hogy ilyen hamissan gyötrenéje a szent Ágota asszont; s megiedvén egyfelöl a Quinciános a földindulástól is, a népnek meghasonlásán-es, egy kis ajtón futa által, házához menvén; a szent szüzet kegyig meg a tömlöcbe viteté, mely tömlöcbe imádkozván úrhoz, hogy elvennéje békeséggel az ő lölkét, az imádság után nagyot kajáltván ki^hmülék ez világból. S mikoron nemzetségi es mind a keresztyénök ki^hhozván a tömlöcből az ő testét, drágalatos kenetökkel kennéjek, es új koporsóban eltemetnéjek, egy ifju jelönék selyömből cse-

nált szép fejr ruhában többel század magánál, kit annak előtte soha a tartományban nem láttanak vala, ki^h a szent testhöz menvén, fejéhez egy márványkőből csenált táblát tön, kin ez ígék valának megírva: „Akarat szerént adá e^h szent szüz az ő életét a halálra, kiből tisztöltetik az úristen, es szabadulás adatik ez országnak.“ S mikoron a koporsót be^htették volna, a több népekkel az úr is, ki^h angyal vala, az ő seregével elenyíszék előlök mind a népeknek láttára. Kinek híre ki^hterülvén, nem csak a kere^l181sztyénök, de még a pogánok-es kezdék az ő koporsóját tisztöltnie; a Quinciános kegyig, mikoron harmad napon menne a szent Ágota házát es örökségét elfoglalnia, es kencsét megkeresnie, kell vala egy hajós vizön általkelnie; s mikoron a hajóban ülne^h, két ló^h nagy erőssen kezdé^h egymást rugdosnia, s egyik hozzája futván a lónak, mardosni fogá őtet, s a másik adzig rugdosá, hogy a vízben esvén oda vesze. A második esztendőben, a szent Ágotának halála napján, az Aetna hegye^h, ki^h a városhoz nem messze vagyon, nagy tüzet foga vetnie, es mint egy sebös víz ugyan jó^h vala a várostra mindönöket megemísztvén. S látván ezt a pogánok, ragadák a soporlaot, kivel a^h szent Ágotának koporsóját a keresztyénök be^hvonták vala, s a^h tűz eleiben fogák hánnia, s azonnal megállá a tűz, s tovább nem mene^h. Szenvede kegyig szent Ágota mártiromságot uronk Jézusnak szíletése után kétszáz ötvenhárom esztendőben, s így vevé ez nömös szüz a menyországot, kit engedjön nekönk is atya,fiú, szentlélök Ámen. Legyön.

SZENT DOROTTYA ASSZONRÓL VALÓ

PREDIKÁCIÓ.

Ó mely igen szép a tiszta nemzet, az az embör, a szeretettel: meghalhatatlan az ő emlékezeti mind isten előtt, s mind embörök előtt: ez igéket bölcS Salamon király írja Bölcseségről szerzött könvének negyedik részében. Mely igékben megjelönetik, hogy a keresztyén emböröknek lölköket igen széppé teszi az úristennek előtte, mert nem csak egyféle szépséggel, de négyfélével ékösíti meg a lölköt: előszer paradicsomi ártatlansággal; mert a szüzeség az ártatlanságnak állapotjába ol-taték az emböri természetben; mert a szüz földből ter¹⁸²ömeték az Ádám, a szüz Ádámtól terömteték a szüz Éva anyánk, mert míg első szüleink Paradicsomba lönek, mind szüzek lönek; azért a tisztán élő embör a paradicsomi szépségöt magában valja, s a menyzeit-es; mert szent Jerominos doktor-nak mondása: E^h földön testi bün nekül élnie nem földi, de mennyei élet, angyali szépséggel is fénlik a tiszta embör; mert az arany-szájú szent János mondja: Mindön jószágok lölki állatok, de jelösben a tisztaság angyali dolog, miérthogy kiváltképen ennek miatta hasonlattathatnak az angyalokhoz, es gyözzetetik meg az emböri természet; a tiszta embör még isteni szépségöt-es vall a^b lélokben, mert istenhöz es az ő szent anyjához hasonlatossá teszön, kik mind szüzek valának. E^hféle szépségöt vall vala szüz szent Dorottya lölkében, azért méltán mondhatjok öröla az elkezdött igéket: Ó mely igen szép e^h szent szüz Dorottya asszon az édös istennek előtte! Mely igék mellé kettöröl leszön lölki tanuságonk †: első a^hról legyön, mi módon neveködhetik embör a tisztaságtartásban, hogy inkább kellemetös legyön úristennek. Felelnek e^hre doktorok, s úgy monnak, hogy miért a tisztaságnak jószága viaskodik a testi kevánságnak gyarlósága ellen, azért vitézköd-

vén a kevánságnak ellene, e^hképen lehet embör kellemetös a jó^h istennek. Vannak némelyek, kik így vitézködnek a testnek ellene, hogy meg sem győzik a kevánságot, s magokat sem hagyják meggyőznie, de szönetlen a viaskodásban maradnak, míglen eltávozik tőlök a kevánság: ezek végig maradóknak neveztetnek; ezeknek elég, hogy nem vétkeznek halálosképpen¹⁸² a kevánságra való engedésnek miatta. Némelyek vannak, kik úgy vitézködnek a testi kevánságnak ellene, hogy jóllehet sökáiig vának vele; de^hmaga végezetre is nehezen meggyőzik a testöt, s ezek magokat-megszenvedtetőknek mondatnak. Némelyek úgy vitézködnek, hogy csak könnyen meggyőzik az ő kevánságokat, mihelyön érzik benök a gyarlóságot, mint az erős vitézők ő ellenségöket; ezek tisztaságtartóknak neveztetnek, mert mind lölkökben s mind testökben tisztán élnek. Negyed rendbe vannak az oly tisztaságtartók, kik úgy enhitötték meg magokban a testi kevánságot, hogy ingyen sem merészködik a test gonoszt kívánnia, esmeretöt vevén e^hröl, hogy az ő kevánságának ott helye nincsen: ezek miért indulhatatlanok a gonosszágra, anygali es istenös emböröknek neveztetnek. Az első rendbeli tisztaságtartók kellemetösök az úristennek; a más rendbeliek inkább kellemetösök; a harmadik garádicson valók nagyobban, az utolsók ugyan tekéllétsképen kedvesök a jó^h istennek. Ez utolsó rendbeli tisztaságot hihetünk a szent Dorottya asszonba, minekokaért méltán küldé e^h Bódogasszon havában uronk Jézus rózsákat a Paradicsomból öneki, miképen tisztaságos kegyösének; ki^h mellé tunnonk kell, hogy szent doktoroknak mondások szerént négy dolgokval teheti embör, hogy a testi kevánságtól meg ne^h győzettesék: előszer az ajtatos es könvhullató imádsággal; mert a böles mondja: Tudom hogy külömben tisztaságot nem tarthatok, hanemha malasztot ád az úristen; az úristen kegyig, mint szent Jakab apostol mondja, jó^h malasztot ád az ötet kérőknek. Másodszer a tisztaság megmarad embörben¹⁸⁴ a testön való nyomorúságtétel(lel), mert, úgy mond a^h szentírás: Az órának gonosszága, az egy óraig való nyomorgatása a testnek a nagy bujaságot is elfeledtetí embörrel; ennekokaért a szentök közzül a^hféle kisírtetnek idején ki égetést tett testén, ki^h a jégverömbe

szököllött, s ki egyéb rendbeli kénokat tett önnönmagán, s így győzték meg az ő testöket. Harmadik urvosság a munka^h, mert a hevolkodás es a gyönyörűség az aggellenségnek fegyvere a^h mi lölkönk ellen: e^hre mondja szent Jeronimos doktor: Mindönkor tégy valamit, hogy az ördög mindönha foglalva leljön. Negyedik urvossága a testi kívánságnak az érzékönségüknek megnyihitése, mert a testi bűnnek s egyéb gonoszságnak is halála a mi érzékönségünkön jö^h a mi lölkönkben: nyitva kell azért a mi ablakinkat tartanunk, de csak az uronk Jézus kénjának látására, hallására^h, annak nyeldöklésére, illetésére es illatozására; mert bizony dolog ez, hogy simmi akarminemü kisírtet ellen is ennél jobb urvosságunk nincsen, miképen uronk Krisztus kénjának emlékezeti. Mind ezek e szűz szent Dorottya megtartá, azért hogy a tisztasággal verágozván, olyan vala mint a fejér rózsa; a mártiromságért, olyan miképen a jó illatú nőmös piros rózsa. Második tanuságunk az ő szentségös életéről legyön, ki^h mellé tunnonk kell, hogy a szent Dorottya^h római úrnak leánya vala, atyjának Dorus, anyjának kegyig Thea vala nevök. Ezön időben a római császároknak miatta a keresztyénök igen háborgattatnak vala, s miért e^h nőmös úr mind feleségével öszve jó^h keresztyén vala, felvevén az ő feleségét es két leányát, kik közzül egyiknek Kristen, s másiknak Kalixten vala neve, elhagyá róm¹⁸⁵ai uraságát es mindön örökségét, s hajóra ülven, Kapadóciába mene^h, es le^htevé magát a^h Caesarea nevü városba, s ott adá úristen önekiök e^h szűz szent Dorottyát, kit a szent jámbor pispök megkeresztölvén neveze ilyen névvel. S még kisdedségétől fogva megtelék szentlélökkal, es mindön jó^h elkülesökre megtanittaték, testében kegyig oly igen szép vala, hogy az országba öhozzája hasonlatos nem vala. S megirilvén ördög az ő szentségét, a fejedelmnek, kinek Fabricius vala neve, szívét a szűznek kívánságára felgyútá; minekokaért követöket es nagy ajándékokat küldvén öneki, kezdé házasságra ötet kéretnie; de megutálván mind ajándékít e^h szent Dorottya, s mind ömagát, imilyen választ izene neki: Mondjátok meg a Fabriciusnak: Vagyon enneköm immár szeretöm, az en uram Krisztus Jézus, kit mindönnek fölötte választottam es szeretök, s nem lehet im-

már hogy másnak legyek jegyöse. Hallván e^b választ a Fabricius, ki Kapadóciát tisztül tartja vala a császártól, erőssen megharaguvék, es eleiben hozattatván e^b nőmös szűzet, egy üst olajt megforráztatván, mezitelen bele vetteté e^b szent Dorottyát; de az úristen sérelöm nekül megóttalmazá ötet. Kit látván sokan a pogánok közzül, uronk Krisztusnak hitire térének, s ötet kegyig a gonosz fejedelöm tömlöcbe vetteté, s kilenc napég étlen itlan ott tartatá: de az angyalok elélteték e^b nőmös ártatlan szűzet, s tized napon ki^bhozattván a Fabricius szent Dorottyát a tömlöcből, látá: tahát szebb honnem annakelőtte, s monda neki^b: Áldozjál az istenöknek, mert külömben megöletlek tegödet. Felele szent Dorottyá: Imádom a földnek mel¹⁸⁶nek terömtőjét, nem azokat kik ez bálványokba vannak; s imádságot tön az úristenhöz, hogy a szegény vak pogánoknak is mutatnája meg az ő bizon istenségét. Es ime^b angyaloknak sokasága le^bszállván menyországból, eltörék a bálványistent mind az oszloppal egyetömben, kire tetetött vala, hogy csak egy partikulát sem lelhetének meg benne; s az ördögök kezdenek az égben nagy kajáltásokat tenni, mondván: Ó Dorottyá, s mire pusztítás ighyen minket? S e^b dolgot látván a pogánok, sok ezörön megtérnek vala uronk Jézushoz a pogánságból; kiket mind megölet vala a Fabricius, mert ő ez csudákat ördögi mestörségnek tulajdonítja vala. Minekokaért e^b nőmös szűzet ösztörre vonatván, erőssen megostoroztatá es vasgerebenyökkel mind elszaggattatá, s az ő szűzei szent melyét égő fákllyakkal égetteté; ennekutána holtelevenül ismég tömlöcbe teteté, de regvelig uronk Jézus ötet teljességgel meggyógyitá. S mikoron kihozatta volna más nap a Fabricius, es látta volna hogy simmi nyavalyája nem volna, igen csudálkozik vala rajta; parancsolá szolgálinak, hogy vinnéjek ötet a két néjéhez, Kristenhez es Kalistenhöz, kik immár féltökben uronk Krisztusnak hitiről eltértenek vala, hogy azok szólván öneki, ötet is elszakasztanájak urok Krisztustól. De szent Dorottyá asszony adzig szóla nénjeinek, hogy őket is megtéríté^b uronkhoz; kiket a Fabricius megégettete, s monda a szent Dorottyának: Ne akarj minket késlelnie: vagy áldozjál az istenöknek hogy élj, vagy fejedet vetetöm. Felele e^b nőmös szűz: Valamit akarsz rajtam tetetni, kész vagyok az en uram

Krisztusért azokra, kinek kertében rózsákat szedők almákkal egyetömbbe,^h es öröké vígadok övele. Kit hallván a^h kegyőtlen fejedelmöm, úgy veretteté az ő orcáj|¹⁸⁷át buzgányokkal, hogy sem szömének, orrának, sem szájának helyét nem esmerik vala meg, s azután tömlőbe vetteté; de écaka édös uronk Jézus megvigasztá. Regvel a Fabricius ki^hadá a^h sentenciát rejája e^h nömös szüzre, hogy fejét vennéjek; s mikoron a nyakvágóhelyre vinnéjek, előllelé a város kerítése kívül a Theophilus, ki^h az országnak fe^hnotáriusa vala, s olymint megmevetvén e^h nömös szüzet, monda neki: Kérlek, hogy küldj rózsákat enneköm a te jegyesödnek kertéből. S megfogadá szent Dorottya hogy küldene. S mikoron jutott volna a helyre, hol fejét el akarják vala vennie, kéré uronk Jézust, hogy valaki az ő kénjáról megemleköznéjek, mindön keserűségéből megszabadúlna, es halálának idején bíneiről töredelmes lehetne; es gyermekszülö^h asszonyállatok öröla megemleközven, hamarsággal a kéntől megszabadúlnának. S menyországból szózat lön öhozzája, mondván: Jövel en választottam, megnyerted melyeket kérél. S ezönközben egy bársonba öltözött gyermek képében úrnak angyala megállapék előtte, kezében egy kis kosarka, s benne három rózsa es három alma, s monda e^h nömös gyenge szíz: Kérlek szerelmes uram, vidd a Theophilus íródeáknak! S az angyal neki vivé ő szovával. Ennekutánna meghajtván a hóhérnek az ő nyakát, elvevé fejét egy vágással, uronknak szíletése után kétszáz s nyolevanhét esztendőbe^h. S e^hképen vevé a dicsőségös szüz szent Dorottya a menyországot, kit engedjön mi nekönk-es atya, fiú, szentlélők.

A SZENT APALIN ASSZONNAK ÉLETÉRŐL.

A szent Apalin asszony Alexandriában szenvedé Decius császárnak idejében, a Divinos nevű tisz¹⁸⁸ttartónak alatta. E^h szent Apalin asszony nem alávaló nemből, de Alexandriának nömőssi közzül támadott vala; ki^h a keresztyén hitben igen állhatatos es ajtatos vala; minekokaért az édös uronk hitit nagyon magasztalja vala, es a pogánságot igen szidalmazja vala, mely dologért a pogánok megfogván őtet, vivék az ő bálvány istenökhöz a fejedelőmnek parancsolatjából, hogy ott azokat erővel imádtatnájak a szent szízzel. Kit mikoron megutált volna, mentül előszer mine^h foga vala, mind ki^h törék szájából, s annakutánna nagy tüzet rakván, kezdék őtet fenyőgetni, hogy ha nem imádnája az ő istenöket, elevenön megégetnéjek. Egy keveset önnönmagába gondolkodván, hertelen ki^hrántá magát a pogánoknak kezökből, s a tűzben szököllék, es ott megadván úristennek az ő ártatlan lölkét, teste^h egészszen megtartaték; miként hogy a förtelmességtől a szüzeség annakelőtte megtartotta vala. Kinek ő szüzei testét a keresztyénök nagy tisztóséggel eltemeték ugyanottan Alexandriában, mi uronk Jézusnak dicsőségére ki^h él es országot mind örökkül öröké Ámen. Legyön.

SZENT KOLOS ASSZONY ÉLETÉRŐL.

A^h szűz szent Kolos asszony bódog szent Benedök apátnak húga vala. Mind kiseded gyermekségétől fogva úrnak szentöltetvén, szerzetösök között éle klastromba, sok szüzeknek előttök jár^h anyjok vala, nagy alázatosságba, szüzeségben, kemény életben, békeségben, ajtatosságba, mindön szent elkülsben es a szent regulában, kit az ő bátyja szerzött vala, tekelletösséggel élvén. Szokása vala szent Benedöknek, hogy mindön esztendőben egyszer meglátogatja vala ez ő hűgát,¹⁸⁸ e^h nömös szent Kolos asszont. Egy napon, mikoron szent Benedök az ő hűgának kalastoromában ment volna, hogy meglássa ötet az ő tanítváriával, s mikoron mind estig az istenről való beszédökben foglalták volna magokat, elnyugovék a nap, s ozton együtt önek, s ame, hogy még együtt ülnének az asztalnál, el kezdde setétödni az idő, s monda szent Kolos asszony: Kérlek, szerelmes uram, maradj velem ez écaka, es elégits meg lölkömet az isteni igékkel! S felele szent Benedök, mondván: Nem teszöm simmiképen, mert nem illik a barátnak ő klastroma kivül hálni. S mikoron oly tiszta volna az ég, hogy csak egy kicsin felleg sem volna rajta, e^h nömös szűz öszvekúcsolván kezét, s rejája hajtván fejét az asztalon, kéré^h az úristent, hogy nagy essét anna, hogy bátyja ne^h mehetne a zéccaka az ő kalastoromában. S ime^h azonnal oly nagy vellámok, mendörgök lönek, es záporosök, hogy sem a szent atya, sem a fráterök, kik vele valának, csak ki sem léphetének a^h küszöbön; s e^hképen szent Benedök az ő hűgával készorítotték maradnia; s mind az éccaka álom nekül maradván, szólának beszéllének egymással; s holte-kelve regvel meg a klastromba tére szent Benedök apát. Harmad napon ezután, mikoron e^h szent embör cellájában imádkoznéjek, látá az ő hűgának lölkét a testből ki^hmennie egy nömös szépségü^h fejér galamb képében, s igenousön menyországba

röpülnie: mely dolgot hírré tön a fráteröknek azonnal, s alá-
küldé őket, hogy az ő szent testét az ő kalastromában hoz-
nájak, s a^b koporsóba temeté, kit ő magának csenáltatott|¹⁹⁰
vala, s e^bképpen úgy lön: a^b kiknek lölkök egy vala az úr-
istenben, testök is együtt lenne a koporsóba. Ezöket írja
szent Gergöly doktor az úristennek tisztösségére, ki^b él mind
öröké Ámen. †

A SZENT EUFROSINA ASSZONY ÉLETÉRŐL.

Szent Eufrosina nevű szűz Alexandriában támada a nömös atyától, Panuncius úrtól. Mikoron ez úrnak gyermeke nem lenne^h, s a^h barátok kalastromát, ki^h Alexandriához nem messze vala, ilyen gyakorta meglátogatnája, es sok alamizsnát tenne nekiök, kéré^h az apátot, kinek Agapitos vala neve, hogy kérnéjek az úristent, hogy adna akar csak egy magzatot nekik. Kiknek imádságokat meghallgatván a jó isten, e^h szent Eufrosinát adá nekiök. S mikoron innmáran tizennégy esztendő^s volna^h, atyja ötet, jóllehet akarátja nekül, egy nömös úrfiúnak adá^h; s miért kegyig e^h szent szűz örök szüzeségöt fogadott volna uronk Krisztusnak, a^h menyeközö előtt firfuruhában öltözvén, titkon atyja házá^{tól} elmene a fölül megmondott kalastoromba, Smaragdusnak nevezé magát, s kéré a szent apátot, hogy be^hvennéje, s amaz nagy örömet be^hvevé, s a^h szerzetnek ruhájában öltözteté; mely szerzetben mind a többinek fölötte foglalja vala ő magát böjtö kben, vi gyázásokba, s mindönök firfiúnak hiszik vala ötet lennie S mikoron az fráterök közzül némelyek az ő csudálatos szépségéből megbotránkoznának, az apátnak parancsolatjából magának a több fráteröktől cellácska^h csenáltaték, s a^hba kezdé^h egyedül lakoznia e^h nömös szűz, mint egy tömlöcben, nagy hívön szo[|]¹⁹¹lgálván az édös úristennek. Az ő atyja kegyig es az ő jegyöse mindönfele^h elbocsátának, ha valahol megleltetnéjek e^h szent Eufrosinát; s mikoron soholt meg nem lelték volna, a nagy keserűségben elfáradván, siratják vala ötet mint megholtat. Miért kegyig nem tudnája az ő atyja mit tenne keserűségébe, elmegyön vala^h az Agapitus apáthoz, s igen könyörög vala neki^h hogy jelöntenéje meg az úristen a megholt leányát öneki; s az apát kegyig mind a fráterökkel egyetömben könyörögvén úristennek, kéri vala ő-szent felségét, hogy ki^h az Eufrosinát adta vala a Panunci-

usnak, jelöntenéje meg hol volna; de mikoron látta volna az apát, hogy meg nem hallgattatnéjek az úristentől, elvivé a Pannunciust egyszer az fráter Smaragdushoz, hogy az ő édös beszédével es szépségével e^h nömös úr valami vigasztalást venne; kit a Smaragdus, azaz Eufrosina, megesmérvén, az ő atyját leányának elvesztéséről édös es nyájas beszéddel megvigasztalá; s jöllehet az ő atyja ötet meg nem esmeré^h, demaga olymint egy halálból a keserüségből ugyan megelevenödék, s nagy gyakorta megjön vala e^h szent Eufrósínához. S mikoron irmár harmincnyolc esztendeig esmeretlen maradott volna a szerzetben, ennekutánna igen meg kezdé kórúlnia; s látván hogy meg kellene halnia^h, az ő atyját e^h szent szüz titkon be^hhivatá, es megjelönte neki, hogy ő volna az Eufrosina, az ő leánya; s mindön dolgát megmondván öneki^h, ugyan kezében nagy bódogúl ki^hmúlék ez világból. Kit az ő vén atyja nagy keserüséggel siratván, megmondá az apátnak s mind a fráterök¹⁹²ek; s mikoron megförsztötték volna a fráterök, meg-esmerék hogy nem firfi^h volt volna, s nagy sirva a fráterök között temeték el ötet. S mikoron a fráterök közzül egyik, kinek fél szöme ki^hapadott vala, megcsókolta volna e^h szent szüznak testét, azonnal megadaték szömének világossága. Az ő atyja kegyig mindön marháját elárulván, felét a szegényöknek osztogatátá, s felét a kalastromnak, kiben ő-es be^höltözvén, tíz esztendeig nagy szentül éle az ő leányának halála után; s ki^hmúlván ezután e^h világból, vevé a^h mennyei bódogságot, kire münket is tegyön méltóvá atya, fiú, szentlélök Amen.

A SZENT SZÜZ JULIÁNA ASSZONNAK ÉLETE.

Juliána asszony szent szüz es mártir vala. Nikomédiának városából támada. Atyjának Affrikános vala neve, ki^h jóllehet nömös vala, demaga pogán; de anyja keresztyén vala, s e szent Juliánát még kiesin korában megkeresztölteté, s embörkorban jutván, atyja ötet jegyzé^h a császár tisztartójának, ki^h bírja vala mind a teljes tartománt. S mikoron az ő jegyöse haza akarnája vinnie, s a szent Juliána nem akarna adzig hozzá egyesödni, míg meg nem keresztölködnéjek, az ő atyja megmezíтеленítvén ötet, ragy erőssen megostoroztatá, es e^hképen adá az Eulesius fejedelömmek, az ő jegyösének, kezében. Kit mikoron az Eleusius sok beszédökkel megkérdezött volna, es keresztyénnek esmért volna lennie, ő is megostoroztatá, es hajánál fogva megakasztatván, hat egész óráig úgy hagyá függenie, s azután önnat olvasztatván a gonosz fejedelöm, fejére tölteté; kikkell mikoron e^h szent szüznek simit nem árthatott volna, megvasasztatván, tömlöcben rekeszteté. S a Béliál nevü ördög éjjel¹⁹³ jó^h anygálnak képébe neki jelönék, s monda: A^h Krisztus küldé hozzád engömet, s ezt parancsolja, hogy áldozjál az istenöknek, hogy ne^h vesszs ilyen gonoszúl. S ez szent Juliána asszony kétölködvén ezön, ha istennek anygala volna, ki^h ezöket öneki tanácsoznája, nagy sirva kezde úristennek könyörgeni, hogy megjelenéje önekie ki^h volna a^h ki övele szólna; s azonnal szózat lön öhozzája menyországból, mondván: Fogd meg ötet, s vallasd önnönmagával meg: kicsoda? Ki^h azonnal megragadván az ördögöt, megvallatá vele, hogy a Béliál ördög volna, es azt is megmondá, hogy Delzebub ördög küldötte volna ötet hozzája, hogy megcsalnája^h, es hogy Ádámot s Évát ő vétköztette volna Paradicsomba, es Ábelt Kaimmal ő ölettette volna meg, s nagy sok gonosz dolgokat monda elő, kiket tetetött volna embörökkel. Kit hallván a nömös szüz, e^h szent

Juliána a vasláncokkal, kivel ötet erőssen megkötözték vala, hátra köté az ördögnek kezeit, s a^h feltjával nagy sokáig veré ötet. S mikoron regvel a fejedelöm ki^h hozatta volna e^h nömös szüzet a tömlöcből, utánna vonzja vala kötve az ördögöt; s amaz kegyig igen könyörög vala neki^h, hogy ne^h tenne több szégyönt rajta, de bocsátanája el. S a szent Juliána kegyig mind a teljes piacon általvoná ötet, s azután egy nagy váluba^h veté. Mikoron azért a fejedelöm házához juttanak volna e^h szent Juliána asszonynyal, s uronk idvöziténknek nevét még is erőssen vallanája, egy kerekre teteté, s úgy vonattatá azon meg, hogy mindön csonttetem megtörék öbenné úgyannera, hogy a velök is kijönének vala a csontokból; de^h úrnak angyala le^hszállván, mind eltöré a kereket, s azonnal meggyógyítá a szent szüzet. Mely csodát látván a pogánok, ottan száz huszan térének ur¹⁹⁴onk Jézusnak hitire térének, kiknek azonnal mind fejüket veteté a kegyötlen fejedelöm, s e^h szent Juliánát egy üstben, olvasztott ónban, megfőzeté, de e^h nömös szüzet az úristen mindön sérelömtől megtartá. Ki^hvetetvén azért a fejedelöm e^h nömös mártírt a forró ónból; ki^hüté^h magát az istből az ón, s hetvenöt embört öle^h meg a pogánok közüül; s ottan elveteté fejét e^h szent Juliána asszonnak az Eulesius fejedelöm; s az ördög, kit igen vert vala, egy ifju képében, hogy a^h nyakvágóhelyre vinnéjek, igen kezdé bosszontani e^h nömös szüzet, utánna menvén; de mihelt hátra tekinté e szent Juliána, ottan elfuta az ördög, félvén azon, hogy még kezében annája ötet az úristen. Ki^hvitetvén ez áldott szüz, s imádságot tevén, elveteték az ő feje kinek testét a Sephonia romai dúsné felvevén, hajóba üle vele, hogy Romába vinnéje, s ott temetnéje el; de vész támadá^h a tengörön, s Campániának határára veré^h a szél őket; s ugyanottan a tengörhöz egy mérföldön eltemeté ötet. Az Eulesius kegyig, ki^h e^h nömös szüzet megöleté, nem sok idő elmúlva^h, mikoron a tengörre szállott volna, nagy háboruság támadá a tengörön, es eltörvén a hajót, harminenegyed magával hala bele, s örök pokolra szálla az ő lölkök; kitől megótalmazjon minket az édös úristen atya, fiú, es szentlélok Ámen.

SZENT PÉTÖRNEK SZÉKÖS INNEPÉRÖL.

Szent Pétör apostolnak székös innepét e^h mai napon méltán illjök, mert a^hkoron Antiókhíában szent Pétör helyhözteték es ülteték a pispöki székbén. E^h nömös innepet azért anya^hszentegyház láttatik hogy három okaért szerzé^h: előszer a lettdologért, másodszer a példázatért, harmadszer hogy a gonosz szokást le^htetnéje^h a keresz|¹⁹⁵tyénökkel. Elöszer az lettdologért: mert ame, mikoron szent Pétör Antiókhíában predikállana, a^h Theophilus, a városnak fejedelme, megfogattatá szent Pétört, miért neki úgy tetszik vala, hogy a népeket elhitnéje, s tömlöcbe teteté, es sok napéglan ehözteté. Ki^h mikoron elfogyott volna erejében, könyörge úr-istennek, hogy ne hadnája ehel meghalnia; s menysei szóval megerössíté ötet az édös Krisztus. Hallván szent Pál hogy tömlöcbe^h volna a Krisztusnak vikáriusa, Antiókhíába jöve, es a Theophilus úrhoz szerződék, ezt mondván öneki, hogy ő sokféle mestörségöt tunna, s harmad napnak utánna titkon be^hmene a tömlöcbe^h szent Pétörhöz; s látván hogy elfogyott volna az nagy ehségnek miatta, igen keservesön siratá ötet, s nevén nevezé ötet: ha szólhatna; de nem szólhata neki szent Pétör mind addeg is, míg enni nem ada, s e^hröt vevén ozton, es egymást megölelvén, sok szókkal szólának egymásnak; s azután meg elmene töle szent Pál, s alkolmas időt keresvén, szóla a Theophilussal: Nömös uram, a te hírödet nevedet igen megkisisebbíti a szegén kuldus Pétörnek fogsága, kit büntelen ehöztetsz a setét tömlöcbén; ki^h mind ömagának, s mind egyebeknek sokat használhatna, ha szabadon volna, a mint en hallom. S hallván ezt a fejedelöm, monda: S miben használhatna Pétör magának? Felele szent Pál: Amint en hallom, ez embör mindön kórokat megvigaszthat, s még hallattakat-es feltámaszthat; s mikoron a Theophilus ezöket boldságnak mondanája öröla hinnie, végezetre ezön igyenösö-

dének meg, hogy ha az ő fiát, kinek tizenhárom esztendeje vala halálának, feltámaszthatnája, szabadon elbocsátnája, s ő^h-es felvennéje^h |¹⁹⁶ mind az ő népével a törvént, kit ő tartana^h. A tömlöcben menvén azért szent Pál Pétörhöz, megmondá neki^h mit fogadott volna a Theophilusnak, s felele szent Pétör, mondván: Atyámfia, nagy dolgot fogadtál, de lehetségös ezt urunk Jézusnak megtennie az ő dicsőségére. S kihozván a tömlöcből szent Pétört a^h Theophilus, viteté az ő fiának kopersójához, holott imádságot tevén, azonnal feltámad a ifju. Kit látván a fejedelm, mind háza népivel s mind a községgel hín urunk Jézusba, s megkeresztölködék, s nagy egyházat csenáltatván szent Pétörnek akarátja szerint, középaránt pispöki széket csenáltata neki^h, s e^h mai napon ülteté bele e^h nömös apostolt, s hét egész esztendeig bír a antiókhiai egyházat. Honnan megtérítvén urunk hitre az országot, jöve Rómában, s ott a romai pispökségöt huszonöt esztendeig bír^h. S mikoron Antiókhiaából szent Pétör Rómába ment volna, az ördögös Simon ottan oda menvén, nagy sok hazugságos tévölygésöket hirdetvén nekik, es hamos jegyöket tevén, szent Pétörre támasztá a népet, s urunk Krisztos hitéről eltéríté őket. Kit hallván szent Pétör, ismég Antiókhiaa jöve^h, s megjelöntvén a Simonnak csalárdságát mind a község előtt, es meggyógyítván a kórokat, s ördögöket kiüzvén embörökből, e^hképen meg a hitnek igazságára voná a népet, s hét napoknak alatta tízezör emböröknél a pogánok közzül többet keresztöle meg; s a keresztyénök kegyig, kik a gonosz Simonnak hittének vala, mezítelen lábbal menének szent Pétörhöz penitenciát vevén róla, hogy az ördögös embörnek hittének volna, s ötöt mind a Theophilussal egyetömben meg székiben ülteté. S ezöknek emle|¹⁹⁷közetire azért szeröztették előszer e^h mai innepe szent Pétörnek. Másodszer illjök e mai napot a példázatért, mert szent Pétör három egyházban magasztaltaték fel: előszer a vitézködöknek egyházokban, másodszer a gonoszoknak gyüleközetökben, harmadszer a győzödelöm-vetteknek egyházokban. Előszer mondám hogy felmagasztaltaték szent Pétöra vitézködő egyházban, fejedelmködvén őrajta, es a hitben dicsiretösön nevelvén ötöt; felmagasztaltaték a gonoszoknak gyüleközetiben is, az hitötlen-

ségöt eltékozlván öbennök, es uronknak hitire térítvén öket; felmagasztaltaték a gyözüdelöm-vett egyházban is, mikoron menyországban viteték, es a Serafin angyaloknak karokban helyhöztenék. S e^b háromképpen való felmagasztaltatásaért háromszer illi szentegyház az ö innepét e^b mai napon, kit székös innepének nevez, fogságból való szabadulása napját es halála napját. Harmad oka a mai innepnek a gonosz szokásnak ki^birtásaért, mert ilyen [szokások vala a pogánoknak ez napokban, hogy az ö szilejöknek koporsójokra nagy jó^b főtt étkeket es borokat visznek vala, azt hívén, hogy az ö szilejök lölkök ennéjek meg azokat, mert éjjel azokat az ördögök elhordják vala a koporsókról; miért a keresztyénök es, kik a hitre térnek vala, nem hagyhatják vala el e^b gonosz szokást: úgy szerzék a szentatyák, hogy e^b mai napon, a mi^b előszer ördögöknek tisztösségére tetetik vala, az a jó istennek es ö szent apostolának e^b Pétörnek tisztösségére tetnéjek; minekokaért a keresztyénök e^b mai napon vendég-ségöt tesznek vala egymásnak, es a szegényöknek, s ugyan italok napjának hiák vala ez mai innepöt. Ime^b azért, mely nömös okokért szeröztetött a szentöknek inne|¹⁹⁸pök, kiből tisztöltessék atya, fiú, szentlélok Ámen.

SZENT MÁTYÁS APOSTOLRÓL VALÓ

PREDIKÁCIÓ.

Esék a nyíl Mátyásra, es a tizenegy apostol közzé számláltaték: ez igéket szent Lukács evangelista írja az apostoloknak cselekedésökről szerzett kövnek első részében. Mely igékben két dolog jelönetik: első az isteni nagy kegyelmesség ki^h ame, látván hogy a Júdás árultaja uronknak elvesztötte volna az apostoli méltóságot, gonoszságaért nem akará e^h választott tizenkét számot megkissebbíteni, de^h ő helyében mást akara választani, mennyei jeggyel mutatván meg ki^h volna e^hre méltó. Másod dolog, kit jelönt az elkezdött ige, hogy szent Mátyást igen szereti vala az úristen, kit megmutata e^hben, hogy ime^h apostolává választá ötet; mert a jó^h isten, mikoron valakit választ egyházi méltóságra, jobbnak es szentségösbnek jelönti azt egyebnél, minekokaért ame, mikoron nem tunnájak e^h kettő között: József es Mátyás között, melyik volna kellemetösb az úristennek, megmutatá ezt uronk Jézus, menyországból nagy velágosságot bocsátván Mátyásnak fejére, evel mutatván hogy ötet választotta volna e^h nagy méltóságra; kikről mondatának az elkezdött igék; mely igék mellé háromról leszön tanuságunk: első, szent Mátyásnak méltóságáról; második a^hról, mivel érdömlé szent Mátyás az ő választását; harmadik legyön az ő életéről. Az első mellé tunnonk kell, hogy az úristen négy méltósággal tisztölé szent Mátyást e^h velágon: előszer mert ötet uronk Jézus önnön nemzetségéből es hazájából tám¹⁹⁹asztá, es adá ez velágra; mert miképen uronk Jézus Júdának nemzetéből támada, es Betlehemben szileték, ezönképen szent Mátyás jelös sziléktől Betlehemben szileték ez velágra; miképen azért ez velági embörök egy-

mást inkább szeretik, kik egy nemzetségből es hazából támadnak, ezönképen nem kell kétölködnönk e^bben, hogy uronk Jézus szeretettel nem szerette volna ötet. Második ajándok, hogy a jó isten ötet mind ez velág közzül tanítványul választá magának, mert uronk Jézus még ez földön jártába a hetvenkét tanítványok közzül egyiké tevé ötet, kik ő szent feliségének titkos baráti valának. Ezökről monda idvöзитэнk: Immár nem mondlak tütöket szolgálímnak, de barátiímnak, mert megjelöntöttem nektök a mennyei titkokat, melyeket hallottam az en atyámtól. Ó en drágalatos atyámfia, mely nagy méltóság ez hogy valaki^h istennek barátja legyön! Harmadik ajándok, kivel az édös isten e szent Mátyást szereté, mert ötet mind a hetvenkét tanítványok között szentségösbbé tevé^h; ki^h sok jeggyel megbizoníttaték: előszer az apostoloknak választásával, mert mind a hetvenkét tanítványok közzül sem lelének szent Józsefnél es Mátyásnál tekéltösbekeket, s azért hogy csak e^b kettöt választák; másodszer a bódog szüz Máriának választásából, mert ő szent asszonságas választá e^b szent Mátyást a^b többi közzül, az uronk Krisztus-es választá, mikoron tanítványává tevé, a teljes szent háromság is megjelönté az ő szentségös voltát, mikoron ötet öröktől fogva választá e^bre, hogy az apostoli fejedelömségre méltó lenne, es a szentlélek malasztjába megerössödnéjek, pinköst napján vevén mindön nyelvnek értelmét a vigaszt-²⁰⁰aló szentlélektől. Negyed ajándok, kivel az édös isten ötet szereté, az apostolság, hogy ime^b a lölki méltóságnak legnagyobb garádicsára választá, ki^h mind a mártiromságot, confessorságot es szüzeségöt fölülmül, mert elhaladja mind a prófétákat, s mind a patriárkákat az apostoli méltóság, miképen a Serafin a több kar angyalokat. Mely ajándokokból megbizoníttatik szent Mátyáshoz való szereteti a^b jó istennek. Második tanuság mellé kérdik szent doktorok: Minemü jókért érdömlé szent Mátyás az apostoli méltóságot? felelnek doktorok e^bre, hogy háromból lön a szent Mátyásnak választása: Elölszer az isteni öröktől fogva való elvégezésből es választásból; mert szent Pál apostolnak mondása szerint: A^b kiket a^b jó^h isten magának választott, azokat hía a hitre, s a^b kiket hitt, azokat meg is igazította, es a kiket igazakká

tett, azokat fel is magasztalta a dicsőségnek miatta: ezöket mondja szent Pál rómaiaknak írt levelének nyolcad részében, ki mellé tunnonk kell, hogy az isteni választásban három vagyon: első az előlvevő isteni szeretet, mert úristen jót akar annak, a^h kit választott; a^h szeretet kegyig, miért a jóakaratra gyökerezik meg: inset vagyon, hogy az úristen sinkit nem választ, hanem malasztanak es dicsőségnek jóvát akartván es adván annak, a^h kit választ. Másod az mi érdömönk nekül való előljáró választás; mert az úristen választotta az öveit ez velágnak terömtése előtt, mikoron embör ingyen sem volt; harmad ki^h vagyon az isteni választásba, az következő cselekedés, mert jóllehet az isteni választás öröké volt, de^h maga a választásnak dolgát^[201] kivel megígazít a bínből embört, mastan s jövendőben megbódogít az ő malasztjának miatta, idővel teszi^h, mert e^hre választa minket az édös isten velágnak terömtése előtt, hogy mikoron ozton terömtésönknek utánna a hitre hina, szentök es szeplötelenök lennénk az ő színének előtte a szeretetben. Másodszer lön szent Mátyásnak választása a^h bizony alázatosságért, mert igen alázatos embör vala es kisdéd ő szömeinek előtte: am, uronk sentenciája vagyon ezön: Valaki magát megalázja, felmagasztaltatik; ki ha földig nem alázta volna magát, nem választatott volna apostollá. Harmadszer választaték szent Mátyás a benne való szeretetért, mert teljes vala szeretettel, kit megmutata a predikállásnak tisztében, predikálván istennek utát es országát a pogánoknak es a szegény bínösöknek, kinél a jó^b isten előtt kellemetösb jót embör nem tehet; megmutatá a^h szeretetnek nagyvöltát, mert uronk Jézus neveért halált akara szenvednie. Ó azért drágalatos atyámfia, akarsze^h szerettetni az úristentől? tanúld meg magadat földig aláznod, es szeressed a jó^b istent mindönöknek fölötte, felebarátodat mint magadat, s az isten-es szeret tegödet. Harmadik tanuságonk leszön az ő szentségös életéről es haláláról: ki^h mellé tunnonk kell, hogy e^h szent Mátyás Betlemben lakozóknak nömössi közzül támada^h, s a gyermöki esztendeit ért elkülcsökkel gyözi vala meg, es az ő lölke taníttatik vala a nömös lölki jószágokra, hogy az értelömlre gyors lenne, s az ergalmasságra könnyen hajlandó, a jó^b sze-

rencsékben nem kevély, a háboruságokban kegyig állhatatos es békeségös. Ki^h deáti tudó²⁰²mányra adatván, rövid időnek alatta^h mind a teljes ó törvént megtanulá; tudós vala azért a szent Mátyás az isteni törvényben, tiszta szívében, erős vala lölkében, okos a tanácsadásban, ki^h ame, hallván édös uronknak predikációját, ő tanítványa lön, s egyiké tevé idvö-ziténk ötet a letvenköt tanítványok közzül; kit ozton menny-be meneti után Júdásnak, ki elkárhozék, helyében állata, es apostollá teve. S mikoron a szent apostolok megosztották volna e^h velágot közöttök: kiki mind hova menne közzülök az édös uronk Jézus nevét predikállani, juta szent Mátyásnak Zsidóország es Macedónia, mely országokból nagy sok pogánokat téríte a keresztyénségre. Ame, mikoron Macedóniába ment volna predikállani, s a^h nép ugyan a vakságba akarna megmaradni, az ördög egyik is gyermek képében az éttetlen pogánoknak ottan megjelenék, es a tanácsot adá nekik, hogy megölnék e^h szent Mátyást, ki^h az istenöknek tisztölését el akarnája vesztenie. S azonnal rejája tuldulván a bolond nép, e^h szent apostolra, megfogák, es erőssen megkötözzék, s igen vervén ötet tömlöcben rekeszték; uronk Jézus kegyig nagy fénösséggel neki jelönék, s a földről felemelvén, a kötelből elszabadítá, es nagy édösdedön megvigasztalván, ki^hhozá a^h tömlöcből, s szent Mátyás azonnal ismég prédikállani kezdé, s monda a megkeményülteknek: Ím meghirdetöm nektök, hogy tii mind elevenön pokolra szállotok; s azonnal megnyilván a föld, elnyelé őket, s a többi kegyig mind u²⁰³ronk Jézus hitire térének. Macedóniát megtérítvén, végezetre Zsidóországba jöve, holott sok csodákat tevén es jegyöket: vakoknak látást adván, poklosokat meggyógyítván, ördögöket embörökből ki^hüzvén, es halattakat feltámasztván, mérgös italt ártalmasság nélkül megiván; kit, megirílvén a zsidók, megfogának, s a tanácsba vivén e^h nőmös szent Mátyás apostolt, monda a pispök öneki: Ha időt adonk neköd, akarsz-e^h a mi hitönkre ismég térnöd? S felelvén e szent apostol, monda: Távolý legyön entölem, hogy eltérnék az igazságról, melyet megleltem! Kit hallván a zsidók, sentenciát adának rejája hogy a keresztfára feszítettvén ölettetnéjek meg. Kire mikoron felfeszítették volna, s nem

halhatna meg, kövekkel is hagyigálák ötet ; de ame^h, mikor-
 ron kérnéje őket, hogy a köveket vele temetnéjek el, leve-
 vék a keresztfáról, s fejszével elvágák fejét, s ilyen márti-
 romsággal vevé az örök bódogságot szent Mátyás apostol,
 kit minekönk-es adjon atya, fiú, szentlélők Ámen.

SZENT TAMÁS DOKTOR ÉLETÉRŐL.

Tamás confessor, szent Damakos szerzetéből való, Aquinombeli nőmösseknek nemzetiből támada. Atyjának Landulfos, anyjának Theodora vala neve^h, ki^h Nápolyból je-lős nőmös nemzetből származék. Mely szent Tamás doktor-nak ez velágra való szüetése^h megjelönteték, s még élete-es, mert am, egy pusztába lakozó, kinek Probus vala neve, meg-mondá, hogy egy fiat szülne^h, kit Tamásnak kellene nevezni, ki^h szent Damakosnak reguláját vennéje fel, es e^h földnek kerektségében nagy bölcs lenne^h; melyek mind²⁰⁴ be^htelé-nek. Mikoron azért születtetött volna, Tamásnak nevezteték. Kit mikoron egy napon az ő dajkája förösztene, egy kis leve-let lele kezében, kit mikoron az ő anyja nagy nehezen ki^hvett volna kezéből, meglátá: tahát az Ave Mária vagyon rajta írva; de adzig síra érötte, hogy megadá anyja neki, s azon-nal szájába vevé, es megrágá, s elnyelé^h, s az naptól fogva szokássá vevé, hogy mikoron sírna, soha el nem hagyá vala, míg vagy könvet, vagy valami levelet nem annak vala kezé-ben; s még mikoron jól nem szólhatna, ha valami könvet lát vala, ottan oda fut vala, es a több gyermekök módjára igen hányja vala levelönkét. Hogy öt esztendős foga lenni, egy apáturnak adá, ki igen tanult embör vala, hogy mind jó^h el-külsre, s mind deáki tudományra megtanítanája. Kit látván az apát hogy csoda elméjü volna, megént megküldé az ő aty-jának, intvén ötet, hogy Nápolyban küldenéje a közönségös tanusághelyre. Tíz esztendős vala immár hogy Nápolyba kül-dé az ő atyja, holott a szabad tudományokban rövid napok-nak alatta csudaképen használa; de mikoron gyakorta men-ne a predikátorszerzetnek kalastromában, es gyakorta hall-gatna predikációt, gyönyörködván az ő bölcseségökben s re-gulai életökben, elhagyván e^h velágot, tizenhárom esztendős korában a szerzetben öltözék, holott szent dolgokban es böl-

cseségnek tanuságába kezdé magát foglalnia. Kit meghallván az ő testi atyjafiai, atyjának halála után igen megszomrodának rajta, s hozzája menvén, előszer szép szóval híván őtet: hogy láták, mert simmit nem tehetnek neki, megfogák, es erővel vivék haza, s olymint két esztendeig²⁰⁵ tarták őrizet alatt egy toromba; de mikoron sem fenyegetéssel, sem hizőlködésöktel el nem hajthatnáják őtet, egy gonosz életű, szépségű leánnak hizőlködésével, kit hozzája bocsáttanak, akarák a barátságról eltéríteni; ki^h a tüzről egy üszöget ragadván, kiveré vele a szömélt a házból, s szent keresztnek jegyét vetvén e szent Tamás ömagára, imádságot kezde tenni, nagy könnyhullatásokkal könyörögvén az úristennek, hogy az örök tisztaságnak tartását adnája őneki; s azonnal két angyal megállá előtte, s megmondák, hogy a jó isten meghallgatta volna, s egy övvel megövedzék őtet, s azt mondák, hogy soha azt róla le ne vetnéje. Az időtől fogva ez nőmös ifju soha testi kisírtetöt nem érze. Végezetre látván az ő anyja, hogy az úristen akarátja ellen nem tehetne, s megemléközván azokról, melyeket a szent Probus atya még fogontatása előtt őrola mondott volna, a fráteröknek megengedé, hogy a kalastoromba vigyék, s meg közikben; de félvén azon, hogy ismég az ő atyjafiai erőszakot tennének rajta, elkövetközék fejedelmétől Rómába Nápolyból a közönségös kapitulomba, s onnan mene Párizsba, szentirásoknak tanuságába ott önnönmagát foglalván. Onnan az atyák Kolonnyába küldék, holott nagy fráter Albert doktortól kezde tanulni, igen megalázván önnönmagát; minekokaért mind a több tanítványok megutálák őtet; s miért testös embör vala^h, s nem szól vala előttök valami bölcseségöt, néma ökörnek nevezék őtet. S mikoron némelyek a fráterök közzül megesmerték volna, hogy a szent Tamás tudós embör volna, megmondák az ő mestöröknek, az fráter Albert²⁰⁶ doktornak, ki^h egy kérdést ada eleiben, hogy azt megfejtenéje mind a tanítványok előtt az napra, melyet neki határoza, es a^hról mindönöknek megfelelné. Mely kérdésre mikoron csodálatos fogássokkal es bizonságokkal felelt volna, monda a nagy Albert doktor: Ez ökör Tamás oly ordítást teszön ez velágon, hogy mind e^h földnek kerektségére elhallik. Ezök után meg Párizsba kül-

dék az atyák e^h szent Tamást; s immár a szentírásba baklárius vala, s ott ime, mikoron a szentírást olvasnája egyebeknek, kezdék ötet a^hra kérni, hogy a doktorságot-es felvennéje; de ő e^hre alítván magát méltatlannak, miért még harminc esztendő nem vala, teljességgel simmiképen nem akarja vala. Kinek egyszer néminemű szent vén megjelenvén, monda: Az isten felől parancsolok teneköd, hogy a doktorságot felvegyed; s megmondá azt is min kezdenéje el az ő beszédét: s így vevé fel ozton a doktorságot, kibem tunyán cselekedék, de nagyobb szorgalmatossággal adja vala magát a tanuságra honnemmint annakelőtte; es miképen a nőmös mé^h, a lölki mézeket gyűtvén, a hallgatóknak szivökben az édös igéknek mézességét mélyen ötté^h. Oly igen nagyon foglalja vala magát az isteni üresködésökben is, hogy gyakorta a titkon való imádságában a földről nagy magassan az égben felemelkedik, vala; s valamikoron vagy lekcét akarna olvasni, vagy kérdést megfejteni^h, titkon való imádságot teszön vala előszer, s onnet felkelvén megleli vala, a mit keres vala, mintha valami könvét látott volna²⁰⁷ rejája; mert amiképen gyónásba megmondotta vala az ő confessorának: nem emböri elmének tanuságával kereste vala annera, mint isténtől nyerte vala az ő tudományát imádságával. Ame^h ennek bizonságára mikoron egy éjjel édös imádságba volna foglalatos, neki jelönék szent Pétör s szent Pál, s a^h szentírásoknak értelmében, a melyekről kétölködik vala, teljességgel megtaníták ötet azokra. Oly igen elrűttetik vala níha az imádságba es a nagy tanulásba, hogy úgy tetszik vala mintha megholt volna; níha éjjel gyertyát gyút vala kezében, s a^h könv eleiben ülvén, mind elégvén a gyertya, kezét is mind elégetvén, az írásnak édösségében elmerülvén ingyen sem érzi vala. Nagy sok csodatételökkel is megajándékozta vala a^h jó^h isten ötet, mert vakokat, ördögösöket es egyeb kórságbelieket is sokakat meggyógyít vala. Ezöknek utánna, mikoron az ő bódog életének vegé elközelgetne, es Nápolyba volna, s egy éjjel nagy ajtatoson imádkoznéjek, egy fráter látá: tahát két sengnire a földtől felemelkedék, s uronk Jézus feszületinek képe^h megszólala neki, es monda: Tamás! enrólam sok jókat írtál, s mit vársz entölem érottök? Felele

szent Tamás, mondván: Nem simmit uram, hanem csak tennömagadat. Miért a jutalomról vala a kérdés, példázja vala azt, hogy az ő munkájának hamar vége lenne: mert ame^b, mikoron kilenced Gergöly pápának parancsolatjából menne a közönségös konciliomba, s jutott volna immáran Kampániába, megkórula, s Fossenove neü az apáturaknak kalastro-mába szállván, nagy tisztóséggel be^bfogadtaték, holott is in²⁰⁸kábban elnehezödvén, még sem szönék meg a bölcseségnek tanuságától, mert a fráteröknek kérésökre megmagyarázá nekik a^b cantica canticoromot, hogy a szent angyaloknak dicsiretökre juthatna. Harmad nappal kegyig az ő halálának előtte, egy kométacsillag jelönék, mely csillag mit jegyözne, e^b szent doktornak halála megjelönté; mert mi-helt ki^bmülék e^b szent embör, ottan elvesze a csillag. S az utolsó órára jutván, mikoron ötven esztendös embör volna, ki^bmülék e velágból uronknak sziletése után mikoron írának ezör kétszáz s hetvennégy esztendőben, es vevé a jóknak szerzött örökévaló országot, kit adjon nekönk is atya, fiú, szentlélök Ámen.

SZENT GERGÖLY PÁPÁRÓL VALÓ

PREDIKÁCIÓ.

Dicsirlek, uram isten, tegődet, mert erőt adál enneköm es bölcsesésgöt: ez igéket írja szent Dániel próféta könyvének második részében. Mely igéket méltán mondhat szent Gergöly pápa, kit úristen keresztyén anyaszentegyházban tön nagy doktorrá, és erős oszloppá az ő egyházába, mindön ördögi viaskodásoknak ellene: mert az ördög háromféle ostromlást tön az uronk Jézus hite ellen, hogy el-ki^hveszthetnéje e^h velágból: előszer a pogán fejedelmeknek hatalmokkal, de ezek ellen az édös uronk Jézus bocsátá a szent apostolokat es a szent mártirokat, kik az ő békeségökkal meggyözik őket, halálra adván magokat idvözíténk hite mellett. Másodszer a gonosz sátán akará elveszteni a keresztyén hitöt pogánoknak bölcseségökkal, es a gonosz eretneköknek hamos tanuságokkal, es hamos keresztyénöknek tettetös szentségökkal, kik ellen bocsá²⁰⁹tá az édös úristen a szent konfessorokat, es a nömös doktorokat, es külömbkülömb szerzetöket támaszta, kik az ő szent predikációjokkal, szent életökkal s tanuságokkal a keresztyénségöt igen elvelágosítánájak, es az ő hamos tanuságokat az eretneköknek megnyilatkoztatnájak, kikről a szent evangéliomban úgy monda uronk Jézus: En adok nektök szát es bölcseségöt, kinek nem állhatnak ellene mind a tü ellenségtök. Harmadszer az ördögök töreködének a hit ellen hamos csodatételöknek miatta, ki^h legnagyobban Antikrisztos idejében leszön, kik ellen a^hkoron bocsátja a szent Enokot es Illyést bizony csodatételökkel. Miért kegyig bódog sz. Gergöly pápa igen óalmazá szent bölcseségével a keresztyénségöt, méltán mondhatja az elkezdött igéket; mely igék mellé három rendbeli idvösségös tanuságonk leszön a bölcseségről: első a bizony bölcseségről, második annak drágalatos voltáról; harmadik a sz.

Gergöly doktornak bódog életéről. Az első mellé lássok meg imez két kérdést, előszer: micsoda^h a bizony bölcsesség? másodszer mi^hben áll a bölcsesség? Az első kérdésre így felelnek doktorok mind közönséggel, s még a pogán bölcsék is: hogy a bölcsesség nem egyéb hanem isteni es emböri dolgoknak esmereti, ki egyesödött a jó^h életnek tanuságához. Mely magyarázatba három jelöntetik: első az isteni esmeret a bizony hitnek miatta, mert, úgy mond szent Ágoston doktor: Tenálad nekül, uram, valamit érteni nem bölcsesség; de esmerni tegödet tekélttös tudomány; második az emböri idvösségnek kere²¹⁰sése, mert a mondatik bizony bölcsnek, ki^h mind az ő idvösségét s mind egyebekét tudja keresnie, miérthogy mindön dolgoknak fölötté az élet megjobítandó; ezért mondatik a^h magyarázatban, hogy isteni es emböri dolgoknak megesmereti a^h bölcsesség; harmadik, ki a bizony bölcseségről jelöntetik, a jó^h élet, mert, szent Bernáldnak mondása szerént, a tekélttös bölcsesség ez: eltérni a bünöktől, es jót tennie^h; ez ilyen bölcsességöt dicsiré a szentírás, mondván: Véghetetlen kencs emböröknek a bölcsesség, melylyel valaki jól élt, az isten barátságába részest lett; de jaj azoknak, kik e^hféle bölcsességöt nem valják, mert ime nyilván való bolondságba élnek, es sietnek a halálra, kitől még az oktalan állatok is félnek. Ó en drágalatos atyámfia, mi^h lehet annál nagyobb bolondság, mint ki^h önnönmagát megöli, mikoron, ha akarnája, magát a^htól megótalmazhatnája? E^hre mondja a szentírás: A bolondok azokat kevánják, a^h melyek ártalmasok öneki. Második kérdés imez: Miben áll a bizony bölcsesség? Felel szent Bernáld doktor e^hre, s úgy mond, hogy háromféle bölcsesség lelettethetik: színek, szának es teteménnek bölcsesége; a színek bölcsesége áll az elmúlt bünöknek bánatjában, hogy embör, szíve szerént bándokdjék tett bineiről, es megutálja^h e^h velágnak szertelen gyönyörüségét, s kevánja az öröké való jutalmakat; a szának kegyig bölcsesége áll a^h tulajdon bünöknek meggyónásába, hálaadásokban, isteni dicsíretökben es éppítő beszédöknek mondásába; a mivelküdetnek bölcsesége áll a tiszta, békeségös es engödelmes életben; ezöket ²¹¹mondja szent Bernáld doktor: ezöknek szájok, mint az úristen mondja a szent Dávid

királynak szája által, gondolják a bölcseséget, szájok szólja az ítéletöt, szívökben forog mindönkoron az istennek törvénye, minekokaért nem csalatkoznak meg az ő járá^hsokban es dolgokba. Második tanuságonk a bölcseségnek drágalatos voltát jelönti, ki^h mellé kérdik doktorok: ha a bölcseségnek ajándoka drágalatosb-e^h a szeretetnek ajándokánál? A^h kérdésnek okát a szentirásból veszik, mert am, úgy mond a^h szentlélők: A bölcseség mindön jóknak anyja, es mindön arany öhozzája képöst egy kis füveny; az isten sinkit nem szeret, hanem azt, a^h ki^h bölcseségben lakozik, miért drágább a napnál es országoknál. Ezöket mondja a bölcseségről szentlélők; kikből kihámoztatik, hogy drágalatosb a szeretetnél, de ez ellen vagyon a mit sz. Ágoston doktor mond, hogy az isteni ajándékok között simmi nagyobb nincsen a szeretetnél; jó^h azért megtunnonk, melik jobb? Felel e^hre sz. Bonaventúra doktor atyánk, s úgy mond ő is: Simmi ajándoka az úristennek ilyen nagy nincsen mint a szeretet, mert a szeretetben nagyobbban mutattatik az édös istennek jó^hvolta, honnem mint a több ajándokában, mert vannak az áldott istennek oly ajándoki, hogy kik szeretet nekül vannak, mint erősség, kegyösség, tudomány, értelmesség; s bizon dolog ez, hogy ezök kissebbek a^h szeretetnél; vannak ismeg oly ajándoki az úristennek, melyek bennök valják a szeretetöt, miként a bizony bölcseségnek ajándoka, mert a szeretet az nyeldöklésnek érzékönségöt ad, hogy ízösök legyenek öneki az örökévaló jók. |²¹² E^hre mondja szent Bernáld doktor: A bölcseségnek kezdeti úrnak félelme, vége a szeretet, közepi kegyig a reménség. Így végezi azért szent Bonaventúra doktor a kérdést, hogy a bölcseség a szeretet nekül nem olyan jó^h, mint a szeretet, de a^h mineben magába rekeszti es valja a bölcseség a szeretetöt, véghetetlen kencs, es csak ezt szereti az úristen. Példánk vagyon a böles Salamonról, ki^h az ő bölcseségével elvesze, miért az isteni szeretetöt hátra hagyá az asszonyállatoknak szeretetökért. Nem ilyen böles vala a bódog szent Gergöly doktor, mert az ő bölcseségét megékösítötte vala isteni es atyafiuságos szeretettel, minekokaért részes lön az isteni barátságba. Harmadik tanuságonk az ő életéről leszön, ki^h mellé tunnonk kell, hogy a szent Ger-

göly pápa római dúsnak nömös nemzetségéből támada; atyjának Gordián vala neve, s anyjának Silvia; s a pápaságba tizenhárom esztendeig s hat hónapég es tíz napig éle^h. Ki mikoron még ugyan igen ifju korában a^h természet szerént való tudománnak tetejére jutott volna, es nagy kazdagságokkal bévölködnéjek, azt kezdé gondolni, hogy azokat mind elhagynája, es baráttá lenne; de elhalasztá, míg atyja e^h velágból ki^hmulék, ki^h Siciliát tartja vala a rómaiaktól; s e^h szent Gergölyre maradván az ország, hat klastromokat rakatata benne, s Romában még egyet szent András tisztösségére, mely klastromokat tulajdon örökségéből igen megajándokozván, s mind a több marháját szegényöknek osztogatván, a római klastromában szent Benedök szerzetében öltözik, mert még a^hkoron ott a^hféle szerzet vala csak. Mely szerzetben rövid időnek alatta oly nagy szentségre juta, hogy mé^h²¹³ltán a nagy tekéltös fráterök közzé számláltathatik vala. Oly nagy kemén étellel gyötri vala az ő testét, hogy gyomrában kórolkodván, alig áll vala a^h lábán; niha sok óráig kénzödván vele, azt tudják vala a fráterök, hogy azonnal meghalna. S mikoron ki^hmult volna a klastromnak apátja ez velágból, ötet választák az atyafiak fejedelmmé; s egy napon, mikoron könveket szerözvén írta, egy tengörbe veszőtt kazdag embörnek képében neki jelönék az ő öríző anygala, es könvhulatással könyörge neki, hogy ergalmasságot tenne vele; s parancsolá szent Gergöly a sáflárnak, hogy hat garast adna neki, s amaz elmene. Azon napon meg hozzája mene^h, s monda e^h szent Gergöly doktornak: Sokakat veszték el, s keveseket vök helyében; s szent Gergöly meg annet adata neki. Harmad napon meg hozzája mene^h, s nagy untató kajáltással kezdé e^h szent apátot kérni, hogy könyörülne rajta^h; szent Gergöly megértvén hogy nincsen simmi pénz a háznál, kit neki adhatna, egy ezüst tál vala házába, édös anyjaé^h, s neki adá azt, s az angyal nagy örömmel elmene előle. Minnekutánna kegyig a pápaságra választatott volna, egy napon a kancelláriosnak meghagyá, hogy tizenkét szegényöket es szarándokokat hina^h vendéggé; s mikoron le^hültette volna őket, tizenhármát számlála szent Gergöly pápa, s mikoron mondanája a kancelláriosnak: Mire^h tettél parancsolatom

ellen? monda amaz, hogy tizenkettőnél többet nem hitt volna: s megszömlélvén e^h szent embör a^h tizenharmadikat, látá, tehát igen változik orcájában, hol vénnek s hol ifjunak mutatja magát, s az ebéd után magának híván szent Gerg²¹⁴-göly, monda neki: Ki^h vagy te? s felele amaz: En vagyok az, a kinek az ezist tálat adád a tengörbe veszőtt embörnek képében, mikoron még apátur volnál csak; bizon mondom teneköd, hogy a napságtól fogva választá^h tegödet úristen a pápaságra; s ottan elenyíszék előle. E^h szent embörnek idejében, még mikoron csak kardinál volna, oly igen megáradá a Tiberis vize, hogy a városnak köfalán is be^hmegyön vala Rómába, sok házakat-es elveszte, ennekfölötte nagy sok kégyók es sárkányok termének a Tiberis vizében, kik azután hogy a víz megesék, a tengörbe^h menének, de a tengörbeli habokba meghalván, es a partra kiverettettek volna, oly igen megdögleték az eget, hogy nagy döghalál követközék belőle. Mely halálban legelőszer is a^h Pelágus pápa mulék ki^h, s ozton a^h népet is úgy kezdé megverni, hogy Rómába sok házak pusztán maradának; s e^hkoron választaték szent Gergöly a pápaságra mindön néptől; s mikoron meg kellene öneki szentöltetni, s a^h nép erőssen halna, kezde predikállania a népnek, intvén őket a penitenciatartásra, es megparancsolván, hogy mindön embör prosoncióba jőne, es a létániamondással, azaz szentöknek hívásával, könyörgenének a jó^b istennek; mely processióba két negyven embör mulék ki^h ez velágból, de még sem hagyá megszönnie az úristenhöz való könyörögést. A^h prosonció után ruháját elváltoztatván szent Gergöly titkon ki^hfuta a^h városból, s harmad napeg lappaga a^h kö^b-hasadékokban; kinek elmenésén mind egyházi né²¹⁵pek s mind parasztok igen megbusulván, mindönütt fogák ötet keresnie, s egy pusztába lakozónak megjelönté az úristen hol volna, mert velágosságnak oszlopa le^hszálla az égből a helyre hol elrejtözött vala, s azon lelék meg. Kit erővel felvevén a nép, akaratja ellen pápává szentölteté, s titkon levelet írván a Maurícus császárnak, ki^h ötet igen szereti vala, könyörge^h, hogy simmiképen az ő választására ne^b engedné; de a^h városnak fejedelme^h elurzá a levelet, s ezönképen a császár is nagy jó^b kedvvel megkonfirmálá az ő választását; de miért

még a halál meg nem állott vala, ismegent processiót szerze, hogy a várost megkerülnéjek a létániával, s az bódog szűz Máriának képét, melyet szent Lukács írt vala, előttök viteté, mely kép ellen az égnek dögi^h ugyan látásokra eltisztúl vala, s nagy tisztán marad vala az ég, s hallgatni fogván mind a teljes processió, angyaloknak sokasága kezde^h énekölni, mondván: A^b kép fölött az égben mennyországnak királmé-asszonya^b örül, alleluja! mert a^b kit érdömlél viselni, alleluja! feltámadott, miképen megmondá, alleluja! S monda szent Gergöly nagy felszóval: Imádjad érottönk az úristent, alleluja! azaz dicsírtessék a jó isten; s ezt megmondván, láta a^b Crestencius várának tornyán állani egy angyalt, kinek kezében vérös tör vala, de azt megtörölvén a hivelybe tev^h; kin megesmeré szent Gergöly, hogy az úristen megengeszteltetött volna, s ottan megszönék a halál, s az napságtól fogva a várat Angyalvárának hiák. Oly igen alázatos vala e^b bódog²¹⁶ szent embör hogy ő lön a pápák közzül első, hogy ki isten szolgáinak szolgáljának nevez^h önnönmagát. A szegényökön való könyörületösség annera megolvasztotta vala az ő szívet, hogy egy napon sem eszik vala adzig, míg valahány szegényöket es szarándokat nem hivat vala asztalára. Mindön szegényöknek nevöket, Rómában es Jeruzsálemben kik lakoznak vala, mind regestomba vétette vala, s mindön szükségöket megszolgáltatja vala Jeruzsálemben es nagy kalastromot szerzött vala, s a barátokat benne mind ő élteti vala. Ennekfölötte három ezör szerzetös szízeknek húsz heány száz géra aranyat ad vala életökre mindön esztendönkét. Mikoron egyszer húsvét napján Nagy-Bódogasszonnal önnönmaga mondanája a^b nagy misét, s jutott volna a^b Pax dominira, felele az angyal, s nagy felszó^bval mondá utánna az: Et cum spiritu tuo-t. Igen kedves szolgája vala bódog szent Gergöly az úristennek, mert am, még az pogán Trajános császárnak is lölkét megszabadítá az örök veszödélömtől, mert az úristennel könvhullató imádságával feltámasztatá, es mihelyön megkeresztölé, meg ismegent ki^bmúlván e^b velágból idvözüle. S megjelölvén úrnak angyala, monda: Miért e^b pogánért imádkozál, választanod kell ez kettöbe: vagy hogy purgatóriomba két nap kell égnöd, vagy mind teljes életödben kell

kórolkodnod; s ez másikat választá. Annakutánna mindö-
koron kórolkodik vala vagy küszvénynyel, vagy hidegle-
léssel, vagy gyomrának fájásával, de mind az ő kórságival
nem gondolván, szönetlen való munkába, szentírásoknak
szerzé|²¹⁷sében, foglalja vala ömagát; gyakorta a vigasztaló
szentlélok fejére száll vala galamb képében, az ő káplánának,
a Pétör doktornak, látására, mikoron a könveket szerzi vala :
olymint jelöntenéje, hogy istennek íhléséből írnája a^h mi id-
vösségönkre valókat, hamisság nekül. S mikoron nagy sok
szentségös dolgokat cselekedött volna, ki^hmúlék ez velágból,
mikoron urunk sziletésének utánna írának hatszáz s hat
esztendőben; es viteték az ő szentségös lölke a mennyei bó-
dőségba, melyben méltóltassék minket is vinnie atya, fiú,
szentlélok Ámen.

SZENT LONGINUS MÁRTIR ÉLETÉRŐL. †

Longinos vitéz száz vitézők előtt járó úr vala, Hisauriának tartományából támadván. Ki ame, mikoron a több vitézőkkel állana édös uronk Jézusnak keresztfája alatt, oldalát halálának utánna kópiájával általöklelé; de látván a csodákat, melyek lönek uronknak halála után es előtte: hogy az napnak féne^h elvesze^h es a nagy földindulás lön: hin Krisztus uronkban; jelösben ezért, hogy miért szömei a hosszú kórságnak miatta meghomályosodtanak vala, az uronk oldalából es szívéből ki^hjött vérenek egy csöpe a kópiáról szömében csöppenvén, megadattaték azonnal öneki a velágosság. Ki^h nem sok idővel azután elhagyván Pilátost, es az apostoloktól megtanulván a hitöt, Caesáriának városába, mely Kapadóciának tartományába vagyon, huszonnyolc esztendeig monostori életöt visele, es sok pogánokat téríte a^h keresztyén hitre. Minekokaért az Octaviános fejedelőmtől megfogattatván, mikoron a^h bálvány istenöknek²¹⁸ ő parancsolatjára nem áldozott volna, fogait mind ki^htöretteté, s nyelvét is ki^hmetteté, de azért a szólásnak ajándékát el nem veszté. Ennekutánna szent Longinos egy fejszét ragadván, mind eltöré a bálvány istenöket, kikből az ördögök ki^hmenvén, az égben kezdének jajgatni; s ennekutánna a fejedelőmbe s az ő társiba menének, kik mintegy bolondok a szent Longinos vitéznek lába eleiben esének, kikön könyörülvén e^h nőmös vitéz, megszabadítá őket az ördögöktől uronknak nevében, s mind a pusztába küldé őket; mely csodára az Afrodisius nevű tisztartó sokad magával megkeresztölködék. S egy keves időnek alatta, mikoron megént megfogatta volna az Oktaviános úr e^h szent Longinost, hogy ötet meg ujonnan gyötretnéje az uronk Jézus hitiért, az Afrodisius kezdé a^h fejedelmet feddeni az ő hálálatlanságáról, s annak is ottan az Octaviános úr ki^hvonatá nyelvét, de azért nyilván szól vala

az Afrodísius, a^b fejedelöm kegyig ottan megvakúla. Kinek mikoron a szent Longínos mondotta volna, hogy adzig meg nem gyógyúlna, míg őtet meg nem öletnéje, de az ő imádságaért annakutánna szöme velágossága megadatnéjek, azonnal elveteté fejét, s ezután oda vitetvén magát az Octaviános ahol a szent Longínosnak teste^b fekszik vala, rejája borúlva a fejedelöm nagy sírva kezdé binét vádolni, hogy²¹⁹ megölette volna őtet, s azonnal megadaték szömének velágossága, es megkeresztölködvén, nagy tisztóséggel eltemetteté az ő testét, s dicsiretös életben végezvén ez úr is az ő életét, vevé az örök bódogságot, kit engedjön minekönk is atya, fiú, szentlélők Ámen. Úgy legyen.

A SZENT JÓZSEFNEK ASSZONYONK MÁRIA

JEGYÖSÉNEK ÉLETÉRŐL KÖVETKÖZIK AZ IRÁS.

Szent József, asszonyonk Máriának jegyöse, Betleemben támadta, Dávid királynak házából es nemzetségéből, az asszu istápnak megverágozásából, es galamb képében tetejére szál-lásából a szent léloknek választaték úristentől a bódog szüz Máriának szolgálatjára. E^h nömös szüz firfiú, mikoron a zsidó pispöknek parancsolatjából magának jegyzotte volna még a szent templomba Názáretben, vivé a bódog szüz Má-riát az ő anyjához szent Anna asszonhoz, es ott hagyá; ő kegyig mené^h Betleemben, hogy a menyeközö^h-napra ké-szülne. Hol mikoron késött volna, ezön időnek alatta Gábrriel arkhangyal asszonyonkhoz bocsáttaték es szent léloknek cse-leködéséből fogadá az élő istennek fiát; s mikoron József hét holnapoknak utánna Názáretbe tért volna, terhösnek lelé a szentségös szüzet; de miért igaz embör vala^b, nem akará ötet megszegyöníteni, hanem titkon el akará^h asszonyonkat hagynia; de úristennek jelöntéséből megértvén, hogy az élő isten fiával volna temerdök, es szeplötelen volna a magzatnak ő szent méhében való fogadása^h,¹²⁰ s úgy vevé ozton haza, megesküvén övele. Ennekutánna hogy a császár megparan-csolta volna registromba vennie mind ez velágon élő embö-röknek nevöket, es hogy magának es romaiaknak esküttet-nének mindönöket, Betleembe készöritteté^k menni szent József, s asszonyonk-es elmene^h vele^h, mert tudja vala, hogy ott kellene az élő isten fiának sziletetni; ott érdömlé az meg-váltóját legelöszer látni, ölében venni, környülmételtetni, es miképen jó^b éltető, mind uronk Jézusról s mind az ő szent anyjáról szorgalmatos gondot viselnie, es Eródes előtt öket Egyiptomba vinni. E^h szent József érdömlé uronk Jézust látni, mit cselekedék gyermek korába; s mind egész életé-ben áls, mivel kerese életet. Mine^h ideig élt legyön, írásba

nem leljök, demaga a szent evangéliomba megvagyon, hogy uronk Jézus, mikoron tizenkét esztendőös vala, még meg nem holt vala; de a^hmint írásban lelettetik, böjtmásodhónak előtte tizenegyed napján múlék ki^hez velágból nagy bódogúl, uronk Jézusnak s az ő szent anyjának jelön voltakba, es viteték a szent atyáknak Limbosába, s onnet uronk mennybemeneti napján az örök bódogságban Ámen.

SZENT BENEDÖK APÁT ÉLETÉRŐL.

A Benedök apát, kinek életét sz. Gergöl pápa írta meg, Nursiának tartományából nömös sziléktől támada. Kit mikoron |²²¹gyermökkorában Romába adtak volna^h az ő szilei a szabad tudományokra, még ugyan ártatlan korába elhagyá ez velágot, s pusztába szándékozáék mennie, kit az ő dajkája fölötte igen szeretvén, elmene vele a városig, ki^h Effidának hivattatik vala; holott mikoron egy dagasztóteknőt kölcsön kérvén a dajka eltörött volna történetből, kezde nagy erőssen rajta sírnia, kin e^b nömös gyermek könnyörülvén, szent Benedök vevé a^h két foltját a tekönőnek, s imádkozván meg-egészsztíté a tekönőt, es megadá a dajkának ötet. S ennek-utánna titkon elhagyá a dajkát, es a pusztába mene a helyre, ki^h Sublacusnak hivattatik, s ott lakék két egész esztendeig, sinki ötet nem tudván ott lenni, a Romános baráttól meg-válva, ki^h öneki kenyeret es vizet szolgáltat vala. Kit meg-irílvén az ördög, miért kötélön bocsátja vala a^h nagy mély verőmben alá az ételt italt, s egy kis harangocskával teszön vala hírt szent Benedöknek, a^h kötél végére kötván azt a kenyér mellé, egyszer eltöré ötet egy kövel; de az úristen másképen kezde őróla gondot viselnie. Mikoron egy napon e^b szent gyermek imádkoznéjek az ő barlangjába, egy esóka képében az ördög kezde orcája előtt röpösnie, kit szent keresztnék jegyével elúzvén töle, oly nagy bujaságnak kíván-ságával gyúla fel, hogy soha annakeelőtte olyant nem szen-vedött|²²² vala soha; ki^h azonnal mezitelen vetközvé, a tö-viskek közzé mene, es ott forgatá magát mind adzig, míg megsebhöttetvén az ő testét-es vérbe kevervén, a^h lélöknek sebéét meggyógyítá magába. Az napságtól fogva soha a^hféle kisírtetöt többé nem szenvedé. Ennekutánna lön isteni szer-zésből, hogy az ő hire igen ki^hterüle, es egy klastromból a^h barátok mind hozzá menének, es miért nem vala apátjok,

fejedelmökké választák őtet; ki^h előszer jöllehet ellene monda, de ozton az ő könyörgésökkel meggyőzeték, es közikben jöve. De mikoron keményben tartatnája velök a regulát honnem annakelőtte, megbánák, hogy őtet választották volna, s etető mérget szerzőnek borba, hogy őtet megölnéjek, s neki vivék a bort, s szent Benedök meggyőzvé a pohárt szent keresztnek jegyével, azonnal eltörék mintha egy kővel törte volna el; s megértvé az ő dolgokat, ottan elmene^h közülök, es ismegent a pusztába elébi helyére tére. Holott mikoron sokan gyűltenek volna őhozzája, es az ő szent életét hívön követnéjek, tizenkét kalastromokat rakata nekik, es mindnikben apátot szerze. S mikoron egyszer megvisitálta volna őket, egyik klastromba egy barátot lele^h, ki^h mihelyön a több fráterök imádságra adják vala magokat, ottan kimegyön vala közülök, es valami kézi^h dolgot teszön vala; s kezdé szent Benedök egyszer s mászszer is szömlélnie, s látá: hát egy fekete szerecsön gyermek kápájánál fogva vonzja ki^h őtet az egyházból, kit imádságával megnyere szent Benedök,²²³ hogy a szent fráter Maurus-es megláthatná^h. S egycer ki^h jövé utánna szent Benedök, igen kezdé istápjával vernie, s az időtől fogva mindönkoron a fráter megmarad vala végig az imádságban. E^h szent embör mikoron látnája, hogy a hegyön való három kalastromnak nem volna innia való kútjok, éjjel egy gyermekkel ki^hmenvén, ahol a jó^h isten a^h kutakat akará ásatnia, három köveket tön jegyül, s meg be^htérvé a klastromba, holtakelve parancsolá az atya^hfiaknak, hogy megásnájak a kutakat, ahol a köveket helyhöztette volna, kit mikoron megszerzöttek volna, nagy jó^h innia való kutak lönek. Ame, mikoron egyszer a Placidus nevű gyermeket vízre küldte volna, ki is barát vala, elragadá a^h víz, kit lölökben e^h szent embör meglátván, hozzá hivatá a fráter Maurust, s megmondá, es parancsolá neki, hogy a gyermeket megszabadítanája. S amaz nagy hamar elfordulván előle szent Benedöknek, es látván, hogy a gyermek szinte bele halna immár, alítván e^h szent Maurus, hogy a földszinön volna, be^h mene a mély vízre, s megragadá haját a gyermeknek, s istökénél fogva ki^hhozá a partra, s azután vevé eszébe hogy a vízszinön járt volna, kit az úristen az engödelmes-

ségnek jószágaért tett vala övele. A Florencius pap irilvén a szent Benedöknök hírét, nevét es szentségét, méröggel cse-nált kenyeret küldé öneki, kit amaz nagy hálaadással vevén ötle, azután a hollónak veté, mert megértötte vala szent lé-löktől ez dolgot, es parancsolá a hollónak, hogy oly helyre vinnéje, hogy soha²²⁴ oda embör nem mehetne. S azonnal orrába vevén a holló a kenyeret, nagy messze elvivé, s meg-térvén harmad napon, úgy vön ételt az ő kezéből. Kit eszé-ben vevén a Florencius pap, hét leányokat szerze, hogy me-zitelen játszodnának a klastromnak kertébe, hogy felgyúlná-nak a fráterök bujasságra; kit látván e^h szent Benedök, né-kiket az atyafiak közzül felvevén vele, s az irigységnek helt adván, más helyre mene lakoznia; s legazonnal a^h papnak mulatóháza eldöle, es megölé^h a papot. Nem az ellenségöt változtatván el ez nömös szent atya, de a helt a mely lölki romlásnak oka lehet vala, nagy sok háboruságokat szenvede ördögöt^l e^h szent Benedök apát; de az úristen mindönből ki^h-szabadítja vala. Jövendömondásnak lölkét is valja vala ez szent jámbor, kit meg akarván egyszer bizonítani a Totilla, gottosoknak királya, egy fegyverösét királyi ruháiba felöltöz-tete, es nagy seregöt ada vele, s e^h szent Benedök apáthoz küldé ugymint önnönmaga^h volna a király. Kit mikoron látna immár a kalastromhoz közel jönie, megizené neki^h mondván: Vesse le^h a királi ruhákat róla^h, mert nem illeti ötet; kit hallván a szolgál^h, igen megcségyönlvén magát a^h királyhoz tére^h. Hatalma vala e^h szent Benedöknök az ör-dögön-es, ki^h ame^h mikoron egy deákból kiüzte volna az ördögöt, es megparancsolta^h volna, hogy papi szentségöket fel ne venne^h, mert ismegent ottan bele menne^h; egy keves idő^h elmülván nem gondola a parancsolatt²²⁵al a deák; s mikoron papi szentségöt felvett volna, meg bele mene az ördög, s mind adzig gyötré, míg ez velágból ki^hmülék. Nagy alamizsnálkodásokat teszön vala e^h szent Benedök apát, s hal-lattakat is támasztván, sokakat ez velágnak megutálására hoz vala. Halálának napját más kalastrombeli barátoknak is megjelönté, hatod nappal ki^hmülésának előtte megnyittatá a^h koporsót, s azonnal meg kezde kóorulnia, s heted napon az egyházba viteté magát, es ott kommunikálván, s magát meg-

kenettetvén, es imádkozván, ugyan a fráterök kezökben ki^h.
múlék ez világból, mikoron urunk sziletésének utánna ötszáz
s tizennyolc esztendőben írának, s vevé az örök bódogságot,
kit engedjön nekünk is atya, fiú, szentlélők Ámen. Úgy
legyön.

GYÜMÖLCSOLTÓ BÓDOGASSZONY

NAPJÁRÓL VALÓ TANUSÁG KÖVETKÖZIK IMMÁR.

E^b mai szent innep uronk Jézus embörré lételének hirdetésének neveztetik, mert ez mai napon jelönté meg ezt szent Gábrriel angyal a^b bódog szüz Máriának, ki^b ame, mikoron három esztendő korától fogva tizennégy esztendő koraiglan a több szizekvel mind urnak templomába lakott volna, fogadást tön úristennek, hogy örök szüzeségöt tartana, ha az isten másképpen nem szeröznéje; demiért a jó^b isten sok okaért elvégezte vala, hogy firfinak jegyöztetnéjek, s jelsben a szüz Józsefnek; mikoron atyjának²²⁶ házánál laknéjek, szent Gábrriel arkhangyal hozzája menvén meghirdeté, hogy az istennek fia^b méhében szállana, es anyjává választotta volna ötet; ki^b mellé imez hat dolgokat lássok meg: Elöször az időnek alkalmas voltát, kiben az isten fiának embörré^b kelle lennie; másodszer a követnek nömös voltát; harmadszer a követöt küldőnek méltóságát; negyedszer a helynek alkalmasságát; ötödszer a szüznak szentségös voltát, kihez a követ bocsáttaték; hatodszer a^b követségnek új^bságát. Az első mellé tunnonk kell, hogy keresztölő Jánosnak fogontatása után az édös uronk Jézusnak fogontatása lön hatod holnapon, három okaért: először a^b számnak tekéllétös voltaért, mert hat szám két háromból szeröztetik, kiben az uronk embörré lételének tekéllétössége mutattatik, kiben ime^b három mind egygyé lön: az örökkévaló istenség, uronknak ujonnan terömtött lölke es az ő szent teste ki^b Ádám^{tól} származtaték; s e^b két természet, isteni es emböri, kik uronknak egy szömélyét szerzik. Másodszer az embörnek terömtéseért, mert miképen Ádámot az úristen szüz földből terömté hatod napon, ezönképen az élő istennek fiának, kitől a mennyországnak fiainak el kell vala sokasogyniok, ötezör száz es kilencvenkilenc esztendök után kelle embörré (lennie). Harmadszer

a természetnek megújulásaért, mert az isten fia uronk Jézus az időben akara embörré lennie, mely időben mindön földi állatok megújulnak, e^hben azt mutatván, hogy az ő szent embörségének miat²²⁷ta mind földiek s mind mennyei^hek megújulnak. Másod kit meg kell látnonk, az elbocsátottnak, azaz a követnek nömös volta; mert ez Gábiel arkhangyal vala, ki^h igen alkalmas vala három okaért: előszer a^h szertartás felől, hogy miképen a gonosz angyal hajtotta vala az első anyánkat a^h binre^h, ezönképen jó^h angyal hajtánája a bódog szűznek akaratját az isten igéjének fogadására; másodszer a szűz felől, mert szent Jeronimosnak mondása szerént az angyaloknak rakonság a szizeség, azért testben élnie testi gyönyörűség nekül nem földi élet, de mennyei; harmadszer angyalnak kelle a követnek lennie a végért, mert uronk Jézusnak embörré létele ezért leszön vala, hogy az angyali romlás idvözülendő embörökből éppítettnejek meg, ezért mondja szent Gergöly doktor, hogy a Gábiel angyal a fölső karbeli volt, mert felségös örömet jött vala hirdetni mind a szűznek, s mind az angyaloknak. Testi ábrázatban jelönék kegyig, hogy a látás bizonyosb lenne, mert a testi látások bizonyosbak, es hogy az esmeret teljesb lenne, mert még a lélök szerént való látások is jobban esmertetnek meg a^h testi látásból. Harmadik kit meg kell értenönk, a követöt elbocsátónak hatalma, ki^h az úristen; mert a szent Gábiel arkhangyalt atyaisten küldé a bódog szűzhöz, ki^h az ő véghetetlen hatalmaságát megmutatá az édös Máriában, mikoron csudaképen szűzen fogadtatá es sziletteté vele^h az Krisztust, ő természet szerént való egy fiát, bocsáttaték Gábiel arkhangyal az uronktól, es az élő isten fiától, ki^h az ő csudálatos bölcseségét megmutatá az ő szent anyjában, mi²²⁸koron az ő szent méhében, megmaradván a szeplötelenségbe, tuda szállani, es onnan ez velágba kijönne. A szentléloktől is bocsáttaték a bódog szűz Máriához Gábiel arkhangyal, ki^h az ő nagy kegyös voltát megmutatá öbenne e^hbe, hogy bin nekül fogadtatá az isteni magzatot övele. Negyedszer az isten fiának embörre^h lételehöz szükség vala a város, ki Názáretnek hivattaték, mert ő verágnak magyaráztatik, hogy e^hképpen mind a hely s mind az idő^h egyenlő alkalmasságba lenne; e^hre mondja sz. Bernáld:

Verág szileték a verágtól verágba es verágnak idején. Ötöd, kit meg kell tunnonk, a bódog szűznek szentsége, ki^h az úr-istennek követét nagy tisztossággal fogadá, mert a szűz teljes vala malaszttal es istennel, kinek jó elkülcse es szentsége elhaladta vala mindön emböröknek es angyaloknak szent-ségét, ki^h csak egyedül teljes emböri nemzetért kegyelmet lele az isteni felségnek előtte, mely szüzet akará az örök bizonság a szűz Józsefnek jegyzenie, jelös okokért: előszer hogy az isten fiának embörré létele ördögtől eltitkoltatnéjek, mert soha ördög oly közel nem bocsáttaték az édös Máriához, hogy megérthette volna hogy ő uronk Jézusnak szűz anyja volna, míg uronk éle^h, s e^hre nem hiheti vala a Jézust isten fiának ördög lennie, hogy látja vala asszonyonkat házasságnak álla-patjába lenni, miért tudja vala; hogy az isten fiának szüztől kellene sziletetnie; másodszer hogy az isteni parancsolatot az atyáknak es anyáknak tisztöléséről, kit adott vala, megtar-tánja uronk Jézus: mert törvén szerént meg kell vala annak az ó törvénbe köveztetni, a mely asszonyállat nem házasságba levén, m[|]²²⁹

SZENT KRISZTINA ÉLETE.

A M. NEMZ. MUZEUM CODEXÉBŐL.

LEGENDA SANCTE CHRISTINE VIRGINIS

ET MARTIRIS.

³Krisztina mondathatik olymintha krizmával kenettetnék, mert vala nyájaskodásában jó illatnak balzsamoma, es sziviben vala ajtatosságnak olaja, es isteni malasztanak áldása.

Vala némi tiszta sziz es szent leánzó Tyrus nevű városból, ki neveztetett vala Krisztinának; vezetéknev szerint Splendeus nevű nemzetségből. Ez nemes sziz még tizenegy esztendejének előtte szorgalmatos őrizetben vallá az szizeséget. Vala kedeglen az ő atyja nagy nemből, méltóságval vitézőknek mestöre; ugyanazon leánzónak anyja-es pogán vala, Anicius vezetéknevű avagy győzhetetleneknek nemzetiségéből. Ez asszonnak vala egyetlen egy Krisztina nevű leánya.⁴ Ez leánzónak atyja, névvel Urbán, rakata magas tornyot, es bevivé ez szizet az toromba tizenkét szolgáló leányokkal, es őttete aranyisteneket, es helyhezteté őket az torom alatt, hogy azokat imádnák, es hogy soha az toromból el ne távoznának, es emberektől ne nézettetnék, mert e Krisztina nagy szépségű vala, es sokan akarják vala ötet hitőlni es jegyezni; demaga az ő atyja ötet senkinek nem akarja vala adni, hogy mindenkor szizeségben megmaradna, az zsidóknak tiszteléseknek okáért. Szent Krisztina kedeglen az úristennek szerelmében vala vettetett; es vevén egymely tagot az bálványoknak oltárán való áldozatra, es teszi vala az ablakra, es állván az ablakban, menyországba néz vala, tekintvén az feltámadó csillagra, es megjegy⁵ezi vala ő szivében, es erőssen fohászkodik vala, es sír vala, es hét napokon nem áldóza égő temjént az bálványoknak. Mondának neki az

szolgáló leányok: Tisztelendő asszonyunk, ime immár hét napok múltanak el, mitől fogva az istenek áldozatot nem vötte nek, sem temjént, sem ázaléki áldozatot nem töttél, netalám reánk haragosznak, es elveszönk. Ez ártatlan Krisztina monda szolgáló leányinak: Mit szóltok nekem il dolgokat, ti ferteztetek es lélek nekil való nyavalyások? nemde ez istenek siketek es vakok, kik sem szólnak, sem érzékenségek nincsen; vagyon annak kedeglen heted napja, kiken en áldozatot jelentek az élő es igaz istennek, ki mennyet es földet, tengert es mindeneket, kik benne vadnak, terömtötte. Mondának az [6]leányok neki: Asszonyunk, mi dolog ez, hogy tévelygesz, es idegen istent tisztelsz? ha ezt meghallandja atyád, az mi urunk, minket es nemzetönket elveszti, mert ottan azt mondja hogy mi tanojtottonk tegedet imádni az istent, ki Pilátostól kérdeztettetett, es megfeszítettettetett. Sz. Krisztina monda szolgáló leányinak: Mit hitettettek el, bálványoknak es ördögnek miatta? Jároljatok ti-es az mennyei istenhez, es az ő fiához, mi urunk Krisztus Jézushoz, es ő megszabadit titöket az ördögtől.

Es mikoron még szólnának, jöve[7] az ő atyja Urbán, hogy az ő leányát meglátná, es hogy az isteneket imádná es nekik áldozatot tenne. Várja vala kedeglen az ő leányát, hogy szokás szerént előszer az [7] isteneknek temjént áldozna avagy gyójtana; szent Krisztina kedeglen az ablakon kikönyökölvén, az mennyországba néz vala; az szolgáló leányok kedeglen eljövének, es mondának az ő atyjának: Könyörgünk, urunk, teneked, mert mirajtonk hatalmad vagyon: ime kilenced napja vagyon, hogy a mi asszonyunk, a te leányod, az isteneknek semi áldozatot nem tött. Ezeket hallván az ő atyja, monda neki: Krisztina asszony, egyetlenegy leányom, mi módon tévehettél el, hogy az istent tisztelnéd, ki ömagát sem segíthette meg? nem tudod-e Krisztina asszony, szerető leányom, hogy teéretted munkálkodom, es sokat sirtonk es áldoztonk az isteneknek hogy teged nekönk adnának; járölj eleve azért, imádj, es áldozzál a menyeyi [8] isteneknek, kik tegedet juttattanak ez időre: netalántán haragodjanak reád es vessessenek el tegedet. Szent Krisztina kedeglen monda az ő atyjának: Ne mondj engemet te leányodnak, hanem a

leányának, kit illet az igazságnak, bizonyáságnak, es megigazitásnak áldozatja, mert en öneki mondok dicsíretet, tészteséget es magasztalást örökköl örökké. Az ő atyja kedeglen ő leányának beszédében tévelyegvén, monda: Szerető leányom, ne csak egy istennek tégy áldozatot, hogy a többi reád ne haragodjanak. Szent Krisztina monda: Mindazáltal is jól szólál, nem tudván az igazságot, mert en tesztek áldozatot atyjának, es fiúnak, es szentléleknek. Monda neki az atyja: ⁹Ha három isteneket imádsz, miérthogy az egyebit-es nem imádod? Krisztina monda: Háromság a személyekben, egy istenség állatban. Az ő atyja kedeglen ez leánzónak beszédében elhitettetik vala, alajtván, hogy ő isteniről szólna. Krisztina, e nemes szíz, beszegezé magát hálóházában avagy titkos házába, es imádkozván sirással, ezt mondja vala: Uram Jézus Krisztus, láthatatlan menyei istennek fia, ki az halhatatlan atyától bocsáttatál ez világra, es felvövd az emberi testet, es elvövd az örök halált az kegyetlen emberektől; en bines szolgáló leányod kérlek teged, irgalmazz ennekem, mert sokat vétkeztem tudatlanság miatt, tisztelvén avagy imádván az ördögöket ifjuságomtól fogva; most kedéglén te-
¹⁰benned bízom, jelennen légy ez kénokban, kik szereztetvén vadnak nekem, hogy atte hatalmas jószágod miatt meggyőzzek mindeneket, kik nem esmerték atte szent nevedet, es mindek féljék es rettegjék atte nagy nevedet.

Úrnak kedeglen anyala megjelenék neki, mondván: Krisztina, úrnak fertézetlen es szeplötelen szolgáló leánya, meghallgatta az úristen atte onszollásodat, állhatatosson cselekedjél es bátorodjék meg az te szived a három bírók ellen, hogy az úristennek hatalma dicsírtessék. Szent Krisztina monda az anyagnak: Uram, adjad ennekem az en meghalhatatlan atyámnak, az mi idveziténknek es úrnak Krisztus Jézusnak, örök jelének fegyverét,¹¹ es senkit nem félek. Úrnak kedeglen anyala megfogá őtet, es imáda az ő fejére, es adá neki szent keresztnek jelét. Szent Krisztina kedeglen fordola jobb keze felé, találá helyheztetett fejér kenyeret ölötte miképen a hó, es édest miként a méz, es vevén adá az anyagnak, es monda neki: Uram, ez kenyeret vegyed el, áldd meg, es adj ennekem örök életet, es minden bineimnek bocsánatját;

ime, mert tizenkét napja vagyon kiken kenyeret nem öttem. Úrnak angyala kedeglen vevén a kenyeret, megáldá, es adá megennie az halhatatlanságnak kenyerét; es elvevén a szent szíz, imádkozék es onszollá atyát es fiút es szentlelket mondván: Uram isten, mi urunk Krisztus Jézusnak szent atyja, ki méltólko¹²dál entöllem elvenni ez megrothadatatlanságnak kenyerét; azért hálát adok, uram Jézus Krisztus, a te nevednek; es vevén az kenyeret, evék. Vecsernyekor idő betelvé, vevén szent Krisztina az isteneket, Jovist, Appollinost es Venus istent, es levevé három lajtrákon, es övét leódván köté az ablakhoz, es rajta lebocsátkozék, es elrontá az bálványokat, es szegényeknek adá, es esmeg feltére az ő övén. Nap világossodván, eljöve az ő atyja Urbán, imádni az bálványokat, es egybe győjtvé szolgáló leányit, kérdé őket mondván: Hova avagy mié löttének az istenek? Leesének a leányok lábaira, mondának: Könörgönk, kegyelmes urunk; mert atte leányod őket eltörvé az utcára veté. Az ő atyja Urbán kedeglen igen meg¹³haragvék; vevén szent Krisztinát tenerekkal parancsolá ő orcáját verni, es megkérde őtet, mondván: Krisztina, mondjad meg ennekem, hol rejtetted el az isteneket? Krisztina kedeglen nem akara neki feleletet adni; esmé meg monda neki az ő atyja: Ha az irgalmas isteneket meg nem mondandod ennekem, kegyetlen es vad bestyének adlak tegedet. Járolj eleve azért, es imádjad a menyei isteneket, ne vessz el gonoszól, es ne haragodjanak reád. Szent Krisztina kedeglen megnyitá az ő száját, mondván: Igazán szólál hogy imádjam az mennyei istent, es az ő fiát Krisztus Jézust. Megharagvék az ő atyja Urbán, parancsolá őtet marok vesszőkkel verni, es hivattatának tizenkét emberek, kik verik vala¹⁴ őtet annera, hogy elfogyatkoznak vala, es elesnek vala. Szent kedeglen monda az ő atyjának: Te fertezetes es tisztesség nekil való utálatos Urbán! ime a kik engemet vernek, elfogyatkoznak, mert nincsen erejek. Az ő atyja kedeglen, Urbán, nagy gyetrelmben vala: miért-hogy ilyen nagy bosszuságokat szenved az ő leányától, es parancsola az ő nyakába járomfákat avagy köteleket vetni, es kezit lábait békóba szerkeztetni es berekeszteté őtet a tömlöcbe. Elmene kedeglen az ő atyja, házához; nem akara

semit enni. Hallá kedeglen az ő felesége, hogy az ő leánya ily nagy kénokat szenvedett volna az ő atyjától, elmetélé az ő ruháit, es hinte hamut az ő fejére, es a tömlöchöz¹⁵ mene az ő leányához, es leányának lábaihoz esék, es sirva ezt mondja vala neki: Krisztina! irgalmazz atte anyádnak, mert meghalok érted, es csak te vagy az en egyetlenegyem. En édes leányom, irgalmazz nekem, es ime minden jóvaim tied. En leányom Krisztina, en szemeimnek világa, tudod-é mert en szültelek tegedet, es az en emléimet emted; mi dolog ez a mi rajtad történt, hogy más idegen istent imádasz? Sz. Krisztina kedeglen megnyitván az ő száját monda anyjának: Hogy hihatsz engemet te leányodnak? avagy ki neveztetett Krisztinának atti nemzetsejtekből valamikor? Az ő anyja kedeglen monda neki: Senki nem neveztetett. Sz. Krisztina monda: Mit mondasz azért engemet te leányodnak; ¹⁶ nem tudod-e hogy en az idvezítő Krisztus nevét vallom, az aki engemet a menyei vitézkedésre bizonyított magának, es megfegyverkedtetett engemet, es adott nekem győzdelmet azokat mind meggyőznöm, kik meg nem esmerték az úristent, es lerontanom atti szidalmas tévelygéseket es az bálványokat, kiknek miatta vattok elhittetvén? Az ő anyja kedeglen ezeket hallván, házához tére: es mindeneket az ő urának megmonda. Az ő ura kedeglen, Urbán, haragval indultaték az ő leánya ellen, es holval levén nyilván törvényre üie az ő leánya ellen. Az vitézek kedeglen elmenének, kihozák a fogházból Krisztinát, az asszonyok kedeglen mint látják vala szent Krisztinát, es mi módon vonat¹⁷atik vala az fogháztól, nagy felszóval ivöltnek vala mondván: Ez ártatlannak istene! segéljed ötet, ki tehozzád flyamott. Es parancsolá az ő atyja Urbán itilőszéki előtte Krisztinát jelentetni, es monda neki: Könyörülök rajtad, Krisztina, azért, hogy en leányom vagy; járölj, es imádjad az isteneket, hogy kegyelmezzenek neked, es szabadóhanak meg tegedet az tévelygésből kit szenvedtél; ha kedeglen imádni nem akarod az isteneket, parancsolok sok kénokkal tegedet megöletni, sem továbbá hivatatol en leányomnak. Szent Krisztina felele: Nagy kedvet adsz ennekem, ó fertelmes es kegyetlen Urbán, mert immár nem hívsz engemet ördögnek leányának, kinek tegedet bizonyítlak, mert

nem vagy en atyám. Urbán¹⁸ kedeglen haragval beteljesedvén, parancsolá ötet megfosztatni, es sok kénokkal gyetrettetni ő tagait; valának kedeglen tizenketten az emberek számval, kik ötet kénozzák vala; es kénozván ötet elfogyatkoznak. Az ő atyja kedeglen, Urbán, nem elégeszik vala, hanem esmég parancsolá ujan inkább ötet kénzattatni; es vön fel az önön testéből szent Krisztina, es haitá az ő atyjának orcájára es monda neki: Oh átkozott es keserüségés Urbán, neked mondom: elveszendő vagy a jövő világban az pokol tize lángjainak gyójtományával; kevántad ennie atte leányodnak husait: ime atte szemeid előtt vadnak vettetvén, vedd fel, es edd meg az te orcádnak gyalázatját. Az ő atyja kedeglen monda: Krisztina,¹⁹ mondom teneked, járölj eleve, es imádjad az isteneket: ha nem imádandod, nem mondlak teged en leányomnak, es ha nem áldozandol az isteneknek, iktatok teneked kegyetlenségés kénokat, es nem szabadójt meg tegedet az, aki megöletteték a zsidóktól, kit te tisztelsz. Szent Krisztina kedeglen menyországra nézvén, monda neki: Minden gonoszságval megtölt fertelmes ember! nem tudod-e hogy az élő istennek fia, igazságnak világossága, ez világnak idvezítője, ki menyből leszállott, eltávoztatja minden gonoszságodat es megszabadít engemet. Most-es örte, a ki engemet idvezít, ezeket szenvedem, es meggyőzőm a te erődet. Az ő atyja nem türvén az ő bosszontássát, parancsola²⁰ egy kereket hozni, es szent Krisztinát reá kötöztetni, es az kerek alá lángat geresztetni, es fákat terejteni alája, es olajt a tizben ötteni, hogy gyorsabban elvégeztetnék. Krisztina kedeglen a kerekre kötöztetvén, es mikor forgattatnék a kerék, minden testét megrokkantá: szent Krisztina kedeglen menyországra nézvén monda: En édes istenem, ki menyekben vagy, áldlak tegedet; hálákat adok teneked, uram Jézus Krisztus, en szent atyám, ez késálkodásban ne hagyj el engemet, de nyójsad ki atte szent kezedet, es illessed ez tüzet, es oltsad meg ötet, hogy ne valamikor enrajtam öröljön ez kegyetlen Urbán. Ezeket mondván szent Krisztina, elteröle legottan az tűz, es a pogányokból öle meg ezért es negyvent,²¹ mert az ő menyei jegyese vala nagy ótalma, es úrnak angyali jellennen valának neki; Urbán kedeglen levetetni parancsolá a

kerekről ötet, es megkérde ötet, mondván: Krisztina, ki tanított tegedet ez ördöngösségekre? valljad meg ennekem: hogyha meg nem vallandod, meghalsz, es nem élsz az kezeim között. Szent Krisztina kedeglen monda Urbánnak: Mostan megmondám, fertelmes Urbán, es feregnek mészárosra, mert az en atyám Krisztus, ki engemet ez igaz nyájasságra tanított: ő azoknak világossága, kik a setítésgekben vadnak, tévelygőknek uta, megháborodtaknak vigasága, es azoknak, kik ötet híják, reménsége: ő a ki engemet tanított minden tudománra, es az élő istennek szerelmére, azért tegedet meggyalázlak,²² es az te keménséges kénaidat megutálom, es mind atte hatalmaidat atte atyáddal, pokolbeli ördögvel. Az ő atyja kedeglen, Urbán, az ő leányának beszídivel meggyőzettetvén, nem tudja vala mimódon elveszthetnéje ötet; viteté ötet a tömlöcbe, es mikoron bevitetett volna szent Krisztina, leül vala, es istennek parancsolatit gondolja vala. Jövének kedeglen öeleibe három angyalok, hozának neki ebédet, es tevék öreá kezeket, es legottan minden teste megvigaszék; szent Krisztina kedeglen nézvén menyországba, monda: Uram isten, menyei orvos, lelki szemeknek sebeit tudom es ismerem, mert nem hacc el engemet; de inkább, mert emlekeztél enróllam, es küldöttél ebédet²³ ennekem atte szent angyalidtól. Tudod uram, mert sok késálkodásban vagyok, es azért küldötted ennekem a megváltásnak eledelét! Éjjel kedeglen Urbán, az ő atyja, küldé öt szolgálakat, es parancsola követ kötni az ő nyakára, es vettetni a tengerbe ötet; es mikoron vitettetett volna a tengernek közepire, bevették ötet, es legottan fogadá ötet angyaloknak serege, es jár vala angyalokkal a tengernek vizein. Nézvén szent Krisztina menyországba, imádkozék mondván: Uram Jézus Krisztus, ki velönk vagy, es a tegedet félöket el nem hattad, mutassad a te csudáidat, es mondjad nekem vennem ezekben atte szent jeledet, mert te a tengernek vizein jártál, es megáldottad öket, es mostan engemet újolan sziletni parancsolj, es²⁴ vennem újolan sziletésnek tisztulatját, es tisztóh meg az szeplöktől, kik reám vettetének, es világosíts meg engemet, uram Jézus Krisztus, szent világosításban, es az te örök igazságodnak fénességében öltöztess meg engemet. Es mikoron

szent Krisztina ezeket éjjel a tengernek közepén mondaná, szózat lön menyből, mondván: Krisztina, meghallgatta atte urad istened atte onszollásodat; es legottan jöve menyből az ő fejére fejr felhő. Látá szent Krisztina jöni istennek dicsőségét, es egy bársony stólát, angyalokat jó illatnak édességével es édes dicsiretekvel; tekintvén menybe imádkozék, mondván: Láthatatlan es szeplőtelen úristennek szent fia! ki ma leszállottál es adtad nekem meghallhatatlan uitásnak dicsőségét: szabadóh meg engel²⁵met ez kegyetlenséges Urbánnak kezeiből, ki elvégezte, es fenyeket holnap hogy engemet megöljön. Ezeket mondván szent Krisztina, az angyaloktól esmég a tengernek partjára vitetteték, es szolgálnak vala neki, dicsírvén az úristent. Az ő atyja kedéglén azon éjjel nagy kénokval es gyetrelmekkel meghala. Szent Krisztina kedéglén hallván az ő atyjának halálát, ottan felkele, imádkozék, mondván: Hálákat adok mi atyáinknak, Ábrahámnak, Izsáknak es Jákobnak istene! ki megszabadítál engemet ez álnak embernek kezeiből, ki elveszteni akart engemet, ki áldott vagy örökköl örökké Ámen.

Némi üdö betelvén, jöve más bíró Urbán helyébe, névvel Dyon: ő-es bálványoknak álnakságos tisztelője. Az ő tisztinek²⁶ kedéglén első ügye jelenté avagy hozá neki sz. Krisztinának mivelkedetit, olvasván azokat kiket szenvedett vala, es hogy még-es az bálványoknak imádására nem bocsátta volna magát; parancsola ez Dyon bíró ötet hozni itilőszéki eleibe. Es mikoron oda vitettetett volna, látván ötet, mert igen szép volna, hozzája hívá ötet, es hitegető édes beszédekvel kezdé neki mondanía: Krisztina, nagy jól es szépen szilettél, es királi nemből vagy; es amint hallottuk, nagy háboruságot szenvedtél: micsoda tévelgés szállott szivedbe, hogy elhadnád az irgalmas isteneket, kik uralkodnak ez földnek kerekségén, es ök, kik minden lelken uralkodnak. Járolj eleve azért, es imádjad őket, es ne akarj elhittet²⁷ni embereknek ördöngösségekvel; es ha ezt teended, en tegedet^hírva jelentlek meg levelemben mind e széles világnak előtte, hogy te az mi barátinknak nemzetségéből vagy, es adjunk tegedet házasól nagy hatalmasnak, dicsőségesnek es mindeneknek felette való nemességes feedelemnek; ha kedéglén nem akarandod

azokat, kik teneked entöllem parancsoltatnak, hát en az győzhetetlen es irgalmas isteneknek miatta szörnyöséges gonosz itileteket tulajdonítok teneked, es nem szabadít meg tegedet atte istened, kit imádsz. Szent Krisztina kedéglen tekéntvén mennyországban, monda: Oh édes uram Krisztus Jézus, segélj engemet! es monda a bírónak: Atte fertelmes besziddidvel nem hitethetsz el engemet²⁸ sem te, sem atte királyod, kit félsz, hogy en az menyei istent elhagyjam, es az en uram Jézus Krisztust, ki jelennen vagyon envelem, es megszabadít engemet atte álnakságos kezeidnek gyötrelmiből. Megharagvék Dyon bíró, parancsolá őtet vesszőkvel verettetni; szent Krisztina kedéglen monda: Személylyel szörnyüséges es utálatos, atte istenidvel poronkodol, mert ennekem csak az vigaságít adtad a kénoknak. Nagyobb kénokat szolgáltatass ennekem: mert hiszek en az en idvezitémben, uram Jézusban, hogy meggyalázlak tegedet miként Urbánt, atte atyádfiát. Monda a bíró: Krisztina, elszenvedem atte bosszontásidat, es könyörülök rajtad, hogy az istenekhez²⁹ térölj es irgalmasságot nyerj; szent Krisztina kedéglen felele: Mondjad meg ennekem atte nevédet; bíró felele: Dyon az en nevem. Krisztina monda: Igazán vagy Dyon, mert vak es siket bálványoknak vagy nevén. Megharagvék a bíró, hozata egy ércrostélt, es az alatta való tűzben kémkövet es faggyút, szurkot es olajt bocsáttata, es feketék őtet az vitézek egy bölcsőben, es az vitézek közzől négyen körülállván rázzák vala es rengetik vala őtet. Szent Krisztina kedéglen imádkozik vala, mondván: Tegedet dicsirlek, tegedet dicsőítlek, uram Jézus Krisztus, mert méltóá töttél engemet újolan sziletni, es az kicsin szolgáló leányodat akartad az álnak szolgálától idegenéttetni. ³⁰A bíró kedéglen monda: Krisztina, nem illefnék tegedet ez kénok: vedd eszedbe miképpen elszenvednek az istenek tegedet: járölj az istenekhez, es onszoljad őket, hogy megszabadíhanak tegedet atte bineidből, kiket ellenek töttél. Szent Krisztina kedéglen monda: Ördögnek kegyetlen es fertelmes fia, nem félem atte itiletidet es fenyegetésidet, kiket nekem mutatsz, mert bízom az mi urunk Krisztus Jézusnak szent nevében, hogy az külső sitéségekre bocsátlak tegedet-es, ahol az en atyám Urbán gyetretik; az bíró ke-

déglén haragval teljessédvén, parancsolá az ő fejét megberetválni es mezejtelen gyetrettetni, es nyilván viseltetni. Látván mind az asszonyok őneki éktelen^[31] voltát, es hogy ilyen kénokat szenvedett volna, egyenlő szóval mind felriadának, mondván: Bíró, hamissak atte itiletid, es álnakságosok atte parancsolatid; miért teszed ezeket? mert meggyalázod az asszonyi természetnek állapotját. Szent Krisztina kedéglén menyországba nézvén, imáda mondván: Ez világnak idvezítője, hálákat adok, mert ez napon mindeneknek esmeretiben lennem méltóá től engemet, hogy mindenek megesmerjenek engemet, mert en te leányod vagyok. Levevén ötet az vitézek, vivék a tömlöcbe. Holval levén, parancsolá ötet a bíró kihozni a tanácsházba, es állatta ötet az ő széke előtt, es monda neki: Krisztina, jövel a templomba, es imádjad az nagy istent, hogy irgalmat nyerj az^[32] kénokból, kik neked készítettvén vadnak. Szent Krisztina felnyitván az ő száját, monda: Dyon, mit tévelgesz, te nyavalyás, fertelmes, es esztelen, az te bálványidhoz hasonlatos vagy, es az oktalan állatokhoz egyenlőé tötted magadat. Ne késérgess engemet, az felséges istennek szolgáló leányát, mert nem félem atte fenyegetésidet. A bíró monda: Krisztina, miérthogy eképpen szidalmazsz engemet; eltűröm az te bosszontásidat, csakhogy ne tévelyegj, de járolj az istenekhez es azoknak tégy áldozatot, hogy irgalmasságot nyerhess, mert sokáig elszenvednek tegetet. Krisztina monda: Jól mondád, istentől elidegenölt kegyetlen ember, mert en az menyei istennek tészek áldozatot, ki^[33] mennek es földnek uralkodója, mert ő őriz meg engemet teneked minden gonosz mielkedetidtől; a bíró kedéglén vígad vala az ő beszídiben, mert alajtja vala hogy járolna Appollines istenhez, es imádná ötet; szent Krisztina kedéglén menyországra kezeit felemelvén, imáda mondván: Menyei úristen, szentséges atyám Jézus Krisztus, ki igivel mindeneket terömtettél, ki tengernek leszállottál vizeire, es megvilágossítottál engemet az lelki újolan-sziletésnek vize miatt, hallgass meg most engemet, szolgáló leányodat, es parancsoljad ki mennie ez bálvánt, ki itt az lelkeket elhiteti, es az veszedelmbe őket bocsátja. Fen áll vala Krisztina, es nagy szóval ezt mondá: Parancsolok teneked, lelketlen bálvány az

en uram Krisztus³⁴ Jézusnak nevében, hogy kimenj ez templomból, es járj negyven lábnyomot; es ahol parancsolok, ott a helyen megállj. Az bálvány ottan kimene a templomból, es jára negyven lábnyomot, es álla a helyre, ahol szent Krisztina neki parancsolt vala. Es ezeket nézván a bíró, igen megijede, es arcól esék a földre, es ottan felkelvén nagy rettegve ivölte, mondván: Krisztina, atte ördögösségid mendenekben meggyőzőenek, mert ammi urunkat Appollinest megindojtád atte ördögösségidnek miatta: de öneki terajtád nagy irgalmassága vagyon, es meghallgatott tegedet, azért jára es mene ki ez templomból meglátnia az ő teremtettt állatját. Sz. Krisztina kedeglen megszorodék³⁵ az ő beszídiben, es monda: Igazságnak kegyetlen ellensége, ördög, az menyei istennek félelmét nem esmered-e, kiket mivelkedett es tött ennekelötte ez világban, es mostan-es teszen? te hitetlen es igazságnak világosságától elidegenölt! Appollinest mondod istennek, ki emberektől csináltatott? en kedeglen hiszek az en istenemben, az en uram Jézus Krisztusnak atyjában, ki nekünk az világosságnak adja igazságát, kiben en hittem, es hiszek. Es imádkozék szent Krisztina mondván: Kérlek uram Jézus Krisztus, ez órában ez bálvánt porrá lenni! es ottan porrá lön, leesvén a bálvány, mikint szent Krisztina imádot vala, es az pogánok közzöl sokan hívének, es mind egy szóval felriadának, mondván: Urunk³⁶ Jézus Krisztus, parancsoljad reánk jöni atte istenségednek bizonságát, hogy mi-es higyjünk atte igazságodnak világosságában, mert mind ez napiglan tévelgettünk, imádván az bálványokat! Hínek akoron az pogánok közzöl ez keresztyén hitben három ezer férfiak; es megrettene Dyon bíró Appollines istenen, hogy leesvén ömagában elromlott volna, es ezt mondá Dyon: Ha ezt meghallandja a király, minemő dolgok lötenek Krisztina ördögösséginek miatta az ő istene Appollines ellen, engemet gonoszól elveszt. Ezt mondván az bíró, ottan megrettene es meghala. Vala kedeglen Krisztina az tömlöcben, dicsirvén az úristent. Némi üdő elmúlván, juta más bíró; az-es az keresztyéneknek kegyetlen³⁷ságes ellensége, névvel Juliánus. Jöven azért az tanácsházban, es szent Krisztinának mielkedetit neki hozván, mikoron megolvastattanak volna öelötte, szent Krisztinát

itilőszéki eleibe hozatá, es monda Juliánus : Krisztina, hallot-
 tam , hogy sok dolgokat cselekedtélt atte ördögösségednek
 miatta ; mostan járólj eleve, es imádjad az örök isteneket, es
 tégy áldozatot nekik ; ha kedéglén nem akarandod az en pa-
 rancsolatimat tenned, es imádnod az en istenimet, tehát en
 teneked szörnyőséges kénokat szolgáltatok , es az Krisztus,
 kit te tisztelsz, meg nem szabadít tegedet. Szent Krisztina
 kedéglén felnyitván az ő száját, monda : De mire szólasz ilye-
 neket, Juliánus? csodálatos es ördögnek részese, es istennek
 ellensége, nem hittetnek el³⁸ engemet atte beszidid ; mert en
 a Krisztusnak szolgáló leánya vagyok, nem félem az kénokat,
 kik ennekem adandók tetölled. Juliánus kedéglén parancsola
 három napokon kemencét gyójtani es szent Krisztinát belé
 vettetni. Vala kedéglén szent Krisztina az kemencében di-
 csirván az úristent, es nagy szózat jöve ki az kemencéből.
 Az vitézek hallván ez szózatot, igen megrettenének, es elme-
 nének , megjelenték Juliánosnak, mondván : Uram, nagy
 ivöltést hallánk az kemencében, ki minket igen megrettente.
 Ezt hallván Juliánus, megnyitattá az kemencét, es lelék szent
 Krisztinát mintha az ferődéből jöne ki, dicsirván az úristent.
 Es kihozattaték az itilőszék eleibe, es monda neki Juliánus :
³⁹Mondjad meg, es valljad meg ennekem, Krisztina, minden ör-
 dögösségedet, kikvel minden természetet meggyőztél ; ha
 kedéglén nem akarandod megvallanod ennekem, szörnyősé-
 gesb kénokat adok teneked. Szent Krisztina monda : Ke-
 gyetlen gonosz Juliánus, nem félem atte fenyegetésidet. Az
 úristen az en segítségem ; ha vagyon több es gonosz erőd,
 avagy nagyobb gyetrelmid, mutasd meg ennekem. Juliánus
 kedéglén parancsola hozni egy bájolót, es parancsola neki két
 kegyókat szent Krisztinára bocsátnia ; es monda neki Juliá-
 nus : Mondjad meg ennekem, Krisztina, nemde megbájlha-
 tod-e ez oktan bestyéket? Szent Krisztina monda : Hitet-
 len, es esztelen, es értelmetlen ; en hiszem,⁴⁰ hogy az
 en uram Jézus Krisztus ennekem minden gyetrelmemben
 jelen vagyon. Juliánus kedéglén reá bocsáttatá az két kegyó-
 kat, kik egybevonák magokat szent Krisztina lábainál, es
 nyalják vala az ő talpait ; szent Krisztina kedéglén menyor-
 szágba nézvén nagy könyöhullatással imádkozék, mond-

ván: Hálákat adok teneked, uram Jézus Krisztus, igazságnak világossága, es azoknak segítségé, kik félik atte nevedet, mert engemet méltólkodtál az úszómászó férgeknek esmeretesenek lennem. Juliánus kedéglen monda az bájoló embernek: Nemde te es ördögös vagy-e? indojsad az bestyéket, hogy gyeterjék ötet. Az bájoló kedéglen az ő bájolásával indojtá vala az kegyókat; az kegyók sietének az bá⁴¹jolóra, es megölék ötet, es senki nem mere oda menni. Szent Krisztina kedéglen imádságot tevén, monda a kegyóknak: Parancsolok nektek, úszómászó férgek, az en uramnak Krisztus Jézusnak nevével, menjetek atti helyetekre, senkinek nem ártván; es legottan az ő helyekre menének, es menybe tekéntvén szent Krisztina, imádkozék mondván: mennek es földnek istene, ki bocsátád atte fiadat Jézus Krisztust, es feltámasztád Lázárt halottaiból, engemet atte szolgáló leányodat hallgass meg, es atte szent erődben es istenségednek hatalmaságával támaszd fel a halálból ez embert! Es megfogá az holt embernek kezeit szent Krisztina, mondván: Uram isten, segél meg engemet, hogy ezt⁴² mind látván dicsirjék atte szent nevedet, mert te vagy az en istenem es minden jószágoknak mielőködője. Es szózat jöve menyből, mondván: Krisztina, bízzál es állhatatosan cselekedjél, mert en teveled vagyok, es valamit kérendesz entöllem, megadatik teneked. Szent Krisztina kedéglen megjegyzé szent keresztvel az halottat, es kajálta mondván: Támadj fel, ki megholtál, mi urunk Krisztus Jézusnak nevébe; es legottan feltámada, leesvén szent Krisztinának lábaira, mondván: Hálákat adok atte istenednek, ki engemet halottaiból feltámasztott. Juliánus kedéglen monda: Krisztina, elég legyen teneked; megmutattad immár minden ördögösségidet. Jer el, fordólj az mi istenönk⁴³höz, ki tegedet eddiglen elszenvedett; szent Krisztina kedéglen monda: Te esztelen es istennek félelme nekil való értetlen ember, nem látták atte szemeid az hatalmasságokat, kiket tött az menyei isten es az ő fia, Krisztus Jézus, ki az ő szolgálit megszabadította minden gonosztól? Juliánus ezen megharagvék, es szent Krisztinának emleit elmetteté; szent Krisztina monda neki: Minden jószágtól elszakasztatott es köhöz hasonlott kemény szívő Juliánus, parancsolád az en emlőimet elmettetni, lássad es nézzed te

esztelen ember, mert az vér helyébe tej foly ki; es tekéntvén szent Krisztina menyországba, monda: Hálákat adok teneked, uram Jézus, minden országoknak királya,⁴⁴ mert méltólkodtál engemet megszabadítani testemnek minden veszedelmétől, mert tudom, hogy kész vagyok imár elvégeznem az en késálkodásomat, es vennem az megromolhatatlanságnak koronáját. Ezeket mikor mondotta volna szent Krisztina, viteté őtet az bíró a tömlöcbe, es láták mind az asszonyok az háborúságokat, kiket szenvedett vala szent Krisztina, sokat viselnek vala velek az ő jószágokban, hogy Krisztinának hizelkednének es vigasztalnák őtet: es lelék őtet veszteg ülve, elmélkedvén az úristennek parancsolatiban; es az asszonyok bemenvén az tömlöcbe, leesének szent Krisztina lábaira; szent Krisztina kedéglén vigasztalja vala őket; azok kedéglén csudál⁴⁵koznak vala az ő nagy szenvedésén. Azok közzöl kedéglén heten hívének a Krisztusban. Holval levén, hozatá Juliánus szent Krisztinát az itilőházba, es hívá őtet itilőszéki eleibe, es monda neki: Krisztina, betölt atte időd, immár fordúlj az en istenimhez, ha kedéglén nem akarod, en elveszem atte életedet, es ezt teneked nem tűröm. Szent Krisztina kedéglén menybe tekéntvén: oh en édes istenem, ki engemet el nem hattál, tekénts enreám, te szolgáló leányodra, es parancsolj engemet jönem tehozzád ez késálkodásban! Es szózat lön menyből őhozzája, mondván: Ime az menyek megnittáttatanak, jőj el, es vegyed az te koronádat, mert az szent angyalok várnak tegedet, es áldják az úristent teéretted,⁴⁶ hogy te ártatlanságodtól fogva halálíglan megtartott tegedet az állhatatosságban; azért az angyalok örölnek látván atte késálkodásodat. Esmég szózat lön hozzája, mondván: Jőj el, vegyed az örök nyugalmat, es atte romolhatatlanságodnak diadalmát. Ezt hallván Juliánus, bocsáta nyilakat, es szent Krisztinát megölé; ki az ő lelkét Krisztust dicsírvén kibocsátá. Jöve kedéglén szent Krisztina nemzetségéből egy, ki hitt vala a Krisztus Jézusban szent Krisztina miatt, es megkené szokás szerént az ő testét, es helyhezteté őtet nagy jó helyen. Beteljesité kedéglén szent Krisztina mártiromságát, kisasszony hovának heted napján, egy csetörtökön, Olaszországban, Tyrus nevő városban; az édes Krisztus (*Jézus születése után kétszáz nyolcvanhét eszt.*).

S Z Ó T Á R.

A DEBRECENI LEGENDAS KÖNYVHÖZ.

A számok a codexek lapjaira vonatkoznak.

adzeg, adzig : addig.

Ágata : Ágota 26.

aggellenség : ördög 184.

ajándok : ajándék ; ajándokon adá :
ajándékul 93.

alamossna : alamizsna 159 stb.

alamozsnás sz. János : alamizsnás
159 stb.

áles : ács.

áldomás : áldás 51. engedelem 93.
146. 152. (az Ar. Leg. megfelelő
helyein : licentia).

alit : vél.

megállapik : megállapodik, megáll
187.

állat : állít.

állat : (substantia) 7. 10. 182. (es-
sentia) 16.

általáll : keresztbe áll 176.

am (távolra mutató ; im közelre ;
megvan még az *am*-azban, mint
ez az *im*-ezben, melynek eredeti
alakja *em*-ez).

Amborus : Ambrus 17.

ame : ime helyett használtatik.

elámélkodík : elámul.

ampolna (ampulla) 4.

Anglisország : Anglia 79.

anne : anyyi ; *annera* : annyira ;
anneszer : annyiszor ; *anel* : any-
nyit.

anni : anyyi 80.

anni : adni.

Annos : Ágnes 139 stb.

kiapadott vala a szöme : kifolyt 192.

apróság : roszaság 25.

ahra : arra, azért 27.

árossá tevén : áruba bocsátván (dis-
trahere Ar. Leg.) 27.

arcel : arcul.

árultatásképen : árulással 86. 134.

árultató : áruló 82.

asszu : száraz.

asztalnak : asztalnok, asztalnál
szolgáló.

atyjafia : testvér.

baklárius : baccalaureus 206.

balatom : általában *tó* értelemben
177. (stagnum áll az Ar. Leg.-
ban).

Baltozsár : Boldizsár 111. 112.

barátság : baráti, monaki, állapot
205.

Barbála : Borbála.

bátor : tehát 26.

behkérelőzén : bekéredzkedvén 7.

békeség: kitűrés értelemben 208.
ben, *!enne*:ből, belőle, péld. egy darabot megfőzvéⁿ benne, azaz belőle, evén benne belőle stb. 177. inniok adván benne: belőle 73. Így ragkép is *ben ban* „ből ből“ helyett
Bernáld: Bernát.
bévön: bőven 55.
bín: bűn.
bír: kormányoz 31.
bírodalom: kormányzás, igazgatás 18
birodalm: birtok 143. (Pelbártnál e helyt *divitiae* áll).
bízony: igaz, igazi.
megbizonyítani: 214: bizonyosságát v. igazságát kifürkészni.
bízonság: igazság 53.
Borbás: Barnabás.
böcsölet: böcsület.
bulcsu: bocsnát; bulcsuért a sz. földre menvén 162.
cenál: csinál.
cserget: csörget.
csergeteg: csermely 10.
csiga: kínzó eszköz 177.
Danakos: Domokos 203.
deáki tudomán: deák iskola 79. (102. megkülönböztetve a „gö-rög tudományoktól“).
deják: deák, tanult (az Ar. Leg. párhuzamos helyén: *literis eruditus*).
demaga: mindazáltal.
derék szerént való: *essentiale* (Pelbárt illető helyén) 142.
dolgos: fn. munkás, szolgál 38.
dög, az égnek dögi: *aeris infectio* 215.
dús: 212. e helyt *senatoriae stirpis* így *dúsné* is 194.
ebéllő-ház: ebédlő-ház 57.
éfelikor: éjfélkor (mint főnév; kihangzással) 52.
éffelikoron: éjfélkor 179.
eg-,ég:ig(határvető rag) napég 102.

holnapég 86. 89. napég 87. 112 stb. (mint ma is: mindég.)
egyesödni(hozzá): vele egyesülni 42. stb.
őszveegyesödik: egyesül 53.
egység: egyesület, unio; míg anyaszentegyháznak egységebe lőnek 105.
egyesül vlkihöz: -vel 144.
együtömben: együtt.
eh: ehes, éhes 168.
ehel, *éhel*: éhen.
éhfel, *éhfeli*: éjfél 52.
éhoztetek rá: éheztetéssel megölésre elkészítették 168.
éjfeli: éjfél (kihangzással) 20.
elámolkodék: elálmélkodék 164.
elázlal: eláztat 169.
elebeli: előbbeni 155.
elesztebb: elsőbbed, főleg 54.
elfénösödék: fénynyel eltelék 66.
elfeszűlve: karjait kifeszítve (János) 74.
elhalad: meghalad 200. 228; *elhaladja*: meghaladja, felülmúlja 63.
elhitet: elcsábít, tévelygésbe ejt 195.
eljut: eljő, megérkezik 144.
elkövetkőzék: küldetve elmene 205.
elküls: erkölcs. 179.
ellent tartani vlminek: akadályt vetni 89. 169.
elmet: elmetesz 179. kimettet 218.
elmulatni: eltölteni 117.
elmúlja: elkerüli 78.
elolt: más fába olt 149.
előllevő: megelőző (isteni szeretet) 200.
elrítettés: elragadtatás 139.
elrítetik: elragadtatik 164. *elrítettén* 103.
elrüttetik: elragadtatik (*rapiebatur* Ar. Leg.) 207.
elsűrít: sűrűvé tesz 144.
eltékoztván: elhárítván 197.

éltető : tápláló, nevelő atya 230.

éltető állatok : elemek 54.

éltető ég : firmamentum 55.

elvelágosodik : világos lesz 55.

en : én (innen : enn, ennen ; *enem*, *enim* ; *engem* ; ismét meglágyulva az eny-emben, s a birtokragban : -em.)

engedet : engedés, engedelem 60. 118. 138.

enim : enyém.

enne : ennyi ; *ennet* ; *ennesser* ; *ennevel* ; *ennehány*.

épület : épület 93. (az *ül* igeképző e formája Pesti Gábornál legtöbbsnyire így, I. M. Prózairók I. köt. XXIII l).

eredetbín : eredeti bűn 21.

ergalmas : irgalmas.

ergalmasság : irgalmasság.

ergalmatlan : irgalom nélküli 160.

értetlen : értelmetlen 201.

es : és ; hátratéve : is.

esse : esső, eső 169. 189.

étlen itlan : étel ital nélkül 185.

megevelenödvén : megelevenedvén 118.

evező : evező 31.

feh : fő 20. 37 stb.

fehképpen : főképen 1.

fejedelm : fejedelem 213.

fejedelmködni : fejedelemséget, főnökséget viselni 197.

lefekűt : lefektet 17.

fételmes : a ki fél 134.

félfele : félre 43. 52.

félpap : diaconus 64. 65. 103. 133.

sz. Jánost az Antiokiabeli pispök *félpappá* tévé, kinek halála után az Evagrius pispök *teljes pappá* tévé ötet (áldorrá, presbyterré) 156.

feltartani : fentartani, táplálni 179.

fűg : függ.

fűfi : férfi.

fog : kezd ; örülni *foga* rajta 79. kemémbéletöt *fogamagának* 117. mardosni *fogá*, tüzet *foga* vetnie, a tűz eleiben *fogák* hánnia 181. *fogák* keresni 215. stb.

fog : Lajoshoz *fogá* (vevé) magát, ki nagy emborséggel fogadá ötet 83. (e hely a „fogad“ ige genezisére is világosságot vet).

fogad : fogan 54. 170. 219.

foglalni magát vlmiben : foglalkodni vlmivel.

folt : darab 193, 221.

foly : cselekvő ige : olajt folya magából 55. általfolyja az országot 112.

förtözik meg : fertezettetik 29.

megförtöztetik : megfertőztetik 171.

Francia : Franciaország 17.

gyermöcske : gyermekecske 135.

győzet : győzet.

gyűt, *felgyűt* : gyűjt, felgyűjt.

gyűlötség : gyűlölség.

gyűt, *összegyűt* : gyűjt, összegyűjt.

ha? vajon ; nem akarja . hogy tudja embör *ha* választotta ötöt 125.

ha : midőn ; *ha* Henricos király látván hogy . 82.

hajlak, *hajlok* : hajlék.

hajlás, bínre való *hajlás* : *hajlan*-dóság 174.

hálátatlan : háládatlan, nem-háláló 58 137.

halatt, *hallatt* : halott.

haltetem : halcsont 89. 176.

hamos : hamis 65. 66.

hamosság : hamisság 120.

hamossan : hamisan 138. igazságtalanul 145. 159.

meghamossíthatatlan 53 ; *meghamossíthatatlan* 54 : *meghamisíthatatlan*.

hanni : hagyni.

hasonolni : hasonlítani ; -hoz hasonlád magadat 101.

hasonlat: hasonlít 182.
hasonlatos: hasonló.
használatosság: használat, haszon.
hátra vön: visszaveve 105.
házas: feleség 60.
hegedül: lantol (Dávid királyról mondatik) 86. (A példabeszéd is mind maig így: elhegedülte azt sz. Dávid).
hegedüs: lantos 87.
hirtelen: hirtelen.
hirtelenkodik rejája: hirtelen rohan reája.
hevőkodás: hivalkodás 184.
hiedelöm: bizodalom 26.
hitetik: a hisz ige szenvedője 85.
hitt: bolond; a 104. lapon hívságost jelent.
hítség: bolondság 5. (*ista vana* az Ar. Leg. illető helyén).
hitlenkodik: hűségtelen 69.
hivatal: hívás: uronk nevének hivatalával 73. (uronk nevét híván 74).
holnapon: holnap.
holte-kelve: holra kelve azaz reggelre 44. 85. 102. *holte-kelveig*: más nap reggelig 176. *holte-kelve reggel*: más nap reggel 189.
holtelevenül: félholtan (semimortua Ar. Leg.) 186.
honnemmint: hogysen; mintha.
horut: hurut, köhögés.
hűg: férfinak ifjabb nővére 31.
hül: hível 33. *hün*: hive 40. stb.
ied: ijed.
ies: íjas, íjász 137.
igaz elég: igen, nagyon, teljesen elég 71. *igaz* ideje már: nagy ideje 74.
igaz-ügy 42.
Ignát: Ignác 166. 167.
igy: ügy 82.
igyen: így.
igyenlő: egyenlő.
igyenös: egyenes. 154.

megiggyenesödni vlmín: megegyezni vlmiben 195.
iggyenösség: egyesség.
ih: juh; ihak 11. 169.
ihon: ihol.
ill: üll, ünnepel.
illatozás: szaglás 184.
incsölködés: szent imádságnak incsölködése miatt 111. édesgetés.
indulat: mozgás (testi) 52. 116.
indúlhatatlan: indíthatatlan 183.
ingyemmajd: azonnal 29.
ingyensem: egyáltalában nem 66.
inhely vagy közhely (in communi transitu Ar. Leg.) mely két ház között vala . . . ki *istállónak*-es neveztetik (hibásan *csárda* helyett: *diversorium* Ar. Leg.) 51.
inkább: jobban (maga) 208.
inö: ünö.
iril: irígyel 65. *megiril*: megirígyel.
ismeg, ismég: ismét (is-meg az eredeti forma, melyben a *meg* (et, etiam) még első alakjában van meg).
ismegent: megint 141. 178. 125. 216. 222. stb.
ist: üst.
istáp: bot; asszu istápnak megverőzése: száraz ág 219.
istök: üstök.
italan: ital nélkül 185.
jártatni: szenv. járattatni 44.
jász: philistaeus 86. 87.
jegy: jel.
jelönet (isteni): lelki látvány, visio, isten rendeléséből.
jelönik; *jelöntetik*: megjelenik, megjelentetik.
jelös: fel-, kitünő 98.
jelösben: kiváltképen 169.
Jerominos: Jeromos 55.
jobágy: főúr; nem csak hogy nömös vagyok, de még annakföltötte jobágy úr leánya vagyok:

non solum ingenua sed et spectabilis genere (Ar. Leg.) 178. (megjobbítandó szinte egy b-vel 210).
jobban könnyebbek: annál könnyebbek 67.

jog: jobb (oldal, kéz) 7.

joh: juh 94.

jonkább: inkább 32.

jut, eljut: jő, eljő, elérkezik.

kajált: kiált.

kalastorom: klastrom 189.

kamora: kamara 144.

kápa: csuklya 48.

kardínál: (cardinalis) 89.

kazdag: gazdag.

-kéd: ként; konconkéd: darabonként 25.

keg: futamat, stadium (v. ö. Régi Magyar Passio, Pest 1856, 174. lapján az 1. jegyzést.) Itt áttvive: út, pálya értelemben: cum in stadio martyrii esetet. Úgy látszik nyílt formája a *kög*-nek, mely Lippainál (1667.) kerekudvart jelent.

kegyösül: kegyesen 160.

kegyig: pedig.

kel: jut; hogy valaki kezébe *kelne* 165.

kellemetes: kellő.

kemény: nehéz; igen kemény teneköd az ösztön ellen rugódoznod 154.

kencs: kincs.

képe: képviselője vlkinek; császárnak képe: cs. helytartója 5; ő képebeli ember: vicarius 145.

kerbe: kertbe 88.

kéremés: kérés 84. 131 stb.

késálkodás: viaskodás; a halálnak késálkodásába 62. 179 (az utóbbinak megfelelő helyen az Ar. Leg.-ban van: agon).

készörít: kéj- vagy kényszerít 189.

-két: ként; naponkét 167. levelönkét 204. esztendőnkét 216 stb.

kételenség: kénytelenség, szükség. *kezdetek*: kezdetik 48.

ki: mi, a mi (dologi mutató névmásként is).

kiesőn: kellemetesen 43.

kihámoztatik: kifejtetik, következő vonatik belőle 211.

kijelönthetetlen: kimondhatatlan 9.

kilömböz: különbözik 98.

kintorna: síp (fistula, Ar. Leg.) 38.

kiskarácson napja: újév napja 105.

kisztet: kisztés 143.

kiterül a híre: elterjed 180. 222.

kive: ki; vettetek számkive: számkivettették. 19.

koláb: oszlop 104. tüzes koláb: columna ignis Ar. Leg. (hátha ez írásbeli hibája a codexnek *köláb* helyett (mint a barlang köliknek iratik), mely a cod. 123. csakugyan előfordul?

Kolonnya: Colonia, Köln 205.

Kolos: Claudia 188.

koptár: kaptár, méhkas 17.

kór: beteg.

korcsomás: korcsmáros 163.

kordén: könyv nélküli (Molnár Albertnél és Calepinusnál: kordéra: memoriter, könyv nélküli; az előbbinél „perfunctorie, obiter” is).

kornika: krónika 56. 138.

kórolkodni: betegeskedni 213. 216.

kórság: betegség.

kórul; halálra kórula: halálosan megbetegedék 149. *megkórula* 121. 159. 165.

kőhasadékok: barlangok, cavernarum latibula 214.

köláb: oszlop 123.

kölik: barlang 175.

könvez könveket: könnyez könyveket 101.

könyörget: kérlel 101.

környül: körül 54.

kővér: fn. zsiradék 122.

kőház: fogadó 110.

közönséggel : közösen 41.
közönséggel, mind közönséggel : közönségesen, általánosan 90. 209. stb.
közelben : ih. közelebb.
középaránt : közepett 165. 196.
közzil : közöl 64.
külömböz : különbözik 97.
künnyen : könnyen.
lappag : lappang 91. 214.
látás : visio 103.
látdék : lám, ime 12, 26.
legazonnal : legott 30. 139. (statim Ar. Leg.).
lecke : lecke (hangátvétéssel) 68. 69 (négyezer), 70 (háromszor), 71. 206.
lesel : les 25. (innen lesel-kedik).
lettolog : történt dolog, tény 51. 133. 138.
Magdalena : Magdolna.
magzatos asszonyállat : terhes 24.
marha : vagyon 8?.
mártírom, mártíromság : mártír, mártírság.
másszer : másszor, másodszor 142. 158.
masi, mastan : most, mostan 163. 167. stb.
meg : megint.
meg : vissza (számos igeösszetételekben).
még : miig, míg 101.
megad, megadván : visszaad, visszaadván.
megajándokoz : megajándékoz 105.
megakaszt : felakaszt 192.
megállat : megállít 90.
megasz, megasza : megaszik, -ék.
megbusált : mn. haragos.
megdögleték az eget : dögletetessé tevők 214.
megegészszil : egészszé tesz 221.
megellenzhetetlen : gáncsolhatatlan, mi ellen nem hozhatni fel semmit 98.

megesik : megapad 214.
megesmerel : megismerés 210.
meggyőztetik : meggyőzetik 112.
meggyút : meggyújt.
meghagyni : elhagyni 113.
meghasonlás : seditio Ar. Leg. 180.
meghüle : megenyhüle, megvigasztalódék (mert *refrigerium* anime az egyház nyelven: lélek enyhülése) 92.
megiggyenősödni : megegyezni 115.
megintéshetetlen : használat (?) 57. az Ar. Leg. megfelelő helye ez : eius *nativitas nobis est utiliter exhibita*.
megjátékolá : meg-, kijátszá 75.
megkajált : proclamat 19.
megkímlették : kikémlették 25.
megkórul : megbetegszik.
megneveté : megneveté 120.
megmutatek, megmutattatek : megmutattatik 54.
megnyilatkoztat : kinyilatkoztat 209.
megnyövik : elnyövik 80.
megszaggattatni : összeszaggattatni 166.
megszenvedtetli magát vlmítől : megtartóztatja 59. 142.
megszolgált : kiszolgált 94.
megszönés : megszűnés 110.
megtaglás : kinoztatás 101.
megtaglott : elvert, elkínzott 12.
megtartom : vissza-, letartóztatom 162.
megtartóztat : letartóztat, elfog 60. -től *megválva* : kivéven; gyermeköktől *megválva* 42. a szent apostoloktól *megválva*.
megverágszik : virággal megtelik, megrakodik (a szülő) 56.
megvesz : elvesz; hogy *megvehetnéjek* a mennyei örökséget 125.
megviss : visszavisz; *megvivén* : visszavivén 101.
megviteté : visszaviteté 118.
megzavarit : megzavar(egyszer) 103.

melik : melyik 211.
méltóztatik : méltóztatik 217.
mentől első : legelső 1. (mendtől, azaz mindenek közül).
mentül előszer : legelőször 50.96.188.
meny, menyország : menny.
menyeköző : menyekző 106. 139. 190 stb.
Menyhár : Menyhárt 111.
met : metsz.
mevet : nevet.
miatt : által.
míel : mível 78.
miért : amiérthogy, mível 7.
míhelen, mihelyön : mihelyt.
miként : mintsem : meg nem tisztúlatonk jobban miként áldozatokkal 172.
mikoron demaga : jóllehet 95.
míndímk : mindenik 65. 80. 110. 113. 115. 117. 135. 157. 168. 222.
mine : mennyi.
mineben : mennyiben.
mineket : mennyiket.
minere : mennyire.
mineszser : mennyiszer.
mínet : mennyit.
míni : mennyi.
mínire : mennyire.
múices : munkás.
módisság : (modalitas).
mondatek : mondatik 47.
mordályul : orozva, orgyilkos módra 134.
mutatek : mutattatik 64. megmutattatik 63. 64.
mutatík : mutattatik 6. 62. megmutatathatik : megmutattathatik 28. 53.
nagy átok : anathema 83.
nagyobban : inkább 68. 101. 211.
nagyval : sokkal; nagyval előtte 20. nagyval több 25. nagyval inkább 47. 140.
a napságtól fogva : az naptól fogva 160.

néki : némely (személyről mondatik) 20. nékiket szerzőt vala 164. 244.
nekül : nélkül.
némabín : sodomia 52. természet ellen való bín 55.
nevezetek : neveztetik 174.
nyájas : kedvelt 97.
nyolcad : nyolcadik.
nyomodni : nyomni 4. (mint tapodni).
ohajtás : sohajtás 172.
okosság : ok (ratio) 90. (latinoság).
oltárhoz járás : áldozni menés 24.
olymint : mintegy.
ómat : önt 192.
orel : orcúl, arcúl.
oszlás : (Pelbárt analóg helyén seditio) 145.
ótalmaz : hogy továbbá ótalmaznája magát : tartóztatná magát (a büntől) 25.
ottan : azonnal.
oston : aztán.
ős : nőnek ifjabb nővére 42. 43. 60.
őnek : evének.
ördögös : ördögi mesterséget űző értelemben 167.
örömesben : örömostebben 99.
örömetöson : örömost 62. (mint szerelmesen).
öröz : öríz 24.
örülni : (cselekvő, mint tanulni) : hogy a zsidók örülnéjek halálát 78.
öszörü : kúpad 12. 177. 186.
ösze -vel : együtt 184.
öszevgyüt : öszvegyűjt.
ötöd : ötödik 228.
ött : önt 206.
öteni : önteni.
öttöztet : öntöztet 29.
págyimontom : padimentum 85.
paraszt, parasztember : világi, laicus 24. 81. 94.

peledönce : penitencia 131.
püspök : püspök; főpap, a zsidók-
 nál 66, a pogányoknál 4.
pompaság : pompa 104.
porongatni : pirongatni 164.
prosonció : processió.
pusztába-lakozó : remete. 113. 114.
 stb.
-re : a mennyiekre, azaz -re nézve
 14.
rakonság : a közellevők, körülál-
 lók 123.
rotad : rothad 78. 131. megrotadás
 111.
megsebhethén ih. : megsebesítve
 101.
se : sene; se higyenek az eretnek-
 ségnek 128.
sem : senem; sem imádkoznánk
 érottök 127.
seng : cubitus.
sér : sir (név) 74.
sietetőség : sietség 123.
simi : semmi 192.
simmi, simmiképen : semmi, semmi-
 képen.
sinki : senki.
soporla : (velum, Ar. Leg.) 181.
sohova : sehova.
sokasogyni : sokasodni 226.
sokság : sokaság 87.
sokszer : sokszor 164.
sög : söt 43. 53. 172.
sza : száj; szát 209. szának 210.
szabad tudományok : artes liberales.
szándok : szándék.
szánkivetni : számkivetni 72. vet-
 tettenek vala *szánkíve* 61. vette-
 tött *szánkíve* u. ott és 83.
szánkivetni : mikoron ötet *szánkí*
akarnája vetnie 104.
szántalan : számtalan 75. 133. stb.
származ, cselekvő ige : származtat;
 olajt származza magából 55.
száz ritézok előtt járó úr : centurio
 217.

szentölő : áldor? 81.
szenvetőség : ön-megtartóztatás,
 nélkülözés 112.
szépségű : szépséges 159.
-szer (számrag) mély hangú szók
 végén is : másodszer, harmad-
 szer (állandóan,) sokszer.
szerecsön saracén : 119.
szerez : rendel; valamit ő *szerezött* 72.
 kit királylyá *szerezött* vala; ha
 másképp nem szerzőnéje 222.;
 tesz : mérget *szerezének* borba :
 tevének 222. kit mikoron meg-
szereztek volna : megtettek vol-
 na 223. kik uronknak egy szömé-
 lyét *szerezik*: teszik 226. egy napot
szerezének 54. tevének, rende-
 lének.
megszersé : megtevé 25.
szerrel-szerrel : sorban, rendben
 112.
szerezott napokba : bizonyos na-
 pokon 117.
szí : szív 132. szibeli 141.
szól : átható es. szájok szólja 211.
szolozsma : zsolozsma.
szömígyöt venni : ellesni vlmit, tit-
 kon észre venni 162.
szönetlen : szünetlen.
szönik : szünik 85. megszönnek :
 megszünnek 23.
megszünik valamitől : megszünik
 valamit üzni, magát attól tar-
 tóztatja 120.
szurk : szurok 29.
szürfolt : szürdarab 12.
szüsei : szüzi (kihangzással t. i.,
 mikép ma is mondjuk : meny-
 nyei) 37. 101. 146. 186, stb.
tagol, eltagol : ver, elver; *tagoltatik* :
 veretik.
tahát : akkor, azután.
támad : származik; Betlehem vá-
 rosából támadta 85.
támogat : támasztgat 5.
tanácsos : tanácsol 193.

tanuság : tanítás 3. stb.

tartatik : Syria, kiben tartatik a Zsidóország is, azaz melyben foglaltatik 50., azért a *tartomány* mindig csak politikai része egy nagyobb államegésznek : provincia; politikai, és sohanem geographiai fogalom.

tartatik : mikoron Olaszország dög-halálba tartatnéjek 139.

tegödet : tégedet.

tekéletös : tökéletes 63.

tekönő : teknő 221.

-telen : e fosztó melléknévképző előfordul melléknévvel is; és így némileg utóljárókép : *mindön bintelen*, azaz bín nélkül 6.

teljes : egész; teljes zsidó nemzet 96.

temerdök : vastag; terhes, viselős 24. 220.

temerdökség : vastagság 55.

terömik : terem; ott terömék 30.

terömt : terem 56.

testszín : test színe, felülete 34.

tetem : csont; oldala teteméből : oldalcsontjából 148.

tetemény, tétémén : tétemény, cselekedet.

tettetös : tettetett 209.

tettetösképen : tetetve 83.

első tikszókoron : mikor a kakas először szól 74.

tisztartó : helytartó 72. *tisztül tartja* vala Jeruzsálemöt : Jeruzsálemben helytartó lévén 75.

torol : boszúl 25.

torom : torony.

tök : tevék.

töl : tevel.

tör : kard 215.

eltörík : elromlik, összedől (temp-lomról mondatik) 121.

törlít : beszídet : szerez 135.

törni törvént : szegni 100.

tudniapínt, tudniapínt : tudnillik 53.

tuldul : toldul, tódul 201.

udvar : szent Basiliust nagy udvarral mennie : sok kísérettel 104.

úgyan : úgy.

ugymint : mintha.

uros : oroz.

urvos, *urvosol* : orvoz, orvosol.

urvosság : orvosság.

üresködés : contemplatio 206.

üreskődni (házasságnak törésében) : hivalkodni 87.

-vá, -vé : születése e világgá : világra 53. (tehát helyragképen mint ezekben : ho-vá ? Györ-ré stb); özvegy-gyé marada 79, vendég-gé hivatá : özvegyül, vendégül helyett, tehát milység-ragképen).

vacsorálík : vacsorál 89.

val : (habet) valja az életnek velágosságát 2. nagy keserüsé-göt szívébe valván 58.

valahány : valamennyi 216.

valaminemü : amilyen 132.

valaminere : valamennyire 79.

vall : (habet) belől egészen *vallom* en őket : ego habeo mamellas integras in anima mea Ar. Leg. 179. a szépséget magában *vallja* 182. szépséget *vall* 182. bizodal-mat 24. sebeköt 35. szeretetöt 70.

válu : latrina értelemben 193.

vecsernye : dellesti ajtatosság; del-lest.

vendégfogadás : vendéglátás, vendégszeretet 89.

vellám : villám.

Venöce, Venöcce : Velence.

vérkórság : méhvérfolyás 27.

verág, verágozik : virág, virágozik. *verradólan* : virradóra, 56.

veternye : éjjeli ajtatosság 45. 48.

veternyekoron : veternye idején, éj-jel 20.

vigasztás : gyógyulás.

megvigaszt : meggyógyít 187.

vigasztal : vigadoztat (delectat) 38.

megvigasztal a maiérteleimben 33.

vigyázás : virrasztás 190.

vigyázva : virrasztva, ébren 63.

vihusz : viasz 44.

riusz : viasz 174.

vizett : helyett (gyónás vizett) 112.

vün : vive 93.

vűnek : vivének.

zúgódni : zúgolódni 64.

zselye : koporsó 85.

zsínad : (synodus) zsínat 94.

II.

SZ. KRISZTINA ÉLETÉHEZ.

alajt : alít (putat) 9. 33.

állat : állít 31.

állat : essentia 9.

álnak, *álnakságos* : álnok, álnokságos.

annera : annyira.

arcól : arcra 34.

bájoló : (magus, incantator) 39.

beszegezé magát : elzará m. 9.

bín : bűn.

-ból, *-ból* : közül 20.

demaga : azonban 4.

egymely : egymémely 4.

elhítet : elcsábít 33. 37.

eleve : elő, előre 7. 13. 19. 26.

elfoggyathozik : t. i. erőben, elbágyad 18.

elmettet : elmetszet 43.

elteről : elterül, elterjed 20.

emik : szopik : az en emlőimet emted 15.

emlő, *emleít* : emlőit 43.

es : és.

-es : -is.

esmeg, *esmég* : ismét.

feedelem : fejedelem 27.

feket : fektet 29.

fél : átható cs. nem félem az kéno-
kat 38. 39. 40.

feltér : fel visszatér 12.

fertezetes : fertőzetes 14.

fertézellen : fertőzetlen 10.

folyamik : folyamodik 17.

fordól : fordul.

gyetirelem : gyötirelem.

gyetretetni : gyötörtetni.

győjt : gyűjt.

győjtomány : gyulladás 18.

győjt : gyűjt 7.

hasonlatos : hasonló 32.

hasonlott : hasonlóvá lett 43.

hínek : hívének 36.

hítolni : eljegyezni 4.

holeal : reggel 16. 31. 45.

idvesíte : idvezítő 10. 28.

il : ily 5.

imád : (benmaradó cselekvőként)
11. 35.

indultatik : indulatba jö 16.

inkább : jobban 18.

ivölt : üvölt, kiált.

járól : járúl.

jelenmen : jelen 9. 21. 28.

jószág : jószág 10. 43.

ut: jő.
kedeg, kedeglen, kedéglen: pedig,
 pediglen.
késáskodás: küzdés 20. 23. 44. 45.
 46.
kí: visszamutatató névmás, dologra
 (mely) 11. 27. 38. stb.
könyő: könyű, köny 40.
köröl: körül.
lábnyom: 34. 35.
lajtra: lajtorja 12.
lött: lett.
marok vessző: csomó, fogás 13.
megfogyatkozik: elbágyad, elerőt-
 lenedik 14.
megindojt: megindít.
megkéré: visszakéré 46.
megolt: elolt 20.
megrokkant: megront 20.
megszabadíhanak: megszabadítsa-
 nak 30.
megvizaszik: meggyógyul 22.
méltólkodik: méltóztatik 11. 40. 44
méltósággal: méltóságra nézve 3.
menden: minden.
menyország: mennyország 4.
mezejtelen: mezítelen.
miatt: által 9. 10. 16. stb.
mielket: cselekedet.
mielküdo: cselekvő, tevő 42.
nekil: nekül, nélkül.
nemzet: nemzetség, család 6.
netalántán: nehogy 8.
nyójt: nyújt.
olymintha: mintha 3.
onszollás: unszolás, esengés (Be-
 schwören) 10. 24. onszoll 11.
oltan: azonnal 34. 36.
ördögösség: ördögi mesterség.

örökköl: örökön 8.
öröl: örül.
öttem: ettem 11.
ötenni: önteni 20.
öttet: öntet.
poronkodik: pironkodik 28.
semi: semmi.
sem—sem: senem—senem 5.
silétség: setéség.
szabadajt: szabadít 19. (ez a forma
 is eléfordul ugyan itt).
szabadót: szabadóhanak: szaba-
 dítsanak 17. szabadóh meg 24.
születni, születés: születni, születés.
szíz: szüz.
szízeség: szüzeség.
tanajt: tanít 6.
tener: tenyér.
terejt: terít 20.
téröl: térül, megtér 29.
tészesség: tisztesség 8.
tévethetl: tévedhetl 7. (írás-
 hiba?).
tieed: tied 15.
tisztót: tisztóh 24.
tíz: tűz.
torom: torony.
ujolan: újonnan 18. 23. 24. 29 stb.
ujolan-születés: újjá-születés 33.
vá, vé elvesztve a v-t: méltóá 29.
 31. mié 12. egyenlőé 32.
vall: habet; vallá az szízeséget 3.
veszteg: hallgatva 44.
vigaság, vigaszság helyett: orvos-
 ság 21.
viselni: vinni 44.
viseltetni 30: körülvezettetni.
vitézöknék mestere: hadnagy.

TARTALOM.

Bévezetés	VII
---------------------	-----

I. A DEBRECENI LEGENDÁS KÖNYV.

Sz. <i>András</i> apostolról	3
Sz. <i>Barbála</i> asszonról való tanuság.	9
Sz. <i>Miklós</i> pispokról való predikáció	12
Sz. <i>Amborus</i> doktor életi	15
A bódog szüz <i>Máriának</i> szeplőtelen fogantatásáról való predikáció	18
Sz. <i>Luca</i> asszony életi	21
A sz. <i>Lázár</i> életéről	24
Sz. <i>Tamás</i> apostolról való predikáció	26
<i>Karácson estire</i> való predikáció	35
A szent <i>Anasztásia</i> aszszonnak innepe	44
Sz. <i>István</i> első mártírról való predikáció	46
Sz. <i>János</i> evangelistáról való predikáció	50
Az <i>apró</i> szentöknek életökről	56
Sz. <i>Tamás</i> érsek élete	59
Sz. <i>Dávid</i> királynak életéről	63
A sz. <i>Silvester</i> élete	66
<i>Kiskarácsonnapra</i> való predikáció	70
Sz. <i>Basilius</i> pispök élete	76
<i>Vizkereszt napi</i> predikáció	78
A három sz. királyoknak, <i>Gáspárnak</i> , <i>Baltozsárnak</i> és <i>Melkhiornak</i> életökről	83
A remöte sz. <i>Pál</i> életéről	85
A sz. <i>Antal</i> apátnak életiről	88
A sz. <i>Piroska</i> asszony életéről	92
Sz. <i>Fábián</i> , <i>Seböstyén</i> életökről való predikáció	95
A sz. <i>Annos</i> asszonról való predikáció.	105
A sz. atyáknak életéről, <i>Ádámról</i>	110
Sz. <i>Pál</i> apostolnak megtéréséről való predikáció	113
Aranyszájú sz. <i>János</i> életéről	116
Az alamoznás sz. <i>Jánosról</i> való tanuság és törlített irás	120

A sz. <i>Ignát</i> pispöknek életéről	125
A sz. <i>Brigida</i> asszon életéről	127
<i>Gyertyaszentölő</i> Bódogasszon napjára való tanuság . .	129
Sz. <i>Balázs</i> pispöknek életéről	133
Sz. <i>Agota</i> asszony életéről	136
Sz. <i>Dorottya</i> asszonról való predikáció	139
A sz. <i>Apalín</i> asszonnak életéről	144
Sz. <i>Kolos</i> asszony életéről	145
A sz. <i>Eufrosina</i> asszony életéről	147
A sz. szüz <i>Juliána</i> asszonnak élete	149
Sz. <i>Pétörnek</i> székös innepéről	151
Sz. <i>Mátyás</i> apostolról való predikáció	154
Sz. <i>Tamás</i> doktor életéről	158
Sz. <i>Gergöly</i> pápáról való predikáció	163
Sz. <i>Longinus</i> mártir életéről	170
A sz. <i>Józsefnek</i> asszonyonk Mária jegyösének életéről	172
Sz. <i>Benedük</i> apát életéről	174
<i>Gyümölcsoltó</i> Bódogasszony napjáról való tanuság . .	178

II.

Legenda S.ChristineVirg. et martiris	183
--	-----

SZÓTÁRAK.

I. A debreceni legendás könyvhöz	199
II. Sz. Krisztina életéhez	208

A SZENTEK ÉLETEI BETÜRENDES LAJSTROMA.

Ádám	110	Kolos	145
Agota	136	Krisztina	183
Amborus	15	Lázár	24
Anasztasia	44	Longinus	170
András	3	Luca	21
Annos (Ágnes)	105	Mátyás	154
Antal apát	88	Melkhior	83
Apalin	144	Miklós	12
Apró szentek	56	Pál apostol	113
Balázs	133	Pál remete	85
Baltozsár	83	Pétör	151
Barbála	9	Piroska	92
Basilius	76	Sebőstyén	95
Benedök	174	Silvester	66
Brigida	126	Tamás apostol	26
Dávid	63	Tamás doktor	158
Eufrosina	147	Tamás érsek	59
Fábián	95		
Gáspár	83		
Gergöly	163		
Ignát	125		
István mártir	46		
János, Alamozsulás	120		
János, Aranyszáju	116		
János, evangelista	50		
József	172		
Juliána	149		

ÜNNEPI PREDIKÁCIÓK.

Sz. Mária szeplőtelen fogon- tatásáról	18
Karácson estire	35
Kiskarácsonnapra	70
Vízkereszt napj	78
Gyertyaszentelő B. A.	129
Gyümölcsoltó B. A.	178

